

Ruajtja e Themeleve

**Vlerësimi i Qeverisjes së Grupeve
Ndërinstitutionale të Punës të Nismës për
Transparencë në Industrinë Nxjerrëse.**

Shkurt 2015

Përkthimi i Raportit MSI Integrity është autorizuar nga Sekretariati Shqiptar EITI dhe nuk është një botim i MSI Integrity.

Instituti për Integritetin e Iniciativës të Grupit Ndërinstolucionale të Punës (MSI Integrity) është një organizatë jo fitimprurëse që i dedikohet mirëkuptimit të impaktit të drëjtave njerëzore dhe vlerave të iniciativave vullnetare që i adresohen biznesit dhe të drejtave njerëzore. MSI Integrity hulumton pyetjet kyce për efektivitetin e këtyre iniciativave, lehtëson të kuptuarit e këtyre fushave dhe zhvillon mënyra për krijimin e iniciativave të reja nga pikëpamja e të drejtave njerëzore. MSI Integrity i kushton një interes të vecantë mënyrës se si këto iniciativa përfshijnë, fuqizojnë dhe kanë impakt në komunitetet e prekura.

Vlerësimi i qeverisjes së Grupeve Ndërinstucionale të Punës, në nivel kombëtar, në Nismën për Transparencë në Industrinë Nxjerrësë (EITI), u nxit nga një kërkesë për kërkim nga Publish What you Pay (PWYP) në dhjetor të vitit 2013. U drejtua në mënyrë të pavarur si nga EITI, ashtu edhe nga PWYP. MSI Integrity u përfshi dhe kërkoi reagime nga të gjithë Grupet Ndërinstucionale të EITI-t, dukë përfshirë këtu anëtarë të Bordit EITI nga të gjitha vendet e zgjedhura, gjatë gjithë procesit. Të gjitha kërkimet dhë aktivitetet u drejtuat dhe u financuan nga Banka Botërore dhe nga kontribuesit në Fondin e Multi Donatorëve.

MSI Integrity mirëpret sygjerime për projekte kërkimore të mëtejshme që kanë lidhje me impaktin dhë efektivitetin e iniciativave të grupeve Ndërinstucionale. Vlerësimet e MSI Integrity bëhen në mënyrë të pavarur nga iniciativat e Grupeve shumëpalëshe dhe bazohen në procese kërkimore rigorozë, transparente dhe gjithëpërfshirëse.

www.msi-integrity.org

Për Citim

MSI Integrity, *Protecting the Cornerstone: Assessing the Governance of Extractive Industries Transparency Initiative Multi-Stakeholder Groups*, Shkurt 2015

Përbajtja

Akronimet dhe shkurtimet	ii
Parathënie	iii
Përbledhje ekzekutive	iv
Gjetjet kryesore	vii
Përbledhje për rekomandimet	xiii

Metodologja

1. Qeverisja e brendshme e MSG
Rekomandimet
2. Sekretariatet kombëtare
Rekomandimet
3. Pjesëmarrja e pavarur dhe efektive e shoqërisë civile në EITI
Rekomandimet
4. Prezantimi i palëve të interesuara dhe përfshirja brenda proceseve EITI
Rekomandimet
5. Mbikëqyrja globale EITI dhe struktura
Rekomandimet

Mirënjojje

Anekse

- i. **Protokoll për Termat e Referencës së Zhvillimit të MSG
dhe Rregullat dhe Procedurat e Qeverisjes së Brendshme**
- ii. **Shënim: Praktikat e mira për pjesëmarrjen e shoqërisë civile në EITI**
- iii. **Pyetjet shabillon nga Dokumentat e Vlerësimëve**

Vlerësimet individuale të vendeve, të dhëna dhe materiale shtesë mund të gjehen në:

www.msi-integrity.org/EITI

Akronime dhe shkurtime

CSO	Organizata të Shoqërisë Civile
DRC	Republika Demokratike e Kongos
EITI	Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse
MSG	Grupi Ndérinstitucional i Punës
MSI	Iniciativa e Grupeve të Interesit
NEITI	Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse e Nigerisë
NGO	Organizata Jo Qeveritare
PH-EITI	Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse Filipine
PWYP	Publikoni Cfarë Paguani (Publish What You Pay)
ToR	Terma Reference
USEITI	Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse SH.B.A.

Dokumenta që kanë të bëjnë me EITI-n

Udhërrëfyesi i Shoqërisë Civile: I referohet guidës: Praktikat e mira për pjesëmarrjen e shoqërisë civile në EITI, në Aneksin II të këtij Raporti.

Protokoli i Shoqërisë Civile*: Formalisht i përshkruar si “rekomandime të përfshirjes së shoqërisë civile në EITI” (Standarti EITI, fq.40). Gjendet në aneksin e Standartit EITI.

Artikujt EITI për Shoqatën*: Struktura qeverisëse EITI. Gjendet si një Aneks në Standartin EITI.

Kodi i Sjelljes EITI*: Kodi i sjelljes për anëtarët EITI, përfshirë edhe anëtarët e MSG.

EITI Udhërrëfyes Shënim 14*: Për vendosjen e mënyrës së qeverisjes dhe grupeve të interesit.

Rregullat EITI*: Kërkesat për tu anëtarësuar në EITI (zëvëndësuar nga Standarti EITI).

Standarti EITI*: Kërkesat për tu bërë vend anëtar në EITI.

Protokolli i ToR: I referohet protokollit për zhvillimin e termave të referencës për Grupet Ndérinstitucionale të Punës dhe procedurave dhe rregullave për qeverisjen e brendshme, në Aneksin 1 të këtij Raporti.

*Gjehenden në web-in ndërkombëtar të EITI www.eiti.org

Terminologja në Lidhje me Vlerësimin

Vendet të cilat janë marrë në shqyrtim: Referuar 29 shteteve të përfshira në vlerësimin e dokumentave të MSG. Shikoni metodologjinë për listën e këtyre shteteve.

Vendet që u vizituan: U referohet 5 shteteve që MSI Integrity vizitoi për të drejtuar vetë personalisht vlerësimin e drejimit të MSG në praktikë. Këto shtete qenë: Azerbajxhani, Kameruni, Republika Demokratike e Kongos, Filipinet dhe Tanzania.

Shoqëria EITI: Enti ligjor EITI, përbëhet nga Bordi EITI dhe Sekretariati EITI. Kjo përcaktohet në Nenet 1 dhe 5 të Neneve të Shoqërisë EITI.

Shtetet EITI: I referohet 41 vendeve kandidate ose implementuese të përfshira në EITI, që nga 1 Mars 2014.

Vlerësimi MSG: I referohet 15 shteteve që u përfshinë në vlerësimin e qeverisjes së MSG në praktikë, përfshirë këtu 5 shtete EITI të vizituara dhe 10 shtete EITI përfaqësuesit e të cilëve në MSG u intervistuan në distancë: Shqipëria, Azerbaxhani, Kameruni, Kolumbia, Republika Demokratike e Kongos, Guatemaala, Nigeria, Norvegjia, Filipinet, Papua Guinea e Re, Senegali, Ishujt Solomon, Tanzania, SHBA dhe Jemeni.

Validimi: Procesi i vlerësimit të një vendi EITI nëse është në përputhshmëri me Standartin ose Rregullat EITI.

Parathënie

Qeverisja e grupeve të punës ka qasje me vendimmarrjen. Duke përdorur perspektivat dhe njohuritë mbi qeverisjen, industrinë, shoqërinë civile dhe komunitetet, ka potencialin e të qenurit një mjet qeverisës i fuqishëm. Për të shfaqur këtë potencial, është e rëndësishme që të gjithë grupet e interesit të marrin pjesë në mënyrë domethënëse në proceset e vendimmarrjes duke i bërë këto procese gjithëpërfshirëse, eficente dhe të qarta.

Shumë iniciativa të grupeve të punës janë vetëm në fillimet e të kuptuarit se sa të rëndësishme janë proceset e qeverisjes së tyre te brendshme në mundësitë e tyre për të ndikuar në ndryshim. Duket se EITI ka ndërmarrë një hap pozitiv në këtë drejtim me nxjerrjen e Standartit EITI në Korrik të 2013. Standarti EITI përfshin një sërë kërkesash specifike për MSG, të cilat janë përgjegjëse për implementimin e EITI-t në secilin shtet¹, në lidhje me praktikat qeverisëse të seclit, gjë që nuk ka ndodhur në të shkuarën².

Ky ndryshim prezanton një moment të rëndësishëm për MSI Integrity për të marrë përsipër një vlerësim të pavarur të praktikave drejtuese (qeverisëse) të brendshme dhe proceseve të MSG. Në vitin 2015, MSG do të validohen mbi përputhshmërinë me Standartin EITI, dhe kështu nevojitet rishikimi i dokumentave kryesore, për tu siguruar që ato janë në përputhje me kërkesat për procedurat e reja të brendshme drejtuese në Standartin EITI. Shpresohet që rekomandimet dhe guidat praktike të këtij raporti të janë të përdorshme për MSG që të rishikojnë procedurat e tyre të brendshme, si dhe për më gjerë komunitetin EITI, teksa përpiken të përmirësojnë drejtimin e tyre dhe theksojnë potencialin për EITI-n të ndikojë në ndryshime domethënëse.

¹ Shiko Standartin EITI, Kërkesa 1.3(f)-(g)

² Principet dhe Kriteret EITI (pranuar respektivisht ne 2003 dhe 2005), dhe Rregullat EITI qe pasuan ne 2009 dhe 2011, permbanin shume pak dispozita ne lidhje me qeverisjen e brendshme te MSG, faqe 7, per diskutime te metejshme te kerkesave te reja.

Përbledhje Ekzekutive

Në vitin 2014, MSI Integrity, kreu studimin më gjithëpërfshirës për praktikat e qeverisjes në nivel kombëtar të MSG në EITI, gjë e cila me sa kemi dijeni nuk është realizuar ndonjëherë. Vlerësimi përfshiu një shqyrtim të gjithë materialeve qeverisëse të mundshme të publikuara nga 41 vende implementuese EITI³. Përtej shqyrtimit të këtij dokumentacioni, MSI Integrity gjithashtu shqyrtoi praktikat qeverisëse aktuale të 15 shteteve nëpërmjet një kombinimi diskutimesh me anëtarë të MSG dhe vizitave aktuale në vende të ndryshme. Në total, mbi 60 dokumenta qeverisëse të MSG-ve u shqyrtuan dhe u analizuan për përputhshmërinë me Standartin EITI si dhe materiale të tjera që u gjykuat të përshtatshme; u realizuan më shumë se 80 intervista me anëtarë të MSG, si dhe me anëtarë të komunitetit dhe organizatave të shoqërisë civile jashtë MSG; si dhe me vëzhgime të MSG në shtatë shtete ose mbledhje të shoqërisë civile dhe diskutime mbi kërkimet dhe gjetjeve paraprake me anëtarë të interesuar të Bordit Ndërkombëtar EITI, gjatë dy mbledhjeve të Bordit Ndërkombëtar në vitin 2014.

Vlerësimi rezultoi se ka mangësi domethënëse të qeverisjes së brendshme në disa nga MSG. Kjo në vetvete çon në një dështim në nivel global të EITI-t për të siguruar mbikqyrje të mjaftueshme të drejtimit të MSG dhe përputhshmëri në nivel kombëtar me kërkesat EITI. Pasojat e kësaj janë të thella. Qeverisja e brendshme jo adekuate e MSG, mund të ndikojë në marrjen e vendimeve jo të drejta dhe eficiente, për të mbështetur parimet e transparencës dhe të sigurisë që shoqëria civile është e pavarrur dhe efektive brenda MSG. Kjo ngre pyetje shumë domethënëse nëse vendet e ndryshme janë duke e implementuar EITI sa më efektivisht që të jetë e mundur dhe gjithashtu nëse kjo është duke kufizuar potencialin për EITI për të pasur një impakt të mirfilltë në vend.

Asnjë nga vendet e shqyrtuara nuk i plotësonë të gjitha kërkesat e saktësuara në Kërkesën 1.3(g) të Standartit EITI, përsa u përket procedurave të qeverisjes së brendshme. Në të vërtetë cereku i vendeve EITI, nuk minden të vlerësoheshin plotësisht pasi dokumentat e tyre nuk ishin të aksesueshme për publikun ose të ndara me MSI Integrity, gjë e cila është baza e dështimit në qeverisje. Nëse vendet nuk do të fillojnë të validohen për përputhshmërinë e tyre me Standartin EITI deri në 2015, është evidente që edhe nëse MSG përditëson grafikët e tyre të qeverisjes sipas Standartit EITI, shumë aspekte thelbësore të qeverisjes së MSG mund të mbesin të paadresuara. Kjo pasi Standarti EITI dhe materialet shoqëruarë nuk shkojnë deri aty sa të jepin guidë të mjaftueshme dhe pritshmëri për MSG, të sigurohen që ata i adresojnë të gjitha cështjet e qënësishme në qeverisjen e palëvë të interesuara.

³ Ne fillim të studimit në 1 Mars 2014, ishin 41 vende implementuese EITI. Megjithatë, për shkak se shumë vende nuk publikojnë materialet qeverisëse të tyre dhe nuk i ndajnë ato sipas kërkësës së MSI Integrity, vetëm 29 vende mund të vlerësohen. Në kohën kur filloj vlerësimi, Etiopia, Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Papua Guineia e Re (kandidatë që nga 19 Mars 2014), Myanmar (2 korrik 2014), Seishell (6 gusht 2014), Kolumbia dhe Mbretëria e Bashkuar (të dyja 15 tetor 2014), ende nuk ishte dhënë statusi "Kandidat" dhe, për këtë arsy, nuk janë përfshirë në shqyrtimin e dokumentacionit qeverisës. Shiko Metodologjia dhe Pjesa 1.1 për më shumë detaje.

Për shembull: EITI nuk i kérkon MSG që të vendosë politika për konfliktin e interesit, pavarësisht pavarësisë së organizatave të shoqërisë civile në EITI; nuk krijon procese për të zgjidhur mosmarrëveshjet që mund të pretendojnë ose sjelljet e këqija, ose cështje proceduriale që bëhen të pamundshme për tu zgjidhur; dhe nuk ofron ndonjë guidë për të siguruar që Sekretariatet Kombëtare janë përgjegjëse për MSG ose që mbulojnë në mënyrë eficente veprimet e MSG-së.

Pavarësia, përgjegjshmëria dhe efektiviteti janë të gjitha cështje që anëtarët e MSG i raportojnë si problematike dhe që nuk e dinë mënyrën sesi këto cështje mund të adresohen nëpërmjet përmirësimit të procedurave të brendshme drejtuese. Kjo mungesë njojurish mund të plotësohet nga EITI në nivel ndërkombëtar nëse ata japid më shumë udhëzime dhe të dhëna si dhe kërkesa rigorozë më specifike në lidhje me mënyrën se si qeverisja e mirë në kontekstin se si grupet ndërinstitucionale mund të ndikojnë në rezultatet thelbësore të EITI-t.

EITI, në nivel ndërkombëtar duhet të inkurajojë Grupet Ndërinstitucionale të Punës që t'i përkushtohen zhvillimit të procedurave gjithëpërfshirëse të qeverisjes së brendshme përpara se të fokusohen në prodhimin e raporteve. Shumë grupe pune ndërinstitucionale nxitojnë të nxjerrin raportet brenda kornizave të asaj cfarë është vendosur në Grupin Ndërinstitucional të Punës. Kjo ka rezultuar në procese informale ose rregulla e procedura të përkohshme të cilat shpesh në kohë konfliktesh ngecin. Nganjëherë kjo pezullon ose dëmontron gjithë procesin EITI dhe con në shkatërrimin e besimit tek MSG-ja, gjë që kérkon vite me rradhë që të rikuperohet.

Shoqëria civile, në vecanti, shpesh është ndeshur me efekte negative nga procese qeverisjeje të brendshme jo adekuate të MSG-së. Në një numër MSG-sh, përfaqësuesit e organizatave të shoqërisë civile u përzgjodhën nëpërmjet proceseve të cilat ngrinin pyetje rreth pavarësisë së tyre nga Qeveria ose nëse ata ishin vërtetë përfaqësuesit më të mirë të shoqërisë civile. Praktikat brenda MSG-ve ndonjëherë rrezikojnë kompromentim më të madh për pavarësinë aktuale ose të perceptuar të organizatave të shoqërisë civile ose përfaqësuesve të tyre, psh për pagesa të marra nga anëtarët e MSG në Republikën Demokratike të Kongos dhe Kamerunit, ku anëtarë të MSG mund të paguhen deri në 6000 Usd në vit⁴, një shumë kjo katër herë më madhe se të ardhurat për frymë në këto vende⁵. Kjo dobësi e shoqërisë civile brenda proceseve të brendshme EITI nuk është llogaritur plotësisht ende ose njojur nga shoqëria EITI, dhe nevojitet që vetë shoqëritë civile të zhvillojnë kode dhe praktika sjelljesh për ndërlidhje me të tjera shoqëri civile për të siguruar qeverisje të përgjegjshme, dhe gjithëpërfshirëse.

MSG-të duhet të kujtohen që ata janë përgjegjës dhe duhet të përfaqësojnë zgjedhësit e tyre. Kjo nënkupton që ata që janë më të interesuar ose të ndikuar nga aktivitetet nxjerrëse duhet të jenë në gjendje të bëhen pjesë e procesit EITI, duke qenë pjesëmarrës në të. Shoqëria civile dhe qeveria rrallë i përbushin plotësisht detyrimet e tyre sipas Rregullave dhe Standartit EITI që të mbajnë lidhje me zgjedhësit e tyre në cdo mënyrë të mundshme e kuptimplotë⁶.

⁴ Shih Tabelën 7 në Pjesën 3.2. Pagesat aktuale totale të marra nga një anëtar i MSG në Kamerun luhatet në bazë të numrit të mbledhjeve të mbajtura çdo vit, dhe se shpërbilimet merren për procese validimi dhe rikonsilimi të suksesshme.

⁵ Shih Banka Botërore, Banka Botërore Open Data: PBB për frymë (monedha US\$), në adresën <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (verifikuar 1 tetor 2014).

⁶ Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (g), (ii); Rregullat EITI, Kërkesa 6 (b).

Qeveritë shpesh duket sikur detyrën e arritjes së publikut e shohin si detyrim të shoqërisë civile dhe EITI nevojitet të sqarojë se detyra të tilla nuk mund t'i lihen ekskluzivisht në dorë shoqërisë civile.

Në përfundim është shqetësues fakti që shkelje të Rregullave EITI të shprehura në këtë raport kanë arritur të bëjnë që EITI të mos arrijë t'i zbulojë ose zgjidhë për një kohë të gjatë. Kjo ngre pyetjen e sigurisë së procedurave të procesit të validimit, të krijuara për tu siguarar nëse një vend përshtatet me kërkesat EITI, si dhe përgjigjen e Bordit EITI mbi rezultatet e Validimit si proces. Nevojitet që procedurat të kërkojnë një investigim më të thellë dhe të përfshijnë validitorë me aftësi për të zbuluar cështje si psh: nëse përfaqësuesit e shoqërisë civile janë totalisht të pavarur nga qeveria dhe kompanitë, dhe nëse ata kanë të drejtë të vetëzgjedhin përfaqësuesit e tyre (të dyja këto janë kërkesa të Rregullave EITI ose Standartit EITI). Veç kësaj aktualisht nuk ekziston një mekanizëm ankimues ndërkombëtar që të shfaqë ankesat ose akuzat për dhunimet e Rregullave EITI ose Standartin EITI që të sillet në nivel global, nëse shkeljet e kryera nuk mund të zgjidhen në vend.

Pozitivisht, mund të thwmi se ka praktika të mira, ta cilat janë theksuar në këtë raport. Vetë Standarti EITI është një përmirësim i dukshëm i Rregullave EITI përsa u përket pritshmërvive për MSG-të. Mëgjithatë, nivelet aktuale të ulta të përputhshmërisë më Standartin EITI dhe materialet e guidës, duhet ta shtyjnë EITI-n të krijojë kërkesa gjithëpërfshirëse dhe guidë të vecantë për grupet ndërinstitucionale të punës. Anëtarët e MSG-ve, qoftë përfaqësues të qeverisë, industrisë ose shoqërisë civile, të gjithë mirëpresin direktiva nga komuniteti global EITI, në lidhje me strukturimin sa më të mirë të strukturës së MSG-së. Disa MSG nuk kanë hasur kurrë procese të drejtimit, qeverisjes së proceseve të grupeve shumëpalëshe më parë dhe mbështeten gjerësisht në guidën e dhënë nga EITI, si dhe cdo input tjetër nga Sekretariati Ndërkombëtar EITI, për vendosjen e një praktike të mirë.

Post 2015: Oportunitetet për të adresuar mangësitë në qeverisjen e MSG-ve?

Teksa vendet EITI, rishikojnë termat e tyre të referencës dhe sigurojnë përshtatshmërinë me pritshmëritë e rishikuara të Standartit EITI për tu pregetitur për procesin e validimit dhe vlerësimin e kandidaturës në vitin 2015, integriteti i EITI-t përballet me një moment vendimtar. Është shumë e rëndësishme që vendet te testohen në mënyrë rigorozë për tu siguruar që ata realizjnë cdo kërkesë të Standartit EITI, përfshirë këtu edhe procedurat për qeverisjen e brendshme dhe sigurimin e kushteve të përshtatshme për një pjesëmarrje domethënëse të shoqërisë civile.

Për të ndihmuar vendet në tranzicion, ky raport është i organizuar në atë mënyrë që të japë një guidë praktike për vendet EITI; është krijuar një protokoll për të orientuar Grupet Ndërinstitucionale të Punës për mënyrën sesi të krijojnë termat e referencës (Aneksi I), dhe një shënim mbi parimet e përfaqësuesve të shoqërisë civile mbi praktikat e duhura për tu përfshirë në MSG (Aneks II). Shpresojmë që këto dokumente do të qarkullojnë menjëherë tek të gjitha MSG-të dhe Shoqëritë Civile dhe që ato të ndihmojnë për të informuar bazën për politikat zyrtare pasuese ose guidë të aprovar nga Bordi EITI.

Ky vlerësim duhet të jetë një thirrje për EITI-n, në lidhje me rëndësinë e suportit dhe kërkesës ndaj MSG-ve që të zhvillojnë praktika të mira qeverisjeje brenda tyre, si dhe monitorime të thella dhe më aktive në monitorimin e aktivitetave të MSG-së dhe pjesëmarrjes së Shoqërisë Civile. Këto hapa që duhen ndërmarrë për të siguruar një qeverisje të brendshme më të mirë të procesit EITI, kërkojnë pjesëmarrjen jo vetëm të MSG-ve, por edhe të Bordit EITI, Sekretariatit Ndërkombëtar EITI si dhe donatorëve dhe organizatave ndërkombëtare që mbështesin EITI-n.

Gjetjet Kryesore

1. Standarti EITI: Nivele të ulëta përputhshmërie dhe mangësitë në përbajtje.

Mungesa e transparencës në lidhje me qeverisjen e brendshme

MSI Integrity, planifikoi të rishikojë dokumentacionin e 41 vendeve implementuese të përfshira në EITI, nga 1 Mars 2014. Megjithatë, më pak se dy të tretat e të gjithë vendeve implementuese i kanë publikuar termat e tyre të referencës ose dokumentacione të tjera thelbësore, në website-t e tyre apo në EITI Ndërkombe. Si rezultat vetëm 29 vende implementuese EITI, mund të vlerësohen, pasi vendet që mbeten nuk kanë dokumentacion të bërë publik dhe nuk u përgjigjen kërkesave të MSI Integrity për akses në materiale. Kjo është një shkelje e pastër e Rregullave EITI dhe Standartit EITI, të cilat u kërkojnë vendeve të bien dakort për të bërë publike termat e referencës për MSG-në⁷. Duhet vënë re që në Qershor 2014, MSI Integrity, ndau një kopje progresi me Bordin EITI ku ngriti këtë shqetësim për transparencën, gjithëpërfshirjen dhe bërjen publike. Që atëherë Sekretariati Ndërkombe EITI, ka publikuar materialet drejtuese të disa vendeve në website-in e EITI Ndërkombe. Kjo është inkurajuese dhe shpresohet që rekomandime të tjera në këtë raport të implementohen sa më shpejt që të jetë e mundur.

Nivele të ulta përputhshmërie me Standartin EITI

Nga 29 vendet e shqyrtuara EITI, asnjë prej tyre nuk i përfshiu të gjitha pritshmëritë për qeverisjen e brendshme në kërkesën 1.3(g) të Standartit EITI, në dokumentacionin e tyre qeverisës. Kërkesat në Standartin EITI nuk janë aq të rrepta, duke u fokusuar vetëm në kërkesat ndaj MSG-ve që të bien dakort për procedurat më bazike, si mbajtja me shkrim e diskutimeve të MSG ose përdorimi i një procesi përfshirës vendimarrjeje. Është tejet shqetësuese që MSG-të kanë operuar për pothuajse një dekadë pa procedura bazë të dokumentuara. Për shembull vetëm 41% e vendeve të rishikuara kanë përfshirë dispozita lidhur me emërimin ose ndryshimin e anëtarëve të MSG, dhe vetëm 59% e tyre kishin rregulla që kufizonin kohëzgjatjen e mandateve të anëtarëve të MSG-së.

Standarti EITI nuk ka parashikuar kërkesa të mjaftueshme për qeverisjen e brendshme

Edhe pse MSG-të ishin të gatshme për ridraftimin e procedurave udhëheqëse të tyre për arritjen e kërkesave të Standartit EITI, shfaqen sërisht mangësi të mëdha në procedurat qeverisëse sepse Standarti EITI, nuk mbulon të gjitha aspektet thelbësore të qeverisjes së MSG. Shembuj për disa nga këto cështje qeverisjeje të harruara nga Standarti EITI përfshijnë:

Mos krijimin e përgjegjësisë për Sekretariatet Kombëtare. Pjesa më e madhe e anëtarëve të MSG që u intervistuan, i shikonin sekretariatet kombëtare si të rëndësishme, por ende pranë

angazhimit të qeverive dhe në disa raste nën burime. Kjo mungesë e perceptuar pavarësie ishte problematike në disa vende. Megjithatë, nuk ka kërkesa në Standartin EITI ose guida të tjera suplementare që të sigurojnë se: (i) Sekretariatet kombëtare janë përgjegjës ndaj MSG

7 Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (g); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (g).

- në krahasim me qeverinë; (ii) MSG është e kënaqur me pavarësinë e Sekretariatit (të cilët, në 77% të MSG-të vlerësuara, janë të vendosura në zyrat e qeverisë); ose, (iii) Stafi i mjaftueshëm i MSG, struktura dhe financimi i Sekretariatevë në mënyrë që ata mund të operojnë në mënyrë efektive.
- **Mos kërkimin e garancive për pavarësinë e palëve të interesuara.** Kjo është shumë problematike lidhur me rëndësinë e pavarësisë së shoqërisë civile në integritetin e EITI-t, akoma vetëm 14% e vendeve të shqyrtuara kishin politika në lidhje me konfliktin e interesit për anëtarët e MSG-së dhe vetëm 7% i kérkonin anëtarëve të MSG-ve të kishin ose adoptonin kode sjelljeje.
- **Mosvendosja e ndonjë kërkesë në lidhje me transparencën dhe aksesibilitetin e aktiviteteve të MSG-në publik.** Gjysma e të gjithë vendeve të shqyrtuara nuk i publikonin ose jepnin lista aktuale të anëtarëve të tyre të MSG-ve; disa vende si Azerbaxhani dhe Nigeria, kishin prezumime kufizuese të konfidencialitetit në lidhje me aktivitetin e MSG; dhe nga 15 MSG-të vlerësuara, mbi 1/3 e tyre nuk i publikonin minutat e mbledhjeve.

Teksa standarti EITI është plotësuar me politika shtesë, si, Shënim Guidë për EITI-n 14 dhe Protokolli EITI: Pjesëmarrje e Shoqërisë Civile, që nganjëherë prek cështje të mbikqyrura nga Sandarti EITI, pjesa më e madhe e vendeve vetëm në mënyrë selektive i kanë ndjekur këto suplemente. Si rrjedhojë një numër i cështjeve të rëndësishme të drejtimit, si krijimi i mekanizmave për zgjidhjen e konfliktit dhe kërkesa për rishikimin e praktikave të qeverisjes së brendshme, nuk janë përmendur fare.

2. Shoqëria Civile në EITI: Proseset qeverisë po dështojnë në sigurimin e pavarësisë dhe efektivitetit të shoqërisë civile

Shoqëria civile dhe anëtarë të MSG shumë shpesh kanë ngritur shqetësimë për pavarësinë ose efektivitetin e përfaqësuesve të shoqërisë civile, një pjesë e mirë e të cilave mund të zgjidhen duke vendosur dhe ndjekur rregulla të qarta qeverisës dhe procedura ose nëpërmjet mbikqyrjes vigilente të përputhshmërisë me Standartin EITI nga komunitetet ndërkombëtare. (shih Pjesën 4 të këtij Raporti)

Përfshirje e papërshtatshme e qeverisë në përzgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile

Në të paktën 7 nga 15 vlerësimë të MSG-ve, qeveria ishte përfshirë në përzgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile. Rastet më të qarta kur qeveria drejtonte procesin e zgjedhjes ose edhe më keq, zgjidhte në mënyrë të drejtpërdrejtë këta përfaqësues, si psh në rastin e

Kamerunit (Shih kutinë 6 në Pjesën 3.1). Megjithatë dy forma të tjera të përfshirjes së qeverisë kompromontojnë procesin e përzgjedhjes së shoqërisë civile:

- A. **Kur qeveria paracakton llojet e organizatave të shoqërisë civile që mund të marrin pjesë në MSG pa një imput të vërtetë nga shoqëria civile.** Për shembull, qeveritë në shumë vende të tilla si Senegali dhe Nigeria, kane rezervuar në mënyrë të njëanshme vende përfaqësues të sindikateve apo të mediave. Megjithatë, nuk ka siguri se brenda grupeve të tilla ka angazhuar, përfaqësues efektivë, ose të pavarur me ekspertizë dhe aftësi të përshtatshme përfaqësimin e CSO dhe MSG.
- B. **Kur qeveria fuqizon një ose disa organizata jo të përshtatshme për të zgjedhur përfaqësuesit e shoqërisë civile.** Kjo pasi organizata e zgjedhur nuk ka burimet e mjaftueshme, experiençë ose pavarësi për të siguruar zgjedhjen e përfaqësuesve efektivë, të pavarur dhe legitimë.

Shpesh këto forma të përfshirjes së qeverisë mund të janë motivuar nga qëllime të mira frytdhënëse dhe mund të kenë rezultuar në zgjedhjen e përfaqësuesve të fortë të shoqërisë civile. Megjithatë MSG-të që janë zgjedhur me anë të këtyre formave në pjesën më të madhe të rasteve kanë pasur shqetësimë përfaqësuesit, pavarësinë ose legjimitetin e përfaqësuesve të tyre të shoqërisë civile. Këto forma të përfshirjes edhe pse mund të rezultojnë pozitive, cënojnë Standartin EITI dhe Rregullat EITI.⁸ Shoqëria civile ka të drejtë të zgjedhi në mënyrë të pavarur përfaqësuesit e vet, dhe qeveria ka detyrimin për tu siguruar që ftesa për të marrë pjesë në MSG ishte e hapur dhe transparente.⁹ Fatkëqësisht EITI jo gjithnjë i ka detektuar këto probleme ose të ketë ndërhyrë, përfshirë edhe rastin kur qeveria zgjedh përfaqësuesit e shoqërisë civile.

Ekzistojnë gjithashtu disa instanca ku individë të cilët nuk duhet të konsiderohen të shoqërisë civile, janë zgjedhur si përfaqësues të saj. Nevojitet një ndërgjegjësim më i madh që aktorët politikë dhe ata që nxjerrin fitime si dhe cdo organizatë që mbron ose direkt përfiton nga industria nxjerrëse ose qeveria vendase, nuk duhet të konsiderohet shoqëri civile. Zgjedhësit e shoqërisë civile që kanë kaluar përtëj kësaj duke vendosur kriterë kualifikimi përsa i përket pavarësisë, ekspertizës, kanë eksperimentuar rezultate shumë pozitive. Rasti i Filipineve (shih shënimin për shoqërinë civile, kutia 3) thekson pavarësinë, transparencën dhe kriteret e kualifikimit dhe zgjedhjen e fuqishme si vlera për të cuar përpara procesin.

⁸ Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (f) (ii); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (c) (të dyja deklarojnë se secili grup i palëve të interesuara duhet të ketë të drejtën të caktojnë vetë përfaqësuesit).

⁹ Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (f) (i); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (h) (ii) (të dyja i kërkojnë qeverisë të sigurojë se ftesa për të marrë pjesë në grup ishte e hapur dhe transparente).

Proceset brenda MSG, mund të minojnë pavarësinë dhe efektivitetin e shoqërisë civile

Disa MSG nuk ishin të ndërgjegjshme për kërkesat specifike që kërkon pjesëmarrja e shoqërisë civile në MSG. Si kostoja e udhëtimeve në zonat e industrisë nxjerrëse ose mësimi i teknikave të transparencës mbi të ardhurat. Ato MSG që ishin të ndërgjegjshme për këto kërkesa shpesh nuk ishin në gjendje të lehtësonin pjesëmarrjen në një mënyrë konstruktive.

Për shembull, nga 1/3 e MSG të vlerësuara u pa që nuk kishte rimbursime për anëtarët e MSG që duhej të udhëtonin në qytete të mëdha ku zakonisht mbaheshin mbledhjet e MSG. Kjo limiton mundësinë e përfaqësuesve të shoqërisë civile për të marrë pjesë nëpër mbledhje të tillë. Disa MSG ofronin rimbursime dhe i bën transparente këto kosto që ishin kosto reale shpenzimesh të bëra, kurse disa MSG të tjera ofronin pagesa për ditë që ishin shumë më të larta sesa kostot e nevojitura realisht për ndjekjen e MSG, ose nuk i bën publike këto tarifa. Kjo shpesh con në spekulime dhe bën që disa përfaqësues të shoqërisë civile të shihen si të kompromentuar.

Shoqëria civile nuk i shfrytëzon në mënyrë adeguate proceset e qeverisjes së brendshme

Proceset shumëpalëshe janë ende një formë e re angazhimi, dhe pjesa më e madhe e shoqërisë civile, vecanërisht në nivel lokal, janë të pafamiljarizuar me mundësitë dhe sfidat që mund të ngrihen në formatin shumëpalësh. Shumë shpesh, përfaqësues të shoqërisë civile nuk dinë të punojnë së bashku, nuk kuptojnë sesi proceset e qeverisjes së brendshme prekin mundësinë e tyre për të marrë pjesë në mënyrë efektive në MSG. Këta përfaqësues të shoqërisë civile rrezikojnë të bëhen të panevojshem të ndarë në fraksione ose të izoluar nga shoqëria civile jashtë MSG. Si rezultat, shoqëria civile, një grup i madh aktorësh, përballet me të qenurin grupi më i dobët dhe më i paorganizuar i palëve në MSG. Organizatat e shoqërisë civile duhet të përdorin procese të brendshme qeverisjeje brenda formës së tyre (jashtë MSG) për ta kaluar këtë problem, psh duke krijuar kode sjelljesh të shoqërisë civile dhe procese nominale përzgjedhjeje për të zgjedhur përfaqësuesit më efektive.

3. Kultura EITI: Të mësohemi të vlerësojmë rëndësinë e qeverisjes së brendshme dhe të përfshijmë palët e interesuara në zonat e aktiviteteve nxjerrëse.

Nevoja për të kuptuar sesi proceset e qeverisjes së brendshme ndikojnë në rezultatin e EITI-t

Ka një inkurajim të pamjaftueshëm ose guidë për MSG-të, përsa i përket rëndësisë së madhe të procedurave të qeverisjes së brendshme dhe sesi ato duhet të zhvillohen. Kur një vend bëhet vend kandidat për në EITI ka shpesh një moment dhe presion për tu bërë vend anëtar sa më shpejt që të jetë e mundur duke rënë dakort për mënyrën e raportimit dhe prodhimin e raporteve. Si rrjedhojë e kësaj MSG-të kanë tendencë të formohen me procese bazike vendimarrëse të bëra më shkrim dhe procese të tjera të qeverisjes të adoptuara ad hoc, ose fare.

Ky atrim sinksionohet në nivel global. Sekretariati Ndërkombëtar EITI, kërkon entuziazmin e MSG-së për ta mbështetur, fillimisht nuk i kérkoi MSG të binte dakort për procedura të qeverisjes së brendshme. Sekretariati raportoi se ishin të shqetësuar pasi kjo mund të merrte kohë dhe mund të rezikonte shkaktimin e mosmarrëveshjeve gjatë procesit dhe në raportimin EITI. Gjithsesi dështimi për të rënë dakort në mënyrë zyrtare për procedurat e brendshme, që vinin nga praktika e mirë shpesh ka krijuar një kulturë të tolerimit të tensioneve në vendimarrje. Duhet theksuar se si rrjedhojë kjo ka sjellë pasoja në vendimet, rezultatin dhe impaktin e EITI-t.

Për shembull, ishte e zakonshme për anëtarët e MSG të raportonin që: atyre nuk u janë dhënë njoftimet e duhura për mbledhjet ose që mbledhjet ishin shumë të shkurtra për të adresuar shqetësimet; ishin zgjedhur anëtarë te MSG njerez që ishin të kompromentuar ose u mungonte angazhimi për të marrë pjesë; dhe që vëndimarrja ka qenë e keqformuar. Këta faktorë, kush më shumë e kush më pak prekin cilësinë e legjimititetit të vendimeve të marra gjatë procesit EITI. Por edhe më keq akoma, nëse eksperiencat e MSG janë konfliktuale, dështimi për të vendosur procedura qeverisëse të brendshme të sakta, mund të sjellë pasoja jo të mira në të gjithë procesin EITI deri dhe në dështimin e plotë të një vendi.

Përfaqësimi i palëve të interesuara në zonat ku ka aktivitet nxjerrës dhe që janë në proceset EITI.

15 MSG-të e vlerësuara, shpesh kanë dështuar në përfshirjen ose konsiderimin e perspektivave të atyre që jetojnë ose punojnë në zona ku ka aktivitet nxjerrës, si qeverisjet vendore, ose komunitetet e prekura etj. Këto palë gjithnjë kanë interesin më të madh, njohuritë dhe shqetësimet përsa i përket transparencës në industrinë nxjerrëse. Megjithëkëtë ndodh që ato nuk kanë dijeni për EITI-n ose dhe kur kanë nuk janë në gjendje të kontribojnë në proceset EITI. Standarti EITI dhe materialet guidë në lidhje me të nuk përmbajnë indikacione që aktorët lokalë, vecanërisht komunitetet e prekura janë palë të interesuara shumë vendimtare në procesin EITI; kurse në të vërtetë supozimi në Standartin EITI, që një MSG përbëhet vetëm nga qeveria, industria dhe shoqëria civile ka një efekt përjashtues në organizatat që kanë bazë komunitetin ose drejtuesit e tyre për tu përfaqësuar në MSG.

Brenda MSG-ve ka një ndërgjegjësim inkurajues për rëndësinë e zgjerimit ose përfshirjes së EITI-t në nivel lokal. Fatkeqësish, MSG-të janë ndier shpesh jo të sigurta për mënyrën e pëfshirjes së aktorëve lokalë dhe komunitetet. Një nga sfidat e EITI është inkurajimi për përfshirjen lokale në EITI dhe të japë direksione se si kjo mund të realizohet në mënyrë të suksesshme. Ka një sërë mënyrash sesi mund të arrihet kjo.

1. Nëpërmjet përfshirjes direkte të palëve të prekura nga industria nxjerrëse në MSG.

Pjesa më e madhe e anëtarëve të MSG i kanë bazat në zonat metropolitane aty ku zakonisht MSG mban mbledhjet e saj, (zakonisht në një qytet të madh), zona në të cilat në pjesën më të madhe të rasteve nuk ka industri nxjerrëse. Vetëm 4 nga 15 MSG të vlerësuara kanë politikë të inkurajojnë përfaqësimin nga zonat ku ka industri nxjerrëse.

2. Nëpërmjet qeverisë dhe shoqërisë civile që e plotësojnë detyrimin e tyre nën Rregullat EITI dhe Standartin EITI, në mënyrë që të bashkëveprojnë me zgjedhësit e tyre.¹⁰

Në pesë vende që u vizituan nuk kishte evidenca që përfaqësuesit e qeverisë të kenë ndërmarrë ndonjë bashkëpunim ose bashkëveprim me zgjedhësit e tyre në zonat nxjerrëse. E vetmja gjë që duket të jetë bërë nga disa qeveri për zgjedhësit e tyre është në lidhje me shpërndarjen e raporteve EITI. Shoqëria civile në shumë vende nuk ka vendosur praktika të mira për të lejuar shoqërinë civile e më gjerë ose aktorët lokalë që të marrin pjesë në EITI në mënyrë vërtetë domethënëse. Gjithsesi praktikat e mira në ndërveprim janë krijuar në disa vende, si Republika Demokratike e Kongos, të cilët kanë demonstruar përfitime nga kjo.

3. Me anë të organizimit të Këshillave në nivel lokal të EITI-t ose projekte të tjera që janë pilotuar në disa vende

Ndonëse ende në fazat e para të formimit, rasti studimor i iniciativës në luginën Compostela në Filipine (shih Kutinë nr. 9 Pjesa 4.2) është një shembull i mirë. Atje drejtuesit lokalë kanë bërë një ligj lokal i cili i ka marrë premisat mbi modelin rapportues të grupeve shumëpalëshe të EITI-t për aktivitetet nxjerrëse lokale, por që përmban dhe cështje të tilla si vlerësimi i impaktit mjedisor të industrisë së minierave dhe monitorimi i shpenzimeve dhe të ardhurave. Kjo demontron fuqinë që EITI mund të ketë kur palët e prekura nga aktiviteti nxjerrës janë direkt të përfshirë në proces.

Mungesa e diversitetit gjinor në MSG

Në 23 vendet EITI, që kanë publikuar lista të anëtarësimit në MSG me detaje të mjaftueshme për të arritur një rezultat për diversitetin gjinor në përbërje të MSG-së, pjesa më e madhe e MSG-ve kanë në përbërje të tyre më pak se 25% përfaqësues femra. Disa MSG, si e Cote D'Ivoire dhe Jemen nuk kanë fare përfaqësues femra në përbërje; vetëm katër shtete (Madagaskar, Norvegji, Trinidad dhe Tobago) kanë 40% ose më shumë femra në përbërje të MSG të tyre.

4. Struktura dhe mbikëqyrja globale e EITI-t: Për MSG nevojitet më shumë monitorim dhe stimulim

Zbulimi i mospërputhshmërisë; Përmirësimi i procesit të validimit dhe krijimi i një mekanizmi efikas për ankesat.

Në ekzaminimin e qeverisjes së brendshme të MSG, u bë e dukshme që ka disa mangësi me mekanizmat globalë EITI të përdorura për të detektuar shkelje të Standartit EITI dhe validim të përputhshmërisë, kur u pa që disa vende kishin shkelur në mënyrë të quartë Rregullat EITI dhe u konsideruan vende anëtare EITI. Ndonëse një ekzaminim i plotë i këtyre mekanizmave ishte përtej qëllimit të këtij vlerësimi, nevojitet që EITI të fokusohet në adresimin e këtyre cështjeve nëse dëshiron që të jetë një iniciativë efektive për transparencën.

Validimi: Një metodologji më gjithëpërfshirëse për validimin dhe një set kriteresh për përzgjedhjen e validatorëve nevojitet, në mënyrë që validimet e EITI-t të jenë të besueshëm.

Për shembull duhet të kenë parasysh pikëpamjet e shoqërisë civilë nga jashtë MSG-së në mënyrë që të vlerësojë në mënyrë të besueshme nëse një MSG i ka realizuar kërkesat lidhur me pavarësinë e shoqërisë civile, shpërndarjen ose krijimin e një mjedisi të duhur. Për të marrë informacionin e nevojshëm për shoqërinë civile, validuesit do të kenë nevojë për aftësi specifike dhe cilësi të tillë përfshirë siguruar lokalizimin e individëve të besueshëm. Në këtë kohë që po shkruajmë, Standart EITI dëshiron që lidhen me të nuk përbajnë kërkesa të mjaftueshme përsa u përket këtyre cështjeve ose të tjerave që konsiderohen kritike përfshirë siguruar procese validimi të besueshme.

Krijimi i një mekanizmi efektiv ankesash: Procedura validimi të rregullta dëshiron që gjithëpërfshirëse do të i ndihmojnë vendet të ecin përpërfshirëse me Standartin EITI dëshiron që mundësia përfshirë konsideruar rrugë të reja si përmirësimin e përpjekjeve përfshirë transparency por validimi sipas standartit EITI ndodh çdo tre vjet. Kështu është shumë e rëndësishme përfshirë integritetin e EITI-t që të kijohen procese të hapura përfshirë publikun përfshirë detektuar dhe adresuar cdo thyerje serioze të Standartit EITI që mund të dalin gjatë periudhave ndërmjet proceseve të validimit.

Anëtarët e MSG-ve iu përgjigjën pozitivisht idesë përfshirë krijimin e një mekanizmi ankesash në nivel ndërkombëtar përfshirë zgjidhjen e mosmarrëveshjeve ose mospërpërfshirëse me Standartin EITI, në rastin kur këto mosmarrëveshje nuk mund të zgjidhen në rrugë të brendshme. EITI përfshirë momentin nuk e ka këtë lloj mekanizmi. Ndonëse Sekretariati Ndërkombëtar EITI historikisht ka ndërmjetësuar disa mosmarrëveshje MSG-je kjo nuk i arrin standartet e pavarësisë, ekspertizës ose procesit procedural përfshirë tu quajtur si një mekanizëm efektiv ankimimi. Komitetet e përshtatshme përfshirë këtë, të Bordit EITI, si Komiteti i Përgjigjeve të Shpejta nuk kanë një procedurë formale përfshirë plotësimin e ankesave dhe edhe përfshirë këtë vetëm një numër shumë i vogël i MSG-ve kishin dijeni.

Si rezultat shumë anëtarë të MSG-ve nuk kanë njohuri nëse ata mund ti adresojnë shqetësimet e tyre përfshirë mospërpërfshirëse në nivel ndërkombëtar.

Dhënia e mundësive vëndeve përfshirë kërkësime minimale të Standartit EITI

Anëtarët e MSG-ve shpesh kanë përshtypjen që Standarti EITI përcakton gjithshka dëshiron që ata nuk kanë fuqi të zgjerojnë EITI-n, duke mos përfshirë gjë tjetër, përvèc atyre të përcaktuara në Standartin EITI. Gjithsesi Sekretariati Ndërkombëtar EITI ka qartësuar se Standarti EITI është thjesht minimum i kërkësave që një vend duhet të arrije dëshiron që janë në fakt të inkurajuara përfshirë tejkaluar kërkësat e parashtruara. Kjo i duhet shprehur më qartë anëtarëve të MSG-ve, përfshirë t'iu mundësuar atyre përdorimin në mënyrë inovative aspektin e raportimit EITI, përfshirë t'iu përgjigjur cështjeve të rëndësishme përfshirë zgjedhësit e tyre. Për shembull, në shumë vende, EITI është përballur më një interes të pakët sepse nuk i adreson si duhet cështjet që janë në interes të drejtë përdorim të publikut si impakti i industrisë nxjerrëse në mjedisin e sëmundjeve, duke përfshirë raportim transparent përfshirë këtë cështje.

Në mënyrë të ngjashme, anëtarë të MSG-së, shpesh raportojnë që menjëherë pasi arrihet minimumi i kërkesave EITI dhe vendi vlerësohet në përputhshmëri me Standartin, pak progres bëhet brenda MSG-së dhe pjesëmarrja në mbledhje zakonisht bie. EITI duhet të kërkojë që vendet anëtare të përpilen për të shkuar përtetj kërkesave bazë të Standartit EITI.

Rekomandimet kyce të zgjedhura

Më poshtë mund të gjeni një përbledhje të rekomandimeve më kritike që thekson ky vlerësim. Ju lutem të mbani parasysh që këto janë vetëm përbledhje, rekomandime më të plota dhe gjithëpërfshirëse gjendën në fund të se cilës prej pesë pjesëve të Raportit.

Për Bordin EITI dhe/ose Sekretariatin Ndërkombëtar:

1. Amendoni Kërkesën Nr. 1 të Standartit EITI, ose përshtatni politikat e tjera për të kërkuar që MSG-të të zhvillojnë procese gjithëpërfshirëse të qeverisjes së tyre të brendshme përpëra se të lëshojnë raportin EITI. Proseset e qeverisjes së brendshme gjithëpërfshirëse përfshijnë të gjitha praktikat e përcaktuara në Termat e Referencës të Protokollit për Zhvillimin e MSG-së dhe Procedurat në Aneksin 1 të këtij Raporti. Referojuni pjesës 1 të Raportit për më shumë detaje.
2. Krijoni burime për të dhënë guidë gjithëpërfshirëse për të ndihmuar MSG-në që të arrijë përshtatshmërinë me Standartin EITI dhe një praktikë të rregullt për drejtimin e palëve të interesuara duke përfshirë:
 - a) Miratimin formal të përbajtjes së Guidës për Shoqërinë Civile në Aneksin II, ose ndryshe duke krijuar guidë suplementare gjithëpërfshirëse për shoqërinë civile lidhur me identifikimin më gjerë të shoqërisë civile, duke zgjedhur dhe nominuar përfaqësuesit e saj, duke krijuar një kod sjelljeje për MSG dhe krijimin e një bashkëpunimi të fryshtëm.
 - b) Duke miratuar formalisht përbajtjen e Protokollit për Krijimin e Termave të Referencës për MSG-në (Aneksi I), ose ndryshe duke krijuar guidë dhe rregulla suplementare gjithëpërfshirëse për MSG-të, që cojnë në krijimin e procedurave qeverisëse efektive për palët e përfshira.
 - c) Duke identifikuar praktika të mira në lidhje më strukturën dhe veprimtarinë e Sekrétariateve EITI. Kjo duhet të përshijë praktika për tu siguruar që MSG-ja është e kënaqur më pavarësinë, burimet dhe mandatin e sekretariatit, kjo duke ekzaminuar qasjet e ndryshme te marra ne kontekste te ndryshme.
 - d) Duke identifikuar praktikat e mira për mënyrën sesi MSG-ja dhe të zgjedhurit e saj mund të sjellin bashkëpunim efektiv dhe të sigurojnë diversitet gjinor dhe gjeografik në MSG, me një fokus të vecantë mbi përfshirjen e palëve të interesuara në zonat ku ka aktivitet nxjerrës.
3. Rishikoni procesin e validimit, për tu siguruar që mund të detektojë mospërputhshmërinë me të gjitha kërkesat e Standartit EITI. Metodologjitet e validimit të propozuara dhe aktuale, janë shumë të fokusuara në vëzhgimin e përputhshmërisë teknike, lidhur me procedurat raportuese, megjithëse procedura shtesë kërkohen për të validuar qeverisjen e brendshme, pavarësinë e shoqërisë civile, bashkëpunimin efektiv dhe shpërndarjen e gjerë të raporteve EITI. Ky rishikim kërkon në mënyrë eksplikite të dhëna publike dhe eksperte dhe con në praktika të mira për monitorim dhe vlerësim. Referojuni pjësëve 3-5 të Raportit, për më shumë detaje.

4. Zhvillonи një proces ankimimi të pavarur në nivel ndërkombe tar dhe krijoni dhe reklamoni një mekanizëm për të lejuar palët e interesuara në secilin vend implementues të raportojnë në mënyrë të pavarur mospërputhshmërinë me Standartin EITI dhe të zgjidhin probleme të tyre të brendshme në qeverisjen e MSG-së që nuk mund të zgjidhen në proceset në nivel kombëtar. Shikoni pjesën 5 të Raportit për më shumë detaje.
5. Qartësoni se Standarti EITI vetëm themelon një minimum kërkesash për MSG-të dhe që këto MSG të inkurajohen të shkojnë përzej këtyre kërkesave. Në vecanti, u duhet qartësuar të gjitha MSG-ve që mandati dhe qëllimi i tyre nuk duhet limituar vetëm në parashikimet e Sandartit EITI. Shikoni pjesën 5 të Raportit për më shumë detaje.

Për Grupet Ndërinstitucionale të Punës në secilin vend implementues:

1. Rishikoni rregullat e qeverisjes dhe procedurave për identifikimin e fuqive dhe dobësive nga perspektiva e cdo grupei të përfshirë.
2. Rishikoni dhe formalisht dokumentoni rregullat e reja, procedurat dhe strukturën në mënyrë që te arrihet:
 - a) Përputhshmërinë me kërkesat e Sandartit EITI; dhe,
 - b) Inkorporimin e proceseve drejtuese gjithëpërfshirëse të grupeve të përfshira, të paktën duke u bazuar në praktikat e mira të identikuara gjatë këtij raporti dhe në protokollin për krijimin e Termave të Referencës së MSG dhe Procedurat dhe Rregullat për Qeverisjen e Brendshme të saj (aneksi I) si dhe Guidën EITI Nr. 14, Kodin e Etikës EITI, dhe Protokollin EITI: Pjesëmarrja e Shoqërisë Civile.

Të gjitha rregullat e rishikuara ose të reja, procedurat dhe strukturat duhet të janë: në formë të shkruar, duhet të janë të shqyrtuara në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe për të cilat është rënë dakort nga të gjitha palët e përfshira në MSG, dhe të bëhen të aksesueshme për publikun mbarë.

3. Publikoni informacionin e mëposhtëm në një format të aksesueshëm për palët lokale dhe ndërkombe tar të përfshira në EITI dhe mbikqyrësit:
 - a) Të gjitha dokumentat kryesore që vendosin rregulla, procedura dhe struktura për veprimet e MSG-së;
 - b) Listat aktuale të anëtarëve të MSG-së, duke përfshirë minimalisht emrin e seilit anëtar, organizatën të cilës i përket dhe mënyrën e zgjedhjes si palë në MSG.
 - c) Buxhetin vjetor dhe llogaritë e audituara financiare;
 - d) Regjistrime të diskutimeve dhe vendimeve të mbledhjeve (psh minutat e mbledhjeve), përfshirë minimalisht listën e personave pjesëmarrës dhe detaje për diskutimet dhe vendimet e marra si dhe cdo mosmarrëveshje ose mos rënëie dakort; dhe,
 - e) Njoftime të detajeve të mbledhjeve duke përfshirë minimalisht datën, vendin, axhendën dhe procedurën për ndjekjen e mbledhjes si një vëzhgues.

4. Krijimin e një procesi të aksesueshëm dhe formal për të zgjidhur mosmarrëveshjet që dalin:
 - a) Nga brenda MSG-së lidhur me rregullat e drejtimit dhe procedurat; ose,
 - b) Nga ankimimet e rapotuara nga anëtarë të MSG-së, palë të zgjedhura, ose vëzhgues të jashtëm lidhur me drejtimin jo të përshtatshëm të anëtarëve të MSG, raporteve EITI, procesin e raportimit ose mospërputhshmëri me Standartin EITI.
5. Dizenjimin dhe implementimin e strategjive për bashkëveprim me publikun dhe palët e jashtme të interesuara, vecanërisht në zonat e prekura nga industria nxjerrëse në nivel lokal dhe rajonal. Kjo duhet të bazohet në praktikat e mira të identifikuara në Pjesën 4 të këtij Raporti, dhe duhet kërkuar që përfaqësuesit e qeverisë dhe shoqërisë civile brenda MSG-së të bashkëveprojnë ngushtësisht me publikun dhe zgjedhësit e tyre për raportimin e diskutimeve dhe vendimeve të MSG-së dhe të kërkojnë mendime dhe të japid gjithashtu mendime për cështjet e lidhura me implementimin e EITI-t dhe diskutimet e MSG-së.
6. Duhet konsideruar dhe mbështetur roli i shoqërisë civile në MSG nëpërmjet identifikimit të barrierave për pjesëmarrje domethënëse në MSG dhe hapat qe duhen ndërmarrë për të kaluar këto pengesa.

Për shoqërinë civile aktive në EITI në secilin vend implementues

1. Përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG duhet të bashkpunojnë me zgjedhësit e tyre dhe më gjerë, në të gjithë vendin, në mënyrë që:
 - a) Të krijojë një mandat për shoqërinë civile nëpërmjet:
 - i) Identifikimin ose krijimin e një rrjeti të gjerë individësh, komunitetesh dhe organizatave të shoqërisë civile që duan të informohen mbi EITI-n ose të marrin pjesë në proces;
 - ii) Të bashkëpunojnë rregullisht me palët e interesuara për përfshirje në EITI, për të shkëmbyer mendime dhe ide për MSG-në dhe proceset EITI dhe për të krijuar një vizion sesi EITI mund të avancojë interesin ndaj publikut dhe komuniteteve të prekura nga aktiviteti i industrisë nxjerrëse; dhe,
 - iii) Vendorsjen e parametrave për përfaqësuësit në MSG të shoqërisë civile për të punuar së bashku si dhe me zgjedhësit e tyre.
 - b) Krijimin e një kodi etike në mënyrë:
 - i) Krijimin e pritshmërive dhe përgjegjësive për përfaqësuesit e shoqërisë civile ndaj MSG-së, përfshirë politikat e konfliktit të interesit dhe limitet e termave;
 - ii) Zhvillimin e një strukture të përgjegjshme dhe transparente për bashkëpunim dhe përfshirje mes shoqërisë civile.

- c) Rishikimin e nominimit të shoqërisë civile ekzistuese dhe proceseve të zgjedhjes përtu siguruar që ato janë krijuar përtë zgjedhur përfaqësues efektiv, legjitim dhe të pavarur përt MSG.
- d) Formalizimin e kriterieve të kualifikimit dhe pranueshmërisë përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG.

Shoqëria civile duhet të përdorë Shënimin Guidë për Shoqërinë Civile në Aneksin II të këtij Raporti kur ndërmerren këto aktivitete.

2. Sigurimin që përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG të janë aktivisht të përfshirë në rishikimin e MSG-së dhe në rishikimin e procedurave qeverisëse të brendshme në përgatitje përvallim sipas Standartit EITI. Guida për shoqërinë civile dhe protokolli përvallimin e termave të referencës për MSG-në mund të jetë një mjet shumë ndihmues përsigurimin e rregullave të brendshme dhe zhvillimin e tyre në një mënyrë të tillë që lejon shoqërinë civile të përfshihet në mënyrë shumë efektive në MSG.

Për qeveritë në secilin vend implementues:

1. Përpresa krijimit të MSG-së, qeveritë duhet të krijojnë terrenin përtë informuar dhe edukojnë publikun, kompanitë dhe shoqëritë civile rreth EITI-t dhe rolin që ka cdo grup i përfshirë në implementimin EITI, duke u kujdesur që palët e interesuara në zonat me aktivitet nxjerrës, janë kontaktuar. Shih pjesën 3.1.1 të këtij raporti përmë shumë detaje.
2. Mos të influencojnë në zgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG, direkt apo indirekt, në një mënyrë që mund të cënojë pavarësinë e procesit të zgjedhjes.
3. Të angazhohet me publikun përbashkëveprim të rregullt. Këto procese duhet të përfshijnë zgjedhësit e lokalizuar në zonat e prekura nga aktivitetet nxjerrëse. Shih pjesën 4 të raportit përmë shumë detaje.

Për financuesit dhe organizatat ndërkombëtare të shoqërisë civile që dëshirojnë të mbështesin EITI-n.

1. T'i jasin prioritet mbështetjes përtajimin dhe ndërtimin e kapaciteteve për shoqërinë civile duke:
 - a. Ndërtuar procese bashkëveprimi me zgjedhësit e shoqërisë civile sic është detajuar në Guidën për Shoqërinë Civile (Aneksi II). Në vecanti kjo duhet të mundësojë shoqërinë civile dhe komunitetet në zonat e prekura nga aktivitetet nxjerrëse të marrin pjesë në proceset EITI.
 - b. Draftuar rregulla për qeverisjen e brendshme dhe procedura që forcojnë kapacitetin e shoqërisë civile përtë pasur impakt në vendimmarrjen e MSG-së.

METODOLOGJIA

Shikim i Përgjithshëm

Nga muaji Shkurt deri në Shtator të vitit 2014, MSI Integrity, bëri kërkime dhe vlerësimë mbi qeverisjen e MSG-ve kombëtare të EITI-t. U bënë dy lloj vlerësimesh:

1. **Një vlerësim për dokumentacionin e MSG-ve** të gjitha vendeve implementuese EITI bazuar në Standartin EITI dhe materiale të tjera guidë për qeverisjen e palëve të përfshira. Ky lloj rishikimi u fokusua në bërthamën e dokumentacionit drejtues të MSG-ve, si termat e referencës. MSI Integrity, u përpoq për të vlerësuar të gjithë dokumentacionin e të gjitha MSG-ve të vendeve anëtare në EITI. Megjithatë pati vende të cilat nuk mundën të vlerësohen për shkak të mospublikimit ose mosndarjes të dokumentacionit të tyre.
2. **Një vlerësim i praktikave drejtuese të MSG-ve** të 15 shteteve të ndryshme. Ky vlerësim shkoi përtjej vlerësimit të dokumentacioneve qeverisëse, për të parë sesi MSG-të punonin praktikisht. MSI Integrity vlerësoi 5 MSG gjatë vizitave, në shtatë që u realizuan ndërmjet Marsit dhe Majit të vitit 2014. Vizitat përfshijnë vëzhgime të mbledhjeve të MSG-ve dhe shoqërisë civile si dhe intervistime personale. 10 MSG të tjera u vlerësuan në distancë me intervista nëpërmjet Skype dhe telefonit.¹² Intervistuesit u përpoqën të kuptionin si duhet perspektivën e anëtarëve të MSG-ve të gjitha grupeve të interesuara, përfshirë shoqërinë civile, qeverinë, industrinë dhe sekretariatet e shteteve ose trupat koordinues.

Përvec të dhënave të marra nga anëtarë të MSG-ve dhe sekretariateve kombëtare, MSI Integrity kërkoi të dhëna edhe nga palët e tjera. Këtu përfshiheshin Bordi EITI dhe Sekretariati Ndërkombëtar EITI, të cilët u ftuan të merrnin pjesë në Qarkoren e Bordit EITI dhe 2 mbledhje të tjera të Bordit EITI në vitin 2014.¹³ Gjithashtu në mënyrë të vecantë gjatë vizitave në këto shtete, MSI Integrity kërkoi të njihet me pikëpamjet e palëve të tjera të interesuara si donator, shoqëria civile e më gjerë, komunitete të prekura ose të përfshira në cështjet e industrisë nxjerrëse që kanë lidhje me EITI-n. Një letër progresive ne lidhje me gjetjet paraprake dhe rekomandimet iu cua Bordit EITI dhe Sekretariatit për komente në periudhën Qershor - Korrik 2014.

11 Azerbaxhani, Kamerun, Republika Demokratike e Kongos, Filipinet dhe Tanzania gjithë u vlerësuan me vizitat në-vend. Këto pesë vende janë të referuara si një grup në të gjithë Raportin si "vendet e vizituara".

12 Këto vende janë Shqipëria, Kolumbia, Guatemaala, Nigeria, Norvegjia, Papua Guinea e Re, Senegal, Ishujt Solomon, Shtetet e Bashkuara, dhe Jemenin. Iraku u përfshi fillimisht, por u zëvendësua për shkak të konfliktit shkallëzuar. Atje ku telefonatat ishin të vështira për tu caktuar, MSI Integriteti ndoqi korespondence me e-mail me anëtarët e MSG. Kjo qasje është përdorur veçanërisht në Jemen, ku kontakti ne telefon ka pushuar qe pas pushtimit ushtarak të Sana'a në shtator, dhe Ishujt Solomon, ku ka komplikime teknike dhe është vështirë për të kontaktuar me palët e interesuara.

13 Bordi EITI Qarkorja 169, 2 maj 2014, dhe takimi i 26 Bordit EITI (Norvegji, mars 2014) dhe takimi i 27 i Bordit EITI (Meksikë, korrik 2014).

1. Zgjedhja e vendeve EITI për Vlerësimin

1.1 Vlerësimi i dokumentacionit udhëheqës të MSG-së: Të gjitha vendet implementuese EITI.

MSI Integrity, planifikoi të vlerësonte dokumentacionin drejtues të të gjitha vendeve implementuese EITI, por kjo nuk ishte plotësish e mundshme sepse disa vende nuk e bënë të mundshëm dokumentacionin e tyre. Në 1 mars të vitit 2014, kur vlerësimi i dokumentacionit zyrtar filloi, EITI ishtë i përbërë nga 24 vende anëtare, 13 vende kandidate dhe 4 vende të pezulluara.¹⁴ Në total vetëm 29 vende mundën të vlerësohen, pasi 12 shtete nuk kishin dokumentacionin e mjaftueshëm të aksesueshëm për MSI Integrity, në mënyrë që të bëhej vlerësimi. Këto 29 vende, gjatë gjithë Raportit, i referohen një grupi të quajtur si “vendet e shqyrtaura”.

1.1.1. Vendet që u përjashtuan nga vlerësimi bazuar në mungesë dokumentacioni.

13 vende nuk kishin dokumentacionin e përshtatshëm të publikuar¹⁵ dhe nuk iu përgjigjën kërkesave të MSI Integrity për të dorëzuar këto dokumenta gjatë fazës së parë të vlerësimit, duke penguar kështu mundësinë për realizimin e një vlerësimi të plotë.¹⁶ Këto vende qenë:

Burkina Faso, Republika Qëndrore e Afrikës, Iraku, Mali, Mauritania, Mozambiku, Republika e Kongos, Sao Tome, Senegal, Sierra Leone, Timor-leste, Yemen, Zambia.

Një anëtar i MSG-së nga Senegali paraqiti një dokument që krijoit bazën për vlerësim gjatë fazës së dytë të studimit (përfshirë intervistat me anëtarët e MSG-së), duke mundësuar kështu një vlerësim më të vonë. 12 shtete të tjera u përjashtuan nga vlerësimi.

1.2 Vlerësimi i praktikave drejtuese të MSG; Përzgjedhja e 15 shteteve

Kufizimet e kapacitetit limituan mundësinë për të vlerësuar në mënyrë gjithpërfshirëse, praktikat e gjithë vendeve implementuese EITI, të cilat kërkonin intervista dhe më të zgjeruara të pjesëmarrësve të MSG-së. Pas diskutimeve me grupet shumëpalëshe të EITI-t ndërkombëtar, MSI Integrity vendosi të zgjidhët për vlerësim 15 vende të ndryshme, 5 prej të cilave do të vizitoheshin personalisht. MSG Integrity konsideroi te gjitha vendet me MSG të krijuara deri më 30 Mars 2014.

¹⁴ Në atë kohë filloi vlerësimi, Etiopi, Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Papua Guinea e Re (kandidatë që nga 19 mars 2014), Myanmar (July 2, 2014), Seychelles (6 gusht 2014), Kolumbia dhe Mbretëria e Bashkuar (të dyja 15 tetor 2014) ende nuk është dhënë statusi "Kandidat" dhe për këtë arsy, nuk janë përfshirë në këtë dokument vlerësimi.

¹⁵ Dokumentet janë konsideruar të jenë "në disposicion të publikut", në qoftë se ata ishin të publikuara në website-in kombëtar EITI të vendit, ose në faqen e internetit përmbledhje vendit në faqen e internetit EITI Ndërkombëtar.

¹⁶ vendet janë konsideruar të marrin "nuk u përgjigj" nëse ata nuk i janë përgjigjur kërkesave të MSI integriteti për dokumentet e neverisjes brenda katër javësh. Kërkesat janë bërë me e-mail dhe janë ndjekur, kur është e mundur, me anë të telefonit.

Në zgjedhjen e këtyre 15 shteteve MSI Integrity konsideroi një sërë faktorësh. Këta faktorë përfshinin: pozicionin gjeografik duke u theksuar si Jugu Global dhe Veriu Global, sistemet qeverisëse ose politike (parlamentare ose presidenciale), strukturën dhe formatimin e MSG-së, perceptimet mbi fuqinë e MSG-së, statusin e vendit, nëse është në përputhje me EITI-n apo jo (psh, nëse është vend kandidat, anëtar ose i pezulluar) dhe kohezgjatjen e implementimit të EITI-t, per të përfshirë si vendet e vjetra në EITI, gjithashtu edhe ato të reja. Përzgjedhja në arritjen e një diversiteti gjeografik ishte dicka e limituar, pasi në Afrikë vende që implementojnë EITI-n janë më të përqëndruara në numër sesa vendet europiane.

Kjo përzgjedhje solli diskutime me palë të ndryshme të përfshira në EITI, duke përfshirë këtu edhe kërkesa direkte tek të gjithë anëtarët e Bordit EITI për të dhëna.¹⁷ Të gjitha vendet që u sygjeruan nga anëtarët e Bordit EITI dhe Sekretariatit Ndërkombëtar EITI, u përfshinë në përzgjedhjen përfundimtare. Vendet e zgjedhura qenë:

Shqipëria, Azerbaxhani, Kameruni¹⁸, Kolumbia, Republika Demokratike e Kongos, Guatemala, Nigeria, Norvegjia, Papua Guineia e Re, Filipinet, Senegali, Ishujt Solomon, Tanzania, SHBA¹⁹, dhe Jemeni.

Iraku, fillimisht ishte nga vendet e përzgjedhura për procesin, por më pas u zëvëndësua me Jemenin për shkak të konfliktit. Në retrospektivë, gjithashtu do të kishte qenë e dobishme për të përfshirë aksesueshmërinë dhe stabilitetin politik si faktorë te përzgjedhjes, pasi ishte e vështirë për të kontaktuar anëtarët e MSG në Ishujt Solomon dhe Yemen.²⁰ Këto 15 vende janë të referuara si një grup në këtë raport si "MSG të vlerësuara".

2. Metodologjia për Vlerësimin e Dokumentacionit që Udhëheq MSG

Kjo metodologji përfshin tre hapa (1) Mbledhjen e dokumentacionit të MSG në nivel kombëtar dhe listat e anëtarëve; (2) Një vlerësim të dokumentave drejtuese duke përdorur një pyetësor me objektiva; dhe (3) Një mundësi për sekretariatet kombëtare EITI, që të rishikojnë dhe verifikojnë rezultatet e vlerësimit të duhur.

17 EITI Bordi Qarkorja 169, 2 maj 2014.

18 Në kohën e vlerësimit fillestar, Kolumbia po përgatitej të aplikonte për kandidaturën, por nuk e kishte bërë ende këtë. Kolumbia ka aplikuar për statusin e kandidatit në Gusht 2014, dhe u pranua si një vend kandidat më 15 tetor 2014.

19 Në kohën e vlerësimit fillestar, Shtetet e Bashkuara kanë aplikuar për statusin e kandidatit, por u pranua si një vend kandidat vetëm më 19 mars 2014.

20 Në këto vende, ku thirrjet telefonike ishin vështirë të planifikoheshin, MSI Integriteti ka kontaktuar me anëtarët e MSG me email. Kjo qasje veçanërisht eshte ndjekur ne Jemen, ku kontakti ka pushuar pas pushtimit ushtarak të Sana'a në shtator, dhe Ishujt Solomon, e cila u bë e vështirë për kontakt për shkak të kufizimeve të shpenzimeve Skype dhe normat e larta të thirrjeve.

2.1 Mbledhja e dokumentacionit të MSG-së

MSI Integrity, mblodhi cdo dokumentacion të publikuar nga MSG-të, koordinatorët kombëtarë ose sekretariatet.²¹ Kjo përfshiu; akte ligjore ose urdhra për krijimin e MSG-së; termat e referencës dhe rregulla të brendshme për të cilat është dakortësuar nga MSG-ja ose të implementuara sipas legjislacionit; dhe listat e anëtarëve të MSG-së. Dokumentët u mblodhën duke:

- a. Ftuar sekretariatet kombëtare në cdo vend implementues nëpermjet e-mail, per të ndarë politikat e tyre të qeverisjes së MSG-së dhe procedurat për qëllimet e studimit,²² dhe,
- b. Duke bërë kerkime shkresore për të mbledhur gjithë dokumentacionin e duhur që përmbajnë politika të mënyrës së drejtimit të MSG-së kombëtare, nga website ndërkombëtar EITI dhe nga cdo website tjeter ose portal të secilit vend EITI.

Në disa raste, intervista me grupet e interesit (shih 3. Metodologjinë për Vlerësimin e Praktikave Qeverisëse, më poshtë) coi në gjetjen e dokumentave të tjera shtesë që iu dhanë MSI Integrity, të cilat nuk mund të gjenden nëpermjet metodologjisë së mësipërme.²³ Këto të dhëna nuk janë injoruar, por janë përfshirë në vlerësimet dhe vënë në dukje se janë gjetur me anë të kësaj alternative.

2.2 Vlerësimi i Politikave Qeverisëse

Dokumentat u vlerësuan duke përdorur një pyetësor me pyetje rreth procedurave qeverisëse të cilave duhet tu përgjigjeshin me po ose jo. (Aneksi III). Burimet dhe shpjegimet për cdo përgjigje, u regjistruan në pyetësor. Pyetjet u bazuan mbi kriterin e qeverisjes së MSG-së që rrjedhin nga tre burime parësore:

- a. Kërkesa EITI 1.3(f)-(g) e Standartit EITI, lidhur me pritshmëritë e drejtimit të MSG-së.
- b. Shënim Guidë 14 i EITI-t; mbi themelimin dhe drejtimin e Grupeve Ndërinstitucionale²⁴; dhe.
- c. Elementë esencialë lidhur me qeverisjen e brendshme sipas mjetit të vlerësimit të MSI Integrity²⁵.

²¹ EITI inkurajon vendet implementuese të krijojnë proceset kombëtare për zbatimin e kërkesave të EITI, dhe për këtë arsyenuk ka uniforme titujsh apo stilesh për dokumentet e politikave qeverisese.

²² Vendet janë informuar mbi studimin për të siguruar rezultate më të sakta duke u angazhuar ne menyre transparente me Sekretariatet kombëtare, dhe gjithashu për shkak se shumë vende nuk kanë informacion mbi qeverisjen e MSG në dispozicion në faqet e tyre. Kur nuk kishte informacion ne portalet vendase per Sekretariatin, MSI Integrity ka kontaktuar koordinatorët rajonale dhe personat e kontaktit lokale te identifikuar në faqen e internetit EITI Ndërkombëtar dhe kërkoi kontakt për anëtarët e Sekretariatit ose MSG, si dhe çdo dokument qeverisës që kontaktet kishin në dispozicion.

²³ Kjo siguroi dokumentacion shtesë për vlerësimin e dokumentacionit të qeverisjes së MSG në Republikën Demokratike të Kongos (DRC), Filipinet dhe Senegal.

²⁴ January 2014, në dispozicion në http://eiti.org/files/Guidance%20note%20MSG%20governance_0.pdf.

25 Drafti MSI Mjetet e Vlerësimit (2011). Drafti përfundimtar MSI Mjetet e Vlerësimit pritet në vitin 2015, së bashku me udhëzimin metodologjik për vlerësimin e organizimit Institucional te MSI nga perspektiva e të drejtave të njeriut, dhe do të jetë në dispozicion online në www.msi-integrity.org.

Këto dokumenta u përdorën sepse përfaqësonin kërkesat momentale për MSG-të, të kombinuara me praktikat e mira. Mjeti i vlerësimit të MSI Integrity gjendet në website-in e MSI Integrity. Pyetësori kishte 73 pyetje në total. Të dhënat e plota dhe rezultatet e secilit prej 29 vendeve që u shqyrtuan janë të gatshme dhe mund të shkarkohen në website-in e MSI Integrity.

2.3 Oportuniteti për rishikimin e Sekretariateve dhe MSG-ve

Koordinatorëve Kombëtarë EITI të vendeve EITI që u shqyrtuan, së bashku me anëtarët e MSG-ve, nëse kontakti ishte i mundur,²⁶ iu është dhënë mundësia të rishikonin gjetjet e vlerësimit dhe të jepnin mendimin e tyre, sygjerime ose korrigjime.²⁷ Ky proces rishikimi u bë për të inkuruajuar aktoret e EITI-t në nivel kombëtar, për të filluar të konsiderojnë në mënyrë kritike përputhshmërinë e tyre me Standartin EITI dhe performancën e përgjithshme lidhur me drejtimin e MSG-së si dhe për të siguruar saktësinë e gjetjeve të studimit.

Nëntë vende kerkuan të rishikonin rezultatet e studimit.²⁸ Vetëm një vend, Shqipëria, dha komentet e saj tek MSI Integrity, në lidhje me këto rezultate.

3. Metodologja e Vlerësimit të Praktikave Qeverisëse

MSI Integrity e plotësoi rishqyrtimin e dokumentave për qeverisjen e MSG-ve, duke i vlerësuar këto praktika në 15 vende implementuese EITI. Kjo solli një mirëkuptim më të thellë të veprimeve të MSG-së dhe mundësoi MSI Integrity për të vlerësuar ndryshimet, praktikat e mira dhe inovacionet në nivel kombëtar dhe gjithashtu sa janë ndjekur në praktikë procedurat dhe rregullat e duhura.

Diskutime dhe intervista u realizuan me mbi 80 individë. Sic dhe u shpjegua më sipër, në 5 shtete këto biseda u bënë direkt me personat. Për 10 shtetet e mbeturë, intervistat u realizuan në distancë.

Një nga sfidat për të realizuar këtë vlerësim ishte mungesa e informacioneve të kontaktit për anëtarët e MSG-ve. Nga 15 MSG-të e vlerësuara, vetëm tre: Shqipëria, Tanzania dhe SHBA-ja, posedonin detaje për kontaktet e të gjithë anëtarëve të MSG-së të publikuara online. Sekretariati Ndërkombëtar EITI nuk ruan kopje të anëtarëve aktualë të MSG-ve ose kontaktet e tyre.

26 Kur kontakti për anëtarët ishte në dispozicion, anëtarët e MSG janë përfshirë si marrësi në korrespondencë me koordinatorët kombëtare te sekretariateve duke dhënë rezultatet e vlerësimit, pasi oferta për shqyrtim ishte pranuar.

27 Për shkak të natyrës se vone të vlerësimit të dokumentave qeverisese të Senegalit si rezultat i metodës së ndarjes se dokumentit (gjatë fazës së intervistës), MSI Integriteti nuk ishte në gjendje ti ofronte Senegalit mundësi për të shqyrtuar rezultatet e vlerësimit.

28 Vendet që kanë kërkuar një rishikim të rezultateve ishin Shqipëria, Gana, Republika e Kirgistanit, Liberia, Madagaskar, Niger, Ishujt Solomon, Tanzania, dhe Togo.

Intervistat e realizuara i inkurajuan anëtarët e MSG-së per të diskutuar eksperiençat dhe opinionet e tyre në lidhje me: Mbledhjet e MSG-së dhe procedurat, pjesëmarrjen dhe pavarësinë e shoqërisë civile, strukturën dhe kapacitetin e EITI-t kombëtar, si dhe komente të përgjithshme. Intervistat u bënë në formën e diskutimeve të hapura, në krahasim me anketat që fokusoheshin në kuptimin e praktikave qeverisëse, sfidat për efektivitetin e veprimtarisë së MSG-së dhe ide për inovacionin. Intervistuesit e MSI Integrity mbajtën shënime me lejen e të intervistuarve, dhe për nivelin e atribuimit u ra dakort paraprakisht me të intervistuarit. Disa të intervistuar kërkuan një pjesë ose gjithë diskutimi i tyre, të mos regjistrohej. Në pak raste, detaje ose pyetje shtesë u kërkuan me e-mail pas përfundimit të intervistës, duke pasur vështirësi në përgatitjen e bisedimeve shtesë ose kontakttimeve me telefon, Skype ose mjete të tjera që ofrojnë shërbim me zë.

3.1 Fokusimi te shoqëria civile

Vlerësimi konsideroi qeverisjen e MSG-ve si një të tërë. Megjihatë gjatë vlerësimit të praktikave qeverisëse pati një fokus të vecantë në përzgjedhjen, përbërjen dhe drejtimin e pjesëmarrjes së shoqërisë civile në MSG-të. Organizatat e shoqërisë civile, kanë një rol të vecantë në qeverisjen e EITI-t, si një grup i paanshëm që nuk preket nga qëllimet e EITI-t për transparencën e të ardhurave. Ato veprojnë si një ruajtës i pavarur i integritetit të EITI-t dhe mundësojnë bashkëveprimin me publikun në mënyrë që shqetësimet e tij të reflektohen në procesin EITI, dhe për të siguruar që EITI (dhe informacioni që ai gjeneron) është i aksesueshëm dhe një mekanizëm me të vërtetë i vlefshëm për mbarë komunitetin.

3.2 Vizitat në vende

Përpara se MSG Integrity të vizitonë 5 vendet e zgjedhura per studimin,²⁹ sekretariatet u njofuan për vizitën në vend dhe anëtarë të MSG-ve u kontaktuan në ato vende ku sekretariati e mundësoi dhe lehtësoi punën me dhënien e kontakteve të tyre.³⁰ Aty ku ishte e mundur, cdo anëtarë të MSG-së, si dhe sekretariatit, iu dha mundësia për të diskutuar studimin dhe për të dhënë të dhëna. Një interes i vecantë iu kushtua dhe shoqërisë civile, për të parë perspektivën dhe mendimet e saj, që nuk ishte pjesë e MSG-së, por që kishte shfaqur interes për aktivitetet EITI. MSG Integrity vizitoi zonat e pasura me burime ose ku kishte aktivitet nxjerrës. Këto vizita krijuan mundësinë e diskutimeve me anëtarë të komunitetit, të prekura nga aktiviteti nxjerrës, si dhe me organizatat joqeveritare lokale, të cilat nuk kishin mundësi për dhënien e të dhënavë të rëndësishme në procesin EITI.

Përvec intervistave MSI Integrity vëzhgoi mbledhjet e MSG-ve në Kamerun, Tanzani dhe SHBA, mbledhjet e koalicioneve të shoqërive civile në Azerbaxhan dhe Filipine, dhe një trajnim të anëtarëve të MSG-së në DRC.

29 Azerbaxhani, Kameruni, DRC, Filipinet dhe Tanzania.

30 Përjashtim janë Filipinet, Sekretariati i të cilit nuk kishte kontakt në kohën e vizituar mars 2014, dhe të cilët nuk kishin publikuar një listë të anëtarëve te MSG për të lejuar për kontakt individual.

3.3 Vlerësimet në distancë

Për 10 vendet që u vlerësuan në distancë, u bë përpjekje për të folur të paktën me një përfaqësues në MSG nga qeveria dhe një nga industria, me përfaqësues nga Sekretariati EITI, dhe të paktën me dy përfaqësues nga shoqëria civile po në MSG. Meqënëse u hasën shumë vështirësi në kontaktimin e përfaqësuesve të përmendur më sipër, u kërkuan vullnetarë për intervista nga cdo palë e interesuar në MSG.³² Kur edhe këto nuk mundën të realizoheshin, madje edhe pas përpjekjeve të njëpasnjëshme, MSI Integrity nuk mundi të përfshinte në vlerësim perspektivën e këtyre palëve të interesuara për procesin EITI. Intervista u bënë edhe me anë të telefonit, ose duke përdorur teknologjinë Voice over Internet Protocol (VoIP) si Skype ose Google, bazuar në të qenurit të bindur për interviewuesin dhe shërbimet e përkthimit të përdorura nga kontraktorë të jashtëm, aty ku kishte pengesa për komunikimin në gjuhë të ndryshme.

4. Konsultime dhe të dhëna nga grupet kyc të interesit

Gjatë gjithë procesit, MSI Integrity kërkoi të dhëna dhe përshtypje nga grupet kyc të interesit. Në mënyrë që të informoheshin koordinatorët kombëtarë dhe/ose sekretariatet EITI në cdo vend të implementimit EITI,³³ Sekretariati Ndërkombëtar EITI, dhe anëtarët e Bordit, u informuan për studimin si nga qarkorja e bordit, ashtu edhe nëpërmjet e-mail-eve individualë.³⁴ Anëtarët e Bordit, u pyetën për të ofruar eksperientë e tyre me drejtimin e MSG-se, si dhe për sygjerime për vende të vecanta, praktikat e të cileve duhej të vlerësoheshin.

31 Edhe pse teknikisht vlerësimi i MSG te SHBA nuk është kryer me të njëjtën metodologji si vendet e vizituara, MSI Integriteti është bazuar në Shtetet e Bashkuara dhe ishte në gjendje të merrte pjesë në një takim MSG në Washington, DC, më 10 qershor 2014.

32 Kjo përfshin përgjithësisht katër hapa:

(1) Duke përdorur informacionin në dispozicion të publikut për të kontaktuar sekretariatet EITI apo koordinatorët kombëtarë për të prezantuar me qëllimet e projektit, dhe të kérkojë informacion për anëtarët e MSG. Kjo letër me email u kërkoi Sekretariateteve qe te komunikojne një pasqyrë të studimit dhe të vijoje me telefonata interviewuese me të gjithë anëtarët e MSG. Nëse nuk ka përgjigje dhe MSI Integrity nuk mund të marrë detajet e kontaktit për anëtarët e MSG nëpërmjet burimeve të tjera, MSI Integriteti ka vijuar me të paktën një email shtesë dhe një telefonate duke përdorur numrin e kontaktit vene në dispozicion në website te EITI Ndërkombëtar, apo website kombëtar EITI, ose në faqen e internetit të ministrisë qe kane varesi sekretariati ose koordinatori kombëtar.

(2) Për të rritur mundësinë e marrjes se kontaktit dhe të interviewuarit, MSI Integriti njëkohësisht kërkoi për të bërë kontakte të drejtpërdrejta me të paktën një anëtar te MSG duke përdorur Publish What You Pay. Ky kontakt i drejtpërdrejtë kërkoi per një intervistë te pakten me një anëtar te MSG, dhe kërkoi një prezantim për anëtarët e tjerë te MSG nga një nga çdo grup interesë.

(3) Ne vijim te prezantimit me anëtarët e MSG, MSI Integrity kërkoi vullnetarë nga çdo grup interesë për intervista Skype apo telefon, për të diskutuar përvojat e tyre në qeverisjes e MSG, ose në gjuhën angleze ose duke përdorur shërbime përkthimi. Gjatë çdo interviste, anëtarët e MSG u pyetën për të sugjeruar subjekte shtesë (brenda ose jashtë MSG), që duhen interviewuar, dhe për të lehtësuar prezantimet kur është e nevojshme, në një formë të zinxhirit-referimi kërkimin cilësor.

(4) Nëse nuk ka anëtarë te MSG vullnetarë nga grupet e interesit, Koordinatori Kombëtar dhe / ose sekretariati janë kontaktuar përsëri për të konfirmuar nese informacioni mbi kontaktin ishte i saktë, dhe për të kërkuar numrat e telefonit për anëtarët e MSG për tu siguruar që anëtarët ishin në dijeni të mundësisë për të marre pjesë vullnetarisht në hulumtim. Angazhimi mungon nga sekretariatet kombëtare, MSI Integrity kreu një kërkim në internet për informacion mbi kontaktet e anëtarëve te njohur te MSG dhe, ku është e mundur, kontakttoi direkt me ata anëtarë.

33 Koordinatorët dhe/ose sekretariatet kombëtare janë kontaktuar në shkurt dhe mars 2014 për ti prezantuar me këtë vlerësim kérkimor. Ky komunikim fillestar përfshiu një diskutim mbi qëllimet e projektit, dhe ofroi një mundësi për të siguruar të dhëna dhe të mësojnë më shumë rreth qellimit te vlerësimit duke folur me MSI Integrity.

34 Anëtarët e Bordit EITI u njoftuan per studimin nga Qarkorja Nr 169 Më 2 maj 2014, e Bordit EITI dhe u kontaktuan individualisht me email më 9 maj 2014. Diskutimet dhe korrespondenca me anëtarë të Bordit u zhvillua pas këtij kontakti fillestar.

MSI Integrity ndoqi dy mbledhje të Bordit EITI, në vitin 2014, për tu siguruar që anëtarët e Bordit kishin dijeni për studimin dhe mundësinë për të dhënë të dhëna, si dhe për të diskutuar gjetjet dhe të kérkonin informacion nga palët e përfshira.³⁵ Më së fundmi MSI Integrity ndoqi mbledhjet rajonale të shoqërisë civile PWYP për Asia-Pacific në Mars 2014 dhe për Afrikën Qëndrore në Shkurt 2014.

MSI Integrity gjithashtu ndoqi dy mbledhje të Bordit EITI, në vitin 2014, për tu siguruar që anëtarët e Bordit kishin dijeni për studimin dhe mundësinë për të dhënë të dhëna, si dhe për të diskutuar gjetjet dhe të kérkonin informacion nga palët e përfshira.³⁵ Më së fundmi MSI Integrity ndoqi mbledhjet rajonale të shoqërisë civile PWYP për Asia-Pacific në Mars 2014 dhe për Afrikën Qëndrore në Shkurt 2014.

MSI Integrity, ndau një letër progresi tek anëtarët e Bordit EITI, tek sekretariati ndërkombëtar dhe grupet e interesit, përpara organizimit të Mbledhjes së 27-të të Bordit EITI, mbajtur në Meksikë në 1-2 Korrik të vitit 2014. Në përbajtjen e saj theksoheshin sfidat bazë, që pjesëmarrësit EITI dhe palët e përfshira në proces, kishin identifikuar gjatë intervistave dhe vëzhgime dhe sygjerime sesi duhesin kaluar këto sfida në drejtim. Individët u inkurajuan për të dhënë përshtypje për gjetjet e studimit dhe rekomandimet e propozuara në letrën progresit.

MSI Integrity, u ftua t'i prezantonte letrën e progresit shoqërisë civile, përpara mbledhjes së Bordit. MSI Integrity i bëri kërkesë Komitetit Drejtues EITI, për të prezantuar dhe diskutuar letrën e progresit me komitetin në mënyrë per të kerkuar feedback të mëtejshëm, por nuk u morr përgjigje.³⁶ Sekretariati Ndërkombëtar EITI gjithashtu dha feedback për letrën e progresit, gjatë mbledhjes së Bordit.

Një shënim mbi përdorimin e Standartit EITI si bazë për vlerësimin

Politikat dhe procedurat e drejimit të MSG-së të kerkuara në Standartin EITI, të përshtatura në 2013 për të zëvëndësuar Rregullat EITI të 2011, ishin baza e kriterit të vlerësimit të përdorura në këtë studim. Në kohën që kerkimi për këtë raport u përfundua në Shtator 2014, Standarti EITI nuk u përdor për validimin e ndonjë vendi. Gjithsesi Rregullat EITI vazhduan të formonin bazën e procesit të validimit. Si rezultat, prej vendeve të vlerësuara në këtë raport, nuk pritej konformiteti me Standartin EITI, në mënyrë që të konsideroheshin vende implementuese EITI. Është e kuptueshme se që nga 2015 e këtej, vendet do të validohen nën Standartin EITI.

Standarti EITI është baza e drejimit të brendshëm të MSG-ve, i themeluar mbi rregullat EITI, krijoji bazën e kriterit për vlerësimin që u përdor në këtë studim. Ndryshimi më domethënës për qëllimin e këtij studimi, është që Rregullat EITI nuk i kérkonin MSG-ve të krijonin zyrtarisht procedurat e qeverisjes së brendshme të tyre, kurse Standarti EITI specifikon minimumin e

dispozitave për tu përfshirë në termat e referencës së MSG-ve në kërkesën 1.3(g). Ndryshimet më të mëdha të përshtatshme për qeverisjen e brendshme ilustrohen në tabelën e mëposhtme.

35 Amelia Evans mori pjesë në takimin e 26 te Bordit EITI (Norvegji, mars 2014) dhe në takimin e 27 te Bordit EITI (Meksike, korrik 2014).

36 Kjo kërkesë është bërë direkt Kryesuesit të Komitetit për Qeverisjen në Takimin e 27-të të Bordit EITI.

Tabela A: Ndryshimet thelbësore për kërkesat mbi qeverisjen e brendshme të MSG-së nën Standartin EITI.

Kërkesa e vjetër: Rregullat EITI (2011)	Kërkesa e re: Standarti EITI (2013)	Ndryshimet substanciale
Kërkesa EITI 4(g) kërkonte që MSG-të, “të binin dakort për terma reference të publikuara dhe pasi grapi të formohej, anëtarët duhej të binin dakort për krijimin e rregullave dhe procedurave të brendshme. Kjo mund të përfshinte dhe procedurën e votimit”.	Kërkesa EITI 1 (g)(vi) kërkon që MSG-të “të bien dakort për procedura në lidhje me nominimin dhe ndryshimin e përfaqësuesve të grupit të punës, vendimmarrjen, kohëzgjatjen e mandatit dhe frekuencën e mbledhjeve”	MSG-të duhen tashmë të bien dakort për: Procedurat për nominimin dhe ndryshimin e përfaqësuesve të tyre; Vendimmarrjen; Kohëzgjatjen e mandatit të saj; dhe, Shpeshtinë e mbledhjeve
Kërkesa EITI 4(a) listonte palët e përshtatshme për MSG-të “përfshirë po jo kufizuar në vetëm, sektorin privat, shoqërinë civile (përfshirë këtu grupe të pavarura të shoqërisë civile, por edhe të tjerë nga shoqëria civile, si media dhe parlamentarët) dhe ministritë relevante.	Kërkesa EITI 1(f)(ii) liston grupet e duhura për MSG-të, si: “përfshirë po jo kufizuar vetëm në: sektorin privat, shoqërinë civile, perfshirë grupet e pavarura të shoqërisë civile dhe të tjerë nga shoqëria civile si media dhe unione; dhe entitetet e përshtatshme qeveritare, të cilat mund të përfshijnë edhe parlamentarë”	Parlamentarët nuk konsiderohen më si shoqëri civile, por “subjekte përkatëse qeveritare”
Kërkesa EITI 4(e) inkurajon anëtarët e MSG-ve, të bashkëvëaprojnë me grupet që i kanë zgjedhur por këtë e lë opsonale.	Kërkesa EITI 1(g)(iii) theksion në mënyrë të qartë që anëtarët e MSG-ve “duhet të ndërveaprojnë me grupet zgjedhëse të tyre”	Kjo kërkesë është theksuar si një aktivitet që duhet të përfundohet nga grupet pjesëmarrëse të MSG-ve.

Kërkesa EITI 4(h) inkurajon qeverinë për krijimin e MSG-së duke u shprehur që nëse qeveria dëshiron, mund të ndërmarrë një vlerësim mbi palët e përfshira.	Nuk ka referencë per një vlerësim të tillë.	Standarti EITI, nuk sygjeron që qeveria mund të dëshirojë të ndërmarrë një vlerësim mbi këto pale
--	---	--

1. Proseset e Qeverisjes së Brendshme të MSG-së

Pamje e Përgjithshme

Qeverisja e MSG-së kërkon besim ndërmjet pjesëmarrësve dhe angazhim të mjaftueshëm me publikun dhe grupet e jashtme të interesuara, për të kriuar legjimititetin e vendimeve dhe rezultateve.

Si një iniciativë globale shumëpalëshe e fokusuar në transparencën në sektorët e industrisë nxjerrëse, EITI, në nivel ndërkombëtar krijon një vlerë të madhe në lidhje me transparencën në aktivitetet e veta globale. Për shembull, Bordi EITI, ka një strukturë qeverisëse gjithëpërfshirëse, të përcaktuar në statutin dhe në nenet e tij. Gjithashtu ka kriuar një kod sjelljeje për anëtarët e Bordit, dhe publikon minutat e mbledhjeve, listën e anëtarëve aktualë të Bordit, dhe materiale dhe dokumenta të tjera për qeverisjen e Bordit, të gjitha këto publikohen në website të EITI-t Ndërkombëtar. Në të kundërt, ky angazhim për qeverisje transparente nuk është parë në nivel kombëtar në shumë vende.

Potenciali i EITI-t, për të qenë efektiv dhe i besueshëm në shumë vende, është penguar nga mungesa e transparencës së MSG-ve dhe dështimi për të kriuar procese të qarta dhe gjithëpërfshirëse të qeverisjes së brendshme dhe vendimarrjeje.

- Mungesa e transparencës:** Më pak se dy të tretat e dokumentave bazë qeverisëse të të gjitha vendeve EITI, ishin të publikuara në websitet kombëtare të vendeve EITI, ose në faqen përbledhëse të secilit prej vendeve EITI, në website-in ndërkombëtar të EITI-t. Kjo bie në kundërshtim si me Rregullat EITI, ashtu edhe me Standartin EITI, të cilët kërkojnë që termat e referencës EITI, te publikohen gjërësisht.³⁷ Më shumë së gjysma e të gjithë shteteve EITI, nuk i kanë të publikuara listat e anëtarëve aktualë të MSG-ve. Si përfundim, aktivitetetë të MSG-së u mungon transparenca, më pak se gjysma e vendeve EITI të shqyrtuara në raport, kërkonin që minutat e mbledhjeve të publikoheshin ose kishin politika që specifikonin mënyrën sesi vëzhguesit mund të ndiqnin mbledhjet.

- Proceduarat e qeverisjes së brendshme të MSG-së shumë shpesh nuk janë të përcaktuara qartë:** Intervistat treguan se ka pasur një tendencë për MSG-të që të formoheshin pa një mirëkuptim të plotë të qeverisjes së palëve të interesuara. Kjo me idenë se qeverisja e

mirë do të evoluojë me kohë.³⁸ Si rezultat praktikat janë krijuar në baza ad hoc, dhe jo si rezultat i analizave të kërkesave bazë për një funksionim të mirë të MSG-së. Kjo ka sjellë problem serioz për MSG-të kur ka nisur një konflikt, dhe nganjëherë ka sjellë dhe paralizimin e plotë të MSG-së ose ka krijuar ndarje të mëdha dhe mungese besimi ndërmjet anëtarëve. Kjo ka prekur në mënyrë negative kapacitetin e MSG-së për të krijuar raporte dhe procese EITI të mirfillta.

37 Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (g); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (g). Nga 41 vende zbatuese, nga 1 mars 2014 vetëm 24 kishin botuar dokumentacioni e tyre bazë te qeverisjes - përfshirë legjislacionin për krijimin e MSG, ose termat e referencës - në një nga këto faqe te internetit. Shih Metodologjia pjesa 1.1 për hollësi të mëtejshme.

38 Korrespondencë me email me Sekretariatin e EITI Ndërkombëtar më 19 qershori 2014.

- **Procedura të papërfunduara dhe të pamjaftueshme ne pjesën më të madhe të MSG**
Pjesa më e madhe e shteteve të shqyrtuara kishin rregulla dhe procedura jo të mjaftueshme të qeverisjes së tyre, kjo ka sjellë një funksionim jo efektiv të MSG-së dhe pothuajse asnjë nga vendet nuk kishte procedura për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të anëtarëve të MSG.³⁹ Për shembull, më pak se gjysma e vendeve të shqyrtuara kishin: procedura për emërimin dhe ndryshimin e anëtarëve të MSG; një proces specifik për thirrjen e mbledhjeve të MSG; ose politika lidhur me publikimin e minutave të mbledhjeve.
- **Përputhshmëria me Standartin EITI, do t'u kërkojë të gjithë MSG-ve të rishikojnë dokumentacionin bazë të qeverisjes së tyre si dhe rregullat e brendshme:** asnjë nga vendet e shqyrtuara, aktualisht nuk kanë rregulla qevrisëse dhe përshtatshmëri të tyre me Sandartin EITI. Kështu, pothuajse cdo vend implementues EITI, do të nevojitet të rishikojë TOR të tij, në mënyrë që të vlerësohen sipas Standartit EITI. Dështimi për krijimin e procedurave zyrtare të qeverisjes është jo surprizues, meqenese Rregullat EITI nuk vendosën pritshmëri të detajuara ose kërkesa për qeverisjen e brendshme të MSG-ve. Standarti EITI, bëri një hap të parë pozitiv duke përfshirë disa kërkesa minimale lidhur me këtë qeverisje duke përcaktuar: proceset vendimarrëse, shpeshtësinë e mbledhjeve si dhe kohëzgjatjen e mandateve të anëtarëve të MSG-së. Por ky Standart, gjithsesi, nuk shkoi aq larg sa të përcaktonte kërkesa për cështje të qeverisjes bazë të MSG-së në praktikë, dhe nuk krijoj dispozita për: (i) garantimin e pavarësisë së MSG-së ; (ii) për shmangien e konfliktit të interesit për anëtarët e MSG-së; dhe, (iii) për krijimin e mekanizmave për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për MSG-në. Ne i inkurajojmë fuqimisht të gjitha MSG-të për të krijuar procese gjithëpërfshirëse të qeverisjes së brendshme të tyre, teksa e mirëkuptojnë këtë përbledhje, si dhe Protokollin e TOR në Aneksin I te ketij Raporti, i cili u krijuar për të asistuar MSG-të në këtë proces.

1.1 Transparenca e Drejtimit të MSG-së, Përbërjes dhe Aktiviteteve

Është kritike që cdo dokument i drejtimit të MSG-së, si, lista të anëtarëve të saj, informacion i lidhur me kohën e organizimit të mbledhjeve, axhendën, diskutimet, dhe vendimet të jenë të publikuara për publikun, vetëm nëse ka arsyesh politikash legjitime për të justifikuar konfidencialitetin. Një transparencë e tillë është esenciale për të krijuar besim tek publiku për EITI-n si një proces i besueshmëri në lidhje me transparencën në industrinë nxjerrëse dhe përgjegjësinë.

1.1.1. Transparency për TOR të MSG dhe dokumentave të tjera drejtuese të saj

Si rregullat, ashtu edhe Standarti EITI, kërkojnë nga MSG-ja që të dakortësojë për publikimin e termave të referencës.⁴⁰ Standarti EITI, kërkon që rregullat dhe procedurat e qeverisjes së brendshme të MSG-së të bëhen publike në TOR, kurse Rregullat EITI, kërkojnë nga MSG-ja për rënien dakort për rregullat dhe procedurat e brendshme që të krijohen menjëherë me krijimin e grupit dhe jo domosdoshmërisht si pjesë e TOR që publikohen.⁴¹

39 Kishte 29 vende me dokumentet e qeverisjes se MSG në dispozicion për shqyrtim. Kjo përfshin 24 vendet me dokumente të publikuara dhe 5 shtete "dokumentet e të cilëve u vunë në dispozicion për qëllim studimi ose me kërkesë nga koordinatorët apo sekretariatet kombëtarë, nga anëtarët e MSG, ose nga përfaqësuesit PWYP. Shih Metodologjia për hollësi të mëtejshme.

40 EITI Standard, Kërkesa 1.3 (g); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (g).

41 EITI Standard, Kërkesa 1.3 (g); Rregullat EITI, Kërkesa 4 (g).

Vetëm 59% e 41 vendeve implementuese EITI të shqyrtuara në Mars 2014, kanë publikuar dokumentat e tyre bazë në web-in e tyre EITI ose në web-in ndërkombëtar EITI.⁴² Vetëm 5 MSG i dhanë dokumentat e tyre MSI Integrity sipas kërkesës, dhe vetëm këto mundi të vlerësojë, pasi të tjerët, mbi ¼ e vendeve implementuese EITI, nuk e kishin publik informacionin e tyre.

Tabela 1: Përbledhje e transparencës së dokumentacionit bazë të drejimit të MSG

Vendet pa dokumentacion në websitet dhe që nuk e dhanë informacionin edhe me kërkesë	Vendet pa dokumentacion të publikuar në websitet por që e dhanë dokumentacionin me kërkesë	Vendet me dokumentacion të publikuar

Burkina Faso	Madagaskar	Afganistan
Republika e Afrikës Qëndrore	Senegal	Shqipëri
Irak	Ishujt Solomon	Azerbaxhan
Mali	Tanzania	Kamerun
Mauritania	Togo	Chad
Mozambik	Trinidad dhe Tobago	Cote D'Ivoire
Republika e Kongos		DRC
Sao Tome		Ghana
Sierra Leone		Guatemala
Timor Leste		Guinea
Yemen		Honduras
Zambia		Indonesia
		Kazakistan
		Republika Kyrgyz
		Liberia
		Mongolia
		Niger
		Nigeria
		Norvegjia
		Peru
		Filipinet
		Taxhikistan
		Ukrainë

42 "Dokumentet themelore të qeverisjes" përfshirin në se si funksionon dhe vepron MSG, duke përfshirë një informacion të tillë si: mandatin dhe strukturën e MSG, procesin e përzgjedhjes së anëtarëve te MSG, frekuencat e takimeve te MSG dhe numri që do të mbahet në vit, procesin e vendimarrjes, dhe rregulla e procedura te brendshme të tjera. Për shembull, kjo përfshinte: një dekret, rregull apo akt legjislativ miratuar nga qeveria për të themeluar apo krijuar MSG; ose një instrument qe formalizon rregulloren e brendshme të MSG, si termat e referencës, memorandum mirëkuptimi. Shih Metodologjia për shpjegime të mëtejshme.

Ishin 41 vende implementuese të përfshira në vlerësimin fillestar në 1 mars 2014. Nga këto, 24 vende kishin dokumente bazë të qeverisjes të publikuara në webositet kombëtare ose ndërkombëtare. Pesë shtete të tjera, i bënë të mundshme dokumentat e tyre për qeverisjen e MSG-së, tek MSI Integrity për qëllime të këtij studimi, me kërkesë qoftë të koordinatorit kombëtar ose sekretariatit në cdo vend, nga një anëtar i MSG-së ose nga Publish What You Pay.

1.1.2. Publikimi i listave të anëtarëve të MSG-së

Më shumë së gjysma e vendeve EITI, nuk i kishin publikuar emrat e anëtarëve të tyre të MSG-së. Kjo nuk ishte surprizuese meqënëse Standarti EITI nuk kërkon që listat e emrave të

anëtarëve të MSG-së të bëhen publike. Gjithsesi është detyruese për kredibilitetin dhe përgjegjshmërinë e MSG-së, që përfaqësuesit përgjegjës për mbikqyrjen dhe vendimarrjen per implementimin e EITI-t, të jenë publikisht të njojur dhe idealisht të mundshëm për tu kontaktuar.

Cuditërisht, Sekretariati Ndërkombëtar EITI, nuk mban kopje të listave të anëtarëve ose detaje për kontaktet e anëtarëve aktualë të MSG të vendeve implementuese. Për të rritur nivelin e transparencës, MSG duhet të bëjë publike listat e anëtarëve, në webositet e EITI-t kombëtar dhe forume të tjera të përshtatshme, duke përfshirë së paku një listë me detajet bazë: emrat e anëtarëve, organizatat ku bëjnë pjesë si dhe grupin të cilit i përkasin në MSG.

Tabela 2: Përbledhje e listave të anëtarëve të MSG-së të cdo vendi

Vendet pa lista të anëtarëve të MSG-së të publikuara	Vendet me lista të publikuara që detajojnë: emrat e anëtarëve, organizatat ku bëjnë pjesë si dhe grupin të cilit i përkasin në MSG	Vendet me lista të publikuara por me detaje të limituara
Afganistan	Shqipëri	Azerbaxhan
Kamerun	Madagaskar	Burkina Faso
Républika e Afrikës Qëndrore	Mali	Ghana
Chad	Mongolia	Liberia
Cote D'Ivoire	Mozambik	Nigeria
DRC	Tanzania	Norvegjia
Guatemala	Timor-Leste	Republika e Kongos
Guinea	Ukrainë	Sierra Leone
Honduras		Filipine
Indonesia		Trinidad dhe Tobago
Irak		
Kazakistan		
Kyrgyz		
Mauritania		
Niger		
Peru		
Sao Tome		
Ishujt Solomon		
Senegal		
Taxhikistan		
Togo		
Jemen		
Zambia		

1.1.3. Informacion dhe regjistrime për aktivitetet e MSG-së

As standarti EITI, as Rregullat EITI, nuk kërkojnë bërjen publike të aktiviteteve të MSG-së në publik.⁴³ Por si një iniciativë për transparencën që vepron në interes të publikut, është e rëndësishme që mbledhjet dhe aktivitetet e MSG-së të janë të hapura për publikun dhe të aksesueshme nga ai. MSG duhet t'i bëjë mbledhjet të aksesueshme dhe të regjistrojë diskutimet dhe vendimet e marra në këto takime, vetëm nëse ka politika ose arsyе për konfidencialitet. MSG-ja duhet të publikojë procese të qarta dhe të aksesueshme për vëzhguesit e interesuar për të ndjekur mbledhjet. Kjo do të shërbejë për kuptimin e EITI-t dhe gjithashtu do të ndihmojë në ndërtimin e besimit, kredibilitetit dhe legjitimitetit të procesit.

- **Minutat e mbledhjeve janë shpesh jo të hapura për publikun:** Vetëm 41% e vendeve të shqyrtuara, kanë politika qeverisëse të MSG-ve që kërkojnë publikimin e minutave të mbledhjeve. Anëtarët nga 6 në 15 MSG-të e vlerësuara, përfshirë, Shqiperia, Kamerun, Nigeria, Senegal, Ishujt Solomon dhe Jemeni, treguan që minutat e mbledhjeve nuk janë publikuar pasi nuk ka një politikë që u kërkon atyre t'i bëjnë publike. Në Nigeri, minutat janë konfidacliale, deri në momentin kur një palë e interesuar mund të demonstrojë interes legjitim për t'i kërkuar.
- **Minutat e mbledhjeve shpesh kanë mungesë detajesh të mjaftueshme dhe informacion kritik për të kuptuar diskutimet dhe vendimet:** Minutat e mbledhjeve praktikisht regjistrohen nga pjesa më e madhe e MSG-ve, sic e kërkojnë dhe rregullat EITI dhe Standarti EITI, dhe shumë MSG u treguan shumë të gatshme t'ia jepnin këtë MSI Integrity sipas kërkesës, edhe pse nuk qenë publikuar. Një shqyrtim bazë i këtyre minutave, gjithsesi tregon që informacioni kritik shpesh mungon. Shumë pak vende përfshinin aspekte të tillë si arsyet për vendimet e marra, ose shënonin mospajtimet e anëtarëve të përfshirë në diskutim, edhe pse konsensusi që arritur. Kjo mund të vijë në sajë të mungesës së procedurave për përbajtjen që duhet të regjistrohet në minuta, teksa vetëm 55% e vendeve të shqyrtuara kishin rregulla për qeverisjen e MSG-së që i kërkonin grupit të mbanin regjistrime të shkruara të vendimeve dhe/ose diskutimeve të MSG-së.

43 Të dyja Rregullat EITI (Kërkesa 4 (g)) dhe EITI Standard (Kërkesa 1.3 (g) (viii)) kërkojnë që te kete një dokument me shkrim për diskutimevet dhe vendimevet, por asnjera nuk kërkon që këto të publikohen. Udhëzuesi EITI Shenim 14, në §4.3 të shtojcës: Model Termat e Referencës, inkurajon MSG të miratojnë politika për të publikuar të dhënat e mbledhjeve në website-in kombëtar EITI.

- **Praktikisht mbledhjet e MSG-së janë të mbyllura për publikun dhe vëzhguesit:** në 14 nga 15 MSG-të e vlerësuara, mbledhjet kanë qenë tërësisht të mbyllura për publikun⁴⁴ dhe vetëm 55% e MSG-ve kishin politika në lidhje me ndjekjen e mbledhjes nga vëzhgues. Kështu, thua jse gjysma e vendeve të shqyrtuara nuk specifikojnë një proces për të jashtëm që dëshirojne të ndjekin mbledhjet. Kjo është e rrëthuar edhe nga një mungesë publiciteti në lidhje me mbledhjet, duke ofruar keshtu pak mundësi për palët e interesuara për të ndjekur ose për tu përfshirë në një mbledhje. Rezultati i gjithë kësaj është që pjesa më e madhe e individëve kuptojnë që mbledhje të tillë janë thjesht të mbyllura ose shumë të vështira për tu ndjekur.

Shumë vende kerkuan që e gjithë MSG-ja të aprovonte me konsensus vëzhguesit, përfshirë këtu Azerbaxhanin, DRC, Filipinet dhe Tanzaninë.

Kutia 1: Nivele të variueshme të transparencës brenda proceseve kombëtare EITI

Për shkak të mungesës së pritshmërive të vendosura në Rregullat EITI ose Standartin EITI, cdo vend ka adoptuar praktikat e tij në lidhje me nivelin e konfidencialitetit për aktivitetet e MSG-së. Poshtë janë disa shembuj, nga praktikat shumë konfidenciale të Azerbaxhanit dhe Nigerisë, drejt një eksplorimi të efekteve anësore të kérkesave për një transparencë rigorozë në Shtetet e Bashkuara. Nevojitet që EITI të veprojë shpejt për të vendosur standarde minimale në lidhje me transparencën e praktikave të MSG-së dhe për të theksuar praktikat e mira si të Filipeve.

Azerbajxhan: Konfidencialitet i tepruar dhë i pakontrolluar

Në qershor 2014, MSG-ja e Azerbaxhanit dakortësoi per një Memorandum të ri Mirëkuptimi (dokumenti kryesor i MSG-së). Ky memorandum vendoste nivele shumë të larta të sekretit në lidhje me aktivitetet e MSG-së. Në të kërkohej që cdo publikim i materialeve në lidhje me aktivitetet e MSG-së, përfshirë mbledhjet, mund të publikohet vetëm me konsesusin e plotë të të gjithë anëtarëve.⁴⁵ Gjithashtu cdo anëtar duhet të pajtohej me një konfidencialitet absolut të cdo vendimi ose aktiviteti të MSG-së, vetëm nëse të gjithë anëtarët me konsensus të plotë të binin dakort për publikimin e informacionit.⁴⁶

Minutat e mbledhjeve nuk publikoheshin, gjithashtu edhe ekstraktet e tyre.⁴⁷ Këto preqatiteshin nga Sekretariati Kombëtar i cili në thelb ishte një zgjatim i qeverisë (psh, akomodoheshin, financoheshin dhe furnizoheshin me burime njerëzore nga Fondi Shtetëror i Naftës i Republikës së Azerbaxhanit) sic është diskutuar më shumë në pjesën 2 të Raportit. Edhe ekstraktet e minutave ishin shumë të thjeshtuara, duke vështirësuar shumë kështu kuptimin e cështjeve vërtetë të rëndësishme. Për shembull, minutat e plota të bëra publike nga mbledhja e 21 Korrikut 2014 janë:

“Akhenda e mbledhjes”

1. Diskutim mbi vështirësitë e dala në aktivitetin e anëtarëve të koalicionit EITI të organizatave të shoqërisë civile.
2. Diskutim mbi aktivitetin e grupeve të punës pjesë përbërëse të MSG-së, mbi suportin dhe proceset e zhvillimit për përfshirjen e të dhënave kontekstuale në raportin e auditit.
3. Cështje të tjera.

⁴⁴ Edhe pse, vetëm 8 MSG te vlerësuara kanë politika të qarta duke deklaruar se takimet nuk janë publike. Përashtim bën SHBA, e cila ndjek një politike eksplizite që takimet janë të hapura për publikun e gjërë. Anëtarët e MSG nga 11 prej 14 vendave, me takime të myllura treguan se vëzhguesit janë të lejuar për të marrë pjesë në takime, edhe pse në disa vende anëtarët e MSG te intervistuar nuk mund të specifikojë procedurën për vëzhguesit për të kérkuar pjesemarrjen.

- 45 Memorandumi i Mirékuptimit për zbatimin e Nismës per Transparencë ne Industrine Nxjerrëse në Republikën e Azerbaxhanit (10 qershor 2014), klauzola 1.6.
- 46 Memorandumi i Mirékuptimit për zbatimin e Nismes per Transparencë ne Industrine Nxjerrëse në Republikën e Azerbaxhanit (10 qershor 2014), klauzola 3.
- 47 Memorandumi i Mirékuptimit për zbatimin e Nismës per Transparencë ne Industrine Nxjerrëse në Republikën e Azerbaxhanit (10 qershor 2014).

Në lidhje me cështjen e parë ka vendosur si më poshtë: Nëse vështirësitet dhe problemet e shfaqura nuk do të janë zgjidhur deri në shtator të 2014, Sekretariati EITI, duhet të organizojë mbledhjen e rradhës së MSG-së në Shtator në mënyrë që të diskutojë këto cështje.

Në lidhje me cështjen e dytë është vendosur sa më poshtë: 1. Auditori të prezantojë strukturën e draftit mbi informacionin kontekstual tek Grupet e Punës. 2. Mbledhja e grupeve të punës, të organizohet në 26 Gusht deri më 9 Shtator nga Sekretariati.

Pa informacion të jashtëm, është e pamundur të kuptohen cështjet e vërteta të diskutuara. Psh: cilat janë vështirësitet e dala dhe problemet që duhen zgjidhur? Në këtë rast, nëse një lexues do të kishte ndjekur mbledhjen e Bordit Ndërkombëtar EITI ne Meksikë në Korrik 2014, do ta kuptonte që vështirësitet lidheshin me problemet e shoqërisë civile për të vepruar lirisht në përbushjen e detyrimeve të EITI-t, pa u përballur me reagimin e qeverisë. Problemet e shprehura nga shoqëria civile përfshijnë: persekutimin e organizatave të shoqërisë civile nga ministritë e qeverisë dhe artikuj në media po nga qeveria për diskriminimin e tyre.⁴⁸ Në mbledhjen e Bordit EITI, Komiteti dhe Bordi EITI kishin vendosur dërgimin e një delegacioni në Azerbaxhan.

Megjithatë minutat nuk i referohen këtij zhvillimi të madh dhe nuk japid informacion bazë në lidhje me informacionin për cështjet e ngitura, diskutimin që u mbajt, ose pergjigjet e anëtarëve të MSG-së për cështjet e shoqërisë civile. Ky nivel paqartësie është i pranishëm në pjesën më të madhe të ekstrakteve të minutave të mbledhjes të shqyrtaura nga MSI Integrity, vecanërisht lidhur me cështjet që mund të reflektojnë negativisht në vend ose në MSG.

Mungesën e transparencës e shton dhe politika ndaluese për vëzhguesit e mbledhjeve të MSG-së që nuk ua mundëson praninë, vec në rastet kur anëtarët e MSG bien dakort. Përvec këtyre nuk ka një kërkesë për mbledhjet që të anoncohen publikisht.

Kur këto politika bëhen bashkë, ato sjellin mundësinë për të mos kuptuar qëllimin e mbledhjes vendimet apo progresin e bërë.

48 EITI Internacional, Bordi EITI, Procesverbali i Mbledhjes së 27 te Bordit EITI (21 korrik 2014), 14.

Nigeria: Akses i kujdeshëm ndaj informacionit

Në Nigeri, mbledhjet e MSG janë private dhe mund të ndiqen nga vëzhgues vetëm me një ftesë zyrtare të kryetarit të saj.⁴⁹ Minutat e mbledhjeve duhet të mbahen konfidenciale derisa pala e interesuar të tregojë që kanë një interes legitim për t'i parë këto minuta.⁵⁰ Gjithsesi Kryetari i Bordit nuk vendos ndonjë procedurë nëpermjet të cilës një palë e interesuar mund të kërkojë akses në minutat e mbledhjes.

Ndërsa përfaqësuesit e shoqërisë civile në Nigeri, shprehen se komiteti drejtues i shoqërisë civile i bën mbledhjet të hapura për publikun dhe këtë përpinqet t'ia shpjegojë MSG-së si shembull dhe pjesëmarrja e publikut është e pranueshme dhe konsistente kur mbledhja ka performancë efektive.

Filipinet: Vendosin një presumim të balancuar të transparencës

EITI i Filipineve ka vendosur një prezumim të qartë për transparencën në lidhje me informacionin e MSG-së. Në rregullat e brendshme është cilësuar se dokumentat e EITI-t janë të hapura dhe të aksesueshme për publikun, si një rregull i përgjithshëm, subjekt i katër përjashtimeve.⁵¹

1. Materialet që permabjnë sekrete biznesi ose materiale të tjera që “për arsy kompeticioni janë të rëndësishme të mbahen sekret ndaj personave të cilëve u intereson ky informacion”;
2. Informacion personal në lidhje me MSG ose Sekretariatin si psh. performancë në punën e punonjësve;
3. Dokumente që shfaqin informacion të marrë nga një palë e tretë, shfaqja e të cilave mund ta dëmtonte këtë palë dhe interesat legitime të saj, në lidhje me sigurimin personal dhe privatësinë; ose
4. Dokumentacioni i brendshëm i EITI-t të Filipineve, si e-mail ndërmjet anëtarëve të MSG-së. Në lidhje me këtë, minutat e MSG-së dhe grupeve të punës, nuk konsiderohen dokumentacion i brendshëm.

Ndonëse procesi i EITI-t për Filipinet është relativisht i ri, krahasuar me shtete të tjera të profilizuara duket së këtu puna po ecën mirë për të gjithë anëtarët e MSG-së.

49 Nisma per Transparency ne Industrine Nxjerrese ne Nigeri (NEITI), Presidenca, Statuti i Bordit për Grupin Kombëtar të Punës (NSWG), (Janar 2011), § 7.3.4.

50 Nisma per Transparency ne Industrine Nxjerrese ne Nigeri (NEITI), Presidenca, Statuti i Bordit për Grupin Kombëtar të Punës (NSWG), (Janar 2011), § 7.6.4.

51 Nisma per Transparency ne Industrine Nxjerrese ne Filipine (PH-EITI), Rregullat e brendshme për Nisma per Transparency ne Industrine Nxjerrese ne Filipine (PH-EITI), Titulli III, nenii II-§1.

Shtetet e Bashkuara: Efekte anësore të transparencës rigorozë?

Në Shtetet e Bashkuara, ligjet federale u kërkojnë të gjithë komitetet e formuara nën Aktin e Komitetit të Këshillimit Federal të vitit 1972,⁵² si edhe MSG-së të EITI-t në USA, të janë transparent dhe të hapur, përvec përjashtimeve të vecanta që lejojnë konfidencialitetin.⁵³ Këto përjashtime janë 10 dhe përfshijnë: ruajtja e privatësisë personale, ose shpërfaqja e një informacioni komercial që është cilësuar si i privilegjuar ose konfidencial.⁵⁴ Për tu përshtatur me këto kërkesa ligjore, mbledhjet e MSG-së kërkohen që të njoftohen publikisht, të paktën 15 ditë në avancë, duke treguar në njoftim, kohën, vendin dhe axhendën e mbledhjes që duhet të janë në mënyrë eksplikite të hapura për publikun dhe të ndiqen personalisht ose nëpërmjet telefonit; mbledhjet e grupeve të punës, janë të hapura për publikun, vetëm nëse një anëtar i një pale prezanton një arsy legjitime që justifikon mbledhjen e myllur; dhe, minutat e mbledhjeve të MSG-së dhe grupit të punës, publikohen në Website EITI USA. Mbledhjet e MSG-së përfshijnë në axhendë një kohë të posacme dedikuar komenteve të publikut, të cilat mund të bëhen personalisht, nëpërmjet telefonit ose e-mail-it (i cili lexohet me zë të lartë në mbledhje për regjistrimin publik).

Në intervista me anëtarët e MSG-së, përfaqësuësit e industrisë dhe shoqërisë civile, vunë re, se transparenca intensive e mbledhjeve të MSG-së, sillte debat të vështirë dhe negocime për cështjet thelbësore EITI që ndodhin jashtë proceseve publike të MSG-së. Sipas këtyre përfaqësuesve është e zakonshme për tema kontraversale të hiqen qëllimi i regjistrimit si privatisht ndërmjet anëtarëve të MSG-së, ashtu edhe në sesionet konfiderenciale të grupeve të punës, në mënyrë që t'i lejojnë anëtarët të ndajnë hapur mendime dhe të gjejnë një zgjidhje. Në kohën që cështja i prezantohet publikut, MSG-së ose në mbledhjet e grupit të punës, palët e interesuara zakonisht kanë arritur një marrëveshje për mënyrën e procedimit, ose kanë qartësuar pozicionimet e tyre, për të paraqitur cdo mosmarrëveshje ndaj publikut.

52 Ligji Publik 92-463, 86 Stat. 770 (6 tetor 1972), §1.

53 Qeveria në Aktin Sunshine, Ligji Publik 94-409, 90 Stat. 1241 (13 shtator 1976).

54 Titulli 5, Kodi i Shteteve te Bashkuara §552b (c).

1.2 Procedurat bazë qeverisëse në MSG-të: Nivelet e përshtatshmërisë me Standartin EITI

1.2.1. Rregullat EITI, nuk kerkojnë dokumentacion mbi procedurat e brendshme qeverisëse të MSG-së

Rregullat EITI, nuk shfaqin kërkesa specifike për procedurat e qeverisjes së brendshme të MSG-së, kështu që vendet mund të deklarohen si vende kandidate në EITI ose implementuese të EITIt, pa qenë nevoja të dokumentojnë procedurat e MSG-ve të tyre. Si rezultat, një shifër alarmuese 17% e 29 vendeve të shqyrtuara nuk kanë dispozita të përgjithshme dhe procedura për rregullat e drejtimit të brendshëm të MSG-së. Disa MSG kanë dispozita të limituara vetëm në disa paragrafe në lidhje me mandatet, përbërjen dhe vendimmarjen në MSG. (psh me konsensus ose me shumicë votash).

Praktikisht kjo ka sjellë që shumë MSG të veprojnë bazuar mbi procese ad hoc dhe jo në rregulla të dakortësuara me konsensus për procese të qarta dhe të parashikueshme. Si rezultat, EITI i ka lejuar vendet që ta arrijnë dhe ta mbajnë statusin e vendeve anëtarë përvite, pa qenë nevoja që këto vende të bien dakort paraprakisht për proceset e qeverisjes së MSG-së.

Shumë cështje shqetësuese të ngritura nga përfaqësuesit e MSG-së, për praktika jo të mira qeverisëse mund të ishin shmangur nëse do të kishte procedura të dokumentuara për adresimin e tyre që në momentin e krijimit të MSG-së dhe ne procesin e krijimit të termave të referencës. P.sh, në disa MSG të vlerësuara, anëtarët e ndjenin që përfaqësuesit e shoqërisë civile nuk ishin mjaftueshëm të pavarur dhe të tjerë në mënyrë të vazhdueshme nuk ishin në gjendje të ndiqnin mbledhjet rregullisht, pasi nuk kishin njoftime të mjaftueshme për të mundësuar udhëtimin dhe akomodimin, ne vendet ku organizoheshin mbledhjet. Nëse dispozita për kerkesat mbi pavarësinë do të ishin krijuar që në fillim, këto probleme do të mund të shmangeshin.

1.2.2. Nivele të ulëta të përputhjes me Standartin EITI

Standarti EITI, adresoi këtë mbikqyrje në Rregullat EITI duke specifikuar një numër rregullash për qeverisjen e brendshme thelbësore që duhen të përfshihen në termat e referencës së MSG-së.⁵⁷

55 Edhe pse Rregullat EITI përshkruajnë kërkesat e caktuara që të janë në formë të shkruar, këto kërkesa janë shumë të kufizuara. Korrespondenca me Sekretariatin EITI International na sqaroi se qe të pranohet si një vend kandidat EITI ose Vend Anetar EITI, nuk pritet që procedurat e qeverisjes të janë në formë të shkruar. Ndërsa TOR e shkruara janë një burim i provave për të përbushur kërkesat dhe për të rënë dakord për procedurat e qeverisjes të brendshme (Psh, Kërkesa 4 (g) të Rregullores EITI), dëshmi tjetër përfshin një vlerësim të procedurave të qeverisjes te MSG sic vërehet në praktikë, dhe reagime te grupeve te interesit në përshtatshmërinë e rregullimeve.

56 Shembuj të disa rregullave ose procedurave të qeverisjes se brendshme që përfshijnë: proceset vendimarrëse, kohëzgjatjen e mandateve, frekuencia e takimeve, rregullat për njoftim paraprak te takimeve apo qarkullimit në kohë të dokumenteve para diskutimit, ose që kérkon dokumenta formë të shkruar (p.sh., minutat e takimit).

57 EITI Standard, Kërkesa 1.3 (g).

Teksa MSG-të përgatiten për procesin e validimit nën Standartin EITI, pjesa më e madhe e tyre do të nevojitet të shikojnë TOR dhe dokumentacionin në mënyrë përputhshmërinë me këto kërkesa. Teksa standarti EITI është një përmirësim domethënës mbi Rregullat EITI, ende vendos standarte minimale që nuk adresojnë të gjitha cështjet bazë të qeverisjes me të cilat përballen MSG-të, sic dhe është shpjeguar në Pjesën 1.2.4. MSG-të mund ta përdorin mundësinë e rishikimit të dokumentacionit të tyre, për krijimin e procedurave gjithëpërfshirëse të MSG-së, ashtu si dhe është këshilluar në Protokollin e TOR në Aneksin I të këtij Raporti.

Tabela 3: Vendet e renditura sipas përqindjes pér çështjet e qeverisjes së detyrueshme të përfshira në dokumentacionin udhëheqës.

Shtetet	Çështjet e qeverisjes së detyrueshme të shkruara (në përqindje)*	Çështjet opsonale të qeverisjes të shkruara (në përqindje)**
Afganistan	88	70
Filipine	88	65
Ukrainë	88	57
Azerbaxhan	88	39
Honduras	82	74
DRC	76	52
Nigeria	71	57
Guinea	71	57
Cote D'Ivoire	65	61
Madagaskar	65	43
Norvegji	65	43
Chad	65	39
Kazakistan	59	65
Indonezi	59	39
Togo	53	48
Ishujt Solomon	53	39
Mongoli	53	26
Liberi	53	22
Shqipëri	47	43
Peru	47	35
Taxhikistan	47	26
Tanzani	47	17
Guatemalë	41	43
Kamerun	41	30
Gana	41	30
Senegal	41	26
Niger	29	22
Trinidad dhe Tobago	18	26
Republika Kyrgistanit	12	9

*çështjet e qeverisjes që kërkohen të janë të shkruara sipas Kërkesës së Standartit EITI 1.2(g).

**çështjet e qeverisjes që janë opsonale pér tu shkruar në termat e referencës, sipas kërkesave të Standartit EITI 1.3 (f)(ii)-(iii) dhe shënimin 14 të Guidës EITI.

Tabela 4: Përbledhje e dispozitave të shkruara detyruese të përfshira në dokumentat qeverisëse.

Kjo tabelë është një përbledhje sasiore e numrit të agreguar të termave të referencës së MSG që përmban secilin nga dispozitat minimale që nevojitet të adresohen sipas Standartit EITI. Në procesin aktual të validimit EITI, nuk është e detyrueshme që termat e referencës së MSG të përmbajnë të gjithë këto dispozita të shkruara, por kjo është detyruese sipas Standartit EITI.

Sekcionet me ngjyrë tregojnë se më pak se dy të tretat e vendeve implementuese EITI të vlerësuar, kanë përfshirë dispozita për adresimin e cështjeve të theksuara më lart, në dokumentacionin e tyre.

Kërkesa EITI	Dispozitat e kërkua të Termat e Referencës/ Politikat bazë të qeverisjes	Vendet totale me dispozita të shkruara
1.3 (g)	Theksimi i rolit, përgjegjësive dhe të drejtave të MSG-ve Dispozitat e përgjithshme për rolin e MSG në aprovimin e planeve të punës, raportet EITI dhe raportet e aktivitetit vjetor Dispozita të përgjithshme përrregullat e qeverisjes së brendshme për MSG (psh cdo rregull ose procedurë përmblledhjet, vendimmarjen, ose procese të tjera të brendshme)	97% 76% 83%
1.3(g)(i)	Angazhim për të siguruar që anëtarët e MSG kanë kapacitetin e duhur përtë konkluduar detyrat e ngarkuara	24%
1.3 (g)(ii)	MSG kërkon të ndërmarrë aktivitete me grupet e shoqërisë civile dhe kompanitë, përfshirë informimin e palëve të interesuara për angazhimin e qeverisë në implementimin e EITI-t dhe rolin qëndror të kompanive dhe shoqërisë civile. MSG kërkon shpërndarjen gjërësisht të informacionit në publik nga	41%

	proseset EITI si raporti EITI	79%
1.3 (g)(iii)	Anëtarët e MSG-së kërkojnë të bashkëveprojnë me grupet e tyre të zgjedhësve	17%
1.3(g)(iv)	Anëtarët e MSG-së kërkojnë të mbikqyrin procesin e raportimit dhe të aprovojnë planet vjetore të punës, miratimin e Administratorit të Pavarur, termat e referencës për administratorin, raportet EITI dhe raportët e aktivitetit vjetor.	76%
1.3(g)(v)	MSG kërkon të përfshihet në validim në përputhje me kapitullin 3 të standartit	45%
1.3(g)(vi)	<p>MSG kerkoi një proces vendimmarrës gjithpërfshirës gjatë implementimit të EITI me cdo grup zgjedhësish të trajtuar si partnerë</p> <p>Cdo anëtar i MSG ka te drejtën të diskutojë për një cështje</p> <p>Dispozita që përfshijnë procedura të dakortësuara për emërimin dhe ndryshimin e përfaqësuesve të MSG sipas parimit të kërkesës 1.3(f)</p> <p>Dispozita që përfshijnë procedura të dakortësuara për vendimmarrjen</p> <p>Procedura për zgjatjen e mandatit të anëtarëve të MSG</p> <p>Procedura për shpeshtësinë e mbledhjeve të grupit</p>	<p>62%</p> <p>21%</p> <p>41%</p> <p>83%</p> <p>59%</p> <p>76%</p>
1.3(g)(vii)	<p>Dispozita për njoftim në avancë për mbledhjet</p> <p>Dispozita për përcaktimin e afateve të nevojshme për qarkullimin e dokumenteve përpëra debatit dhe ndryshimeve të propozuara</p>	<p>55%</p> <p>55%</p>

1.3(g)(viii)	Dispozita që kërkojnë që MSG duhet të mbajë regjistrime të shkruara për diskutimet dhe vendimet	55%
--------------	---	-----

Sipas tabelës së mësipërme ka një mungesë serioze të proceseve të dokumentimit, krahasuar me dispozitat minimale të Standartit EITI. Në fakt, asnjë nga vendet, dokumentat e të cilëve u kontrolluan, nuk përbante dispozita që i plotësonin të gjitha kërkesat e Standartit. Disa gjetje nga ky vlerësim i dokumentacionit:

- **Mungesa e kohëzgjatjes së mandateve:** vetëm 59% e vendeve të shqyrtuara kishin rregullore të MSG që limiton kohëzgjatjen e mandateve ose, sa herë në mënyrë të njepasnjëshme mund të zgjidhet një anëtar. Në disa vende ka pasur dështim të rotacionit të anëtarëve, kjo ka shkaktuar mungesë përgjegjësie dhe kredibiliteti brenda MSG-së. Psh në Kamerun disa nga anëtarët e MSG datojnë që nga krijimi në 2005 dhe në Jemen asnjë përfaqësues i shoqërisë civile në MSG nuk është ndryshuar që nga krijimi i EITI në 2007.
- **Mungesë e emërimit dhe procedurave të zgjedhjes:** Vetëm 41% e vendeve të shqyrtuara kishin rënë dakort për procedura emërimi dhe zgjedhjeje të përfaqësuesve. Kjo është eksploruar më tej në Pjesën 3 të këtij Raporti në lidhje me nevojën për procese zgjedhjeje per shoqërinë civile të menduara mirë dhe gjithëpërfshirëse.
- **Rregulla të pamjaftueshme për logistikën bazë të mbledhjeve të MSG-së:** vetëm 55% e vendeve të shqyrtuara kishin dispozita për drejtimin e MSG që kërkonin: një kohë të mjaftueshme paraprake për organizimin e mbledhjeve; kohë për qarkullimin e dokumentave për informimin mbi diskutimet dhe vendimmarrjen; ose mbajtjen e regjistrimeve të diskutimeve dhe vendimeve (minutat e mbledhjes). Fatkëqësisht MSG që nuk kanë procedura zyrtare për organizimin e mbledhjeve shpesh përpiken për t'i organizuar ato me një njoftim të mjaftueshëm per të lejuar përgatitjen ose pjesëmarrjen dhe përballen me cështje bazë logistike në lidhje me qarkullimin e materialeve. Nëse MSG nuk kanë ose nuk ndjekin rregulla të qarta në mënyrë njoftimin në avancë të anëtarëve për mbledhjet, anëtarë të rëndësishëm mund të mos jenë në gjendje të organizohen për të ndjekur mbledhjet ose mund të hasin shumë vështirësi për të gjetur kohë në axhendat e tyre ose të rregullojnë udhëtimin.
- **Komunikim i pamjaftueshëm dhe procese të shpërndara:** 59% e MSG-ve të vendeve të shqyrtuara nuk kishin dispozita për drejtimin e MSG-së, që t'i kërkojnë grüpuit tu shpjegojnë mbi rolin e EITI-t, kompanive ose shoqërise civile, si dhe rolin qëndror që këto grupe kanë në implementimin e tij, dhe vetëm 17% u kërkojnë në mënyrë eksplicite anëtarëve të MSG-së për të bashkëvepruar me grupet e tyre të cilët i kanë zgjedhur.

Kutia 2: Vlera e hapave të thjeshta për tu ndërmarrë me qëllim preqatitjen dhe skedulimin e mbledhjeve të MSG-së.

Diskutimet me MSG-të theksuan faktin që krijimi i politikave të thjeshta proceduriale për mbledhjet e MSG-së, ka shumë benefite. Politika të tillë mund të krijohen për njoftimet e mbledhjeve, metoda skedulimi në lidhje me datat dhe oraret e organizimit, proceset per

vendosjen e axhendës si dhe procedura për aprovinin dhe qarkullimin e dokumentacionit dhe minutave të mbledhjes. Dështime në krijimin e politikave të tillë ka rezultuar në nivele të ulëta pjesëmarrjeje, vonesa në vendimmarrje, dhe ka limituar anëtarët kryerja e kontakteve me grupet që ata përfaqësojnë. Këto impakte shpesh kanë shkaktuar edhe pengesa per shoqërinë civile ose anëtarë të tjerë që nuk jetojnë në qendrat e qyteteve ku zakonisht janë të vendosura sekretariatet ose realizohen mbledhjet e MSG-së.

Nigeria, fillimisht kishte veshtirësi në ndjekjen e mbledhjeve, por në 2012 filloi të planifikojë në avancë datat për cdo mbledhje, që në fillim të vitit. Kjo ka sjellë një përmirësim të dukshëm në pjesëmarrjen në mbledhje per të gjithë anëtarët. Në cdo mbledhje, konfirmohet nga pjesëmarrësit data finale për mbledhjen e rradhës. Kjo praktikë ka përmirësuar në mënyrë domethënëse pjesëmarrjen. Filipinet kanë praktikë që organizojnë mbledhjet në të premtën e parë të cdo muaji, eksperientcat kanë qenë gjithashtu pozitive edhe këtu.

Mësimi që nxirret nga praktikat e këtyre MSG-ve është që nga organizimi i mbledhjeve në këtë mënyrë, organizimi paraprak i gjithçkaje që ka lidhje me to, dhe qarkullimi i dokumentacionit, duhet të pregetitet nga MSG, ne mënyrë që të shmangen problemet logjistike në organizimin e cdo mbledhjeje.

1.2.3. Problemet që dalin nga krijimi i praktikave drejtuese informale ose ad hoc të praktikave qeverisëse.

Një nga gjetjet më pozitive të këtij studimi, është që pothuajse në cdo vend ku anëtarët e MSG-së u intervistuan, ata binin dakort për faktin që kur ishin vendosur rregulla të qarta, MSG-ja i ka mbështetur dhe ka funksionuar sipas tyre. Meqënëse EITI nuk u ka kërkuar këtyre MSG-ve vendosjen e këtyre rregullave, disa MSG kanë krijuar procedura ad hoc.

Bazuar në diskutimet me grupet e interesit në MSG, u përpiluan gjetjet e mëposhtme:

- A) Disa MSG duket të janë formuar me palë që nuk e kuptojnë qartë praktikën e mirë qeverisëse të palëve pjesëmarrëse. Në vend të krijimit të tyre, thjesht për të vazhduar praktikat fillestare të krijuara nga sekretariati ose qeveria, krijojnë praktika ad hoc, pasi fillimisht janë këto që udhëheqin fazat fillestare të MSG-së.
- B) Ndonëse disa MSG funksionojnë me praktika ad hoc, mungesa e konsensualitetit krijon rreziqe për procesin EITI, nëse një konflikt i madh ngrihet brenda MSG-së mund të implikojë procesin e vendimmarrjes, sepse mosmarrëvëshjet fokusohen në vlerësimin e vendimeve të marra, më tepër se vetë përbajtja e vendimeve.
- C) Nuk ka evidencë që të tregojë që MSG-të, në një datë më të vonë, në mënyrë proaktive të ndërmarrin një rishikim gjithpërfshirës të procedurave qeverisëse. Një arsy e mundshme që qëndron pas kësaj është që pjesa më e madhe e anëtarëve të MSG-së kanë pak dijeni për rregullat ekzistuese të qeverisjes së brendshme, dhe u adresohen atyre vetëm kur del ndonjë problem. Sigurisht, ka vende, si psh Nigeria, që i kanë rishikuar procedurat e tyre dhe kanë krijuar regjime shumë gjithpërfshirëse.⁵⁸ Megjithatë vende të tillë janë një përjashtim, dhe ende nuk i kanë adresuar të gjitha dispozitat që kërkon Standarti EITI.

D) Shpesh, është shoqëria civile që mban ngarkesën më të madhe nga krijimi i procedurave drejtuese jokomplete dhe të varfra. Arsyet për këtë janë shpjeguar më tej në Pjesën 3, por përfshijnë faktin që përfaqësuesit e shoqërisë civile: shpesh vijnë nga prejardhje të ndryshme dhe si rezultat mund të kenë pak interesa ose pozicione të përbashkëta ose të unifikuara, shpesh nuk u jepet mundësia që të kenë akses në burime për të rritur ndërgjegjësimin dhe jetojnë jashtë qyteteve ku zakonisht mbahen mbledhjet e MSG-së dhe jo rrallë nuk arrijnë të marrin njoftimet zyrtare ose jozyrtare për mbledhjet e MSG-së.

Teksa ky raport ka disa shembuj të MSG-ve që kanë eksperimentuar probleme si rezultat i mos rënies dakort për procedurat e qeverisjes, rasti i Kamerunit i studiuar më poshtë i përmbledh të gjitha pikat e mësipërme nga A-D. Demonstron që dështimi mbi rënien dakort për dispozitat e brendshme drejtuese të MSG-së ka bërë që MSG të dështojë, domethënë të mos funksionojë në mënyrë efektive.

Kutia 3: Kameruni - Një rast studimor mbi të metat e procedurave drejtuese jo komplete të MSG-së.

Dokumenti i krijimit të MSG-së u shpall me një dekret qeverie në vitin 2005.⁵⁹ Palëve të tjera pjesëmarrëse si shoqëria civile, nuk iu dha mundësia për një pjesëmarrje domethënëse. Përvec ndryshimeve në strukturë, si ripërcaktimi i përmasës së MSG-së, nuk ka pasur një ndryshim zyrtar ose rishikim të dekretit. Ky dekret nuk përbante afate kohore për zgjatjen e mandatit dhe shumë anëtarë të MSG-së janë në MSG që nga krijimi i saj, dhjetë vjet më parë. Pavarësisht kësaj, edhe sot ata kanë pak njohuri për rregullat që qeverisin MSG-në.

Dispozita kritike mungojnë në atë dekret. Përvec mungesës së kohëzgjatjes së mandatit, dekreti: nuk përshkruan rregulla për konfliktin e interesit, vendos kuorumin si një numër absolut pa kërkuar prezencën e cdo anëtarit të grupeve të përfshira; dhe, nuk ka dispozita që të kërkojnë publikimin e minutave të takimit ose që anëtarët e MSG-së të bashkëpunojnë me ata që i kanë zgjedhur në atë detyrë. Të gjitha këto cështje së bashku, kanë cuar në perceptimin se MSG është joefektive. Kjo jo vetëm që sjell humbjen e besimit të publikut në raportet EITI, por sjell një progres të ngadalshëm në implementimin e planeve të punës dhe raporteve të publikuara, për Kamerunin.

Qeveria ofron 620 \$ për mbledhje, shumë që shtohet nga bonuset prej 1,000 \$ për sukses në proceset e suksesshme të vlerësimit dhe përshtatshmërisë. Meqënëse anëtarët e shoqërisë civile nuk ranë dakort për këtë pagesë përpëra se të pranonin për t'iu bashkuar MSG-së, nuk pati diskutime sesi kjo rrezikonte krijimin e konfliktit të interesit për anëtarët e shoqërisë civile që e pranonin atë. Kjo pagesë i tejkalonte kostot e pjesëmarrjes në mbledhje dhe perfaqësonte një shumë joproportionale të të ardhurave në krahasim me ato që disa përfaqësues të shoqërisë civile marrin nga buxhetet e shoqërive të tyre. Kjo sjell rrezikun e konfliktit të interesit për anëtarët e shoqërisë civile që e marrin këtë pagesë. Por disa anëtarë të shoqërisë civile refuzojnë ta marrin këtë pagesë.⁶⁰ Kjo ndarje në mes anëtarëve të shoqërisë civile, në dy pjesë, atyre që e marrin pagesën dhe atyre që e refuzojnë atë, pasi mendojnë se u kompromenton pavarësinë, ka sjellë një lloj krisje brenda MSG-së. Gjithsesi, për arsyet se nuk ka

terma specifike për kohëzgjatjen e mandatit ose procesit të zgjedhjes të anëtarëve të shoqërisë civile, disa nga të njëjtët anëtarë të institucioneve kanë qëndruar në MSG, duke e lënë shoqërinë civile të frakturuar dhe pa besim tek njëri tjjetri. Si rezultat shoqëria civile mund të mos të jetë aq bashkëpunuese sa dëshirohet të jetë dhe shoqëria civile jashtë MSG shqetësohet nganjeherë për sekretin operacional të saj, si për ata që e pranojne pagesën e mësipërme ashtu edhe nga frika e frakturnimit të vetë MSG-së.

Shoqeria civile dhe komunitetet ne zonat e industrise nxjerrese të vizituara, nuk ishin fare ne dijeni për ekzistencën e EITI-t dhe disa anëtarë të shoqërise civile ne Yaounde (si brenda, ashtu dhe jashtë MSG-së) shfaqnin shqetesime të mëdha për punën e saj.

Sekretariati Ndërkombëtar EITI shprehet kundër procedurave ad hoc të drejtimit të brendshëm, sepse kjo çon në harxhim kohe për të gjithë MSG-në, për cështjet e qeverisjes duhet rënë dakort që në fillim. Kjo bazohet në shqetësimin e tyre që përdorimi i kohës dhe energjive për të rënë dakort për praktikat e brendshme të qeverisjes, shkaktojnë diskutime të forta, dhe kjo mund të dëmtojë shpirtin bashkëpunues dhe entuziazmin për përgatitjen e raporteve. Eksperiencia e vendeve si Kameruni, demonstron që dështimi për krijimin e procedurave që adresojnë në mënyrë gjithpërfshirëse cështjet e përshtatshme palëve të interesuara dhe vendimarrëse, ka një cmim shumë të lartë dhe kjo përfshin dhe shoqërinë civile. Vendosja e procedurave gjithpërfshirëse në drejtimin e brendshëm mund të marri kohë në fillim, por kjo kurSEN mosmarrëveshjet e mëvonshme dhe shërben për të krijuar një proces vendimarrjeje efektiv dhe legjitim.

Të kalosh direkt në vendime thelbësore, pa krijuar më parë kornizën vendimarrëse është dicka problematike në kontekstin delikat të grupeve të MSG-së. Përvec kësaj, koha e shpenzuar për krijimin e procedurave të brendshme nga MSG-ja, do të reduktohej shumë nëse një strukturë lidhur me pritshmëritë precise në drejtimin e MSG-së, të jepej nga EITI në nivel ndërkombëtar. Protokolli i termave të referencës duhet të asistojë MSG-të në proces, dhe ne e inkurajojmë EITI-n që të krijojë për këtë qëllim protokolle dhe guida shtesë mbi ato ekzistueset.

58 Nisma per Transparency ne Industrine Nxjerrese ne Nigeri (NEITI), Presidenca, Statuti i Bordit për Grupin Kombëtar të Punës (NSWG), (Janar 2011)

59 Republika e Kamerunit, Kryeministri, Kryetari i Qeverise, Dekreti Nr 2005/2176 / PM më 16 qershor 2005 mbi themelimin, organizimin dhe funksionimin e komitetit monitorues për zbatimin e parimeve të nismes per transparencë në industritë nxjerrëse.

60 Per dietat dhe praktikat e rimbursimit per MSG përshkruar në Tabelën 7, në pjesën 3.2

1.3 Standarti EITI nuk përmban rregulla të mjaftueshme për drejtimin e MSG-ve

Për disa nga cështjet më problematike që përballet MSG-ja për cështjet e qeverisjes së saj, disa prej të cilave kanë cuar dhe në konflikte brenda MSG-së ose grupeve të saj, Standarti EITI nuk shprehet. Kjo përfshin edhe cështje themelore si: konflikti i interesit brenda MSG, politikat për ndjekjen dhe vëzhgimin e mbledhjeve, dhe vendosjen e mekanizmave për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve.

Disa nga këto cështje janë përmendur si praktika të mira kur ka pasur të tilla në Shënimin Guidë EITI nr.14 dhe Protokollin e shoqërisë civile. Megjithatë pjesa më e madhe e MSG-ve nuk i ka bërë të vetat këto praktika në dokumentacionin qeverisës së tyre, (shih Tabelën 5), duke i bërë ato të prekshme ndaj konflikteve dhe veprimeve joefektive.

.

Tabela 5: Përbledhje e MSG-ve që kanë adaptuar guidën EITI për vendosjen e qeverisjes efektive të MSG dhe termave të referencës.

Kjo tabelë përbledh numrin e MSG dokumentat qeverisës të të cilëve pasqyrojnë udhëzimin opsional sugjeruar në *Shënimin Udhëzues 14 EITI* dhe *Protokollin e Shoqërisë Civile*.

Sekcionet e ngjyrosura tregojnë se më pak se 2/3 e vendeve implementuese të vlerësuara e kishin këtë dispozitë në dokumentacionin qeverisës së tyre.

Guida për MSG-të në lidhje me krijimin e termave të references	Totali në %
Shënumi 14, seksioni 2.3; specifikon angazhimin e anëtarëve të MSG-së për të marrë pjesë dhe për të kontribuar në mbledhjet e MSG	28%
Shënumi 14, hapi 2; grupet e interesuara duhet të konsiderojnë diversitetin e produkteve të prodhua në vend kur zgjedhin përfaqësuesit	28%
Shënumi 14, hapi 2; në përgjedhjen e përfaqësuesve duhet të konsiderojnë edhe diversitetin gjeografik	10%
Shënumi 14, hapi 2; anëtarët e MSG duhet të kenë zëvëndësues të tyre në MSG	34%
Shënumi 14, hapi 2 dhe standarti dhe protokolli EITI; Pjesëmarrja e shoqërisë civile; të ruhet e drejta e shoqërisë civile për të vetëzgjedhur përfaqësuesit e saj në MSG	45%

Shënimi 14, hapi 3; vendosja e rregullave për vendimet që duhet të merren me votë kur ka mungesë konsensusi	52%
Hapi 3; specifikohen rregullat ose procedurat për kuorumin	76%
Shënimi 14, aneksi 2.5; grupet e përfshira në MSG duhet të vendosin kode sjelljeje per anëtarët e grupeve	7%
Shënim mbi guidën aneksi 2.5; krijimin e procedurave ose rregullave për trajtimin e informacionit konfidential nga anëtarët e grupeve	21%
Shënimi 14, aneksi 3.2; krijimin e një politike specifike në lidhje me pjesëmarrjen e vëzhguesve në mbledhjet e MSG-së	55%
Shënimi 14 seksioni 4.1; krijimin e një procesi specifik për thirrjen për mbledhjet e MSG-së	66%
Shënimi 14, aneksi 4.3; vendosjen e rregullave që kërkojnë regjistrime të shkruara për minutat e mbledhjeve të MSG-ve dhe shfaqjen e tyre në publik (psh në website kombëtar EITI)	41%
Shënimi 14, aneksi 4.3; vendosjen e procedurave të qarta për qarkullimin dhe verifikimin e minutave të mbledhjeve me anëtarë të MSG-së	38%
Shënimi 14, seksioni 4.3; sqarimi i marredhënieve ndërmjet MSG dhe sekretariatit kombëtar	79%
Shënimi 14, aneksi 4.3; specifikimi i rolit dhe përgjegjësive të sekretariatit kombëtar	79%

* Në total janë 29 vende, dokumentat qeverisëse të të ciliave ishin në dispozicion për vlerësim.

1.3.1. Të drejtat individuale të anëtarëve të MSG-së, përgjegjësitetë dhe proceset e zgjedhjeve

Dispozitat që shpjegojnë të drejtat individuale të anëtarëve të MSG-së, përgjegjësitetë dhe proceset e zgjedhjeve janë instrumenta në ruajtjen e kredibilitetit të anëtarëve të MSG-së dhe përgjegjësinë e tyre për pjesëmarrjen. Këto nuk janë kërkesa të Standartit EITI, i cili fokusohet në rolet, përgjegjësitetë dhe të drejtat e MSG-ve si një e tërë, dhe sic e tregon edhe Tabela 4, edhe politikat bazë për krijimin e rregullave dhe procedurave për anëtarësimin në MSG shpesh nuk janë të përfshira në dokumentat drejtuese të MSG-së. Disa gjetje përfshijnë si më poshtë:

- Pak MSG vendosin procedura për kodin e sjelljes të anëtarëve të tyre (psh për konfliktin e interesit, si dhe kërkesat për pjesëmarrje ose ndjekje të mbledhjeve);

- Vetëm 14% e MSG-ve në vendet e shqyrtuara kanë rregulla përsa i përket konfliktit të interesit. Kjo do të thotë që 86% e MSG-ve nuk kanë rregulla të tilla që t'i detyrojnë anëtarët të adresojnë konfliktet e interesit në ceshje apo vendime në lidhje me MSG-në. Kjo është dicka shumë problematike meqënëse një rëndësi shumë e madhe i jepet pavarësisë së shoqërisë civile ndaj integritetit të EITI-t, sic e njëh edhe vetë Standarti EITI.
- Vetëm 7% e vendeve të shqyrtuara kanë dispozita që u kërkojnë ose inkurajojnë grupet e interesit për krijimin e kodeve të sjelljes.
- Vetëm 28% e vendeve të shqyrtuara kishin politika që u kërkojnë anëtarëve të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të kontribuojnë në mbledhjet e MSG-së.
- **Kërkesat në lidhje me zëvëndësimin e anëtarëve janë të rralla:** Vetëm 34% e vendeve të shqyrtuara kërkojnë ose inkurajojnë zëvëndësimin e anëtarëve për cdo anëtar primar. Rasti i studiuar në kutinë 4, thekson vlerën e anëtarëve zëvëndësues, vecanërisht për zyrtarët e qeverisë.
- **Garanci e limituar për të drejtat e grupeve të interesit për të caktuar përfaqësues:** Vetëm 62% e vendeve të shqyrtuara kishin dispozita eksplikite që garantojnë të drejtën e cdo grupi të përfshirë në proces për të caktuar përfaqësuesit e tij.⁶¹
- **Mungesa e kërkesave mbi diversitetin në zgjedhjen e anëtarëve:** 86% e vendeve të shqyrtuara nuk kishin kërkesa për diversitetin dhe pluralizmin në proceset e zgjedhjes dhe nominimit të anëtarëve të MSG-së,⁶² kjo sjell mungesën e diversitetit gjeografik dhe gjinor të diskutuar në Pjesën 4 të këtij raporti.

Në Mars 2014 EITI shpërndau Kodin e Sjelljes, i cili theksonte përgjegjësitë për Bordin EITI, MSG-në dhe anëtarët e Sekretariatit. P.sh. aty shprehet me dispozita për konfliktin e interesit dhe kërkesa në lidhje me profesionalizmin dhe integritetin. Fatkeqësish pak anëtarë të MSG-ve ishin në dijeni të këtij dokumenti. Për shkak të aplikimit universal ndaj shumë pjesëmarrësve EITI, nuk adreson disa nga cështjet e përmendura më sipër, ose edhe nëse e bën këtë në një mënyrë të përgjithshme. Megjithatë eshtë një pikënisje e mirë për MSG-të kur përcaktojnë të drejtat e tyre, përgjegjësitë dhe proceset e zgjedhjeve.

Kutia 4: Inkurajimi për një pjesëmarrje më të gjerë nga zyrtarët e lartë të qeverisë në MSG-të.

Përfaqësuesit e MSG-ve nga cdo grup duken se në mënyrë universale vlerësojnë rendësinë e pjesëmarrjes së anëtarëve me pozitë në qeveri. Ata theksojnë se suporti i tyre ishte kritik për të siguruar implementimin e shpejtë të vendimeve të MSG-së dhe që ka gjithë mbështetjen e qeverisë. Shumë prej anëtarëve të MSG-së mendojnë se mungesa e tyre nëpër mbledhje mund të dëmtojë procesin EITI. Mungesa e tyre justifikohet me ngarkesën që ata kanë. Në disa vende, kjo con në shqetësimë serioze për përfshirjen, entuziazmin dhe pjesëmarrjen e përfaqësuesve të qeverisë në gjithë procesin EITI. Disa anëtarë shprehën se kërkimi i një zëvëndësuesi mund të sigurojë që pjesëmarrësit në mbledhje janë në gjendje të prezantojnë pikëpamjet e zyrtarëve të cilët për shkak të angazhimeve nuk janë në gjendje të marrin pjese në proces dhe rrjedhimisht të kontribuojnë efektivisht në cdo përfaqësim.

1.3.2. Mungesa e procedurave për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve

Si standarti EITI, ashtu edhe materialet guidë të nxjerra nga EITI, theksojnë vlerën e kijimit të procedurave për zgjidhjen e konflikteve që mund të dalin në lidhje me qeverisjen e brendshme të MSG-së, psh supozohet që një anëtar i shoqërisë civile nuk vepron në mënyrë të pavarur nga qeveria, ose që një vendim është marrë pa kuorumin e kërkuar. Prosesi të tillë për parandalimin e këtyre janë kritike, për të parandaluar këto mosmarrëveshje që mund të cënojnë më tej procesin EITI.⁶³ Në 15 MSG të vlerësuara përfaqësues nga vende të ndryshme pohuan se kur krijojen mosmarrëveshje të tillë ata mundohen të japid një zgjidhje duke diskutuar brenda MSG-së ose krijojnë një grup të tipit ad hoc për të punuar për gjetjen e një zgjidhjeje.

Duke u mbështetur në këto lloj procesesh ad hoc, MSG-ja mund të përcahet nëse mosmarrëveshje të tillë apo më të mëdha mund të dalin. Kjo pasi konflikti mund të ketë shkaktuar krisje ose mosmarreveshje brenda MSG-së, duke e bërë të vështirë krijimin e një procedure të pranueshme për zgjidhjen e konfliktit. Kjo jo vetëm që e shpërqëndron MSG-në nga funksionet e saj thelbësore dhe mund të krijojnë vonesa për procesin e raportimit, gjithashtu kërcënët legjitimitetin e procesit EITI në vend.

Brenda MSG, ka pasur marrëveshje mes palëve të interesuara për mekanizma të brendshme të dobishme për MSG. Në veçanti, sekretariatet kombëtare - të cilët ndonjëherë janë të detyruar që jozyrtarisht të ndërmjetësojnë mosmarrëveshjet apo menaxhojnë ditë-pas-dite drejtimin e EITI, pavarësisht ndarjeve brenda MSG - shpesh duhet mbështetur fort ideja që EITI ti kërkojë MSG themelimin e një procesi për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve dhe të përgatisë udhëzime se si duhet vepruar. Anëtarët e MSG në përgjithësi duhet të përpilen për të zgjidhur çdo mosmarrëveshje brenda MSG por ky mekanizem do të ishte i nevojshem për të pasur një procedurë të qartë për cështje për të cilat do t'u referohen organizatës EITI.

Disa anëtarë të MSG gjithashtu sugjerojnë se këto mekanizma mund të shërbejnë edhe per të marrë komente substanciale për raportet EITI apo procesin e raportimit EITI nga aktorët jashtë MSG.

Ne menyrë që MSG te rishikojë proceset e qeverisjes së brendshme sipas Standartit EITI, ata duhet të bien dakort dhe të dokumentojnë një procedurë të mandatuar për të adresuar mosmarrëveshjet në rastet e shkeljeve të rregullave të qeverisjes së brendshme, e cila duhet të përfshijë legjislacionin për të shqyrtuar sjelljen e anëtareve në bazë të pritjeve në ToR apo kodin e sjelljes. Udhëzime të mëtejshme për krijimin e këtyre mekanizmave mund të gjenden në Protokollin ToR, dhe në Mjetet e Vlerësimit te MSI projektuar nga MSI Integriti.⁶⁴ Pjesa 5 e këtij Raporti diskuton nevojën që ka per organizatën EITI publikimi i organeve te përgjithshme që mund të ndihmojë me zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në më shumë detaje.

61 Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (f) (ii).

62 Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (f) (ii).

63 EITI Guatemala, Marrëveshja nr 1-2.012 Rregullat e brendshme të Komitetit Punues Kombëtar për Zbatimin e EITI-Guatemala, nen 15.

1.3.3. Mungesa e procedurave të shqyrtimit

Është praktikë e mirë që procedurat e qeverisjes së brendshme të rishikohen periodikisht për të siguruar që proceset e vendim-marrjes të miratuara në MSG, të reflektojnë realitetet lokale si dhe nevojat e MSG-së. Megjithatë, asnjë nga MSG-të e vlerësuara nuk kishte ndërtuar procedurat për rishikimin e rregullave apo procedurave të tyre të qeverisjes së brendshme. Rekomandohet që MSG të përfshijë dispozitat që MSG rregullisht - për shembull, çdo tre deri në pesë vjet – të rishikojë dhe shqyrtojë rregullat e tyre të qeverisjes, për të siguruar që mundësitet përditësuar dhe përmirësuar proceset qeverisese nuk janë të humbura.

1.4. Kërkesat për pavarësisë së shoqërisë civile në proceset e MSG

Megjithë qendërsinë e pavarësisë së shoqërisë civile për efektivitetin e EITI, ekziston një mungesë shqetësuese e masave mbrojtëse procedurale brenda MSG për të siguruar pavarësinë e pjesëmarresve nga shoqeria civile. Vetëm 7% e vendeve të shqyrtuara kishin dispozita qeverisës të MSG që në mënyrë eksplikite kërkojnë pavarësinë e përfaqësuesve të shoqërisë civile. Përveç kësaj, siç shpjegohet në pjesën 1.3.2 më lart, vetëm 14% e vendeve të shqyrtuara kanë politika mbi konfliktin e interesit në rregullat e qeverisjes së MSG. Për më tepër, shumë pak përfaqësues të shoqërisë civile kanë rënë dakord për dispozita mbrojtëse të pavarësisë, si dispozitat e konfliktit të interesit në lidhje me përkatesinë politike apo suportit financiar.⁶⁵ Megjithëse këto dispozita në vetvete nuk janë një siguri e pavarësisë, ato janë një masë e rëndësishme. Ato ofrojnë rekurse procedurale, në rast akuzash të njëanshme, dhe mund të shërbejnë për të sqaruar se çfarë është konsideruar sjellje e "e pavarur". Për shembull, gjithë MSG, duhet të qartësojnë nëse shoqeritë civile mund të pranojnë fonde nga qeveritë kombëtare apo kompanitë nxjerrëse dhe, nëse po, të vendosin përgjegjësitë, siç është diskutuar në pjesën 3.2 të ketij rapporti.

Përveç kësaj, në vendet e vizituara që kishin një mungesë të masave mbrojtëse, të tilla si ato që rregullojnë, nëse apo si shoqëria civile mund të pranojë përfitime nga qeveria apo industria nxjerrëse, organizatat e shoqërive civile jashtë MSG shpesh kishin pyetje në lidhje me pavarësinë e CSO. Kjo ishte e vërtetë edhe kur për MSI Integrity përfaqësuesit CSO-ve në MSG i pa me të vërtetë një zë i pavarur.

Standarti EITI, nuk kërkon që MSG-të të bien dakort ose të dokumentojnë cdo dispozitë në lidhje me pavaresinë e shoqërive civile. Kjo duhet adresuar, në mënyrë që t'i jepet kuptim kërkesës 1, e cila thekson që duhet të ketë një pjesëmarrje të plotë, të pavarur aktive dhe efektive të shoqërisë civile.⁶⁶ Proseset thelbësore në lidhje me fuqizimin e pavarësisë së shoqërisë civile eksplorohen më tëj në Pjesën 3 të këtij Raporti.

64 Mjetet e Vlerësimit MSI mund të gjenden në faqen e internetit MSI Integrity, www.msi-integrity.org.

65 Nga vendet ku janë intervistuar përfaqësuesit, vetëm dy (Shtetet e Bashkuara dhe Nigeria) kishin rregulla te gjera të konfliktit të interesit. Në Azerbaxhan, Kolumbi dhe DRC, përfaqësues të shoqërisë civile kishin rëne dakord për rregullat e konfliktit të interesit.

Tabela 6: Përbledhje e MSG-ve që kanë rregulla të shkruara ose procedura të lidhura me pavarësinë e shoqërisë civile.

Kjo tabelë, përbledh numrin e grupeve pjesë e MSG-së, dokumentacioni qeverisës i të cilëve reflekton dispozita në lidhje me pavarësinë e shoqërisë civile, të cilat janë opsjonale për tu përfshirë në mënyrë të shkruar, por të detyrueshme për tu zbatuar praktikisht, sipas kërkesës 1.2 (f)(ii) të Standartit EITI.

Sekcionet e ngjyrosura tregojnë se më pak se 2/3 e vendeve implementuese EITI të përfshira në vlerësim e kishin këtë dispozitë në dokumentacionin e tyre.

Kërkesa EITI	Dispozita e kërkuar në termat e referencës/ politikat qeverisëse	Numri total i vendeve me dispozita të shkruara
1.3 (f)(ii)	Cdo pale te interesuar i është dhënë e drejta për të zgjedhur përfaqësuesit e saj	62%
	Masa për tu siguruar që cdo palë e përfshirë në MSG është e pavarur dhe e lirë nga cdo sygjerim ose cdo forcë.	24%
	Masa për të siguruar grupet e shoqërisë civile të përfshira në EITI si anëtarë të MSG-së për të qenë të pavarur, si nga ana operacionale ashtu edhe në termat e politikave, nga qeveria dhe/ose kompanitë.	7%
	Kërkesa për grupet e MSG-së që të sigurojnë dëshirueshmërinë për prezantimin pluralist dhe divers në zgjedhjen e përfaqësuesve.	14%

REKOMANDIME

Për Sekretariatin Ndërkombëtar EITI dhe/ose Bordin EITI

1. Amendoni Kërkesën 1 të Standartit EITI ose përshtatni politika të tjera që t'u kërkojnë MSG-ve:

- a. Adresoni të gjitha cështjet në Protokollin për krijimin e termave të referencës të MSG-së dhe procedurat dhe rregullat për qeverisjen e brendshme (shih Aneksin I) kur krijojen procese gjithpërfshirëse për qeverisjen shumëpalëshe të MSG, si ato të numëruara më poshtë në Rekomandimin 3(a)-(g). Kjo mund të arrihet duke miratuar përbajtjen e Protokollit, ose ndryshe duke krijuar rregulla suplementare gjithpërfshirëse për MSG-të, në mënyrë që t'i adresojnë këto cështje.
- b. Krijoni procese të brendshme për të zgjidhur mosmarrëveshjet në lidhje me rregullat dhe procedurat si dhe për t'iu përgjigjur ankesave në lidhje me mospërputhshmërinë me Standartin EITI ose procesin e raportimit. Këto duhet të janë të përfunduara përpala se të referohen në nivel ndërkombëtar. (shih pjesën 5 të Raportit)
- c. Të përfshihen dispozitat për konfliktin e interesit në lidhje me MSG-në, Sekretariatin Kombëtar dhe/ose trupa të tjera që mbështesin implementimin e EITI-t;
- d. Të krijohet një proces rishikimi për vlerësimin e rregullave ekzistuese të drejtimit të MSG-së, procedurave dhe strukturave në intervalë të rregullta (psh cdo tre vjet).

2. Të jepet guidë gjithpërfshirëse për MSG-në në lidhje me:

- a. **Rritjen e transparencës dhe aksesibilitetit të mbledhjeve.** Kjo duhet të shërbejë si guidë për: (i) të vendosur një politikë të tillë që mbledhjet, regjistrimet e diskutimeve dhe vendimet e mbledhjeve, të janë të hapura për publikun; ose, (ii) të disenjohen dhe publikohen procese për të mundësuar vëzhguesit e interesuar të ndjekin mbledhjet.
- b. **Të sigurohet përfaqësim adekuat në MSG.** Kjo duhet të japë guidë për: (i) të siguruar diversitetin në MSG bazuar në përfaqësimin gjinor dhe gjeografik, vecanërisht nga zonat e prekura nga industria nxjerrëse (shih pjesën 4 të Raportit); dhe, (ii) tu kërkojë grupeve të përfshira të zgjedhin anëtarët e MSG dhe zëvëndësuesit e tyre.
- c. **Të krijohen masa proceduriale për pavarësinë e shoqërisë civile.** Kjo guidë duhet të identifikojë: (i) politika model për procedura të brendshme për të ruajtur "pjesëmarrjen e shoqërisë civile si të plotë, të pavarur, aktive, dhe efektive" brenda MSG-së dhe⁶⁷ (ii) guida për orientimin e proceseve për konsultim dhe bashkëveprim me shoqërinë civile dhe zgjedhësit e saj.

3. Krijimin e një politike që i kërkon MSG-së të paraqesë kopje të dokumentave të mëposhtme të MSG-së:

a. Të gjitha dokumentat themelte që përcaktojnë rregulla, procedura dhe struktura në lidhje me veprimet e MSG-së; dhe,

67 Standarti EITI Kërkesa 1.

b. Listat aktuale të anëtarëve të MSG-së, që përfshijnë minimalisht, emrin e cdo anëtari, organizatën që përfaqëson, dhe grupin e përfshirë në MSG ku bën pjesë.

Këto duhet të dorëzohen tek EITI cdo vit, ose sa më shpejt të jetë e mundur pasi bëhen ndryshime, dhe më pas të publikohen në website-n Ndërkombëtar EITI.

4. Rishikoni procesin e validimit për tu siguruar në përputhshmërinë e plotë në të gjitha aspektet me Sandartin EITI: Shih pjesën 5 të Raportit.

Për grupet shumë palëshe të interesit në secilin vend implementues EITI.

1. Sa më shpejt që të jetë e mundur, rishikoni rregulloret e brendshme, procedurat dhe strukturat për:

- a. Identifikimin e fuqive aktuale dhe dobësive nga perspektiva e çdo grapi; dhe,
- b. identifikimin e zonave ku nuk ka përputhshmëri me kërkesat e Standartit EITI dhe praktikat e drejtimit të brendshëm të identifikuar në rekomandimin 2 më poshtë:

2. Krijimin e rregullave për qeverisjen e brendshme që përshtaten me standartin EITI, si dhe me praktikat e identikuara në protokollin për krijimin e termave të referencës dhe procedurave dhe rregullave për qeverisjen e brendshme (aneksi I); shënimin 14 të guidës EITI, kodin e sjelljes dhe protokollin EITI; Pjesëmarrjen e shoqërisë civile. Kjo përfshin krijimin e:

- a. Kërkesave për grupet e MSG-së për zgjdhjen e zëvëndësuesve për cdo përfaqësues primar; kohëzgjatjen e mandateve për secilin nga përfaqësuesit; dhe kërkesën ndaj MSG-së dhe Sekretariatit për të përfshirë anëtarët zëvëndësues në gjithë komunikimet, diskutimet dhe mbledhjet e MSG-së, njësoj si anëtarët primarë.
- b. Krijimin e procedurave për sigurimin e pavarsisë së shoqërisë civile si dhe dispozita për adresimin e konflikteve aktuale ose të mundshme të konfliktit të interesit, për anëtarët e MSG-së, ne lidhje me cështjet dhe vendimet në MSG dhe sekretariatin kombëtar (shih gjithashtu pjesën 3 të Raportit)
- c. Krijimin e procedurave që garantojnë se cdo grup i MSG ka të drejtën të zgjedhi përfaqësuesit e vet në mënyrë të pavarur, të lirë nga cfarëdolloj ndërhyrjeje e ndonjë grapi tjetër (shih gjithashtu pjesën 3 të Raportit)
- d. Kërkesa për grupet e MSG që të konsiderojnë diversitetin kur zgjedhin përfaqësuesit, lidhur me gjininë dhe gjeografinë, vecanërisht në zonat e prekura nga industria nxjerrëse, (pjesa 4 e raportit)
- e. Krijimin e një prezumimi që mbledhjet, regjistrimet dhe aktivitetet e tjera të MSG-së të janë të aksesueshme për publikun, vetëm nëse ka arsyë të justifikueshme për konfidencialitet. Kjo politikë duhet:
 - i. të identifikojë specifikat për justifikimin e konfidencialitetit
 - ii. të specifikojë një proces për vëzhguesit për të kërkuar ndjekjen e mbledhjeve të cilat janë gjithsesi të myllura për publikun.
- f. Rishikim periodik i rregullave të qeverisjes, pocedurave dhe strukturave në interval të rregullt, si dhe procese të qarta për rishikimin dhe amendimin të bazuara në marrëveshje konsensuale.
- g. Krijimin e një procesi formal, të aksesueshëm për të zgjidhur mosmarrëveshjet që ngrihen:
 - i. Nga brenda MSG-së lidhur me rregullat dhe procedurat e qeverisjes së brendshme; ose,

ii. Nga ankesat e raportuara nga anëtarët e MSG-së, grupet e zgjedhura të MSG, ose vëzhguesit e jashtëm lidhur me drejtimin jo të përshtatshëm të anëtarëve, raporteve EITI, procesit të raportimit, ose mospërputhje thelbësore me Standartin EITI.

Të gjitha rregullat e reja ose të rishikuara dhe procedurat duhet të: bëhen në formë të shkruar; të krijohen bazuar në diskutimet dhe marrëveshjet e të gjithë palëve të përfshira në MSG; dhe, të bëhen publike.

3. Të publikohet informacioni i mëposhtëm në një format të aksesueshëm për palët e përfshira në EITI, si ato lokale ashtu dhe ndërkombëtare dhe vëzhguesve;

a. të gjithë dokumentacionin themeltar që vendos rregulla dhe procedura për veprimet e MSG-së.

b. listat aktuale të anëtarëve të MSG-së, duke përfshirë minimalisht emrin e secilit anëtar, organizatën ku bën pjesë dhe palën që përfaqëson në MSG;

c. buxhetet vjetore dhe llogaritë e audituara financiare

d. regjistrimet e diskutimeve dhe vendimeve të mbledhjeve (psh minutat e mbledhjeve), duke përfshirë minimalisht listën e pjesëmarrësve dhe detaje mbi diskutimet dhe vendimet e marra, si dhe cdo mosmarrveshje; dhe

e. Njoftimet për detajet e mbledhjes, duke përfshirë minimalisht, datën, vandin, axhendën dhe procedurën për ndjekjen e mbledhjeve si vëzhgues.

4. Të dërgohen kopjet e dokumentave të mëposhtëm në sekretariatin ndërkombëtar EITI, ose të dërgohen kopjet e përditësuara brenda një periudhe kohore të dizenjuar nga politikat e EITI-t Ndërkombëtar:

a. Të gjitha dokumentat bazë që vendosin rregulla, procedura për veprimet e MSG-së; dhe,

b. Listat aktuale të anëtarëve të MSG-së, duke përfshirë minimalisht emrin e secilit anëtar, organizatën ku bën pjesë dhe palën që përfaqëson në MSG.

2 Sekretariatet Kombëtare

Pamje e Përgjithshme

Standarti EITI, nuk u kërkon vendeve të krijojnë një sekretariat kombëtar dhe vendosjen e ndonjë rregulli, protokolli ose guide në lidhje me veprimtarinë e sekretariateve. Duket se të

gjithë vendet EITI, kanë një sekretariat, për të mbështetur punën e MSG-së. Ndonëse ndryshojnë nga formati dhe veprimtaria e tyre, zakonisht sekretariatet janë të krijuar fillimisht për t'i dhënë suport teknik dhe administrativ MSG-së. Përvec qëllimit administrativ të tyre sekretariatet shpesh shikohen si një aktor i fuqishëm dhe me influencë në procesin EITI. Në disa instanca sekretariati ka rol qëndror në implementimin e procesit EITI, shpesh drafton materialet EITI dhe ndërmerr aktivitete në lidhje me raportimin EITI, përputhshmerinë ose validimin.

Pavarësishët domëthënies së tyre në procesin EITI, Sekretariatet kombëtare EITI nuk kanë:

- (i) Pavarësi nga qeveria, gjë që është problematike në disa vende ku ekziston një mungesë besimi ndërmjet qeverisë dhe shoqërisë civile. Nganjëherë ekziston dhe një shqetësim që sekretariatet kombëtare janë aq pranë sekretariatit Ndërkombëtar EITI, në një mënyrë që anashkalojnë ose refuzojnë MSG-në.
- (ii) Akses për staf ose burime financiare të nevojshme për të përmbushur detyrat e veta; ose
- (iii) Procedura bazike institucionale

Teksa nuk mund të ketë një recetë të njëjtë për përmasën dhe strukturën e sekretariateve, mungesa e rregullave guidë për veprimtarinë e sekretariateve është problematike. Standarti EITI duhet të modifikohet në mënyrë që t'i kérkojë MSG-së që duhet të aprovojë marrëveshjet qeverisësë të sekretariatit. Ne e inkurajojmë fuqishëm sekretariatin Ndërkombëtar EITI që të konsiderojë krijimin e një guide mbi praktikat e mira për qeverisjen e sekretariateve, duke adresur cështje si publikimi i buxheteve dhe raporteve financiare të audituara, masa në lidhje me pavarësinë, politika mbi konfliktet e interesit, dhe procedura për rimbursimin legjitim ose bërjen e pagesave anëtarëve të MSG-së.

2.1. Përcaktimi i Sekretariateve dhe Koordinatorëve Kombëtarë

Cdo sekretariat EITI ka një koordinator kombëtar.⁶⁸ Ndonëse nuk është e përcaktuar ose e kërkuar në Standartin EITI ose Rregullat EITI, EITI Ndërkombëtar shpjegon se ndonëse roli i koordinatorit kombëtar ndryshon nga një vend në tjetrin ai ose ajo zakonisht “udhëheq procesin EITI gjithë kohës në një vend implementues, dhe është pjesë e kryetarëve në Grupin Ndërinstitucional të Punës”.⁶⁹ Koordinatorët kombëtarë janë zakonisht nëpunës shteti të dedikuar për të punuar me kohë të plotë për EITI-n dhe pothuajse gjithmonë mbështeten nga anëtarë të tjerë stafi. Cdo koordinator kombëtar EITI, stafi mbështetës dhe zyra, për thjeshtësi, që këtej e më poshtë do të quhen si “sekretariat”, edhe pse formati ekzakt i sekretariateve të tillë është i ndryshëm në vende të ndryshme. Sekretariatet nuk përmenden në Standartin EITI ose Rregullat EITI, por për to është diskutuar në Shënimin Guidë EITI nr. 14.

68 Koordinatorët Kombëtarë EITI, <https://eiti.org/about/national-coordinators>.

69 EITI, Fjalor, <https://eiti.org/glossary>.

2.2. Qeverisja institucionale dhe Rregullimi i Sekretariateve

2.2.1. Formimi i sekretariateve nga qeveria

Sipas Kërkeses EITI 1.2, qeveria është "e nevojshme të emërojë një individ të lartë për të udhëhequr zbatimin e EITI-t" përpara se të pranohet si vend kandidat.⁷⁰ Në praktikë, ky individ është në përgjithësi ose vete koordinatori kombëtar ose cakton dikë brenda departamentit të tij shtetëror ose ministrisë. Koordinatori kombëtar është në përgjithësi i angazhuar duke mbështetur individin e lartë me përbushjen e procedurave të mbetura administrative për të aplikuar për të qenë një vend kandidat EITI, shpesh para se të jetë përcaktuar MSG-ja. Ky rezultat i natyrshëm progresiv me sekretariatet që shpesh janë të lidhura ngushtë me qeverinë dhe janë kryesisht të para-përcaktuar para se të jetë krijuar MSG-ja. Në të vërtetë, 77% e MSG-ve të vlerësuara i kanë krijuar sekretariatet që janë fizikisht të vendosura në zyrat qeveritare, dhe punonjësit e qeverisë përbën 80% të stafit të këtyre sekretariateve.⁷¹

2.2.2. Formati dhe madhësia e sekretariateve

Nivelet e stafit ndryshojnë, nga sekretariati në sekretariat, edhe pse shumica e MSG-ve të vlerësuara kishin dy dhe gjashtë punonjës me kohë të plotë në sekretariatet e tyre, me numrin tre mesatar që duhet të jetë numri i punonjësve.⁷² Megjithatë, ka pasur dhe vecanti: Jemeni dhe Norvegjia kishin vetëm një koordinator kombëtar, dhe Nigeria kishte mbi 55 punonjës.

Siç shpjegohet në Pjesën 2.1.1, shumica dërrmuese e sekretariateve ishin të vendosura apo të lidhura me qeverinë. Megjithatë aranzhime të tjera janë të mundshme. Për shembull, Nigeria e ka krijuar sekretariatin si një entitet të veçantë juridik.⁷³

2.2.3. Financimi dhe transparensa e sekretariateve

Mbi buxhetet e sekretariatit kombëtar dhe llogarive financiare kishte mungesë të transparencës, duke i bërë të vështira për t'i vlerësuar marrëveshjet e tyre të financimit. Vetëm dy nga MSG-të e vlerësuara, Filipinet dhe Ishujt Solomon, kishin buxhet të sekretariatit, llogari financiare, ose të dyja bashkë që ishin në dispozicion të publikut ose të hapura sipas kërkesës me MSI Integrity. Përfaqësuesit e MSG-së në Shqipëri deklaruan se edhe pse MSG-ja voton per draft buxhetin, buxheti final kurrë nuk vendosot - apo shihet - nga sekretariati apo MSG-ja. Kjo mungesë e transparencës minon kredibilitetin e sekretariatit. Për të adresuar këtë, sekretariatit duhet t'i

kërkohet të deklarojnë në mënyrë të pavarur, buxhetet dhe llogaritë e tyre te audituara financiare për çdo vit. Në veçanti, shqetësimet e dhëna në lidhje me pavarësinë e anëtarëve të MSG-së, veçanërisht të OSHC-ve siç u diskutua në Pjesën 3.2, duhet të ketë një kontur të objekteve individuale duke specifikuar cdo pagesë të bërë për çdo individ antar në MSG.

Anëtarët e MSG-së shpesh nuk dinë hollësitë e marrëveshjeve të financimit, por megjithatë bazuar në të kuptuarin e tyre, në vend se me llogari financiare, duket se të 13 MSG-të e vlerësuara që kanë sekretariatet operative janë ose pjesërisht ose plotësisht të finançuara nga qeveria kombëtare. Kjo është në përputhje me udhëzimin nga EITI se qeveria duhet të ketë "përgjegjësi" për të finançuar proceset kombëtare.⁷⁴ Nivelet e financimit nga korporatat apo subjektet e tjera nuk mund të maten me besueshmëri.

2.2.4. Procedurat qeverisëse për sekretariatet

Shënim Udhëzues EITI 14 këshillon ngritjen e proceseve themelore të qeverisjes së sekretariatit në termat e referencës së MSG-së duke përcaktuar marrëdhënien e MSG-së me sekretariatin dhe duke specifikuar rolet dhe përgjegjësitë e secretariatit.⁷⁵ Përkundër këtij inkurajimi, ka një mungesë shqetësuese të proceseve të hollësishme të qeverisjes të përcaktuara për sekretariatet kombëtare. Në veçanti:

70 Më parë kjo ishte nënshkruar në Kërkesat 3 të *Rregullave EITI*.

71 Këto përqindje kanë dalë nga 15 MSG të vlerësuara: nga 15 vende, 13 kanë ngritur sekretariat. Papua Guineë e Re dhe Ishujt Solomon janë të dyja në proces ngritjeje dhe zhvillimi të sekretariateve kombëtare, por të daja janë në një fazë të hershme ndaj u përashtuan nga analiza. Vetëm Nigeria, RDK dhe Senegali i kanë ndarë zyrat fizikisht nga ambientet e qeverisë.

72 Kjo mesatare ka dalë nga vlerësimi i 15 MSG-ve: nga 13 vende që kanë ngritur sekretariate, nëntë kanë 1-6 persona në staf, tre nga 7-10, dhe një ka më shumë se 10 persona në staf (Nigeria, me një total prej 55 ose më shumë personash).

73 Iniciativa për Transparencë në Industrinë nxjerrëse në Nigeri (NEITI), Precidenca, *Lista e Grupit Ndërinstitucional të Punës (NSWG)*, (Janar 2011), §12.2.

74 EITI (2014), *Udhëzim përmështetjen e korporatave të proceseve kombëtare EITI*, 1.

75 EITI (2014), *Shënim Udhëzues 14: për ngritjen dhe qeverisjen grupeve ndërinstitucionale të punës* 5.

- 21% e vendeve të shqyrtuara nuk kishin ndonjë dispozitë në lidhje me rolin, përgjegjësitë, apo pritshmëritë e sekretariatit kombëtar;

- Vetëm 66% e vendeve të shqyrtuar specifikan të dyja, rolet dhe përgjegjësitë e Sekretariatit dhe marrëdhënia e tij me MSG-në.⁷⁶

Siç u diskutua në Pjesën 1 të raportit, çështje të tillë si mbajtja e shënimave, transparenca dhe konfliktet e dispozitave të interesit janë thelbësore për integritetin e MSG-së dhe ende rrallë përfshihen në dokumentacionin qeverisës të MSG-së. Duke thënë këtë sekretariati shpesh do të zbatojë këto dispozita, éshtë e rëndësishme që kodifikimi i këtyre çështjeve të jetë i përshtatuar në respekt të sekretariatit, dhe në menyrë të ngjashme për çështje të tjera thelbësore që lidhen me funksionet administrative të sekretariatit.

2.3. Pavarësia e sekretariatit

2.3.1. Pavarësia nga qeveria

Siç tregohet në Pjesën 2.1, ka shpesh një marrëdhënie të ngushtë ndërmjet sekretariateve dhe qeverive me shumicën e sekretariateve të financuara dhe mbështetura nga stafi qeveritar. Kjo éshtë parë shpesh si një ndihmesë për procesin EITI dhe herë të tjera shihet si thellësisht problematike.

Në disa vende, të tillë si Azerbajxhani, Kamerun, dhe RDK, shoqëria civile shprehu shqetësimin në lidhje me afërsinë e Sekretariatit me qeverinë dhe e kanë ngritur me parë këtë shqetësim brenda MSG-së ose vete sekretariatit. Mungesa e pavarësisë ishte perceptuar për të qenë problematike për shkak të frikës se sekretariati ishte ose me dashje ose pa dashje pengesë në aftësinë e shoqërisë civile që në menyrë aktive të marr pjesë në vendimmarrje (p.sh., nëpërmjet qarkoreve të vonuara të dokumentacionit ose njoftim të minutës së fundit të mbledhjeve), apo merreshin veprime që avanconin pozitën e qeverisë në vend të asaj të MSG-së si një e tërë (p.sh., kur hartohej dokumentacioni). Edhe pse ky vlerësim nuk e ka shqyrtuar vërtetësinë e këtyre pretendimeve, paragjykimi i perceptuar ishte mjaftueshmë për të shkaktuar mosbesimin në procesin EITI dhe shfaq që çojë në më shumë vendimmarrje të copëtuara dhe të zgjatura.

Megjithatë, përfaqësuesit e MSG-së në vende të tjera, të tilla si Kolumbia, Norvegjia, Nigeria, Shtetet e Bashkuara, Senegali, dhe Jemeni ndonjëherë e kanë parë lidhjen e sekretariatit me qeverinë si avantazh për zbatimin EITI. Për shembull, në Shtetet e Bashkuara, Sekretariati i drejtuar nga qeveria u pa për të rritur komunikimin dhe marrëdhëniet e MSG-së me organet e tjera përkatëse të qeverisë federale që mund të jetë e vështirë për një subjekt të pavarur për tu koordinuar, dhe për këtë arsy përmirëson shpejtësinë e qeverisë në zbatimit e çështjeve EITI.

Është e qartë nga një gamë formatesh të sekretariateve dhe pikëpamjeve mbi marrëdhëniet e tyre optimale me qeverinë që nuk ka asnë format universal të idealizuar për operimin e një sekretariati. Çdo MSG do të duhet të navigojë komoditetin e vet me shkallën e qeverisë (ose palëve të tjera të interesuara) të përfshira në hartimin e sekretariateve kombëtare EITI. Çështja kritike e rëndësisë është se sekretariati duhet të jetë i përgjegjshëm ndaj MSG-së si një e tërë, në vend të ndonjë grupei të veçantë të palëve të interesuara, dhe se për procedurat e qeverisjes duhet të bihet plotësisht dakort nga MSG-ja. Kjo i lejon MSG-së si një grup të përcaktojë se sa i pavarur ose i lidhur duhet të jetë sekretariati me qeverinë, dhe duhet të sigurojë një komoditet më të madh në çdo marrëdhene pune me qeverinë (në qoftë se ata këmbëngulin).

Duhet të theksohet se krijimi i një baze të pavarur ligjore për sekretariatin nuk vë shenjën e barazisë të pavarësisë së sekretariatit nga qeveria. Për shembull, Nigeria ka krijuar sekretariatin si një entitet të veçantë juridik dhe ende vazhdon të ketë nevojë të siguroje pavarësinë e sekretariatit kundër shqetësimit të vazhdueshëm duke pasur parasysh se qeveria vazhdon të financojë pjesën më të madhe të buxhetit të sekretariatit. Pyetjet më të gjera, të tilla si financimi, emërimi i personelit, mandati, dhe vendndodhja e sekretariatit janë treguesit më të mëdhenj të pavarësisë sesa forma ligjore.

76 Në Peru, në Senegal, dhe në Tanzani, dokumentat e qeverisjes së MSG-së përbajnjë dispozita që qartësojn[marrdhënen mes sekretariatit dhe MSG-së por nuk specifikojnë rolet dhe përgjegjësitë e sekretariatit. Dokumentet qeverisës së MSG-së në Azerbajxhan, Gana dhe Kazakistan përbajnjë dispozita ku përcaktohen detyrat dhe përgjegjësitë e sekretariatit, por nuk qartësojnë marrdhënen mes sekretariatit dhe MSG-së.

2.3.2. Pavarësia nga Sekretariati Ndërkombeitar EITI

Shumë sekretariate kombëtare të intervistuara folën në mënyrë të favorshme për mbështetjen dhe udhëzimet e ofruara nga Sekretariati Ndërkombeitar EITI. Ata shpjeguan se Sekretariati Ndërkombeitar ishte lehtësish i arritshëm, ai thjeshtonte diskutimet rajonale me sekretariatet e tjera, dhe siguronte shumë burime të dobishme. Megjithatë, në disa vende ka pasur shqetësimë nga anëtarët e MSG-së rreth ekskluzivitetit dhe afërsisë të marrdhënieve midis Sekretariatit Ndërkombeitar EITI dhe sekretariatit kombëtar. Për shembull, në RDK disa përfaqësues mendonin se sekretariati kombëtar vlerëson këshillat e Sekretariatit Ndërkombeitar EITI si ndërhyrje në MSG dhe në Kamerun disa përfaqësues të MSG-së ndiheshin të shkëputur nga Sekretariati Ndërkombeitar EITI për shkak se dukej se punonin në mënyrë të ngushtë me sekretariatin kombëtar, e cila u pa si mungesë pavarësie nga qeveria kombëtare. Këta anëtarë të MSG-së mendonin se në qoftë se ata kishin qasje të drejtpërdrejtë në Sekretariatin Ndërkombeitar EITI, ose ishin të përfshirë në korresponcat me Sekretariati Ndërkombeitar EITI, ata do të jenë më pak të kujdeshëm në marrëdhëni ekspertizive mes sekretariateve ndërkombeitarë dhe kombëtare.

2.4. Mjaftueshmëria e Burimeve për Sekretariatet

2.4.1. Përshtatshmëria e burimeve financiare dhe njerëzore

MSG-të në përgjithësi i perceptojnë sekretariatet e tyre që punojnë shumë, bile edhe të mbingarkuar. Në 92% të vendeve me sekretariate EITI, ku u vlerësuan MSG-të, anëtarët e MSG-së apo stafi i sekretariatit dëshironin që sekretariati të kishte më shumë burime në aspektin e stafit apo financimit. Pabesueshmërisht, ky perceptim i burimeve të pamjaftueshme, ishte e njëjtë edhe në Nigeri, ku Sekretariati punëson mbi 55 veta staf. Duke pasur parasysh se sekretariatet janë parë shpesh si një aktor i rëndësishëm dhe i fuqishëm në zbatimin e EITI-t, është e rëndësishme që ata të kenë staf të mjaftueshëm dhe burime financiare për të përbushur detyrat e tyre. Shume punonjës të sekretariatit kombëtar e vlerësuan Sekretariatin Ndërkombeitar EITI për ofrimin e udhëzimeve dhe materialeve për të dhënë ndihmesë në funksionimin e tyre. Megjithatë, pa burime të mjaftueshme, operacionet bazë të MSG-së dhe për këtë arsyesh dhe të procesit EITI mund të zvogëlohen/ minohen.

Nga ana tjetër, MSG-ja mund të jetë e mbi populuar. Për shembull, në Shqipëri sekretariati dhe përfaqësues të shoqërisë civile të dyja i perceptonin 9 anëtarë të stafit si tepricë për nevojat, por duke qenë drejtori i sekretariatit nuk ka kontroll mbi emërimet e stafit, sekretariati nuk do të mund të reduktohet. Në MSG-të e vlerësuara nga veriu i globit, Norvegjia dhe Shtetet e Bashkuara kanë pasur një ndërgjegjësim të shoqërisë civile që EITI nuk duhet t'i jepen padrejtësish nivele të larta të fondeve qeveritare që rrjedhimisht do ti hiqen nismave të tjera të rendësishme qeveritare. Përveç kësaj, shoqëria civile në Nigeri ngriti shqetësimin që stafi dhe buxheti i madh i Sekretariatit EITI mund ta bëjnë atë një caktim të çmuar për patronazhin politik në të ardhmen.

Një nivel i përcaktuar i stafit do të varet nga roli dhe përgjegjësitë e sekretariatit. Vende të ndryshme bashkalidhin nivele të ndryshme të përgjegjësive tek sekretariati. Në disa vende, të tilla si Nigeria, ata pritet të marrin dhe të qarkullojnë informacionin për të lehtësuar arritjen e objektivave EITI dhe monitoruar zhvillimin e objektivave në mënyrë të vazhdueshme,⁷⁸ ndërsa në vende të tjera MSG-ja në vetvete mund të ndërmarrë detyra të tillë, ose mund t'ia delegojë ato nënkomiteteve, grupeve të punës, apo organeve eksperte, duke e lënë sekretariatin me vetë funksionet koordinuese ose organizative. Sa më i madh mandati i sekretariatit, më të mëdha janë burimet e nevojshme. Ka mënyra të ndryshme që MSG-ja dhe sekretariatet mund të sigurojnë që të gjitha aktivitetet e EITI-t të kryhen në mënyrë adeguate nëse burimet janë të kufizuara. Një shembull, në Shtetet e Bashkuara, personeli shtesë janë vullnetarë nga grupet e industrisë dhe të aktorëve të shoqërisë civile me qëllim për të ndihmuar të tre Departamentet e Stafit të Brendshëm që përbëjnë sekretariatin zyrtar në përgatitjen e materialeve dhe hulumtimit.

77 Kjo përqindje ka ardhur nga vlerësimi i 15 MSG-ve: nga 15 vende, 13 prej tyre kanë ngritur sekretariate.

78 Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse në Nigeri (NEITI), Presidenca, *Tabela e Bordit të Grupit Kombëtar Ndërinstitucional të Punë (NSWG)*, (Januar 2011), §12.2.3.

Kutia 5: Vëzhgime mbi vlerën e një sekretariati efektiv dhe të mirë financuar

Në Kamerun, shumë anëtarë të MSG-së e panë sekretariatin teknik me 17 persona si të mbingarkuar por edhe jo efikas. Sekretariati kishte tre veta staf që pagueshin dhe plotesohej nga një konsulent dhe 13 anëtarë të grupeve të ndryshme të interesit, veçanërisht shoqëria civile. Koordinatori i sekretariatit pranoi se dokumentacioni përgjithësish qarkullohej vetëm tre ose katër ditë para mbledhjeve, në shkelje të dekretit qeveritar të kërkuar, që qarkulloheshin/ shpërndaheshin shtatë ditë përpara, dhe nganjëherë anëtarëve u kërkohej të mblidhnin dokumente nga zyrat e sekretariatit në vend që të dërgoheshin; që llogaritë e tyre financiare nuk kanë qenë të përditësuara; dhe që sekretariati kishte nevojë për një shtesë për të paguar 6 anëtarët e stafit që punonin me kohë të plotë në mënyrë adeguate për të përbushur detyrimet e tij. Në takimin e MSG-së më 16 Maj 2014, të ndjekur nga MSI Integrity, fillimi i takimit u vonua pak a shume tridhjetë minuta, sepse disa prej antarëve të MSG-së nuk kishin marrë dokumentacionin përpara takimit (takim i cili ishte njoftuar vetëm më 13 maj 2014 për shkak se takimet e rregullta nuk janë të planifikuar: shih Kutia 3 në pjesën 1.2.3). Shqetësimi administrativ i shkaktuar nga mungesa e burimeve shpesh çorenton aftësinë e anëtarëve të MSG-së për tu përgatitur plotësisht për takimet dhe të marrin vendime të informuara, në këtë mënyrë duke kontribuar në proceset e vonuara vendimmarrëse në Kamerun dhe shqetësimet e shoqërisë civile rrëth vonesave me progresin e EITI-t në Kamerun.

Për krahasim, sekretariati në Tanzani kishte tetë punonjës me orar të plotë dhe u pa nga të gjithë anëtarët e MSG-së të intervistuar, duke përfshirë edhe vete sekretariatin, si i mjaftueshëm për kërkesat e mandatit të tij. Më 21 maj, 2014 MSI Integrity vëzhgoi një nga takimet e rregullta të zhvilluara të MSG-së e mbajtur të merkuren e tretë të çdo muaji. Takimi u duk i mire organizuar dhe të gjithë anëtarët kishin kopje të rendit të ditës dhe të dokumenteve, të cilat thuhet se jane të shpërndara në përgjithësi të paktën 1.5 javë para takimeve. Kjo lejoi një game të gjerë të çështjeve për tu debatuar dhe diskutuar gjatë takimit tre-orësh; çdo vonesë ose joefikasitet rrëth procesit EITI në Tanzani nuk duket se mund t'u atribuohet çështjeve administrative.

2.4.2 . Akesesi në fondet e marra

Anëtarët e MSG-së dhe stafi i Sekretariatit në disa vende ngritën shqetësim në lidhje me vështirësinë në marrjen e fondeve për sekretariatet, madje edhe kur qeveria ose donatorët ndërkombe tarë kishin rënë dakord për të ofruar fonde. Në Filipine, vështirësitetë burokratike lidhur me fondet e liruara nga qeveria e çojnë ndonjëherë sekretariatin të ketë probleme për të paguar stafin ose zbatimin e detyrave urgjente të EITI-t. Në Senegal, pagesat e ngadalshme nga disa donatorë ndërkombe tarë kanë shkaktuar vonesa në aktivitetet e planifikuara, dhe në ndryshimin në planin e caktuar të punës. Aksesi i mjaftueshm në burimet financiare është i domosdoshëm për efektivitetin dhe suksesin e MSG-së. Kjo lejon MSG-në dhe sekretariatin për të bërë plane të detajuara me besimin se burimet financiare janë në dispozicion në buxhet dhe do të jenë të arritshme/aksesueshme në llogaritë e MSG për të mbuluar kostot.

79 République du Cameroun, Secrétariat Technique de l’ITIE, *Liste Des Membres Des Structures De Mise En Oeuvre De L’ITIE Au Cameroun* (24 Shkurt 2014), kopje që i është dhënë MSI Integrity në 13 Maj 2014 nga Koordinatori i Sekretariatit Teknik.

80 Republika e Kamerunit, Kryeministri, Shefi i Qeverisë, Dekreti nr.2005/2176/PM i 16 qershorit 2005 i cili përmban krijimin, organizimin dhe funksionimin e komitetit monitorues për zbatimin e parimeve të iniciativës së transparencës në industritë nxjerrëse.

81 Shikoni, për shembull, *EITI Cameroon on brink of suspension – Civil Society*, Gazeta The Post (11 Gusht 2014), i disponueshëm në <http://www.cameroonweb.com/CameroonHomePage/NewsArchive/artikel.php?ID=308861>.

Rekomandime

Për Sekretariatin Ndërkombëtar EITI dhe/ose Bordin EITI

1. Përmirësimi i Kërkesës 1 të Standardit EITI, ose përvetësimi i politikave të tjera për të kërkuar që MSG-të të bien dakord për dispozitat për të qeverisur, rolin dhe përgjegjësitë e koordinatorit kombëtar dhe/ose Sekretariatit, dhe marrëdhëniet e tyre me MSG-në. Kjo duhet, minimalisht të përfshijë:
 - a. Kërkesat që koordinatori dhe/ose sekretariati është përgjegjës për MSG-në si një e tërë, në vend të qeverisë apo të ndonjë një grupi të caktuar të palëve të interesuara; dhe,
 - b. Kërkesat mbi të cilat MSG-ja duhet të bjerë dakord për nivelin e pavarësisë operacionale dhe fizike për sekretariatin, duke përfshirë edhe marrëveshjet për burimet e financimit, procedurat për punësimin e stafit, si dhe mandatin e Sekretariatit.
2. Të sigurojë udhëzime të plota në lidhje me strukturën dhe funksionimin e Sekretariatit Kombëtar EITI. Kjo duhet të përfshijë:
 - a. Si të siguroje që MSG-ja është e kënaqur me pavarësinë dhe mandatin e sekretariatit, duke shqyrtuar qasjet e ndryshme potenciale të marra në kontekste të ndryshme.
 - b. Praktikat më të mira për rregullat dhe procedurat e qeverisjes së sekretariati, veçanërisht në lidhje me sigurimin e qasjeve të mjaftueshme në burime; që kërkon dhënien e informacioneve shpjeguese të rregullta të buxhetit të sekretariatit dhe llogaritë e audituara financiare që detajojnë pagesat për anëtarët e MSG-së; dispozitat për të zbutur konfliktet e interesit; dhe, menaxhimin e burimeve adeguate të stafit për të balancuar kostot efektive me punën e kërkuar të sekretariatit.
3. Krijimi i një politike të komunikimit për të siguruar që të gjithë anëtarët e interesuar të MSG-së (duke përfshirë zëvendësuesit) janë vendosur në korrespondencën mes Sekretariatit Ndërkombëtar EITI me sekretariati kombëtare dhe / ose koordinatorin kombëtar.

Për grupet e palëve të interesuara në çdo vend zbatues

1. Rishikimi i dokumentit(eve) të brendëshme qeverisëse për të siguruar se ka dispozita për të drejtuar rolin dhe përgjegjësitë e koordinatorit kombëtar dhe/ ose sekretariatit dhe marrëdhëniet e tyre me MSG- në. Kjo duhet, minimalisht të përfshijë:

- a. Duke specifikuar se koordinatori dhe / ose sekretariati është përgjegjës për MSG-në si një e tërë, në vend që të jetë qeveria apo ndonjë një grup i caktuar i palëve të interesuara;
- b. Duke specifikuar nivelin e pavarësisë operative dhe fizike për sekretariatin, duke përfshirë edhe marrëveshjet për burimet e financimit, procedurat për punësimin e stafit, dhe mandatin e sekretariatit dhe/ ose koordinatorit kombëtar; dhe,
- c. Duke kërkuar që sekretariati dhe/ ose koordinatori kombëtar të deklarojë buxhetet dhe llogaritë financiare vjetore. Këto duhet të specifikojnë çdo pagesë të kryer për individët anëtar të MSG-së.

Të gjitha rregullat e reja ose të rishikuara, procedurat, dhe kornizat duhet të jenë: të dokumentuara/shkruara; të zhvilluara në bazë të një shqyrtimi gjithëpërfshirës dhe marrëveshjes e të gjitha palëve të interesuara të MSG-së; dhe, të vihen në dispozicion të publikut.

2. Të konsiderohet nëse sekretariati kombëtar dhe/ ose koordinatori kombëtar ka akses të mjaftueshëm në burimet financiare dhe njerëzore.

3. Pjesëmarrja e Pavarur dhe Efektive e Shoqërisë Civile në EITI

Përbledhje

Si grupi kryesor i aktorëve në procesin e punës së MSG-së në EITI me përfaqësimin e interesave të publikut për të kerkuar transparencën dhe llogaridhënien e përmirësuar në industrinë nxjerrëse, është e rëndësishme që shoqëria civile e përfshirë në EITI të jetë efektive dhe e pavarur nga qeveria dhe kompanitë. Ky seksion shqyton praktikën dhe politikën për të ekzaminuar sfidat dhe të nxjerrë në pah praktikat më të mira për përfaqësuesit e shoqërisë civile. Pikat kryesore përfshijnë:

- Shumë pak MSG kanë rregulla të qarta për të garantuar që shoqëria civile është e pavarur. Qeveria shpesh ka pasur disa forma të përfshirjes në zgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile, duke ngritur pyetje nga disa OSCHC- të jashtme në lidhje me pavarësinë dhe efektivitetin e përfaqësuesve të zgjedhur.
- Përzgjedhja e përfaqësuesve efektive dhe të përshtatshëm të shoqërisë civile është shumë e vështirë, sepse shoqëria civile nënkuption një varg të gjerë të aktorëve. Ndërsa është e vështirë dhe e padëshirueshme për të përcaktuar në mënyrë të saktë "shoqërinë civile", është e qartë se as zyrtarët e zgjedhur publikisht dhe aq me pak organizatat që drejtpërsëdrejti përfitojnë nga aktivitetet e industrisë nxjerrëse duhet të përfshihen në të zgjedhurit e shoqërise civile. Në mos ka arsyë të mira, individët e lidhur politikisht ose subjektit përfituese janë shpesh përfaqësues jo të përshtatshem të MSG-së për shoqërinë civile. Kjo është e dobishme për të zgjedhurit e OSHC-ve për të rënë dakord për kriteret e kualifikimit për përfaqësuesit e MSG-së, të tilla si demonstrimi i pavarësisë, ekspertiza dhe përfshirja e përfaqësuesve nga zonat me aktivitet nxjerrës.
- Pjesëmarrja në EITI mund të jetë e kushtueshme për shoqërinë civile, dhe duke mohuar kompensimin për udhetime dhe shpenzime me burimet e kufizuara të shoqërisë civile mund ta

bëjnë të pamundur pjesmarrjen e shoqërisë civile për të marrë pjesë në proces. Megjithatë, dietat e larta apo përfitimet e dhëna përfaqësuesve të shoqërisë civile të përfshira në MSG mund të krijojnë konflikte të interesit që dëmtojnë pavaresinë e perceptuar dhe aktuale dhe legjitimitetin e përfaqësuesve.

- OSHC-të shpesh nuk njohin se si procedurat e qeverisjes së brendshme të një MSG-je kanë kapacitet të ndikojnë në efektivitetin dhe influencën e tyre në kuadër të procesit EITI. Nëse OSHC-të nuk janë të vetëdijshëme për rëndësinë e procedurave të qeverisjes së brendshme, ekziston rreziku që MSG-të të veprojnë në një mënyrë që dëmontronte aftësinë e shoqërisë civile për të përdorur EITI-n që të ndikojë në ndryshimin e vendit.
- Për efektivitet maksimal, shoqëria civile duhet të sigurojë përgjegjshmërinë dhe pavarësinë e përfaqësuesve të shoqërisë civile të përfshirë në EITI duhet të përforcoj pjesëmarrjen dhe proceset transparente. Këto duhet të përfshijnë një kod etike, një proces dakortësie për përzgjedhjen e përfaqësuesve të MSG-së, dhe gjithashtu pritshmëri të larta në lidhje me detyrimet e përfaqësuesve për të komunikuar me një elektorat më të gjerë, duke përfshirë komunitetet dhe publikun në fushat e aktivitetit nxjerrës. Shënim i Udhëzues i Shoqërisë Civile (Shih Aneksi III) përshkruan praktikat më të mira për zonat e OSHC-ve në lidhje me këto çështje.

3.1. Identifikimi dhe Përzgjedhja e Përfaqësuesve të OSHC-ve: Krijim i Qartë i Pavarur, i Përcaktuar, Transparent, dhe Proseset Gjithpërfshirëse

Ndërsa në të dyja kjo është relativisht e lehtë, për të përcaktuar dhe identifikuar qeverinë përkatëse dhe shoqëritë e industrive nxjerrëse që duhet të përfshihen në procesin EITI, identifikimi dhe përzgjedhja e përshtatshme e përfaqësuesve të shoqërisë civile për MSG-në është komplekse. Kjo pjesërisht sepse gama e aktorëve që përbëjnë shoqërinë civile është e larmishme dhe përcaktimi i grupit është disi i paqartë. Megjithatë, është e rëndësishme që shoqëria civile të zgjedh përfaqësues efektiv dhe të pavarur në MSG të cilët janë të vetëdijshëm për çështjet që lidhen me EITI-n, dhe në gjendje të bashkëveprojnë me zonat e tyre dhe publikun e gjerë.

Standarti EITI kërkon që secili grup i palëve të interesuara duhet të ketë të drejtën të caktojë vete përfaqësuesit, dhe se shoqëria civile duhet të jetë e pavarur nga qeveria dhe kompanitë në dy terma, operacional dhe politik.⁸² Në shumë vende janë ngritur shqetësimë nga shoqëria civile brenda dhe jashtë MSG-së, si dhe aktorë të tjerë, në lidhje me mjaftueshmërinë e procesit të përzgjedhjes të përfaqësuesve të shoqërisë civile, si dhe pavarësinë dhe rëndësinë e këtyre përfaqësuesve. Shënimi Udhëzues i Shoqërisë Civile siguron më shumë detaje mbi shoqërinë civile se si mund të siguroj që procesi i tyre i përzgjedhjes të jetë i hapur, përfshirës dhe i drejtë.

3.1.1. Përfshirja e qeverisë në përzgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile

Lejimi i shoqërisë civile për të zgjedhur lirisht përfaqësuesit e saj përbën një hap kritik për të siguruar që përfaqësuesit e shoqërisë civile janë të pavarur dhe legjitim, dhe janë të mbrojtur nga Rregullat EITI dhe Standarti EITI.⁸³ Ka të paktën tri mënyra të ndryshme në të cilat përfshirja e qeverisë mund të dëmtojë aftësinë për shoqërinë civile për të zgjedhur përfaqësues efektiv dhe të pavarur për MSG-në:

1. Kur qeveria emëron drejtpërdrejt ose drejton procesin e përzgjedhjes së përfaqësuesve të shoqërisë civile. Ky lloj aktiviteti është një shkelje e qartë e kërkesës 1.3 (f) (ii). Rasti i studimit në Kamerun (shih Kutia 6, më poshtë) është një shembull i qeverisë që zgjedh përfaqësues të OSCH-ve. Ndërsa, në Jemen, qeveria nuk i zgjedh direkt përfaqësuesit e OSCH-ve gjatë përzgjedhjes fillestare të përfaqësuesve të OSCH-ve në vitin 2007, Ministria e Naftës dhe Mineraleve me sa duket përcaktoi kriteret e përzgjedhjes, me vezhgimin e zyrtarëve të qeverisë dhe mbikëqyrjen e procesit zgjedhor. Kjo prani dhe përfshirje e qeverisë mund të ketë penguar organizata për tu përfshirë ose mund të ketë ndikuar negativisht në aftësinë e organizatave të flasin apo të votojnë lirisht gjatë zgjedhjeve, edhe pse nuk kishte një përzgjedhje të drejtpërdrejtë të OSCH-ve nga qeveria.

2. Kur qeveria paracakton llojet e organizatave të shoqërisë civile që mund të marrin pjesë në MSG. Kjo duket të jetë një praktikë mjaft e zakonshme për qeverinë të ndajë pozicionet e OSCH-ve nën-grupeve të caktuara të shoqërisë civile, apo për të vendosur kriteret për shoqërinë civile pa pjesëmarrjen e OSCH-ve. Për shembull, në Nigeri dhe Senegal, vende të veçanta u

mbajtën për një përfaqësues të medias dhe përfaqësues të sindikatave. Kjo mund të ketë ndodhur për arsy se qeveritë nuk janë të vetëdijshme që kufizojnë përfshirjen e shoqërisë civile dhe në këtë mënyrë në masë të madhe frustron aftësinë e OSCHC-ve për të zgjedhur në mënyrë të pavarur përfaqësuesit me efektivë dhe të përshtatshëm.

Standarti EITI, Kërkesat 1.3(f)(ii); Rregullat EITI, Kërkesat 4(d).

83 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(f)(ii); Rregullat EITI, Kërkesat 4(c).

3. Kur qeveria autorizon një organizatë(a) të papërshtatshme për të zgjedhur përfaqësuesit e shoqërisë civile. Kjo ndodh shpesh për shkak se organizata(t) e zgjedhur(a) është e pamjaftueshme me burime, eksperiençë, ose e pavaruar për të siguruar zgjedhjen e përfaqësuesve legjitim, të pavarur dhe efektiv. Kjo ka ndodhur në Tanzani, siç shpjegohet në rastin e studimit në Kutinë 6. I është besuar një grupi të vogël të OSCHC-ve edhe në Shqipëri, Kolumbi, Guatema, dhe Filipinet, me shkallë të ndryshme të suksesit të përfaqësuesve në varësi të hapjes, legjimitetit, dhe burimeve. Për shembull, në Filipoine shoqeria civile ka zhvilluar trajnime në të gjithë vendin përpëra zhvillimit të pjesmarrjes, zgjedhjeve transparente që sigurojnë diversitetin gjinor dhe gjeografik (shih Tabelën III, Shënim i Udhëzues i Shoqërisë Civile). Duke krahasuar procesin e përzgjedhjes në Guatema, Jane lënë shumë OShC të pakënaqura dhe OSCHC-të e përzgjedhura shihen si të paligjshme nga OSCHC-të e jashtme.

Nga 15 MSG-të e vlerësuara, të paktën 7 vende kishin një mënyrë të përfshirjes së qeverisë apo ndërhyrjeje në proceset e përzgjedhjes që rrezikon që përfaqësuesit e OSCHC-ve të zgjedhur të jenë jo aq të pavarur apo efektive sa duhet të jenë: Shqipëria, Kamerun, Guatema, Nigeria, Senegali, Tanzani, dhe Jemeni. Megjithatë, as proceset e kandidimit dhe as shqyrtimi i validimit nuk e kanë treguar këtë dështim për të lejuar shoqërinë civile për të zgjedhur plotësisht përfaqësuesit në mënyrë të pavarur, duke ngritur shqetësimë në lidhje me thellësinë dhe mbikëqyrjen e këtyre proceseve, siç diskutohet në pjesën 5 të këtij Raporti.

Ndërhyrja e qeverisë apo përfshirja në zgjedhjen e OSCHC-ve në të treja këto forma është shumë e lidhur me dështimin e qeverive për të rritur ndërgjegjësimin në lidhje me angazhimin e tyre për zbatimin e EITI, dhe të drejtojë ftesa të hapura dhe transparente për të marrë pjesë në EITI që të arrijnë të kapin të gjitha palët përkatëse të interesuara, duke përfshirë edhe OSCHC-të. Standarti

EITI dhe Regullat EITI te dyja kërkojnë ftesa të hapur dhe transparente;⁸⁴ megjithatë, nuk ka asnjë udhëzim nga EITI se si duhet rritur ndërgjegjësimi në lidhje me EITI-n dhe si të ngjallet interesi i shoqërisë civile për pjesëmarrje në MSG.⁸⁵ Rrjedhimisht, qasje themelore janë miratuar shpesh, të tilla si thjesht lëshimin e një njoftimi në buletinin zyrtar ose gazetat, së bashku me mundësitë (1) - (3) më sipër. Megjithatë, këto metoda standarde publicitare janë pamjaftueshmërisht "te hapura" për të siguruar që të gjitha shoqëritë civile përkatëse janë të vetëdijshëme për krijimin e MSG-së.

Ftesa për pjesëmarrje nga qeveria duhet të jetë kuptimplotë është e rëndësishme që të ketë një shtrirje të gjerë të kuptuarit të EITI-t dhe rëndësinë e tij potenciale për shoqërinë civile. Në pothuajse të gjitha vendet ku antaret e MSG janë intervistuar, përfaqësues të shoqërisë civile vune në dukje se duke shpjeguar rëndësinë dhe vlerën potenciale të procesit EITI është jashtëzakonisht e vështirë në fazat fillostarte të formimit të MSG-së dhe inicimin e zbatimit të EITI-t. Me kalimin e kohës, shume përfaqësues nga shoqëria civile komentuan se apatia nga mos përfshirja e OSHC-të dobëson shumë informacionin që vihet në dispozicion gjatë procesit të implementimit, por dyshimi apo konfuzioni në lidhje me mënyrën se si procesi mund të kontribuojë për të përmirësuar qeverisjen e burimeve natyrore vazhdon në shumë raste. Një mënyrë për ta bërë ftesën sa më kuptimplotë është duke angazhuar një rrjet të shoqërisë civile të pavarur dhe përkatësisht të rëndësishëm për të kryer në rajone trajnime informuese mbi EITI-n dhe për të gjetur përfaqësues të përshtatshëm.

Në mënyrë që të sigurohet se ata janë me të vërtetë të drejtë dhe të pavarur, është thelbësore që të gjitha MSG-të në menyrë periodike të rishikojnë procesin e përzgjedhjes së përfaqësuesve të tyre nga shoqëria civile. Përveç kësaj, Sekretariati Ndërkombëtar EITI dhe / ose Bordi duhet të bëjnë një shqyrtim të detyrueshëm të treguesve/ dëshmive që emërimet e përfaqësuesve të shoqërisë civile të janë të pavarur gjatë validimit të ardhshëm brenda Standartit EITI, nëse jo edhe më shpejt. Ku përfaqësues të OshC-ve janë gjetur të kenë qenë te emëruar sipas një procesi të kompromentuar, të tilla si ato të përshkruara në (1) - (3) më sipër, ose kur ka ndonjë sygjerim tjetër se përfaqësuesit nuk janë të pavarur, një proces i pavarur i përzgjedhjes duhet të mbahet sa më shpejt që të jetë e mundur në përputhje me praktikat më të mira të përshkruara më poshtë dhe në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile.

84 Standarti EITI, Kérkesat 1.3(f)(i); Rregullat EITI, Kérkesat 4(h)(2).

85 Shënimi Udhëzues EITI 14; EITI, Shënimi Udhëzues 1: Si të bëhesh një Vend Kandidat (asnëjëra prej të cilave nuk diskuton dërgimin e një ftese të hapur dhe transparente për të marr pjesë në MSG).

86 Si shembull i një praktike të mirë, shikoni rastin e studimit të Filipineve në kstinë 9 Pjesa 4.2.

Kutia 6: Shembuj të Përfshirjes së Qeverisë në Përzgjedhjen e Përfaqësuesit të Shoqërisë Civile

Përfshirja e qeverisë në përzgjedhjen e përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG minon pavarësinë dhe legjitimitetin e elektoratit të shoqërisë civile, dhe kërcënnon kredibilitetin e procesit të përgjithshëm të zbatimit EITI. Shembujt e mëposhtëm ilustrojnë tre mënyra të zakonshme (përshkruhet në (1) - (3) më lart) që qeveritë kanë ndërhyrë direkte dhe tërthorazi, në zgjedhjen e pavarur të përfaqësuesve të OSCH-ve.

[1] Emërimi i drejtpërdrejtë nga Qeveria i OSCH-ve në Kamerun: Në Kamerun, kur EITI u themelua nga një dekret në vitin 2005, zyrtarë nga Ministria e Drejtësisë zgjodhën përfaqësues të vecantë për të përfaqësuar shoqërinë civile në MSG. Kjo përfshinte besimin me bazë organizative, anëtarët e parlamentit dhe autoritetet e pushtetit vendor, përfaqësues nga Transparency International, dhe nga sindikata e gazetarisë në Kamerun. Pasi EITI u prezantua zyrtarisht me dekret qeveritar, OJQ të ndryshme, kryesisht ato brenda koalicionit PWYP, denoncuan legjitimitetin e zgjedhjes. Ndërsa qeveria dakortësoi për të lejuar shoqërinë civile për të zgjedhur me tej një shtesë prej gjashtë anëtarësh të OSCH-ve, dhjetë përfaqësuesit e parë të OSCH të përzgjedhur nga qeveria qëndruan në MSG. Nëntë vjet më vonë, shumë prej këtyre përfaqësuesve vazhdojnë në MSG edhe sot, ose janë zëvendësuar thjesht nga një personel tjeter brenda organizatave të tyre përkatëse. Për më tepër, dekreti nuk u ndryshua për të përfshirë zyrtarisht gjashtë anëtarë të zgjedhur nga shoqëria civile. Të përzgjedhurit e shoqërisë civile kanë mbetur shumë të ndarë, dhe shumë përfaqësues përmenden se mosmarrëveshjet e brendshme që dalin nga pikëpamjet e ndryshme të këtyre përfaqësuesve kanë penguar efektivitetin e të zgjedhurve të OSCH-ve në MSG.

[2] Kategoritë e Shoqërisë Civile të paracaktuara nga Qeveria në Senegal: Më 20 qershor, 2013, në dekretin nr 2013-881, qeveria Senegaleze përcaktoi mandatin dhe përbërjen themelore të MSG-së.⁸⁷ Intervistat me anëtarët e MSG tregojnë se edhe pse shoqëria civile nuk u pajtua me ndarjen dhe para-përcaktimin e disa kategorive të përfaqësuesve të shoqërisë civile, Ministria për Minierat i përcaktoi ato. Në veçanti, përfaqësuesit të shoqërisë civile ishin të pakënaqur me një pozicion të shoqërisë civile duke qenë e caktuar për një përfaqësues nga Association of Town Councilors, ose Kryetarët e Bashkive, sepse ata mendojnë se grapi është një përfaqësim i pushtetit vendor, dhe kështu duhet të rri me të zgjedhurit e qeverisë. Edhe pse pesë vende janë përcaktuar për "shoqërine civile", rëndësia e cilësisë që theksohet në Senegal është se qeveria e vendos numrin dhe llojin e delegatëve që do të ulen në MSG, me të dhëna të kufizuara dhe potencialisht kundër këshillës dhe dëshirave të shoqërisë civile.

[3] OSCH-të e përzgjedhura në një proces të mbyllur në Tanzani: Në nëntor 2008, qeveria e Tanzanise njoftoi synimin e saj për t'u bashkuar me EITI-n. Në janar 2009, qeveria prezantoi një workshop dy ditor me palët e interesuara për të prezantuar EITI-n te një numër i kufizuar i OSCH-ve dhe kompanive të ftuara, për të filluar procesin e zbatimit të EITI-t në Tanzani. Ndërsa kompanitë e ftuara ngadalësuan në zgjedhjen e përfaqësuesve të MSG-së deri në një datë të mëvonshme, shoqëria civile votoi për pesë përfaqësuesit e tyre në këtë takim. Llogaritë tregojnë se në mes të 12-40 përfaqësuesve të shoqërisë civile me prejardhje të ndryshme, jo domosdoshmërisht me përvojë në transparencë apo në çështjet e industrisë nxjerrëse, morën pjesë në seminar. Duke i zgjedhur përfaqësuesit në këtë takim njohës, ku OJQ-të kryesore që angazhohen me industrinë nxjerrëse apo që punojnë në çështjet e transparencës fiskale nuk ishin të pranishme, zgjedhja fillestare e përfaqësuesve të OSCH-ve dështoi që të përfshijë aktorë të rëndësishëm. Për shembull, Revenue Watch Institute, Agenda Participation 2000, Policy Forum and Haki Madini të cilat të gjitha kishin qenë ndihmuese në fushatën për reformat e qeverisjes të burimeve natyrore që nga viti 2005, nuk ishin të përfshira. Proceset pasuese të përzgjedhjes së OSCH-ve kanë qenë të ndikuara nga format e procesit fillestare të përzgjedhjes, të cilat ka çuar në përjashtimin e vazhdueshëm të disa nga OSCH-ve më me përvojë dhe angazhim në çështjet e industrive nxjerrëse apo transparencën fiskale.

⁸⁷ Fletorja Zyrtare e Senegalit, Dekreti Nr 2013-881, Ministria e Energjisë dhe Minierave, (20 Qershor 2013).

3.1.2. Rregullat e përshtatshmërisë dhe Kriteret e Kualifikimit për Zgjedhjen e Përfaqësuesve të OSCHC-ve

Të dyja, Standarti EITI dhe Rregullat EITI kërkojnë që MSG-ja të përbëhet nga aktorët e duhur/ të përshtatshëm.⁸⁸ Megjithatë, nuk ka një përkufizim të qartë të pranuar universalisht për "shoqërinë civile"⁸⁹ dhe, për shkak të një numri të madh të organizatave të shoqërisë civile në çdo vend të caktuar, kujdesi duhet të ndërmerret për të siguruar që përfaqësuesit më të përshtatshëm dhe efektive të zgjidhen nga këto organizata. Për shembull, disa përfaqësues në Shtetet e Bashkuara mendonin se komitetet drejtuese të shoqërisë civile duket se janë bërë të gjithë njësh për çdo perfaqësues jo-qeveritar, dhe jo të kompanive, pasi ishte e paqartë se si të pershtaten disa prej aktorëve të interesuar të cilët ishin të vështirë për ti kategorizuar.

(a) Rregullat formale të përzgjedhjes për përfaqësimin e OSCHC-ve duhet të përcaktohen në MSG

Standarti EITI përmban një progres të rëndësishëm dhe pozitiv nga Rregullat EITI duke përashtuar deputetet si përfaqësues të shoqërisë civile në MSG.⁹⁰ Megjithatë, Standarti EITI vazhdon të ofrojë udhëzime shumë të kufizuara në lidhje se kush duhet të konsiderohet shoqëri civile për qëllimin EITI, dhe duke përcaktuar sfidat e mbeturatë të pranueshmërisë për shumë vende. Në mënyrë që të arrijmë një ekuilibër midis autonomisë së OSCHC-ve për të përfshirë përfaqësuesit e tyre të deshiruar- të identifikuar nëpërmjet procesit të tyre të informimit dhe lidhjeve- dhe duke siguruar legjitimitetin dhe e efekshmërinë e emërimeve të OSCHC-ve. Gjithashtu, EITI duhet të përcaktojë rregulla globale te përshtatshmërisë për përfaqësuesit e OSCHC-ve, dhe shoqëria civile në nivel kombëtar duhet ta përcaktojë më tej këtë bazë pranueshmërie bazuar në rrethanat lokale.

Është e rëndësishme të kujtojmë se edhe në qoftë se aktorë të ndryshëm nuk kanë të drejtë ta përfaqësojnë shoqërinë civile në MSG, ata nuk janë domosdoshmërisht të përashtuar nga procesi EITI. Për shembull, MSG-ja mund të krijojë një grup shtesë të palëve të interesuara apo zyra shtesë nën-elektorale për të mbështetur këta aktorë. Gjithashtu, EITI kërkon që çdo grup i palëve të interesuara të mbajë lidhje me elektoratin e tij⁹¹ dhe palët e motivuara mund të marrin pjesë në këto procese si pjesë e grupeve të gjera, koalacioneve, apo zonat elektorale që

ndihmojnë të informojnë rrreth mandatit të përfaqësuesve në MSG- diskutohet më tej në Pjesën 4 të këtij Raporti, dhe në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile.

(b) EITI duhet të japë udhëzime mbi të cilat organizatat kanë të drejtë të jenë përfaqësuese të OSHC-ve në MSG

Duke qenë se secili vend ka pasur pikëpamje të ndryshme në përcaktimin e saktë të shoqërisë civile, është e padobishme caktimi i një përkufizimi të përgjithshëm apo klasifikimi të shoqërisë civile. Megjithatë, duhet të ketë rregulla të qarta të përcaktuara nga Bordi EITI lidhur me faktin se cili është i papërshtatshëm për t'u ulur në MSG si një përfaqësues i shoqërisë civile. Bazuar në përkufizimin e pranuar të shoqërisë civile dhe të intervistave me palët e interesuara kjo duhet të përjashtojë:

- Çdo zyrtar të zgjedhur publikisht (p.sh., qeveria lokale apo opozitës parlamentare); dhe,
- Çdo organizatë që mbron në emër të, ose direkt përfiton nga, industria nxjerrëse ose qeveria kombëtare, qoftë fitimprurëse ose jo-fitimprurëse. Kjo mund të përfshijë konsulentët, shoqatat e industrisë, ose personat e tjerë (edhe nëse janë fitimprurës ose jo-fitimprurëse) që përfitojnë nga industria nxjerrëse.

88 *Standarti EITI Standard*, Kërkesat 1.3(f)(ii); *Rregullat EITI*, EITI Kërkesat 4(a).

89 Përcaktimi i saktë i "shoqërisë civile" varion nga burimi në burim, gjithësesi ka një konsensus të përgjithshëm që përjashton aktorët qeveritarë dhe ata fitimprurës. Për shembull, sipas Organizatës Botërore për Shëndetin, "Shoqëria civile përfaqëson publikun e gjerë, duke prezantuar domainin shoqëror që nuk është pjesë e Shtetit ose e tregut. ... Përcaktimi i gjithëpranuar i termit OSCH është ai *jo-shtetëror, jo fitimprurës, organizata vullnetare, të formuara nga njerzët në sferën se shoqërisë civile.*" *Discussion Paper No. 2, CSI/2002/DP2*, "Çështjet e të kuptuarit të Shoqërisë Civile për WHO" (Shkurt 2002). Në Marrëveshjen Globale të Kombeve të Bashkuara, shoqëria civile "nuk përfshin sketorin privat, sektorin akademik, atë të punës ose bashkitë." UN Global Compact, *Si të marrim pjesë: Shoqëria Civile*, http://www.unglobalcompact.org/HowToParticipate/civil_society/ (last updated: 27 Oct., 2010). Banka Botërore e konsideron "për shoqëri civile duhet ti referohemi spektrit të gjerë të organizatave jo qeveritare dhe jo fitimprurëse që janë prezente në jetë publike". *Temat e Bankës Botërore, Shoqëria Civile, Duke përcaktuar Shoqërinë Civile*, <http://go.worldbank.org/4CE7W046K0> (last updated: 22 July, 2013). Në mënyrë të ngjashme Programi për Zhvillim i Kombeve të Bashkuara e identifikon shoqërinë civile si Similarly "spektri i plotë i organizatave formale dhe informale që janë jashtë shtetit dhe tregut." UNDP.org, *Angazhimi i UNDP me Shoqërinë Civile*:

Ata me të cilët punojmë,
http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/partners/civil_society_organizations/ (last visited 15 Oct. 2014). Këshilli Ekonomik dhe Social i Kombeve të Bashkuara ka përfshirë gjithashtu shoqatat e sektorit, duke e përcaktuar shoqërinë civile si "...ajo sferë e veprimit që ëahtë e pavarur nga Shteti, brenda sferës së sektorit privat dhe organizatave civile...duke përfshirë organizatat jo qeveritar, shoqatat profesionale dhe të sektorit privat dhe unionet tregëtare." *Këshilli Ekonomik dhe Social i Kombeve të Bashkuara*, "Përcaktimi i koncepteve bazë dhe terminologjisë në qeverisje dhe në administratën publike", E/C.16/2006/4, (5 Jan. 2006), paragrafët 39, 43, gjendet në <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan022332.pdf>.

90 *Standarti EITI*, Kërkesat 1.3(f)(ii), krahësuar me *EITI Rules*, Kërkesat EITI 4(a).

91 *Standarti EITI*, Kërkesat 1.3(g)(iii).

Përveç kësaj, është rënë dakort gjerësisht nga aktorët e intervistuar të MSG-së që në të shumtën e rasteve për aktorët fitimprurës apo organizata të lidhura politikisht nuk duhet të konsiderohen si shoqëri civile në MSG. Megjithatë, në rrethana të caktuara, përfaqësuesit e OSCH-ve ishin në gjendje ta bënin një çështje të madhe për të përfshirë këta aktorë (shih rastin studimor nga Shtetet e Bashkuara, në Kutinë 7 më poshtë) brenda kontekstit të vendit. Ndërsa duhet të bëhet një supozim kundër këtyre aktorëve në përgjithësi, por atherë kur shoqëria civile shpjegon publikisht arsyet e përfshirjes së këtyre aktoreve në mesin e përfaqësuesve të mundshëm dhe përcakton parametrat për pavarësinë e tyre, këta duhet të pranohen.

(c) Shoqëria civile në nivel kombëtar duhet të përcaktojë më tej rregullat zyrtare të përshtatshmërisë dhe kriteret e kualifikimit për përfaqësimin e OSCH-ve në MSG

Bazuar në rrethanat kombëtare, shoqëria civile në secilin vend duhet të bashkëpunojë për të vendosur zyrtarisht rregulla të mëtejshme për të përcaktuar përshtatshmërinë për të qenë përfaqësues i OSCH në MSG. Në veçanti shoqëria, civile duhet të mendojë/ dikutojnë mes saj nëse ajo dëshiron të krijojë përjashtime për aktorë që duhet të supozohen të jenë të papërshtatshëm për tu ulur në MSG si përfaqësues të shoqërisë civile - duke përfshirë organizatat fitimprurëse dhe individët e lidhur politikisht apo organizatat.

Kutia 7: Shqyrtimi i përshtatshmërisë dhe Kualifikimet për Përfaqësuesit e OSCH-ve

Kamerun: Hapësirë për pesë zyrtarë qeveritarë në OSCH?

Në Kamerun, OJQ-të kanë shprehur zhgënjin që parlamentarët dhe zyrtaret e qeverisë lokale ishin në MSG si përfaqësues të OSCH-ve. Termat e referencës shprehimisht përcaktonin dy vende për anëtarët e parlamentit, dhe tre vende për zyrtaret qeveritare lokale/ rajonale. Më parë, Rregullat EITI përcaktonin që shoqëria civile mund përfshinte parlamentare⁹², por Standardi EITI tani lë të kuptohet se ata mund të konsiderohen qeveritare⁹³. Megjithatë, Standardi EITI mbetet i heshtur nëse zyrtarët qeveritare lokale apo rajonale janë të pranueshem si anëtarë të OSCH-ve në MSG.

SHBA: A duhet që organizatat fitimprurëse të janë përfaqësuese të OSHC-ve?

Në Shtetet e Bashkuara, për organizatat fitimprurëse, siç janë ndërmarrjet shoqërore, kompanitë private konsulente, dhe ish-zyrtarë qeveritarë që tani punojnë si konsulent të pavarur, mund të konsiderohen përfaqësues të OSHC-ve. Ndërsa forca e tanishme e antarëve të MSG-së (e cila përfshin këshilltarë privatë që rregullisht kanë marrëveshje me kompani të industrisë nxjerrëse dhe një kompani me përgjegjësi shoqërore të investimeve) nuk është marrë në pyetje, disa përfaqësues të shoqërisë civile ngritën shqetësimë në lidhje me mundësinë që organizatat që nuk janë të pavarura nga interesat e korporatave mund të marrin pjesë në elektoratin e shoqërisë civile. Ka pasur edhe një irritim të shprehur që hapësira në MSG i jepet atyre aktorëve që zvogëlojne hapësirën në dispozicion për OSHC-të nga zonat e prekura nga aktivitetet nxjerrëse. Anëtarët e MSG-së nga shoqëria civile dhe kompanitë dakortësojnë se përfshirja e subjekteve fitimprurëse në USEITI MSG nuk duhet të shërbejë si një model për vendet e tjera. Mësimi nga përvoja e tyre – i cili nuk është vënë në jetë ende në USEITI, siç vunë në dukje anëtarët - është që shoqëria civile dhe MSG duhet të zhvillojë masa mbrojtëse të projektuara për të demonstruar pavarësinë, besueshmërinë dhe legjitimitetin e përfaqësuesve të OSHC-ve. Shembuj të tille të masave mbrojtëse janë të pëershruara në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile në Shtojcën II.

Tanzani: Duke përfshirë gazetarët a krijohet një konflikt interesi me median?

Në Tanzani, mendohej se përfshirja e gazetarëve ishte e papërshtatshme, duke qenë një vendimmarrës në EITI krijohet një konflikt interesi dhe dobësohen aftësitë e tyre aktuale apo të perceptuar për të raportuar lirshëm dhe në mënyrë të pavarur në procesin EITI. Si rezultat, kur zgjedhjet për shoqërine civile u mbajtën në vitin 2012, u vendos që pozicioni i mbajtur për gazetarët do të hiqet. Për krahasim, në vende të tjera OSHC-të besonin se përfshirja e gazetarëve në MSG ishte e dobishme për informimin dhe visibilitetin e përpjekjeve të EITI-t.

92 *Regullat EITI*, Kërkesat 4(a).

93 *Standarti EITI*, Kërkesat 1.3(f).

Përveç kritereve të detyrueshme të pranueshmërisë për t'u konsideruar "shoqëri civile", shoqëria civile dhe komunitetet brenda secilit vend EITI duhet kolektivisht të bien dakord mbi atributet specifike që janë të dëshiruara për të siguruar që çdo përfaqësues i OSHC-ve është i aftë dhe mjaft i përgatitur për të marrë pjesë në mënyrë efektive në MSG, dhe se elektorati i OSHC-ve në

MSG ka përfaqësi të diversitetit të shoqërisë civile në vend. Shoqëri civile që kanë adoptuar kritere të forta kualifikimi, të tilla si ato të Azerbajxhanit dhe Filipineve, duket se përfitojnë nga rritja e perceptimit të besueshmërisë dhe të efektivitetit të jashtëm në krahasim me ato vende që nuk i kanë konsideruar në mënyrë aktive cilësitë si të nevojshme për një përfaqësimin të lartë të OShC-ve.

Kriteret e kualifikimit duhet të: zhvillohen kolektivisht nga shoqëria civile; çështjet për tu rishikuar të bëhen në intervale të rregullta; dhe, të vihen në dispozicion të publikut. Një dokumentacion transparent se si janë hartuar rregullat, si dhe se si është ndjekur procesi për zgjedhjen, është i dobishëm për të demonstruar legjimitetin dhe ndershmërinë e procesit. Disa përfaqësues të OSCH nga 15 MSG-të e vlerësuara treguan se atributet e caktuara janë përgjithësisht të lidhura me sigurimin e përfaqësuesve efektiv dhe të fortë për shoqërinë civile. Këto përfshijnë:

- (i) Pavarësinë nga qeveria dhe ndikimi i kompanisë, duke përfshirë pranueshmërinë për sjellje të përshtatshme ndërsa je duke shërbyer në MSG, të tilla si menaxhimi i konflikteve të interesit dhe deklarimi i pagesave të marra nga MSG apo nga aktorë të tjera.
- (ii) Disponueshmëria dhe angazhimi për të marrë pjesë në takime, dhe të marrin pjesë në aktivitetet e MSG-së duke përfshirë lidhjen me zgjedhësit.
- (iii) ekspertizë relative ose përvojë në lidhje me industritë nxjerrëse, ose përgjithësisht në çështjet e transparencës, qeverisjes dhe llogaridhënie.
- (iv) Legjimiteti dhe besueshmëria si shoqëri civile, duke përfshirë edhe dëshmi të tilla si dokumente ligjore për të provuar statusin bamirës apo jo-fitimprurëse, dhe dëshmi të rrjeteve/lidhjeve apo zonave për të cilat kandidati do të shërbejë si përfaqësues.

Ku është e mundur, OShC-të duhet të përpilen për të përfshirë në MSG:

(v) Diversitetin i ekspertizës ose përvojës në çështjet e prekura nga EITI (p.sh., përvoja në lidhje me mallra të ndryshme të industrisë nxjerrëse, apo fokusim në perkrahje të ndryshme tilla si të drejtat e njeriut ose çështjet e mjedisit).

(vi) Përfaqësues nga zonat e prekura nga aktivitetet nxjerrëse.

(vii) Diversiteti gjinor.

Shënimi Udhëzues i Shoqërisë Civile ofron më shumë udhëzime dhe konsiderata për zhvillimin e kritereve të kualifikimit, duke përfshirë një rast studimi se si kriteret janë zhvilluar përmes konsultimit rajonal në Filipine.

(d) Duke treguar kujdes me kategoritë e paracaktuara të llojeve të pranueshme të përfaqësuesve të shoqërisë civile për MSG

Disa MSG kanë krijuar kategori të paracaktuara ose kuota për shoqërinë civile bazuar në llojin e tyre. Tipet e OSCH-ve të cilat janë zakonisht të ndara në menyrë tipike në MSG përfshijnë: besimin me bazë organizative; mediat; sindikatat; organizatat kërkimore apo akademike; avokimit të fokusuar ose OJQ-ve të veçanta të interesuara (ndonjëherë edhe në mënyrë specifike caktimin e një vendi për një përfaqësues të PWYP); ose, parlamentarët apo anëtarët e qeverisjes vendore. Të paktën 5 prej 15 MSG-ve të vlerësuara kishin përfaqësim për OSCH-të të ndara në mënyrë tipike, duke përfshirë edhe Kamerunin, Nigerin, Senegalin, Tanzanine dhe Jemenin.

Përveç kritereve të detyrueshme të përshtatshmërisë për t'u konsideruar "shoqëri civile", shoqëria civile dhe komunitetet brenda secilit vend EITI duhet të bien kolektivisht dakord për atributet specifike që nevojiten në mënyrë që çdo përfaqësues i tyre të konsiderohet i aftë dhe i pajisur me burime të mjaftueshme për të marrë pjesë në mënyrë efektive në MSG, por në të njëjtën kohë edhe përfaqësues i diversitetit të shoqërisë civile në vend. Shoqëritë civile të cilat kanë adoptuar kriterë të forta të kualifikimit, si përshemëll Azerbajxhani dhe Filipinet, duket se përfitojnë nga rritja e perceptimit të kredibilitetit dhe

efektivitetit të jashtëm krahasuar me ato vende ku cilësitë e nevojshme për një përfaqësim të denjë të OSHC-ve nuk janë marrë sic duhet në konsideratë.

Kriteret e kualifikimit duhet: të përcaktohen nga shoqëria civile në mënyrë kolektive; të jenë objekt rishikimi sistematik dhe të vihen në dispozicion të publikut. Regjistrimi transparent i hapave sesi u hartuan rregullat dhe sesi u ndoq procesi i përzgjedhjes, është i nevojshëm për të vërtetuar legjimitetin dhe ndershëmërën e procesit. Disa përfaqësues të shoqërisë civile, nga vlerësimi i 15 MSG-ve, dëshmuant se disa prej atributave shërbejnë përgjithësisht për të garantuar një përfaqësim të fuqishëm dhe efektiv të OSHC-ve. Ato përfshijnë:

(i) Pavarësia nga qeveria dhe kompanitë, si dhe përgjegjshmëria për sjellje të mirë gjatë punës në MSG, përshebull në lidhje me menaxhimin e konflikteve të interesit dhe deklarimin e pagesave të marra nga MSG apo aktorë të tjerë.

(ii) Disponueshmëria dhe angazhimi për të marrë pjesë në takime dhe në aktivitetet e MSG-së -përfshirë bashkëpunimin me zgjedhësit.

(iii) Ekspertiza e përshtashme ose përvoja në industrinë nxjerrëse, ose në përgjithësi në çështjet e transparencës, qeverisjes dhe llogaridhënieς.

(iv) Legjimiteti dhe kredibiliteti si shoqëri civile, duke përfshirë edhe dëshmi të tillë si dokumente ligjore që vëretojnë statusin mirëbërës ose jo-fitimprurës, si dhe rrjetet apo grupet e zgjedhësve që kandidati do të përfaqësojë.

Nëse është e mundur, OSHC-të duhet të përpilen gjithashtu të përfshijnë në MSG:

(v) Individë me ekspertizë dhe eksperientë në çështjet që lidhen me EITI- n (p.sh., eksperientë në lidhje me produkte të ndryshme të industrisë nxjerrëse, apo në çështjet e mbrojtjes së të drejtave të njeriut ose çështjet e mjedisit).

(vi) Përfaqësues nga zonat që preken nga aktiviteti i industrisë nxjerrëse.

(vii) Diversitet gjinor.

Shënimi Udhëzues i Shoqërisë Civile ofron më shumë udhëzime dhe konsiderata për zhvillimin e kritereve të kualifikimit, të shoqëruara me një rast studimor që tregon se si kriteret e kualifikimit në Filipine u zhvilluan përmes konsultimeve rajonale.

(d) Të tregohet vëmendja e duhur me kategoritë e paracaktuara të përfaqësuesve të shoqërisë civile që konsiderohen të përshtatshëm për MSG

Disa MSG kanë krijuar kategori të paracaktuara ose kuota për shoqërinë civile bazuar në llojin e tyre. Organizatat të cilave u caktohen zakonisht vende në MSG janë: organizatat fetare; media; sindikatat; akademike ose organizatat kërkimore; OJQ-të me interes të veçantë ose ato me fokus në cështjet e mbrojtjes (ndonjëherë cacktohet edhe një vend i posacëm për përfaqësuesin PWYP); ose anëtar deputetë apo përfaqësues të pushtetit lokal. Të paktën 5 prej 15 MSG-ve të vlerësuara kanë caktuar vende për përfaqësues të OSHC-ve, duke përfshirë janë Kamerunin, Nigerinë, Senegalin, Tanzaninë dhe Jemenin.

Edhe kur këto klasifikime janë krijuar në mënyrë të pavarur nga shoqëria civile me qëllim që të sigurohet përfshirje maksimale e shoqërisë civile, shpesh ato rezultojnë jo efektive apo të dobishme. Në disa raste, numri i kandidatëve të përshtatshëm që garojnë për MSG është shumë i vogël (p.sh., kandidatë nga mediat apo sindikatat) ose kjo mund të nxisë pjesëmarrjen e vazhdueshme në MSG të individëve që kanë pak interes, angazhim, ose disponueshmëri. Për shembull, Tanzania ka caktuar pesë vende për shoqërinë civile, përfshirë vendet e rezervuara për përfaqësuesit nga sindikatat tregtare, organizatat fetare dhe grupet e marginalizuara (p.sh., njerëzit me aftësi të kufizuara). Ndonëse inkurajimi i këtij lloj diversiteti është pozitiv, përvoja në Tanzani ka treguar se vetëm një pjesë shumë e vogël e organizatave të shoqërisë civile është e interesuar për këto pozicione të alokuara enkas për ta, dhe shpesh individët e përgjedhur nuk kanë shumë përvojë ose interes në çështjet që lidhen me industrinë nxjerrëse. Nga ana tjetër, gjatë zhvillimit të procesit të fundit për përgjedhjen e përfaqësuesve, në Tetor 2012, për pozicionin e rezervuar për OJQ-të garuan 20 kandidatë. Në këtë aspekt, krijimi i kategorive mund të jetë i dobishëm për të siguruar diversitetin e ekspertizës dhe përfshirjen e pikëpamjeve të cilat nuk janë përfaqësuar mjaftueshëm, por megjithatë është shumë e rëndësishme që çdo kategorizim i detyrueshëm i

përfaqësuesve të shoqërisë civile: (a) të përcaktohet vetëm nga shoqëria civile, dhe jo nga qeveria ose MSG; dhe (b) kandidatët potencialë duhet të plotësojnë gjithashtu kriteret e përgjithshme të kualifikimit (p.sh., pavarësia, angazhimi, kualifikimi) për përfaqësuesit e OSHC-ve në MSG.

Sic u diskutua më sipër, në disa raste është qeveria ajo që i krijon këto klasifikime. Atëherë, në këtë rast kjo duhet të trajtohet si shkelje e së drejtës së OSHC-ve për të zgjedhur në mënyrë të pavarur përfaqësuesit e tyre. Klasifikimet (dhe përfaqësimet aktuale) duhet të rishqyrtohen në mundësinë më të parë përmes një procesi gjithëpërfshirës dhe të pavarur, sic është përshkruar në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile.

3.2. Pagesat dhe Përfitimet për Pjesëmarrjen e Shoqërisë Civile në MSG

Standarti EITI dhe materialet që lidhen me të nuk i trajtojnë në mënyrë të plotë konfliktet e interesit që mund të lindin kur MSG i paguan anëtarët e saj ose kur përfitimet e anëtarëve shtohen. Pagesa të tilla mund të jenë vendimtare për t'i krijuar mundësi shoqërisë civile të marrë pjesë në aktivitetet e MSG-së. Megjithatë, nëse këto pagesa nuk janë transparente ose proporcionale atëhere ato rrezikojnë të shkaktojnë konflikt real ose të perceptuar të interesit për përfaqësuesit e OSHC-ve.

3.2.1. Vlera e pagesave ndaj shoqërisë civile: kapërcimi i barrierave financiare për pjesëmarrje

Pjesëmarrja efektive në MSG kërkon përpjekje, kohë dhe burime të konsiderueshme për të gjithë përfaqësuesit e MSG-së. Përfaqësuesit e përkushtuar duhet: të përgatiten për takime, përfshirë planifikimin me përfaqësues të tjerë të grupit të tyre të interesit përpara takimeve të MSG-së; të udhëtojnë dhe të lënë punën e tyre për të marrë pjesë në takime; dhe të organizojnë takime me zgjedhësit e tyre.

Përfaqësuesit e shoqërisë civile janë ata që i ndjejnë më shumë shpenzimet e pjesëmarrjes për shkak të buxhetit të vogël dhe aksesit të pakët në burime financiare krahasuar me grupet e tjera të interesit. Përfaqësuesit e bazës ose përfaqësuesit lokalë janë më të prirur të udhëtojnë për takimet e MSG-së, pasi

ato zhvillohen zakonisht në kryeqytet apo rajonin ku janë të vendosur përfaqësuesit e qeverisë dhe të kompanive.

Shumica dërrmuese e OSCH-ve, si ato që marrin pjesë në MSG edhe OSCH-të e tjera, pranuan që përfaqësimi efektiv në MSG kërkon kohë dhe energji. Gjithashtu, shumë prej OSCH-ve theksuan se marra e fondeve të mjaftueshme mbetet një sfidë për ta, veçanërisht për ato organizata që nuk janë pjesë e PWYP ose rrjeteve të tjera ndërkombëtare.

3.2.2 . Rishikimi i praktikave të shpërblimit në MSG dhe efektet në shoqërinë civile

Shumica e MSG-ve përpinqen të zvogëlojnë barrën e pjesëmarrjes duke caktuar dieta ditore apo rimburime për anëtarët e MSG-së, pa i kushtuar vëmendje të veçantë shoqërisë civile. Sic tregohet edhe në Tabelën 7, gati dy të tretat e MSG-ve të vlerësuara ofrojnë shpërblime për anëtarët e tyre.

Ekzistojnë tre skema kryesore shpërblimi: pagesa fikse për anëtarët e MSG-së (p.sh. dieta ditore); rimburimi i shpenzimeve aktuale; ose, duke mos ofruar shpërblim për asnjë anëtar. Efektet paraqiten në tabelë dhe analizohen më poshtë.

Tabela 7: Lista e MSG-ve që kanë miratuar rregullore apo procedura lidhur me pavarësinë e shoqërisë civile

Kjo tabelë ofron një përbledhje të praktikave të ndjekura nga 15 MSG-të e vlerësuara për shpërblimin apo rimburimin e anëtarëve të tyre.

1. Pagesa fikse (p.sh., dieta)

Kamerun

- Pagesa ditore prej 300,000 XAF (rreth 620 USD) për pjesëmarrje në cdo takim. Rimburimi i shpenzimeve të transportit është gjithashtu i mundur nëse përfaqësuesi jeton jashtë kryeqytetit, Yaounde (Kamerun).

- Një bonus prej 500,000 XAF (rreth 1035 USD) i cili jepet pas cdo validimi ose rakordimi te suksesshëm.
- Dekreti i themelimit kërkon që të organzohen të paktën dy mbledhje në vit, por në praktikë zakonisht bëhen 4-8 mbledhje çdo vit. Në këtë mënyrë, pagesat vjetore variojnë midis 2480 - 4960 USD në vit, përfshirë edhe një bonus prej 1035 USD. Duhet theksuar se disa përfaqësues të OSCH-së refuzojnë ti marrin këto pagesa për arsy se kjo krijon konflikt interesit.

Republika Demokratike e Kongos

- Një dietë prej 500 USD paguhet për cdo pjesmarrje të rregullt. Përfaqësuesit e shoqërisë civile shpjeguan se kjo shumë mund të reduktohet në 300 USD në të ardhmen. OSCH-të që nuk merrnin pjesë në MSG nuk e dinin kuotën e dietës, ndërsa disa shprehën shqetësim në lidhje me përfitimet e marra nga anëtarët e OSCH-ve. Kjo u rëndua edhe më tej kur ata konstatuan se përfaqësuesit e OSCH-ve udhëtonin brenda dhe jashtë vendit për çështjen EITI, dhe nuk kishin dijeni se kush i financonte këto udhëtime (të cilat në fakt financohen nga aktorë të jashtëm, si PWYP International).
- Nuk ka dieta për mbledhje të jashtëzakonshme.
- Meqënëse Règlement Intérieur kërkon që mbledhjet të zhvillohen një herë në muaj, secili anëtar përfiton një shumë prej 6,000 USD në vit.

Nigeri

- Nuk dihet shuma e shpërblimit që marrin anëtarët e MSG-së. Ata nuk specifikuan pagesat që marrin për pjesëmarrje në mbledhje. Sekretariati pohon se anëtarët e MSG-së marrin një shumë të caktuar⁹⁴ si dhe shpërblime fikse për udhëtim (në Business Class, sic specifikohet edhe në Statutin e Bordit të MSG-së), për jetesë (ushqim dhe të tjera), dhe strehim bazuar në faturat e shpenzimeve ose në një normë fikse. Kur mbledhjet zhvillohen jashtë Abuja-s, Sekretariati kujdeset për akomodimin dhe paguan në mënyrë direkte. Sekretariati vërejti se anëtarët e MSG-së paguheshin më shumë se Komiteti Drejtues i OSCH-ve.

94 Megjithatë, Sekretariati NEITI bëri të ditur se pagesat për anëtarët e bordit të MSG-së janë fikse dhe janë miratuar nga Komisioni për Mobilizimin dhe Alokimin e të Ardhurave (RMAFC) me sugjerim të Komisionit të Financës dhe Cështjeve të Përgjithshme të MSG-së. Kjo politikë pasqyrohet në nenin 11.3 të Statutit të Bordit. Meqënëse procesverbalet e mbledhjeve nuk janë publike dhe faqja e internetit të RMAFC nuk përmban të dhëna për pagat apo politikat e shpërblimit mbas vitit 2009, është e pamundur të dihet politika aktuale e dietave.

3. Pjesëmarrje e Pavarur dhe Efektive e Shoqërisë Civile në EITI

- Anëtarët e Komitetit Drejtues të OSCH-ve (që ndryshon nga MSG-ja) marrin dieta për shpenzimet e udhëtimit, ushqim dhe shpenzime të rastësishme prej N19000 (rreth 120 USD) për të marrë pjesë në mbledhje, dhe N23000 (rreth 150 USD) për zhvillimin e konsultimeve para takimeve. Përveç kësaj, përfaqësuesit mund të marrin dieta udhëtimi për të marrë pjesë në mbledhjet e Komitetit Drejtues të OSCH-ve. Në praktikë, kjo arrin në rreth N76000 (ose 480 USD) në vit për pjesëmarrje në mbledhje dhe N92000 (ose 600 USD) në vit për konsultime.

Senegal

- Anëtarët e MSG-së marrin dieta si dhe rimbursime për shpenzime të udhëtimit. Sipas anëtarëve të intervistuar të MSG-së, dietat për ushqim dhe shpenzime të rastit bazohen në rregullore të cilat fillimisht u krijuan për të qenë në përputhje me Rregulloret e granteve të USAID-it për financimin e MSG-së, dhe janë rreth 40 USD në ditë. Duke u bazuar vetëm në mbledhjet e rregullta që mbahen cdo tre muaj, shuma totale arrin në 160 USD në vit. Anëtarët që duhet të udhëtojnë deri në Dakar për mbledhje marrin gjithashtu mbështetje financiare, anetarët e MSG-së mund të përfitojnë edhe pagesa shtesë, por për këtë nuk kishte informacion të mëtejshëm në dispozicion.

Tanzani

- Pagesa për pjesëmarrje në mbledhje është TSZ 180,000 (rreth 106 USD). Në praktikë, mbledhjet zhvillohen një herë në muaj, kështu që shuma arrin të paktën 1272 USD në vit.

SHBA

- Pagesat përfshijnë dieta të cilat paguhën sipas Rregulloreve Federale të Udhëtimit që gjenden në Kodin 41 Rregullore Federale, kapitulli 300 deri 304. Këto rregulla përcaktojnë normat për pagesat për ushqim, shpenzime të rastit dhe akomodim bazuar në kostot mesatare të llogaritura për secilin shtet dhe/ose qytet. MSG-ja mblidhet rregullisht në Washington DC, ku dieta e plotë është 71 USD në ditë për ushqim dhe shpenzime të rastit dhe 53.25 USD për ditët e udhëtimit (75% e dietës së plotë). ⁹⁵ Në praktikë, shuma

totale arrin në rreth 248.50 USD për mbledhje (dy ditë udhëtim dhe dy ditë për mbledhjet zyrtare të MSG-së), ose 994 USD në vit bazuar në katër mbledhje të rregullta.

- Sipas këtyre rregulloreve, shpenzimet e udhëtimit dhe akomodimit rimbursohen në bazë të faturave dhe dokumentacionit për të gjitha shpenzimet e bëra. Kjo varion deri në 229\$ në natë, në varësi të sezonit.

Jemen

- Jepet një pagë e vogël për frekuentim (rreth 20 USD), ndërsa në praktikë zhvillohen rreth 12 takime në vit. Shuma totale arrin në rreth 240 USD në vit .

Efekti i marrëveshjes

Çështja e pagesave të marra nga përfaqësues të OSHC-ve ka shkaktuar mosbesim, dezinformim dhe shqetësim në RDK, dhe padyshim në Kamerun, ku shuma totale e pagesave është gjetur në disproporcione shpenzimet aktuale të pjesmarrjes në mbledhje. Shqetësime të ngjashme, por në një shkallë më të vogël, ka pasur edhe në Tanzani, ku shoqëria civile e jashtme nuk ishte në dijeni të shumave të sakta që merrnin anëtarët e MSG-së (edhe pse norma u vendos nga instrumentet rregullatore dhe për këtë arsy ishte në dispozicion të publikut). *vazhdon*

⁵⁵ U.S. Administrimi i Shërbimeve të Përgjithshme General, *FY 2015 Nivel i Dietave për Distriktin e Kolumbias (Tetor 2014 - Shtator 2015)*, <http://www.gsa.gov/portal/category/100120> (last visited 9 Nov., 2014). Edhe pse kompanitë dhe shoqëria civile mbajnë takime të grupit një ditë para mbledhjeve të MSG-së për qëllime dietash kjo është konsideruar si një ditë udhëtim.

Meqënëse shoqëria civile e jashtme në vende të tjera ku ofrohen pagesa fiksë nuk u intervistua, është e pamundur të vlerësohet efekti i marrëveshjeve. Megjithatë, bazuar në diskutimet me grupet e interesit në shumë vende, duket se niveli i pagesave të ofruara për shoqërinë civile në Nigeri, Shtetet e Bashkuara, Senegal dhe Jemen është në përpjesëtим të drejtë me shpenzimet e pjesëmarrjes dhe për këtë arsy nuk perceptohet si konflikt interesit, me kusht që përfaqësuesit dhe MSG të bëjnë transparencë në lidhje me

këto pagesa. Ka gjasa që mungesa e transparencës për anëtarët e MSG-së në Nigeri të shkaktojë shqetësimë tek aktorët e jashtëm.

2. Pagesa vetëm për shpenzimet direkte të udhëtimit

Norvegji *

Papua Guinea e Re **

Filipine: (u jepen vetëm OSHC-ve – jo anëtarëve të tjerë të MSG-së – nga rrjeti PWYP, i njohur si Bantay Kita; OSHC-të në Filipine nuk pranojnë dieta)

Efekti i marrëveshjes

Kjo u jep mundësi përfaqësuesve rajonalë të shoqërisë civile të marrin pjesë në MSG dhe minimizon shqetësimet e jashtme për anshmëri (kur marrëveshja është e njohur). Megjithatë, koha e harxhuar për udhëtim nuk rimbursohet. Në Filipine, udhëtimi nga rajonet e industrisë nxjerrëse deri në Manila zgjat më shumë se 12 orë, dhe pjesëmarrja në mbledhjet e shpeshta të MSG-së krijon një barrë për përfaqësuesit nga rajonet e largëta.

* Politikat e rimbursimit të shpenzimeve të udhëtimit të qeverisë Norvegjeze ofrojnë pagesa dhe rimbursim për udhëtim, akomodim, ushqim dhe shpenzime të rastit bazuar në planin e pagesave. Këto pagesa bëhen vetëm kur pretenduesi udhëton më shumë se 15 kilometra dhe udhëtimi zgjat të paktën pesë orë. Shumica e anëtarëve të MSG-së jetojnë afër Oslos, dhe asnjë prej anëtarëve të intervistuar nuk dha detaje për politikat e ndjekura në këtë drejtim.

** Që prej Qershorit 2014, MSG-ja nuk ka zhvilluar asnjë mbledhje, megjithatë është lënë të kuptohet se shpenzimet e udhëtimit do të mbulohen direkt nga Sekretariati EITI i Papua Guinea e Re.

3.Nuk ka pagesa

Shqipëri

Azerbajxhan

Kolumbi

Guatimalë

Ishujt Solomon

Efekti i marrëveshjes

Meqënëse këto vende nuk kanë përcaktuar pagesa për mbulimin e shpenzimeve të udhëtimit ose shpenzimeve të rastit lidhur me pjesmarrjen në mbledhjet e MSG-së, supozohet se anëtarët e OSCHC-ve vijnë nga qytete të mëdha. Disa nga përfaqësuesit e OSCHC-ve të intervistuar në Guatimalë dhe Kolumbi, e identifikuani mungesën e rimburimit si një sfidë të rëndësishme për të gjetur përfaqësues nga rajonet ku zhvillohen aktivitetet nxjerrëse.

(a) Nuk ka pagesa

Pesë vende nuk ofrojnë asnjë lloj pagese. Sic shpjegohet nga Tabela 7, kjo mund të krijojë një pengesë të konsiderueshme për pjesëmarrjen e OSCHC-ve që operojnë në rajonet nxjerrëse jashtë qyteteve të mëdha, të cilët duhet të udhëtojnë në distanca të gjata (dhe, në qoftë se këto janë organizata lokale ose organizata bazë, ka më shumë gjasa që të kenë më pak fonde se OSCHC-të kombëtare). Përfundimi është se, pa fonde të mjaftueshmme, OSCHC-të jashtë qyteteve të mëdha mund të mos marrin pjesë fare në mbledhjet e MSG-së ose të veprojnë përtej mundësive të tyre për të marrë pjesë më mbledhje.

Megjithëse nuk është e detyrueshme që MSG-të të kompensojnë kostot për pjesëmarrjen e OSCHC-ve, nga ana tjetër ato duhet të tregohen të kujdeshme që të mos krijojnë bariera për pjesëmarrjen e aktorëve kryesorë. Për të zgjidhur këtë cështje, ato duhet të krijojnë lehtësira në lidhje me pjesëmarrjen duke zhvendosur mbledhjet në zonat ku ndodhet shoqëria civile,

duke ofruar rimbursim, ose duke nxitur financues të jashtëm të kontribuojnë në shpenzimet e OSHC-ve.

MSG-të që ofrojnë pagesa për të lehtësuar barrën e pjesëmarrjes duhet të tregojnë kujdes që këto hapa të mos kompromentojnë pavarësinë aktuale ose të perceptuar të përfaqësuesve të shoqërisë civile.

(b) Pagesa në Disproporcion me Shpenzimet e Pjesëmarrjes

Sic tregohet edhe në Tabelën 7, disa prej vendeve ofrojnë pagesa të cilat i tejkalojnë ndjeshëm shpenzimet aktuale të udhëtimit dhe pjesëmarrjes në takime. Për shembull, anëtarët e MSG-së në RDK dhe Kamerun, mund të marrin deri në 6000 USD në vit ⁹⁶ për pjesëmarrje në mbledhje. Kjo është një shumë e konsiderueshme për çdo standard, por veçanërisht kur krahasohet me të ardhurat për frymë të këtyre vendeve, të cilat ishin 454 USD dhe 1.315 USD respektivisht në 2013 dhe koston e tyre të jetesës.⁹⁷

Dieta ose pagesa tepër të larta në disproporcion për përfaqësuesit e OSHC-ve perceptoheshin në mënyrë negative nga OSHC-të jashtë MSG-së. Ata ngritën shqetësimin se kur normat e pagesës janë shumë të larta në krahasim me nivelet e të ardhurave ose koston e jetesës, ato rrezikojnë të krijojnë stimuj negativë, si psh:

- Nxisin OSHC-të të mbajnë qëndrime që ti shmangen konfliktit në MSG nga frika e humjes së drejtës të pagesave, duke krijuar në këtë mënyrë përfaqësues të "kapur" ose konformist;
- Motivojnë MSG-në të organizojë më shumë mbledhje se sa është e nevojshme dhe lidhur me këtë, duke ngadalësuar potencialisht procesin e vendim-marrjes në mënyrë që të ketë më shumë mbledhje; dhe,
- Në rastin e pagesave tepër disproporcionale krahasuar me nivelin e të ardhurave, shtrembërojnë pikë së pari arsyet për të marrë pjesë në një MSG (dmth, i bashkohen MSG-së për të rritur të ardhurat dhe jo për të përfaqësuar shoqërinë civile).

Këto shqetësimë janë ilustruar në rastin e Kamerunit, ku grupi i shoqërisë civile në MSG është përcarë për shkak të pranimit të dietave të larta. Shumë prej anëtarëve të intervistuar ndanë gjithashtu pikëpamjen se MSG nuk po funksionon në mënyrë efektive pjesërisht për shkak të pagesave. Kjo analizohet më tej në rastin studimor për Kamerunin në Kutinë 3 në Pjesën 1.

Ndonëse është e qartë se OSCH-të mund të përballen me sfida unike përsa i përket financimit, përpjekja për t'i ndrekur këto çështje përmes pagesave direkte të larta dëmton pavarësinë dhe kredibilitetin e përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe MSG-së në tërësi. MSG-të nuk duhet të ofrojnë pagesa të cilat janë disa herë më të larta se shpenzimet aktuale të pjesemarrjes në takim.

96 Pagesat totale aktuale për një anëtar të MSG-së në Kamerun variojnë në bazë të numrit të mbledhjeve të mbajtura në vit, dhe bonuseve të marra për validim apo rakordim të suksesshëm. Shih Tabelën 7.

97 Shih Banka Botërore, World Bank Open Data: PBB për frymë (monedha US\$) në d <http://data.worldbank.org/indicaTR/NY.GDP.PCAP.CD> (e fundit

<http://data.worldbank.org/indicaTR/NY.GDP.PCAP.CD> (e aksesueshme në 1 tetor 2014) .

(c) Pagesat stimuluese

Kameruni ishte i vetmi nga MSG-të e vlerësuara që ofron pagesa për validitim ose rakordim të suksesshëm. Rezitet që rrjedhin nga kjo janë të dukshme: kjo nxit anëtarët e MSG-së të injorojnë problemet apo sfidat e hasura në procesin e validimit ose rakordimit sepse duke vepruar në këtë mënyrë mund të vonohet ose parandalohet marrja e pagesës. Në thelb, këto shpërblime krijojnë të njëjtët stimuj negativë për korruption që synon të eliminojë raportimi EITI. Bordi i EITI-t duhet ti ndalojë pagesa të tillë stimuluese, dhe duhet të hetojë nga afër proceset e qeverisjes së MSG-së për të zbuluar shkelje të tillë të rënda.

3.2.3. Spekulimet dhe mosbesimi nga mungesa e transparencës

Shoqëria civile dhe komunitetet e jashtme shpesh ishin skeptike për pavarësinë e anëtarëve të shoqërisë civile në MSG kur përfaqësuesit e saj në MSG nuk deklaruan shumën aktuale të

pagesave të marra, apo politikat në lidhje me dietat dhe rimbursimet. Në të pesta vendet e vizituara, OSCH-të që nuk ishin pjesë e MSG-së në përgjithësi nuk kishin dijeni nëse përfaqësuesit e OSCH-së merrnin pagesa, ose për kushtet dhe sasinë e këtyre pagesave. Kjo cënon rëndë besueshmërinë dhe pavarësinë e perceptuar të anëtarëve të OSCH-ve. Në Tanzani, anëtarët te jashtëm të shoqërisë civile shprehën shqetësimin në lidhje me integritetin e përfaqësuesve të OSCH-ve pasi ata merrnin pagesa për pjesëmarrje në mbledhje dhe shuma nuk ishte e njohur publikisht. Megjithatë, deklarimi i mëvonshëm i normës së dietave (rreth 106 USD për mbledhje) ndihmoi në shuarjen e dyshimeve dhe ndryshimin e perceptimeve negative për MSG-në. Në Guatemale, shoqëria civile e jashtme kishte dyshime se përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG merrnin pagesa, por përfaqësuesit e OSCH-së pohonin se nuk kishin marrë asnjë pagesë - nga qeveria, industrisë, apo MSG-ja.

Shumë përfaqësues të OSCH-së dhe MSG-ve përkatëse, mund të përmirësojnë kredibilitetin e tyre duke bërë publike politikat e tyre të rimbursimit ose të dietave të anëtarëve të tyre si dhe shumat e përfituar aktualisht.

3.2.4. Praktikë e mirë: Rimbursime transparente në proporcion me shpenzimet

Bazuar në intervistat me anëtarë të MSG-së dhe shoqërisë së jashtme civile, shpërbilimet monetare ndaj anëtarëve të MSG-së duhet të bëhen publike dhe të jenë në përpjesëtim të drejtë me shpenzimet aktuale të pjesëmarrjes në takime në mënyrë që të garantohet legjitimiteti dhe pavarësia e OSCH-ve. MSG-të mund ta arrijnë këtë: duke rimbursuar shpenzimet direkte për pjesëmarrje në takimet e MSG-së; ose, duke ofruar dieta në nivel të mjaftueshëm dhe në proporcion me shpenzimet aktuale lidhur me frekuentimin. Shumat e përshtatëshme do të ndryshojnë nga vendi në vend, në varësi të shpenzimeve dhe nivelit të ardhurave në çdo vend. Në rastet kur MSG-ja parapëlqen te ofrojë dieta apo pagesa fikse, atëherë anëtarët e OSCH-ve që duhet të udhëtojnë për të marrë pjesë në takime duhet të marrin pagesa më të larta se anëtarët që ndodhen në qytetin ku zhvillohen takimet e MSG për të kompensuar shpenzimet shtesë

Neni 9 i *Kodit të Etikës EITI* thotë se dietat e MSG-së duhet të bazohen në shpenzimet aktuale të arsyeshme dhe praktikat më të mira ndërkomëtare. Kjo është inkurajuese, por duket se nuk zbatohet ende rigorozisht nga EITI duke pasur parasysh numrin e vendeve që vazhdojnë të ofrojnë dieta disproporcionalisht të larta. Duhet theksuar se në disa raste nivelet e shpërbimit përcaktohen me ligj apo masa të tjera rregullatore, sepse në shumë vende MSG-të konsiderohen organe qeveritare dhe për këtë arsyen anëtarëve u ofrohet shuma e përcaktuar në këto rregullore. Kjo ndodh, për shembull, në Kamerun, Tanzani, dhe Shtetet e Bashkuara. Në situatat kur kjo çon në nivele tepër të larta të pagesave, MSG-ja mund të kërkojë një përashtim të parashikuar me ligj.

MSG-të duhet të marrë në konsideratë mënyra të tjera që mund të lehtësojnë përfshirjen domethënëse të shoqërisë civile. Kjo përfshin konsultimet me OSCH-të për të diskutuar mbi hapat që mund të ndërmerrin për të lehtesuar pjesëmarrjen e tyre pa kompromentuar pavarësinë e tyre ose pa krijuar stimuj negative. Donatorët ndërkomëtarë dhe ata të jashtëm të cilët dëshirojnë të mbështesin EITI-n duhet të janë gjithashtu të kujdeshëm në balancimin e nevojës për angazhim domethënës në EITI kundrejt vendosjes së stimujve negativë për pjesëmarrje.

3.3. Ndërgjegjësimi se Praktikat e Qeverisjes së Brendshme ndikojnë në efektshmërinë e Shoqërisë Civile

Proçeset e grupeve ndër-institucionale janë ende një formë relativisht e re angazhimi, dhe shumë aktorë të shoqërisë civile nuk janë të njohur me mundësitë dhe sfidat që mund të rrjedhin nga zbatimi i rregullave për drejtimin e procesit. Në disa prej MSG-ve të vlerësuara, përfaqësuesit e OSCH-ve nuk e vlerësonin sa duhet faktin sesi çështjet procedurale mund të ndikojnë ose pengojnë aftësinë e shoqërisë civile për të çuar përpara çështjet në procesin EITI. Edhe aty ku ekzistonte një ndërgjegjësim i tillë, shpesh shoqëria civile nuk kishte përvojë të gjerë në hartimin e procedurave të brendshme të qeverisjes ose akses në burime për të ndihmuar në këtë proces.

Rezultati ishte se shumë OSHC janë të përfshira në MSG që veprojnë në mënyrë të tillë që pengojnë nga pikëpamja strukturore aftësinë e tyre për të marrë pjesë në, dhe për të çuar përpara, EITI-n. Në të vërtetë, në pesë vendet e vizituara, ishte e qartë se mungesa e procedurave të fuqishme të qeverisjes së brendshme, ndikonte negativisht në forcën dhe pjesëmarrjen e shoqërisë civile në EITI - shpesh në një shkallë më të madhe se qeveria ose industria – dhe cënonte ndikimin e mundshëm të aktiviteteve EITI.

Llojet e dobësive apo mundësive të humbura që mund të ndikojnë negativisht në shoqërinë civile bazuar në proceset e qeverisjes së brendshme të MSG janë:

- **Aftësia e shoqërisë civile për të marrë pjesë në mënyrë kuptimplotë në procesin e vendim-marrjes në MSG pengohet nga rregullat procedurale:** Për shembull, të paktën dhjetë MSG lejojnë që vendimet të merren me shumicë votash (normalisht në rastet kur konsensusi nuk mund të arrihet), pa kërkuar të paktën mbështetjen e secilit grup.⁹⁸ Kjo do të thotë se është e mundur për MSG-në që të marrë vendime pa mbështetjen ose mendimin e përfaqësuesve të shoqërisë civile, nëse ka mbështetje të mjaftueshme nga industria dhe qeveria. Për të korriguar këtë, shoqëria civile në këto vende duhet thjesht të kërkonte që miratimi i vendimeve të bëhej me shumicë të cilësuar, që do të thotë se nevojitet aprovimi i shumicës nga cdo grup.⁹⁹
- **Lënia jashtë e dispozitave që mund të forcojnë pjesëmarrjen e shoqërisë civile:** Siç shpjegohet në Pjesën 1, shumë MSG nuk kanë procedura të detajuara të qeverisjes. Vetëm 6% e vendeve të studiuara kanë masa mbrojtëse të shkruara në dokumentet e qeverisjes së MSG-së për të garantuar pavarësinë e grupeve të shoqërisë civile të përfshirë në EITI si anëtarë të MSG-së nga qeveria dhe/ose kompanitë, qoftë në aspekte të funksionimit ashtu edhe të politikave.
- **Mungesa e mekanizmave të llogaridhënieve për MSG-në:** Vetëm 16% e vendeve të studiuara kishin procedura të qeverisjes për përforcimin e llogaridhënieve në operacionet e tyre përkatëse. Krijimi i mekanizmave të ankimimit që bëjnë të mundur raportimin e pakënaqësive lidhur me mos-pajtueshmëri substanciale me Rregullat ose Standartin EITI, ose shkelje të rregullave të qeverisjes së brendshme, është vendimtare për MSG-në.

- **Humbja e mundësive për të çuar përpëra procesin EITI:** Në mënyrë të ngjashme, mandati i MSG-së shpesh është i shprehur në dokumentet e themelimit, sic janë termat e referencës ose Rregullat dhe procedurat e qeverisjes së brendshme, dhe kufizohet në raportimin mbi transparencën e pagesave dhe të ardhurave. Duke u fokusuar vetëm në raportimin e pagesave dhe të të ardhurave, MSG i kushton pak ose aspak vëmendje problemeve të tjera të rëndësishme që rrjedhin nga përdorimi joefikas i pasurisë që vjen nga burimet natyrore - si degradimi mjedor, pasiguria, dhuna shoqërore, pabarazia, varfëria, dhe shkelje të tjera të drejtave të njeriut. Këto probleme nuk mund as të dëshirohen dhe as të adresohen përfundimisht duke u fokusuar vetëm në ndjekjen e transparencës përsa i përket pagesave dhe të ardhurave. Këto çështje diskutohen më tej në Pjesën 5 të këtij Raporti.

98 Duke përfshirë Shqipërinë, Kamerunin, Çadin, Bregun e Fildishtë, Ghana, Guatimalën, Guinenë, Senegalin, Taxhistanin, dhe Togon.

99 Shiko EITI Guidance Note 14, hapi 3 (e cila këshillon duke specifikuar pjesën më të madhe të rregullave të kualifikuara të cilat kërkojnë mbështetje nga të gjithë zgjedhësit, në rast se nuk mund të arrihet konsensusi).

Ndonëse është e vërtetë se financuesit kanë kontribuar ndjeshëm në ngritjen e kapaciteteve të shoqërisë civile për rregullat thelbësore dhe kuadrin EITI, do të ishte e dobishme që ata të shqyrtojnë mundësinë e ofrimit të mbështetjes për ngritjen e kapaciteteve në proceset e qeverisjes së brendshme. Një shembull i mire është vërejtur gjatë vizitës në Filipine ku shoqëria civile është angazhuar në mënyrë proaktive në hartimin e rregullave të MSG-së, dhe ka ndërmarrë fushata të gjera informimi dhe trajnimi për EITI-n përpëra përgjedhjes së përfaqësuesve të OSCH-ve. Rasti i Filipineve së bashku me udhëzimin e përgjithshëm për ngritjen e kapaciteteve të OSCH-ve në lidhje me qeverisjen e brendshme të grupeve ndërinstitucionale - veçanërisht përmes bashkëpunimit dhe trajnimit të organizatave lokale dhe komunitare – përshkruhet në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile.

3.4. Bashkëpunimi dhe Llogaridhënia e Shoqërisë Civile

Në vendet ku nuk janë bërë përpjekje për të nxitur angazhimin e shoqërisë civile, shpesh nuk ka pasur shumë progres lidhur me zgjerimin apo rritjen e përkrahjes për procesin EITI përtej grupit të ngushtë të aktorëve. Përkundrazi, aty ku grupet e shoqërisë civile kanë bashkëpunuar në

mënyrë më formale duke përfshirë rregullat dhe procedurat themelore të qeverisjes, ata kanë qenë me efektiv në ndarjen dhe zgjerimin e interesit dhe impaktit për procesin EITI. Duke punuar së bashku, shoqëria civile në disa vende ka qenë në gjendje të ndërtojë një vizion afatgjatë koheziv dhe të guximshëm për përdorimin e EITI-t për të nxitur transparencën dhe llogaridhëni në industrinë nxjerrëse.

3.4.1. Bashkëpunimi me një Grup më të Gjerë të Shoqërisë Civile dhe Zhvillimi i një Mandati Koheziv

Sfidat për kohezionin e shoqërisë civile lindin pjesërisht sepse pjesëtarët e shoqërisë civile në MSG përfaqësojnë një elektorat të gjerë, dhe janë më të ndryshëm dhe të përhapur se sa qeveria ose përfaqësuesit e industrisë nxjerrëse. Prandaj, në mënyrë që të jetë efektive, shoqëria civile duhet të ndërmarrë hapa për të siguruar se ajo përfaqëson në mënyrë adekuate pikëpamjet e elektoratit të saj të gjerë, dhe se zëri i shoqërisë civile brenda MSG-së është po aq i fuqishëm sa edhe zëri i grupeve të tjera të interesit. Për shembull, shoqëritë civile në Kolumbi dhe Filipine kanë organizuar konsultime rajonale në të gjithë vendin për t'u shpjeguar OSCH-ve dhe organizatave komunitare procesin EITI për të zgjedhur përfaqësuesit e OSCH-ve; dhe për të zhvilluar kuadrin e bashkëpunimit të shoqërisë civile për të punuar së bashku në mënyrë kohezive (shih rastin studimor në Kutinë III të Shënimit Udhëzues të Shoqërisë Civile). Në Filipine, ky proces çoi në emergjencën për udhëheqës indigenë lokal që eksperimentuan duke adoptuar një version të lokalizuar të EITI-it siç u diskutua në rastin e studimit në Pjesën 4.2.

Hapat e mëposhtëm pasqyrojnë praktikën e mirë për rritjen e bashkëpunimit dhe kohezionit të shoqërisë civile:

(I) Identifikimi dhe krijimi i një rrjeti të gjerë të aktorëve të interesuar: Është e rëndësishme që shoqëria civile ti kushtojë rëndësi bazës së saj të gjerë, siç diskutohet më gjërësisht në Pjesën 4 të këtij Raporti dhe Shënimit Udhëzues të Shoqërisë Civile. Duhet të ndërmerren hapat e nevojshëm për identifikimin e grupeve të interesuara në transparencën dhe llogaridhëni në industrisë nxjerrëse. Duhet të krijohen rrjete formale ose joformale për të nxitur dhe

mbështetur komunikimin me këto grupe interesit siç kërcohët edhe nga Rregullat dhe Standardi EITI.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Standarti EITI, Kërkesat 1.3 (g) (iii); Regullat e EITI-t, Kërkesat 4 (e)

(ii) Krijimi i lidhjeve me aktorët e interesuar për angazhim të rregullt në procesin EITI: Brenda grupit të gjerë të identifikuar, ka gjasa që të ketë aktorë që janë të interesuar të marrin pjesë rregullisht ose në mënyrë aktive në EITI. Përpjekjet e përfaqësuesve të OSCH-ve për të mbajtur lidhje me aktorët e interesuar janë të ndryshme, siç diskutohet më në detaje në Pjesën 4. Prej 15 MSG-ve të vlerësuara, 4 vende - Kameruni, Guatemala, Ishujt Solomon, dhe Tanzania- nuk kishin politika të miratuara apo praktika të ndjekura nga përfaqësuesit e OSCH-ve në lidhje me bashkëpunimin, duke i lënë përfaqësuesit e OSCH-ve që nuk janë pjesë e EITI-it të izoluar dhe të painformuar rreth tij. Vende të tjera, si Azerbajxhani, RDK, dhe Kolumbia, kanë praktika shumë të qarta për angazhimin e OSCH-ve në një nivel më të gjerë, të cilat përfshijnë takime të rregulla me shoqërinë civile që nuk është pjesë e MSG-së. Këto vende i shihnin këto procese me sy të mirë dhe madje i konsideronin ato si masa të dobishme për avancimin dhe fuqizimin e EITI. Disa grupe të tjera të shoqërisë civile - në Shtetet e Bashkuara, Norvegji, Nigeri, dhe Jemen – organizojnë fushata informimi *ad hoc* me grupet e tyre, kryesisht përmes njoftimeve elektronike në lajme.

(iii) Përfaqësuesit e MSG-së duhet të marrin iniciativën për të punuar në mënyrë kohezive: OSCH-të janë më efektive kur punojnë së bashku si një grup i bashkuar dhe kur kanë një strategji afatgjate për arritjen e vizionit të grupit. Në vende ku nuk ekzistojnë procese formale për bashkëpunimin e shoqërisë civile, si në Kamerun dhe Tanzani, shoqëria civile duket se është më e përcarë, ndihet më pak në takimet e MSG-së, dhe me shumë gjasa i përgjigjet thjesht një axhende EITI të drejtuar nga grupet e tjera, në vend që të ndërmarrë hapa në mënyrë proaktive dhe strategjike për të çuar përpara axhendën e saj. Megjithëse mund të mos jetë gjithmonë e mundur, ose e dëshirueshme, që shoqëria civile të flasë me një zë në takimet e MSG-së, ata duhet të vijnë në takime të përgatitur dhe të vetëdijshëm për qëndrimet e tyre të brendshme.

Për fat të keq, ky lloj angazhimi me shoqërinë e gjerë civile nuk ka qenë shpesh i dukshëm në vendet e vizituara. Përfaqësuesit e OSCH-ve identifikuan sfidat kryesore që hasen në realizimin e komunikimit dhe bashkëpunimit. Ato janë:

- Përfaqësuesit e MSG-së shpesh kanë burime financiare dhe staf jashtëzakonisht të kufizuar për raportimin e aktiviteteve dhe marrjen e të dhënave nga grupet e interesit, pasi kanë shpenzuar burime të konsiderueshme për të përbushur detyrat e tyre themelore që lidhen me përgatitjen dhe pjesëmarrjen në takimet e MSG-së.
- Shumë vende nuk kanë kryer studime të plota në lidhje me grupet kryesore të interesit, dhe për rrjedhojë nuk janë identifikuar aktorë te tjerë të interesuar të ndryshëm nga kolegët e përfaqësuesve të MSG-së ose anëtarët e rrjeteve të tyre. Në mënyrë domethënëse, shpesh kjo do të thotë se organizatat komunitare apo lokale të interesuara nuk janë informuar dhe përfshirë në procesin EITI.
- Në disa raste, përfaqësuesit e shoqërisë civile u shprehën të zhgënjer se edhe kur organizoheshin konsultime me shoqërinë civile, ishte e vështirë: (i) të komunikohej dobishmëria e përfshirjes dhe interesit në EITI, e cila shpesh lidhet me idenë e gabuar se EITI mund të përdoret vetëm për transparencën fiskale (shih Pjesën 5.2); dhe, (ii) të kapërcehej dyshimi se pjesëmarrja nuk do të dëmtonte integritetin e palëve të interesuara, sepse ajo përfshin bashkëpunimin me qeverinë dhe kompanitë.

Udhëzime shtesë për zhvillimin e informimit dhe bashkëpunimit gjenden në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile.

3.4.2. Përcaktimi i Pritshmërive dhe Llogaridhënieve në Kodin e Sjelljejes të Shoqërisë Civile

Bashkëpunimi dhe kohezioni midis organizatave të shoqërisë civile varet gjithashtu nga llogaridhënia dhe legjitimiteti i perceptuar i përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG. Për adresimin e

kësaj cështjeje, disa grupe kanë hartuar kodin e sjelljes për përfaqësuesit e tyre. Kjo është një praktikë e shkëlqyer për OSCH-të, pasi kjo rrit legjimitetin e grupeve të shoqërisë civile, duke i nxitur ato të mendojnë në mënyrë kritike për tu angazhuar sic duhet në MSG, dhe nxisin kulturën e bashkëpunimit midis organizatave për një qëllim të përbashkët duke mos qenë thjesht përfaqësues të organizatave individuale.

Duket se grupet e shoqërisë civile, në pesë vendet e vizituara, të cilat kishin një organizim transparent - edhe pse nuk është një kod zyrtar – zoteronin besim më të madh nga grupet më të gjëra të shoqërisë civile të jashtme.¹⁰² Në Azerbajxhan dhe Filipine, ku për këto çështje janë hartuar rregulla, OJQ-të e jashtme ishin të kënaqur me proceset e ndjekura, dhe në përgjithësi bashkëpunonin në mënyrë konstruktive me përfaqësuesit e OSCH-së në MSG për çështje thelbësore lidhur me EITI¹⁰³.

Në krahasim me to, në vendet ku nuk kishte rregulla të përcaktuara, shpesh ngriheshin pyetje në lidhje me legjimitetin dhe pavarësinë e OSCH-ve. Për shembull, në Kamerun dhe Tanzani – ku gjithashtu mungojnë dispozitat për konfliktin e interesit, ose kufizimet në dieta për anëtarët e MSG-së - kishte shqetësime të konsiderueshme nga OSCH-të e jashtme rrëth pavarësisë dhe efektivitetit të përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG. Megjithëse në praktikë disa nga këto shqetësime mund të jenë të pabaza, mungesa e dispozitave të fuqishme dhe transparente cënon dukshëm legjimitetin e perceptuar të përfaqësuesve. Në këto vende, OSCH-të e jashtme ishin të preokupuara me shqetësimet e tyre rrëth proceseve proceduriale të ndjekura nga përfaqësuesit e OSCH-ve në MSG, dhe jo me çështjet që lidhen me progresin substancial në EITI.

Shënimi Udhëzues i Shoqërisë Civile evidenton çështjet specifike që duhet të mbulojë kodi i sjelljes, duke treguar se si këto të fundit duhet të hartohen. Çështjet përfshijnë:

- Proseset e propozimit dhe përzgjedhjes;

- Kriteret e përshtatshmërisë dhe kualifikimit për kandidatët që do të përfaqësojnë shoqërinë civile në MSG;
- Dispozitat e konfliktit të interesit;
- Detyrat, përgjegjësitë dhe pritshmëritë e përfaqësuesve të MSG-së, si psh detyrimet për bashkëpunim (P.sh., pritshmëritë në lidhje me gadishmërinë dhe përgatitjen për të zhvilluar takime me grupet e shoqërisë civile përpara takimeve të MSG-së), procedurat për të gjykuar ose hequr përfaqësuesit me performance të ulët; dhe,
- Kohëzgjatja e mandatit.

¹⁰¹Tre nga 15 MSG-të e vlerësuar-a Azerbajxhani, Kolumbia, dhe Nigeria- kanë Kode Etike të përgatitura nga OSHC-të për të qeverisur përfaqësuesit e tyre.

Përveç kësaj, DRK-ja ka qenë në proces të finalizimit të një kodit të sjelljes për OSHC-të në Tetor 2014.

¹⁰² Në kohën e vizitës në DRK në Maj 2014, një Kod Etike ishte në përgatitje e sipër. Kjo u pa si një zhvillim shumë pozitiv nga ana e shoqërisë civile jashtë dhe brenda MSG-së. Në kohën e përgatitjes së këtij raporti DRK-ja ishte gjithashtu duke finalizuar një Kod Sjelljeje për OSHC-të

¹⁰³ Për fat të keq, nuk ishte e mundur të intervistoheshin OSHC-të e jashtme në vende që nuk u vizituan, për këtë arsyе pikëpamjet e OSHC-ve të jashtme për Kodin e Etikës në Nigeri dhe Kolumbi nuk mundën të vlerësoheshin.

3. Pjesëmarrje e Pavarur dhe Efektive e Shoqërisë Civile në EITI

Rekomandime

Për Sekretariatin Ndërkombëtar dhe Bordin EITI

1. Të përmirësohet Kërkesa 1 e Standardit EITI ose të adoptohen udhëzime të tjera për të:

a. Qartësuar kërkesat e pavarësisë së nevojshme për përfaqësimin e shoqërisë civile në MSG. Kjo kërkon minimalisht që:

i. Të ndalohet pjesëmarrja e zyrtarëve të zgjedhur publikisht (p.sh., zyrtarëve të pushteti vendor ose rajonal, ose deputetëve të opozitës) të përfaqësohen në grupet e shoqërisë civile;

ii. Të ndalohet pjesëmarrja e individëve apo organizatave, fitimprurëse ose jo-fitimprurëse, që mbrojnë në emër të, ose përfitojnë drejtpërdrejt nga, industria nxjerrëse apo qeveria qëndrore, në grupet e shoqërisë civile; dhe,

iii. Të krijohet ideja kundër pranimit të organizatave fitimprurëse, ose individëve apo organizatave të lidhura me politiken. MSG-të kombëtare, me kërkesë të përfaqësuesve të shoqërisë civile, kanë të drejtë të kérkojnë një përjashtim për këta lloj aktorësh në mënyrë që ata të përfaqësojnë shoqerinë civile. Sekretariati Ndërkombëtar EITI duhet të aprovojë kërkesën për përjashtim bazuar në provat e paraqitura në kërkesë se këta aktorë janë përgjedhur në mënyrë të pavarur nga qeveria dhe kompanitë nxjerrëse, dhe se do të jenë përfaqësues të pavarur dhe efektiv të shoqërisë civile.

b. Për të parandaluar konfliktet e interesit që lindin brenda MSG-së. Kjo kërkon minimalisht që:

i. Të ndërpriten pagesat për anëtarët e MSG-së që kanë konflikt interesash, si bonuset e mundshme për arritjen e raporteve pozitive nga proçesi i validitimit ose i rakordimit;

ii. Të sigurohet që të gjitha pagesat (p.sh., dietat) për anëtarët e MSG-së: të deklarohen në mënyrë transparente; të jenë në propocion me shpenzimet aktuale të pjesmarrjes në takimet ose aktivitetet e MSG-së; dhe të miratohen nga të gjithë antarët e tij.

2. Të rishikohen kërkesat proceduriale dhe metotologjike për validim për të garantuar vlerësim rigoroz dhe të detajuar të pajtueshmërisë me Standardin EITI dhe për të zbuluar mospajtueshmëritë (Shih Pjesën 5 për detaje). Rishikimi duhet të marrë në konsideratë këta faktorë: nëse ka qenë qeveria e përfshirë në mënyrë të drejtpërdrejtë ose tërthorazi në

përgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG; dhe, nëse përfaqësuesit e OSCH janë të pavarur. Kjo kërkon që vlerësuesit të përcaktojnë pikëpamjet e shoqërisë civile që nuk është pjesë e MSG-së.

3. Të sigurohen udhëzime të kuptueshme për MSG lidhur me:

- a. Miratimin zyrtar të Shënimit Udhëzues të Shoqërisë Civile në Aneksin II, ose në të kundërt, zhvillimin e një udhëzimi të plotë suplementar për shoqërinë civile në lidhje me: Identifikimin e grupit më të gjerë të shoqërisë civile; përgjedhjen dhe emërimin e përfaqësuesve të shoqërisë civile; hartimin e kodit të sjelljes për grupet e interesit; zbatimi i proceseve robuste të informimit dhe bashkëpunimit.
- b. Krijimin e praktikave të mira për qeveritë që implementojnë për herë të parë EITI-n dhe MSG-në. Kjo duhet të ofrojë praktika të mira për qeveritë se si: (i) të ftojnë në mënyrë të hapur dhe transparente shoqërinë civile për të marrë pjesë në procesin EITI gjë që do të nxiste njohjen e gjerë të EITI-t; (ii) të shpjegojnë procesin EITI dhe përgjegjësitë, përfitimet, dhe mundësitetë kryesore lidhur me të, me fokus të veçantë në informimin e komuniteteve dhe organizatave të shoqërisë civile që nuk janë të familiarizuara me procesin EITI dhe që nuk e kuptojnë vlerën e angazhimit të burimeve njerëzore dhe financiare për të marrë pjesë në MSG; (iii) t'ju bëjnë të quartë palëve të interesuara se Standardi EITI vetëm sa përcakton kërkesat minimale për MSG-në dhe MSG-ja duhet të veprojë përtej këtyre kërkesave duke u kërkuar kompanive të deklarojnë informacione të tjera relevante (shih Pjesën 5 për rekomandime më të hollësishme).

Për grupet ndër-institucionale në vendet zbatuese

1. Të rishikohet procesi i përgjedhjes së përfaqësuesve të shoqërisë civile për të qartësuar faktin nëse qeveria ka qenë e përfshirë, drejtpërdrejt ose tërthorazi, në atë shkallë sa ka cënuar përgjedhjen e pavaruar të shoqërisë civile (shih Pjesën 3.1.1. të Raportit). Nëse rishikimi konstaton se qeveria ka ndërhyrë në këtë process, atëherë kërcohët që të zgjidhen sa më shpejt që të jetë e mundur përfaqësuesit e rinj të shoqërisë civile përmes një procesi të pavarur që

përfshin praktikat e mira të identifikuara në Shënimin Udhëzues të Shoqërisë Civile në Shtojcën II.

2. Duhet të përfitojnë shpërblime vetëm ata anëtarë të MSG-së që janë në përputhje me Rekomandimin 1(b) (për Sekretariatin Ndërkombëtar EITI dhe Bordin EITI, menjëherë më lart).

3. Të rritet angazhimi për transparencë duke publikuar:

a. Politikat dhe kuotat e shpërblimit për anëtarët e MSG-së;

b. Deklaratat financiare vjetore të audituara të MSG-së dhe/ose sekretariati kombëtar të cilat përmbajnë detaje mbi pagesat e bëra ndaj anëtarëve të MSG-së dhe,

c. Procesin e përgjedhjes të ndjekur nga secili grup interes i në MSG.

4. Të merret parasysh dhe të mbështetet roli i shoqërisë civile në MSG duke identifikuar barrierat për pjesëmarrje të plotë në MSG dhe përmarrjen e masave për kapërcimin e këtyre barrierave.

Për shoqërinë civile të përfshirë në procesin EITI në vendet zbatuese

1. Të garantohet pjesëmarrja aktive e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG në shqyrtimin dhe rishikimin e procedurave të qeverisjes së brendshme të nevojshme për validitum sipas Standardit EITI. Protokolli i ToR (Aneksi I) dhe Shënimi Udhëzues i Shoqërisë Civile (Aneksi II) mund të jenë instrumenta të dobishëm në hartimin e rregullave të qeverisjes së brendshme që mundësojnë përfshirjen e plotë dhe efektive të shoqërisë civile. Përveç kësaj, përfaqësuesit e OSHC-ve duhet të ndjehen të lirë të kërkojnë trajnim të kapaciteteve nga anëtarët e Sekretariatit Ndërkombëtar ose antarët e shoqërisë civile në Bordin EITI në lidhje me praktikat e mira të qeverisjes së brendshëm nga këndvështrimi i shoqërisë civile.

2. Përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG duhet të bashkëpunojnë me grupet e gjera në të gjithë vendin me qëllim:

a. Zhvillimin e një mandati koheziv për shoqërinë civile:

i. Duke identifikuar dhe duke krijuar një rrjet të gjerë të individëve, komuniteteve, dhe organizatave të shoqërisë civile të cilat dëshirojnë të informohen rreth EITI-t ose të marrin pjesë në proces;

ii. Duke komunikuar rregullisht me aktorë të interesuar në angazhimin e vazhdueshem me EITI për të kërkuar mendime dhe për të raportuar në mënyrë të rregullt në lidhje me proceset e MSG-së dhe EITI-t, dhe për të ndërtuar një vizion për mënyrën se si EITI mund të cojë përpara interest e publikut dhe komuniteteve të prekura nga veprimtaria e industrisë nxjerrëse; dhe,

iii. Duke përcaktuar parametrat për bashkëpunim midis përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG dhe grupeve të tyre më të gjera.

b. Hartimin e kodit të sjelljes i cili do:

i. Të përcaktojë pritshmëritë dhe përgjegjësitë e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG, të tilla si politikat e konfliktit i të interesit dhe kohëzgjatja e mandatit; dhe,

ii. Të zhvillojë një kuadër transparent dhe të përgjegjshëm për bashkëpunim dhe angazhim koheziv midis shoqërisë civile.

c. Rishikimin e proceseve ekzistuese të emërimit dhe përzgjedhjes së shoqërisë civile për të parë nëse ato janë hartuar në mënyrë të tillë që garanton përzgjedhjen e përfaqësuesve efektiv, legjitime dhe të pavarur në MSG; dhe,

d. Formalizimin e kritereve të kualifikimit dhe përshtatshmërisë për përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG.

Shoqëria civile duhet të përdorë Udhëzuesin e Shoqërisë Civile në Aneksin II të këtij Raporti gjatë zhvillimit të këtyre aktiviteteve.

3. Nëse nga rishikimi i procesit të përzgjedhjes rezulton se qeveria është përfshirë, drejtpërdrejt ose tërthorazi, në një masë të tillë që cënon përzgjedhjen e pavarur të shoqërisë civile (shih Rekomandimin 1 per MSG-të, menjëherë më lart), atëherë duhet të zhvillohet një proces i ri përzgjedhjeje sa më shpejt që të jetë e mundur. Kjo kërkon zbatimin e praktikave të mira të identifikuara në Udhëzuesin e Shoqërisë Civile në Aneksin II.

4. Përfaqësuesit e OSHC-ve në MSG duhet të respektojnë kriteret për transparencë duke paraqitur çdo vit pasqyra të detajuara të të gjitha pagesave të marra nga MSG ose sekretariati kombëtar, dhe duke deklaruar të gjitha burimet e financimit individual ose organizativ.

Për qeveritë në çdonjërin nga vendet zbatuese

1. Përpara themelimit të MSG-së, qeveritë duhet të kryejnë fushata ndërgjegjësimi me qëllim informimin dhe edukimin e publikut, kompanive dhe shoqërisë civile rreth EITI-t dhe rolit të secilit prej grupeve të interesit në zbatimin e tij, duke i kushtuar rëndësi kontaktit me aktorët në zonat ku zhvillohen aktivitetet e industrisë nxjerrëse. Pasi grupet e interesit të jenë njojur mjaftueshëm me nismën, qeveritë duhet t'ju dërgojnë atyre një ftesë të hapur për të marrë pjesë në MSG (Kërkesa 1.3 (f) (i)) në mënyrë që të gjithë aktorët të jenë në dijeni të ftesës (shih Pjesën 3.1.1. të Raportit).

2. Qeveritë duhet të përkujdesen që të mos ndikojnë në përzgjedhjen e anëtarëve të shoqërisë civile në MSG, qoftë drejtpërdrejt qoftë tërthorazi, pasi kjo cënon përzgjedhjen e pavarur të shoqërisë civile (shih Pjesën 3.1.1. të Raportit). Kjo mund të ndodhë duke para-aktuar llojin e

organizatave që mund të marrin pjesë në MSG, ose duke ia deleguar zgjedhjen e OSHC-ve një organizate që nuk është plotësisht e pavarur.

Për financuesit dhe organizatat ndërkombëtare të shoqërisë civile

1. Ti jepet prioritet mbështetjes së trajnimeve dhe ngritjes së kapaciteteve të shoqërinë civile me qëllim:

a. Realizimin e proceseve të fuqishme të ndërgjegjësimit dhe bashkëpunimit me grupet e gjera të shoqërisë civile, siç jepet në mënyrë më të detajuar edhe në Udhëzuesin e Shoqërisë Civile .

Në veçanti, kjo duhet të synojë pjesëmarrjen në proceset EITI të shoqerise civile dhe komuniteteve nga zonat qe preken nga aktivitetet nxjerrëse;

b. Hartimin e rregullave dhe procedurave të qeverisjes së brendshme që forcojnë kapacitetin e shoqërisë civile për të ndikuar në vendim-marrjen e MSG-së.

4. Përfaqësimi i Grupeve të Interesit dhe Përfshirja në proceset EITI

Përbledhje

Është detyrë e qeverisë që të garantojë përfaqësim adeguat të grupeve të interesit në MSG¹⁰⁴ dhe zhvillimin e veprimtarive efikase të komunikimit dhe bashkëpunimit me grupet e gjera.¹⁰⁵ Megjithatë, diversiteti gjeografik apo gjinor në MSG është i kufizuar. Vlera e përfshirjes së aktorëve, të cilët preken në mënyrë të drejtpërdrejtë nga aktiviteti nxjerrës, në procesin EITI është e pacmueshme, por ende tepër e nënvlërësuar. Aktorët vendorë mund të angazhohen në mënyra të ndryshme, duke filluar që nga përfshirja e drejtpërdrejtë në MSG përmes bashkëpunimit të rregullt me përfaqësuesit e MSG duke u dhënë atyre mundësinë që të shpalosin pikëpamkjet e tyre në lidhje me procesin EITI. Qeveria dhe MSG duhet ti japin prioritet përpjekjeve serioze për t'u angazhuar në aktivite informimi dhe bashkëpunimi-veçanërisht me organizatat lokale dhe komunitetare në rajonet ku zhvillohen aktivitetet nxjerrëse - për t'ju dhënë mundësi aktorëve të interesuar të jalin mendimin e tyre në lidhje me procesin EITI. Një nga efektet pozitive të kësaj është rritja e ndërgjegjësimit të publikut dhe debatit në lidhje me nismën dhe transparencën në industrinë nxjerrëse. Kjo rrit gjithashtu rëndësinë dhe lexueshmërinë e raporteve EITI, krahasuar me situatën kur aktorët kryesorë nuk janë pjesë e procesit.

Masat e nevojshme për të siguruar përfaqësim dhe përfshirje adeguate në procesin EITI do të varen nga konteksti në secilin vend. Megjithatë, disa prej qasjeve të përgjithshme janë:

- Mbështetja e drejtpërdrejtë e diversitetit gjeografik dhe përfaqësimit lokal në MSG, dhe zgjerimi i EITI-t në nivel lokal;
- Garantimi i diversitetit gjinor në MSG ;

- Vënia e theksit mbi rëndësinë e përfshirjes në MSG dhe aktivitetet EITI të komuniteteve të prekura nga aktiviteti nxjerrës ; dhe ,
- Rritja e bashkëpunimit midis qeverisë dhe shoqërisë civile dhe zgjedhësve të tyre, me focus të veçantë në përfshirjen e publikut dhe shoqërisë civile që ndodhet në zonat ku zhvillohet industria nxjerese.

4.1. Diversiteti në MSG: Përfaqësimi gjeografik dhe gjinor

Standarti EITI kërkon që grupet e interesit të “marrin parasysh dëshirën përfaqësim pluralist dhe të larmishëm” ¹⁰⁶. MSG duhet të pasqyrojë larmishmërinë e aktorëvedhe interesave brenda vendit, në mënyrë që diskutimet dhe vendimet për zbatimin e EITI të pasqyrojnë pikëpamjet e publikut - të cilët janë aktorët kryesorë që përfitojnë nga ky proces. Të gjitha grupet e interesit në MSG duhet të fokusohen në arritjen e diversitit të duhur gjinor, dhe nëse është e mundur të përfshijnë përfaqësues nga fushat e industrisë nxjerrëse.

4.1.1. Diversiteti gjeografik: nxitja e pjesëmarrjes së aktorëve nga zonat nxjerrëse

Në shumicën e MSG-ve të vlerësuara, përfaqësimi i rajoneve gjeografike jashtë kryeqytetit është jashtëzakonisht i kufizuar në të gjitha grupet e interesit që formojnë MSG-në. Kjo nuk është e habitshme, duke parë se vetëm 10% e vendeve të studiuara kishin politika që kërkonin që grupet e ineteresit të merrnin parasysh diversitetin gjeografik të vendit gjatë emërimit të përfaqësuesve.

¹⁰⁴ Kërkesat e standartit EITI 1.3(f)(ii).

¹⁰⁵ Kërkesat e standartit EITI 1.3(g)(ii)-(iii).

¹⁰⁶ Kërkesat e standartit EITI 1.3(f)(ii).

Duke pasur parasysh rëndësinë dhe përfitimet e përfshirjes së palëve të interesuara nga rajonet nxjerrëse (shiko pjesën 4.2 më poshtë), éshtë pér t'u habitur sesi nuk éshtë marrë në konsideratë mundësia e përfshirjes në mënyrë direkte në MSG të zérave nga rajonet nxjerrëse. Në disa prej MSG-ve të vlerësuara që kishin përfaqësues nga rajonet nxjerrëse, anëtarët e MSG-së folën në mënyrë pozitive pér përfitimet dhe këndvështrimet që solli ky përfaqësim në procesin EITI. Nga ana tjetër, të gjithë përfaqësuesit e MSG-së në Kolumbi, të cilët janë të vendosur në Bogota, shprehën shqetësimin në lidhje me mungesën e përfaqësimit të drejtpërdrejtë në MSG të komuniteteve të prekura nga aktivitetet nxjerrëse e cila ndikon potencialisht në ligjshmërinë dhe efektivitetin e MSG-së.¹⁰⁷

Sigurisht që ekzistojnë vështirësi në inkurajimin e diversitetit gjeografik në antarësinë e MSG-së. Anëtarët e MSG-së shpjeguan se pengesë pér diversitetin gjeografik janë burimet financiare pasi anëtarët potencialë nuk mund te përballojnë shpenzimet e udhëtimit pér të marrë pjesë në takimet që zhvillohen në qytetet e mëdha ndërsa fondet pér rimbursimin e këtyre shpenzimeve nuk mund të sigurohen as nga MSG-të as nga burime të tjera të pavarura. Gjithashtu, në rastet kur MSG-ja nuk éshtë e mirë-organizuar- pér shembull, kur njoftimet pér mbledhje nuk bëhen në kohën e duhur, pra paraprakisht – individët që vijnë nga rajone jashtë yteteve të mëdha, ku mbledhjet zhvillohen përgjithësisht, janë ata që preken më negativisht. Kjo përforcon nevojën pér procese të qëndrueshme dhe efektive të qeverisjes dhe sekretariate të pajisura me burime të mjaftueshme, të diskutuara në Pjesën 1 dhe 2 të këtij Raporti.

Kutia 8: Qasjet ndaj përfaqësimit gjeografik

Përfaqësimi gjeografik i shënjestruar nga OSHC-të në: **Filipine, Guatimalë** dhe **RDK**

Grupet e shoqërisë civile në **Filipine** kanë vendosur që brenda kuotës prej pesë anëtarësh, të ketë përfaqësues nga secila prej tre bashkësive ishullore. Kjo garanton përfaqësimin nga rajonet ku zhvillohet industria nxjerrëse. Po kështu, përzgjedhja e shoqërisë civile në **Guatimalë**

bazohet në rajonet gjeografike (një anëtar përfaqëson veriun, një tjetër perëndimin, e kështu me rradhë). Në RDK në 2014, kur duhej të zgjidhej një përfaqësues i ri i shoqërisë civile, shoqëria civile ra dakort që përfaqësuesi të ishte nga një zonë nxjerrëse (pasi nuk kishte përfaqësues nga këto rajone) duke e përqëndruar procesin e përzgjedhjes në Katanga.

Përfaqësimi gjeografik në MSG: Nigeri

Shpërndarja e vendeve të anëtarëve të MSG-së sipas Dekretit Nigerian (2007) dhe Statutit të Bordit (2012) kërkon që anëtarët e MSG të përfaqësojnë se cilën prej gjashtë zonave gjeopolitike të **Nigerisë**. Kjo është një praktikë e mirë, megjithëse përmirësimi i mëtejshëm i saj do të nxiste përfshirjen më të madhe të përfaqësuesve nga rajonet nxjerrëse: në praktikë vetëm një nga gjashtë zonat - Jugu - zona gjeo-politike jugore – ndikohet në mënyrë disproporcionale nga aktivitetet e industrisë nxjerrëse .

¹⁰⁷ Intervista me Anëtarët e MSG-së në Kolumbi tregojnë që të gjithë anëtarët jetonin në Bogota, gjithësesi materiali që i është dhënë MSI Integrity-së tregon se ka pasur përpjekje për të siguruar përfshirjen e krahinor nëpërmjet përfshirjes së një rrjeti krahinor shoqash nga krahina Sucre.

4.1.2. Diversiteti gjinor

Zhvillimi i një studimi të plotë për diversitetin gjinor në MSG ishte i vështirë për shkak të mungesës së listave të plota të antarëve aktualë të MSG-së (shih Pjesa 1.1.2)¹⁰⁸. Mbështetur në listat e publikuara nga 23 vende të cilat përbajnë detaje të mjaftueshme (emrat e anëtarëve) për të vlerësuar diversitetin gjinor në MSG, tregohet qartë se niveli i përgjithshëm i diversitetit gjinor në të gjitha MSG-të e vendeve zbatuese është jashtëzakonisht i ulët. Disa MSG, si ajo e Bregut të Fildishtë dhe Jemenit, nuk kanë përfaqësues femra, ndërsa në shumicën e MSG-ve përfaqësimi i femrave është më i ulët se 25 %. Tabela 8 jep listën e vendeve me përqindjen më të lartë të anëtarëve femra të rend zbritës.

Gjatë diskutimeve me anëtarët e MSG-së, u vu re se shumica e MSG-ve e kuptojnë rëndësinë e të paturit të një ekuilibri gjinor, dhe mbështesin punën drejt arritjes së këtij qëllimi. Për shembull, komiteti drejtues i shoqërisë civile në Nigeri e konsideroi barazinë gjinore si pjesë të

kritereve për përzgjedhjen e anëtarëve në vitin 2012 dhe e përfshinë atë në memorandumin e mirëkuptimit. Megjithatë, të dhënat tregojnë se janë bërë përpjekje të pakta në drejtim të përmirësimit të barazisë gjinore. Për shembull, vetëm 10 % e vendeve të studiuara kishin miratuar politika lidhur me diversitetin gjinor në përzgjedhjen e përfaqësuese.

Megjithëse të gjithë përfaqësuesit e intervistuar treguan gadishmëri për të përmirësuar diversitetin gjinor në MSG dhe për të punuar në drejtim të kapërcimit të pengesave ndaj parimit të barazisë, disa individë u shprehën se rivendosja e kuotave të reja apo kërkesa për diversitet mund të jenë të vështira për tu përbushur, ose mund të ndikojnë në dobësimin e kapacitetit të MSG-së, për shkak të perceptimeve lidhur me mungesën e eksperteve femra të afta. Megjithëse hetimi mbi saktësinë e pretendimeve të tillë ishte përtej objektit të këtij vlerësimi, MSG-të që përballen me këtë problem mund, dhe duhet, të ndërmarrin hapa për të adresuar sfidat e kapaciteteve të kandidatëve. Për shembull, MSG-të mund të:

- Nxisin grupet e interesit të emërojnë femra si anëtare alternative, duke u dhënë atye mundësi të marrin eksperiencë dhe njohuri institucionale rreth procesit EITI, duke rritur në këtë mënyrë numrin e kandidateve femra të kualifikuara për zgjedhjet e ardhshme në MSG ; dhe / ose ,

Tabela 8: Diversiteti gjinor në Antarsinë e MSG-së

Kjo tabelë liston vendet me përqindjen më të lartë të anëtarëve femra të rend zbritës, bazuar në informacionin e publikuar apo të dhënë për këtë qëllim.

Shteti	Anëtaret Femra (%)
Trinidad dhe Tobago	52.6
Norvegjia*	50.0
Madagaskari	50.0
Mozambiku	46.2
SHBA	36.0
Nigeria	33.0
Ishujt Solomon	28.5
Shqipëria	28.0

Timor Lindor	26.7
Filipine	22.5
Peru	21.4
Ukraine	19.0
Gana	17.3
Mali	13.6
Tanzania	12.5
RDK	11.0
Cameroon	8.7
Azerbaijan	8.3
Guinea	8.0
Iraku	5.5
Togo	4.1
Bregu i Fildishtë	0.0
Jemen	0.0

* Sipas ligjit Norvegjez, kërkohet një ekuilibër gjinor 50/50 për çdo komitet të mbledhur për të këshilluar qeverinë, dhe kjo reflektohet në anëtarësinë e tyre që përbëhet saktësisht nga 6 anëtare meshkuj dhe 6 anëtare femra.

¹⁰⁸ Për qëllime të matjes së balancës gjinore të anëtarësimit në MSG, kishte 23 anëtarë në listë, ku ishte renditur dhe gjinia, ishte në gjendje të konfirmoheshin gjatë intervistave, apo e cila përbante emrat e parë dhe të fundit të anëtarëve gjë kjo e mjaftueshme për të lejuar për një kërkim në internet për të konstatuar gjininë e anëtarëve. Këto përfshinin disa nga listat anëtarëve që ishin ose në dispozicion të publikut ose ju dhanë MSI Integrity në 1 mars 2014 dhe shtesë informacioni i marrë ose konfirmuar gjatë vizitave në vend apo intervistave për vlerësimet e praktikës së qeverisjes. Për shembull, Azerbajxhani, Kameruni, RDK-ja, dhe listat e anëtarëvetëe Shteteve të Bashkuara iu shtuan pas intervistave të palëve të interesuara.

- Të adoptohet një politikë që i detyron grupet e interesit në MSG (qeverinë, kompanitë dhe shoqërinë civile), përfaqësimi i të cilave karakterizohet nga një pabarazi gjinore më të lartë se raporti 60/40 (mashkull/femër) të deklarojnë publikisht hapat që po ndërmerren për të arritur ekuilibrin në të ardhmen.¹⁰⁹

Disa qasje të tjera përfshijnë trajnimet dhe vlerësimet për cështje të ndjeshmërisë gjinore.

4.2 . Duke vlerësuar rëndësinë e përfshirjes në EITI të aktorëve nga zonat e aktivitetit nxjerrës

Duket se vetëm një numër shumë i vogel i vendeve EITI kanë angazhuar në mënyrë aktive dhe intensive aktorët dhe komunitetet lokale të përqëndruara në rajonet nxjerrëse. Angazhimi i aktorëve lokalë mund të ndodhë në shumë mënyra, duke filluar nga përfshirja e drejtpërdrejtë

në MSG përmes bashkëpunimit të rregullt me përfaqësuesit e MSG-së dhe krijimit të mundësive për të shprehur pikëpamjet e tyre në lidhje me procesin EITI .

Shumë përfaqësues nga MSG-të e marra në studim nuk e vlerësonin rëndësinë e angazhimi të komunitetit lokal në EITI. Kjo lidhet pjesërisht me keqkuptimin (të trajtuar në Pjesën 5 të Raportit) se EITI ka të bëjë vetëm me çështjet kombëtare. Megjithatë, EITI mund dhe duhet të shërbejë si platformë për përmirësimin e të gjitha formave të transparencës në lidhje me industrinë nxjerrëse, dhe në mënyrë të vecantë me shqetësimet lokale.

Përfitimet e përfshirjes së aktorëve lokalë janë të mëdha. Kjo mund të rrisë mbështetjen, legjitimitetin dhe efektivitetin e EITI-t bazuar në njohuritë e aktorëve që preken më shumë nga industria nxjerrëse, duke fuqizuar angazhimin e tyre në një institucion që ka autoritetin të rrisë transparencën në shumë mënyra domethënëse. Nga ana tjetër, kjo ndihmon në zgjerimin e procesit EITI për të reaguar në mënyrë të drejtëpërdrejtë ndaj çështjeve të transparencës që janë më të rëndësishme për komunitetet në vend. Përfshirja e aktorëve lokalë do të shërbejë për të cuar përpara misionin e EITI-it për të rritur debatin publik rreth qeverisjes së industrisë nxjerrëse dhe për të lartësuar figurën e EITI-t brenda komuniteteve që preken nga aktivitetet nxjerrëse.

Përvuja ne Compostela Valley në Filipine demonstron fuqinë dhe potencialin e angazhimit të aktorëve lokalë për të çuar përpara procesin EITI (shih Rastin Studimor në Kutinë 9).

¹⁰⁹ Një sugjerim për ta tejkualuar këtë problem mund të jetë që aty ku boshllëku i gjinisë në MSG është më i madhe se 60/40 (i.e., ku gratë numërojnë më pak se 40% të MSG-së) në çfarëdolloj viti, mund të bëhet një kërkesë për MSG-në që të ndërmarrë një vlerësim të pavarur të gjinisë për të identifikuar pengesat strukturore përfshirjen e gjinisë dhe që të shenjojë hapat për tu ndërmarrë për të tejkualuar këto pengesa. Ky vlerësim mund të përfshijë gjithashtu një vlerësim të ndjeshmërisë të metarialeve publike të prodhua nga MSG-ja.

Kutia 9: Filipine - Përfitimet e mëdha si rezultat i angazhimit të komuniteteve dhe aktorëve lokalë në EITI

Compostela Valley është një nga 81 krahinat e Filipineve. Edhe pse në krahinë jetojnë më pak se 1% e popullsisë së vendit, ajo prodhon sasinë më të madhe të arit në vend.

Sipas ligjit kombëtar, për aktivitetet minerare që zhvillohen në zona të përcaktuara si "toka indigjene" kërkohet miratimi i pavarur, paraprak dhe i informuar i Filipinezëve indigjene të zonës, ndërsa renta minerare prej 1% i paguhet këshillit përkatës indigen.¹¹⁰ Në vitet e fundit, komunitetet lokale janë ankuar rreth keqmenaxhimit të këtyre taksave dhe keqpërdorimit të të ardhurave nga qeveria, duke kërkuar transparencë më të madhe për të ardhurat nga industria nxjerrëse lidhur me sipërmarrjet e mëdha minerare, ekiztuese apo të propozuara, si dhe qindra sipërmarrje të vogla ekzistuese.

Bantay Kita, rrjeti i shoqërisë civile i lidhur me PWYP, i cili ka organizuar konsultime rajonale për cështjen e EITI-t (shih Kutinë III në Udhërrëfyesin e Shoqërisë Civile), ftoi pjesmarrës nga Compostela Valley për të marrë pjesë në konsultimet e organizuara nga shoqëria civile gjatë prezantimit të nismës në Filipine në 2012. Përmes kësaj dhe eksposzimeve të tjera, pushteti vendor dhe udhëheqësit indigenë në Compostela vendosën të çonin përpara nismën e tyre për transparence të modeluar sipas kërkesave të raportimit EITI, por duke u shtrirë përtej kërkesave minimale të Standartit EITI.

Bazuar në Urdhërat Ekzekutive të lëshuar në 2012 dhe 2013, pushteti lokal themeloi "një këshill lokal për transparence dhe llogaridhënie në industrinë nxjerrëse"¹¹¹. Në Këshill marrin pjesë kompani të vogla dhe të madhe, zyrtarë lokalë, agjenci qeveritare kombëtare, si dhe katër përfaqësues nga këshilli provincial fisnor dhe pesë OJQ lokale. Këshilli drejtohet nga Guvernatori i krahinës, ndërsa nënkyryetari i saj është përfaqësues i pushtetit lokal nga popullsia indigjene. Këshilli financohet nga të ardhurat e mbledhura nga qeveria lokale nga aktivitetet minerare. Ai mblidhet të paktën një herë në tremuaj ndërsa vendimet merren me konsensus.

Qëllimet e nismës përfshijnë "institucionalizimin e mekanizmave të pjesëmarrjes në drejtim të transparencës dhe llogaridhënieve në zhvillimin e industrisë minerare "dhe "krijimin e partneritetit të fortë ndërmjet pushtetit lokal dhe qendor, sektorit privat të angazhuar në minierat lokale, organizatave të shoqërisë civile dhe komunitetit vendas"¹¹².

Këshilli ka hartuar një dekret që përmban deklaratën tip të raportimit për mbulimin e këtyre çështjeve. Sipas urdhrit ekzekutiv, deklarata tip e raportimit duhet të adresoje çështje që kapërcejnë qëllimin e EITI-t. Këto përfshijnë deklarim të:

- Nivelit të konsultimeve publike apo "proceset e miratimit paraprak dhe të lirë" të ndërmarra, dhe vlerësimin e mjaftueshmërisë së tij;
- Rezultateve të monitorimit të ndikimeve në mjedis, shëndet dhe kulturë si rezultat i operacioneve minerare;
- Të ardhurave të mbledhura nga organe të ndryshme lokale nga industritë nxjerrëse; dhe,
- Mënyrës së alokimit dhe përdorimit të të ardhurave të mbledhura në nivel lokal.

Deri në 1 Tetor 2014 Dekreti nuk është finalizuar dhe nuk është nxjerrë ende për konsultim publik. Megjithatë, në qoftë se miratohet, sistemi i raportimit do të veprojë në mënyrë tërësisht të pavarur nga EITI dhe do të ketë vlerë jashtëzakonisht të madhe në nivel lokal.

110 Urdhëri Administrativ Nr. 2010-21 (28 Qershori 2010), § 16; Indigenous Peoples' Akti i të Drejtave 1997, § 59.

111 Republika e Filipineve, Qeveria Lokale e Compostela Valley, Urdhëri Ekzekutiv Nr. EO.018.2013, "Urdhëri Ekzekutiv Amendues Nr. 020

Seria e 2012-ës, Krijimi i Këshillit Provincial Ndërinstitucional për Transparencën dhe Llogaridhëni në Industrinë Nxjerrëse" (12 Gusht 2013) § 2.

112 Republika e Filipineve, Qeveria lokale e Compostela Valley, Urdhëri Ekzekutiv Nr. EO.018.2013, Urdhëri Amendues Nr 020 Seria e 2012-ës, Krijimi i Këshillit Provincial Ndërinstitucional për Transparencën dhe Llogaridhëni në Industrinë Nxjerrëse"

4.3. Informimi dhe ndërlidhja midis Anëtarëve të MSG-së dhe Grupeve të tyre Përfaqësuese

Si Standarti EITI ashtu edhe Regullat EITI kërkojnë që anëtarët e MSG-së të mbajnë lidhje me grupet e tyre.¹¹³ Ky është një detyrim i rëndësishëm që garanton besueshmërinë dhe efektivitetin e EITI-t, pasi ofron mundësi për reflektim në lidhje me ndikimin e EITI-t në rajonet nxjerrëse dhe në publikun e gjerë në përgjithësi. Megjithatë, disa qeveri dhe përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG kanë përcaktuar procese të qarta për realizimin e informimit dhe bashkëpunimit me grupet përkatëse. Kjo ndoshta nuk është befasuese duke ditur qe vetëm 17% e vendeve në studim kanë rregullore për qeverisjen e MSG-së të cilat kerkojnë që përfaqësuesit të bashkëpunojnë me zgjedhësit e tyre për të garantuar përfaqësim të saktë të

pikëpamjeve të grupeve të interesit, dhe vetëm 41% e tyre kanë rregullore që kërkojnë që MSG të ndërmarrë fushata ndërgjegjësimi për edukimin e publikut në këtë aspekt.

Duhet theksuar se anëtaret e MSG që vijnë nga kompanitë nxjerrëse janë në gjendje të mbledhin në mënyrë të rregullt pikëpamjet e kompanive që nuk kanë përfaqësues në MSG dhe shpesh kanë linja të drejtpërdrejta komunikimi sa herë që diskutohen çështje të mëdha. Ndoshta kjo ndodh sepse grupet e tyre janë më të vogla dhe më mirë të përcaktuara.

4.3.1. Komunikimi dhe bashkëpunimi i qeverisë me publikun, në veçanti me komunitetet që jetojnë në rajonet nxjerrëse

Në pesë vendet e vizituara, nuk kishte asnjë dëshmi që tregonte se përfaqësuesit e qeverisë kanë ndërmarrë hapa për të bashkëpunuar me elektoratin e tyre: publikun. E vetmja formë komunikimi e ndërmarrë nga shumë prej qeverive ishte publikimi i raporteve të përfunduara EITI. Në disa vende, përfaqësuesit e intervistuar të shoqërisë civile sqaruan se qeveria pret që të gjitha konsultimet publike lidhur me EITI-in te behen, dhe në disa raste edhe të financohen, nga shoqëria civile. Megjithëse ekziston një mbivendosje e grupeve të shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të qeverisë në MSG, qeveria ka detyrimin themelor të raportojë mbi progresin e arritur dhe të kërkojë në mënyrë të vazhdueshme komente lidhur me aktivitetet e MSG-së gjatë zbatimit të procesit EITI. Qeveria duhet ta shkarkojë këtë përgjegjësi duke shkëmbyer informacione dhe duke kërkuar reagimin e publikut të gjerë për këtë proces, duke u përqëndruar kryesisht tek ata që jetojnë në zonat ku zhvillohet industria nxjerrese. Ajo mund te konsultohet me shoqërinë civile për këtë proces, por nuk mund të mbështetet vetëm tek shoqëria civile për realizimin e informimit dhe marrjen e komenteve të publikut.

4.3.2. Komunikimi dhe bashkëpunimi i shoqerise civile me grupet e interesit në rajonet nxjerrëse

Shoqëria civile në shumë vende organizon pak ose aspak fushata informimi apo bashkëpunimi me komunitetet lokale dhe organizatat komunitare në zonat e aktiviteteve nxjerrëse apo me publikun e gjerë, megjithatë këta aktorë përbëjnë një pjesë të rëndësishme të elektoratit të

tyre: shpesh ata janë pikërisht njerëzit apo organizatat që shoqëria civile përfaqëson. Megjithatë, siç shpjegohet në Pjesën 3.4.1 të Raportit, përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG gëzojnë legjimititet dhe ndikim më të madh në rezultatet e MSG-së kur punojnë së bashku dhe angazhohen në fushata komunikimi dhe konsultime përmes një procesi formal, gjithëpërfshirës, dhe te rregullt. Bashkëpunimi mund të jetë gjithashtu i dobishëm për krijimin e hapësirave për debat qytetar jashtë MSG-së në lidhje me qeverisjen e industrisë nxjerrëse dhe transparencen në përgjithësi. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për vendet ku ekzistojnë shqetësimë për ambientin mundësues, pasi diskutimet publike përfitojnë nga përkrahja nderkombetare që shpesh vjen me EITI-n.¹¹⁴

113 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(iii); Rregullat EIT , Kërkesat 4(e).

114 Standarti EITI Standard, Kërkesat 1.3(e) (të cilat i kërkojnë qeverisë që të sigurojë që përfaqësuesit, duke përfshirë por duke mos u kufizuar të anëtarët dhe të grupeve të interesit duhet: i. Të kenë mundësi të flasin hapur mbi transparencën dhe çështjet e qeverisjes së burimeve natyrore. [dhe] iv. Të mund të punojnë lirshëm dhe të shprehin mendimet për EITI-në pa kufizime, detyrim apo inat.”).

Rekomandime

Për Sekretariatin Ndërkombëtar dhe Bordin EITI

1. Të qartësohet fakti se Standardi EITI përcakton kërkesat minimale, kundrejt atyre maksimale, që duhet të ndiqen nga vendet zbatuese (shih Pjesën 5 të raportit), dhe që vendet lejohen dhe inkurajohen të fusin praktika të reja, si:

- Zgjerimi i procesit për të përfshirë nën-procese të nivelit lokal;
- Krijimi i grupeve të tjera të interesit për përfaqësim në MSG (p.sh., komunitete dhe organizata komunitare në fushat e aktiviteteve nxjerrëse); dhe/ose,
- Miratimi i kërkesave për transparencë në lidhje me çështje lokale, të tilla si monitorimi i të drejtave të njeriut, ndikimeve në mjedis, shëndeti dhe ndikime të tjera dhe aktiviteteve te industrisë nxjerrëse.

2. Të pajisen MSG-të me udhëzime gjithëpërfshirëse lidhur me:

- Diversitetin gjeografik në përfaqësim. Udhëzimi duhet: (i) të theksojë rëndësinë e diversitetit gjeografik, veçanërisht nga rajonet që preken nga aktivitetet nxjerrëse; dhe, (ii) të inkurajojë MSG-të dhe grupet e interesit të zbusin sfidat për arritjen e diversitetit gjeografik, për shembull

duke ndjekur qasjet e përshkruara në Pjesën 3 dhe 4 të Raportit, si dhe duke nxitur qasjet lokale ndaj EITI-t;

b. Arritjen e përfaqësimit të ndryshëm gjinor në MSG. Udhëzimi duhet: (i) të bëjë të qartë se secili prej grupeve të interesit duhet të luftojë për arritjen e barazisë gjinore; (ii) të përfshijë shembuj nga rastet studimore ose praktikat e mira në mënyrë që MSG dhe grupet e interesit të arrijnë barazi gjinore ne perfaqesimin e MSG-se, psh., duke nxitur emërimin e zëvendeseve femra nëse përfaqësimi femëror është i ulët ; dhe, (iii) të detyrojë grupet e interesit që kanë me pak se 40% të perfaqesuesve femra të shpjegojnë publikisht faktorët që kanë penguar në emërimin e grave, dhe hapat që janë duke u ndërmarrë për arritjen e barazisë gjinore në te ardhmen; dhe ,

c. Dhe si të realizohet e një proces efektiv i komunikimit dhe bashkëpunimit, veçanërisht në përfshirjen e palëve të interesuara nga zonat ku zhvillohet industria nxjerrëse.

Për grupet ndër-institucionale në çdo vend zbatues

1. Të rishikohet përbërja e anëtarëve te MSG për të vlerësuar diversitetin gjinor dhe gjeografik dhe për të ndërmarrë hapat e nevojshëm për korrigimin e këtyre mangësive, siç përshkruhet në Pjesën 4 të Raportit.

2. Të sigurohet përfshirja në procesin EITI të palëve të interesuara nga komunitetet në rajonet e prekura nga aktivitetet e industrisë nxjerrëse janë. Kjo mund të realizohet përmes:

a. Krijimit të një grupei përfaqësuesish në MSG nga zonat e industrisë nxjerrëse me të drejta të barabarta në proceset vendimmarrëse të MSG;

b. Inkurajimit të palëve të interesuara për të zgjedhur përfaqësues nga zonat e prekura nga aktivitetet e industrisë nxjerrëse apo për të shpjeguar mungesën e tyre. Këta përfaqësues mund të janë nga organizatat komunitare, grupet indigjene, minatorë të vegjël apo artizanal dhe zyrtare të pushtetit lokal; ose,

c. Institucionalizimit të kërkesave te detyrueshme për komunikim dhe bashkëpunim për secilin grup interes i në vecanti dhe MSG-në në përgjithësi, për të nxitur komunikimin e rregullt me zgjedhësit dhe vecanerisht me publikun në rajonet e prekura nga aktivitetet e industrisë nxjerrëse.

3. Të shqyrtohet mundësia e krijimit formal, apo nxitjes joformal të proceseve EITI në nivel lokal që synojnë përfshirjen e aktorëve nga pushteti lokal, kompanitë, komunitetet, dhe shoqeria civile për të nxitur angazhimin dhe debatin publik në lidhje me qeverisjen e burimeve të industrisë nxjerrëse, çështjet e transparencës, si dhe procesin kombtar të zbatimit EITI.

4. Të përcaktohen kerkesa te qarta proceduriale për secilin nga grupet e interesit në MSG për realizimin e procesit të informimit dhe bashkëpunimit me publikun e gjerë dhe zgjedhësit e tyre specifike. Në veçanti, MSG duhet të zhvillojë një strategji komunikimi dhe informimi për të udhëhequr qeverinë dhe aktoret e shoqerisë civile në realizimin e informimit dhe bashkëpunimit me publikun. Informimi dhe bashkëpunimi duhet të përfshijnë së paku:

a. Raportimin në lidhje me diskutimet dhe vendimet e rëndësishme nga MSG dhe proceset e EITI; dhe,

b. Marrjen e informacionit dhe pranimin e komenteve nga grupet e interesit për çështje dhe tema që do të shqyrtohen nga MSG në të ardhmen.

Udhëzime më të detajuara mbi ndërlidhjen gjenden në Udhëzuesin e Shoqërisë Civile në Aneksin II, i cili është i zbatueshëm edhe për grupe të tjera interesit.

Për shoqerinë civile aktive në EITI ne secilin prej vendeve zbatuese

1. Të realizohet informimi dhe bashkëpunimi me publikun si dhe me një grup me të gjira zgjedhësish të aktorëve të shoqërisë civile - përfshirë OSHC-të në nivel kombëtar, rajonal, lokal,

dhe komunitar – përmes një procesi gjithëpërfshirës dhe të rregullt. Shoqëria civile duhet të përdor Udhëzuesin e Shoqërisë Civile në Aneksin II gjatë realizimit të ketyre aktiviteteve.

Për qeveritë në çdo vend zbatues

1. Të rrisin përfshirjen e publikut, si dhe të zyrtarëve, ministrike dhe agjencive përkatëse, si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë lokal, për të realizuar një process të rregullt informimi dhe bashkëpunimi. Udhëzime më të hollësishme në lidhje me bashkëpunimin jepen në Udhëzuesin e Shoqërisë Civile në Aneksin II i cili mund të përshtatet për bashkëpunimin qeveritar. Këto procese duhet të theksojnë rëndësinë e marrjes së informacionit dhe reagimeve nga zgjedhesit që ndodhen në zonat e prekura nga industria nxjerrëse.

5. Kuadri dhe Mbikëqyrja Globale e EITI-t

Përbledhje

Intervistat me anëtarët e MSG-ve dhe grupet e tjera te interesit në vendet EITI në mbarë botën kanë nxjerrë në pah shqetësimet në lidhje me faktin nëse kuadri dhe mekanizmat e mbikëqyrjes së EITI-t po kufizojnë potencialin e Nismës për të ndikuar në qeverisjen e industrisë nxjerrëse.

Më konkretisht:

- Disa vende kanë marrë statusin "EITI Compliant" (vend anëtar në përputhje me Standartet EITI) pavarësisht se nuk jane në përputhje me Rregullat e EITI. Ky fakt nuk është zbuluar nga Shoqata EITI, gjë që tregon se procesi aktual i validimit nuk është mjaftueshëm rigoroz ose i detajuar për të identifikuar në mënyrë adekuate nëse një vend është, në fakt, EITI Compliant. Përveç kësaj, nuk ekziston një qasje e qartë për raportimin e shqetësimeve të mospërputhjes nga anëtarët e MSG-ve ose grupeve të tjera të interesit tek një organ ndërkombëtar i pavarur i mbikëqyrjes ndërmjet periudhave te validitimit.
- Për shumë anëtarë të MSG-ve duket se qëllimi kryesor i procesit EITI është vlerësimi si "EITI Compliant", në vend që të fokusohen në sigurimin e rezultateve të transparencës të cilat, nga ana tjetër, do të çojnë në llogaridhënie më të madhe apo qeverisje të përmirësuar të burimeve. Kjo situatë lejohet edhe nga kuadri i Standardit EITI i cili nuk i nxit apo stimulon MSG-të të bëjnë progres përtej kërkeseve minimale që përban Standardi EITI. Perpjekjet rastesore nga ana e pjesëtarëve individualë te MSG-ve për zgjerimin e procesit në mënyrë që ai të përfshijë raportimin transparent për çështje te rëndësishme në kontekstin kombëtar, të tilla si raportimi mbi ndikimet mjedisore, të drejtat indigjene, ose pagesat dhe të ardhurat e qeverisjes vendore, shpesh janë kundershtuar nga MSG-të me pretendimin se kjo e kapërcen Standartin EITI. Shpesh, kjo gjë ka çuar në kufizim të numrit të aktorëve të interesuar të marrin pjesë në MSG, apo procese më të gjera EITI.

5.1. Garantimi i mjeteve të mjaftueshme për adresimin e shqetësimeve në lidhje me pajtueshmërinë me Standardin EITI

Një nga shqetësimet kryesore që ngrë ky studim është se disa vende duket se zotërojnë statusin "EITI Compliant" pavarësisht shkeljeve të vazhdueshme të Rregullave të EITI-t. Kjo cënon seriozisht integritetin e statusit "EITI Compliant" si dhe besueshmërinë e vetë procesit EITI. Bordi i EITI-t duhet të marrë masa urgjente për adresimin e kësaj çështjeje.

5.1.1. Monitorim i pamjaftueshëm në drejtim të Pajtueshmërisë me Standartin EITI

Monitorimi i EITI-t mbështetet në pajtueshmërinë e tyre me kërkesat themelore të anëtarësimit – të formuluarra fillimisht në Rregullat EITI, dhe tashmë në Standartin EITI - përmes një procesi të njobur si "validimi". Sipas Rregullave EITI, vleresimet e validimit duhet të bëhençin çdo pesë vjet. Ndërsa sipas Standardit EITI, validitimi duhet të bëhet çdo tre vjet.

Rritja e frekuencës së validimit shënon një hap pozitiv në drejtim të zbulimit më të shpejtë të mospërputhshmërisë. Megjithatë, rritja e frekuencës së validimit duhet të shoqërohet me një përmirësim në rigorozitetin dhe thellimin e ketyre vleresimeve. Procesi aktual i validimit nuk ka arritur të evidentojë disa kërkesa themelore të Rregullave EITI, si për shembull nëse perzgjedhja e shoqërisë civile në MSG ishte e pavarur, apo nëse përfaqësuesit e MSG-ve po bashkëpunojnë siç duhet me zgjedhesit e tyre, siç diskutohet në Pjesët 3 dhe 4 të këtij Raporti. Gjithashtu, disa nga kërkesat themelore në lidhje me proceset e qeverisjes së brendshme, të tillë si publikimi i termave të references të MSG-së apo dakordësia me procedurat e qeverisjes së brendshme, nuk janë evidentuar apo adresuar në raportet e validitimit (shih Pjesën 1). Rezultati është se vendet konsiderohen në përputhje me EITI-n pavarësisht se janë në shkelje të Standardit EITI.

Megjithëse vlerësimi dhe shqyrtimi i plotë i proceseve te validitimit nuk është pjesë e objektivit të këtij vlerësimi, duket se një pjesë e problemeve rrjedhin pikërisht nga mungesa e një kuadri gjithëpërfshirës per vlerësuesit (validatorët). Aktualisht protokolli i validitimit fokusohet kryesisht në evidentimin e përputhshmërisë me aspektet teknike të raportimit EITI, që gjenden

në Kërkesat 2-5 të Standardit EITI. Megjithatë, duket se nuk ka një metotologji apo kuadër të mjaftueshëm për të siguruar vleresim të besueshem të validitimit për çështje më të gjera shoqërore në EITI të cilat përfshihen në Kërkesat 1 dhe 6 të Standardit EITI, si psh: sigurimi i pjesëmarrjes efektive dhe te pavarur i shoqërisë civile në MSG; mbrojtja e mjedisit mundësues; ose, matja e ndërgjegjësimit publik dhe diskutimi mbi raportet EITI. Rishikimi i proceseve të validitimit që ishte duke u realizuar në kohën e shkrimit te ketij rapporti nuk i ka marrë parasysh këta faktorë dhe nuk ka kerkuar drejtperdrejt opinionin e ekspertëve që mund t'i kishin ngritur këto shqetësime.

Kutia 10: Azerbajxhan – Prosesi të pamjaftueshme për të vlerësuar mjedisin mundësues?

Ndërsa ishim duke bërë një studim në Azerbajxhan ne Maj 2014, një numër i lartë i organizatave te shoqerise civile ngriten shqetësimet e tyre ne lidhje me Integritetin e MSI rreth tkurrjes së mjedisit mundësues dhe kufizimeve në lirinë e shoqërisë civile për të vepruar në mënyrë të pavarur nga qeveria: shih Kërkesat 1.3 (b) - (f) të Standardit EITI. Këto shqetësime varionin nga dyshimet në lidhje me orientimin e hoteleve nga qeveria për t'i mohuar shoqërisë civile akomodimimin për të zhvilluar takime lidhur me EITI-n në sallat e tyre të konferencave¹¹⁶ deri tek ligjet kufizuese për mbajtjen e statusit jo-fitimprurës në Azerbajxhan.¹¹⁷ Edhe pse OSHC-të shpjeguan se ndërhyrjet dhe kërcënimet nga ana e qeverisë janë pershkallezuar kohët e fundit, ata gjithashtu sqaruan se të paktën disa prej formave të kercenimit kishin ekzistuar që prej fillimit të EITI-t. Shoqëria civile në Azerbajxhan i ka ngritur këto shqetësime për një kohë të gjatë, ndërsa një mision inspektimi u dërgua në Shtator 2014 dhe një letër e mëparshme drejtar qeverisë nga EITI nuk mori përgjigje.¹¹⁸ Gjetjet e misionit e nxiten Bordin EITI që të kërkojë validitim të parakohshëm në Janar 2015.¹¹⁹

Pavarësisht se iu bashkua EITI-t në 2003, Azerbajxhani ka pasur vetëm një validitim - në 2009-dhe çështja e pavarësisë së shoqërisë civile pothuajse nuk u përmend fare në këtë report. Në fakt, OSHC-të jashtë MSG-së nuk u intervistuan në lidhje me pikëpamjet e tyre për pavarësinë

apo liritë e OSHC-ve. Nuk ekziston një kusht i tillë që e detyron validimin e ri t'i kërkojë këto pikepamje ose që procesi i validimit të kryhet nga ekspertë me njohuri në cështjet e mjedisit mundësues. Po kështu, misioni i dërguar nga EITI përbëhej nga anëtarë të stafit të sekretariatit duke mos përfshirë persona të trajnuar në cështjet e te drejtave te njeriut, pavarësisht se kjo ishte çështja nën hetim. Rreziku i të mospasurit procese të duhura investigative nuk lidhet vetëm me dështimin e EITI-t për të kupuar me saktësi aftësine e OSHC-ve për të përkrahur EITIn, por edhe me faktin se investigimet e dobëta mund të çojnë në pasoja të rënda të te drejtave të njeriut për të intervistuarit e OSHC-ve që marrin pjesë në këtë proces.

Për fat të keq, duket se EITI nuk disponon aktualisht mjetet e nevojshme për të siguruar përmbrushjen e vazhdueshme të Kërkesës 1.3 (b) në Standartin EITI, pra qe ka një "mjedis të përshtatshëm për pjesëmarrijen e kompanive dhe të shoqërisë civile".

116 Koalicioni dhe Rritja e Transparencës në Industritë Nxjerrëse në Republikën e Azerbajxhanit, *Njoftimi për Shtyp: Ndalesa jozyrtare për sigurimin e lokaleve për konferenca dhe ngjarje të tjera të Koalicionit [sic]* (20 Qershor 2014).

117 Për shembull, Ruajtja e të drejtave të Njeriut, *Azerbaijhan: Grupi i Transparencës duhet të Pezullojë Anëtarësinë* (14 Gusht 2014).

118 Bordi EITI, *Minutat e Bordit të Meksikos* (Korrik 2014), 14.

119 EITI, *Implementimi në Azerbajxhan*, mund të gjendet në <https://eiti.org/Azerbaijan/implementation>.

120 Coffey International Development *Validimi i Iniciativës për Transparencë në Industritë Nxjerrëse (EITI)* në Republikën e Azerbajxhanit (Shkurt. 2009) në A3-1;

Kutia 11: Standartizimi i metodologjisë bazë për validimin

Aktualisht, nuk ka udhëzime të mjaftueshme për vlerësuesit në lidhje me mënyrën se si ata duhet të kryejnë vlerësimet e tyre. Megjithëse protokolli apo termat e referencës për vlerësuesit nuk duhet të janë tepër urdhëruesë, éshtë e nevojshme të përcaktohen pritshmeritë minimale. Për shembull, kërkesat aktuale nuk kërkojnë që vlerësuesit të marrin opinionet e grupeve të interesit që nuk janë pjesë e MSG-së. Kjo e bën pothuajse të pamundur vlerësimin e besueshëm të përputhshmërisë me disa kërkesa EITI, si pavarësinë e OSHC-ve në MSG, ose

efektivitetin e bashkëpunimit dhe të informimit, pasi ato kërkojnë në thelb të kuptuarit e rrethanave të jashtme (shih rastin studimor për Azerbajxhanin në Kutinë 10, më sipër).

Interviewimi i OSHC-ve dhe komuniteteve jashtë MSG-së është vetëm një prej kërkesave të shumta metodologjike që EITI duhet të adresojë në qoftë se dëshiron që procesi i tij i validitimit të jetë një vlerësim i besueshëm i përputhshmërisë me Standardin EITI. Një listë jo e plete lidhur me disa çështje të tjera përfshin:

- Përcaktimin e pritshmerive qe vlerësuesit duhet: të zhvillojnë vizita ne terren në kantierët nxjerrës për të vlerësuar efektivitetin e informimit dhe bashkëpunimit; vendosjen e parametrave për intervista konfidenciale dhe të sigurta në mënyrë që të intervistuarit të mos kenë frikë nga masat ndeshkimore; dhe, shqyrtimin e dokumentacionit në lidhje me formimin e MSG .
- Përcaktimin e kritereve të kualifikimit për vlerësuesit në mënyrë që ata të kenë ekspertizës për të vlerësuar përputhshmërinë teknike me kërkesat e raportimit EITI, si dhe ceshtjet sociale që lidhen me qeverisjen e MSG-së, të tilla si pavarësia politike dhe operacionale.
- Krijimin e udhëzimeve të qarta dhe të standardizuara për vlerësuesit lidhur me mënyrën e përcaktimit të përputhshmërisë me kërkesat specifike të Standardit EITI. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për kërkesat në Standardin e EITI që përdorin gjykime subjektive apo cilesore, pra nëse proceset janë “efektive”, “te pavarura” , apo “të hapura”. ¹²¹

Përveç kësaj, Bordi i EITI-t duhet të krijojë qartësi ne lidhje me adresimin e mos-përputhshmërive, në mënyrë që ato të korrigohen përfundimisht. Në të kundërt, ekziston rreziku që cështjet që konsiderohen të parëndësishme, si ato në lidhje me dispozitat e qeverisjes të brendshme, mund të mbeten pazgjidhur per një kohë të pacaktuar. Për shembull, Bordi i EITI-t duhet të përkufizojë se cilat quhen mos-përputhshmëri të mëdha dhe cilat të vogla, dhe të shpjegojë pritshmerite për korrigimin e tyre për të arritur ose ruajtur statusin e përputhshmërisë. Ndërsa është e kuptueshme që vendet nuk duhet të pezullohen për mospërputhshmëri te vogla, duhet që të ketë një procedurë të besueshme dhe transparente në lidhje me mënyrën se si pritet që këto mospërputhshmëri të korrigohen, me afate të qarta dhe procedura shoqeruese transparente. Për shembull, mospërputhshmëritë e vogla duhet të evidentohen në raportet e validitimit ndërsa korrigimi i tyre mund të kërkohet brenda një periudhe gjashtë mujore.

5.1.2. Zhvillimi dhe publikimi i mekanizmave efektive të përputhshmërisë

Megjithëse validimi i jep mundësi EITI-t të vlerësojë përputhshmërinë me Standardin EITI, kjo ndodh vetëm një herë në disa vjet. Prandaj është e rëndësishme për integritetin e EITI-t që të krijohen proceset e duhura për identifikimin dhe adresimin e shkeljeve të rënda të Standardit EITI që mund të ndodhin midis periudhave të validitimit.

Për të arritur këtë, është thelbësore të përcaktohen rrugët për parashtimin e ankesave lidhur me mospërputhshmëritë e supozuara me Standardin EITI. Megjithatë, EITI nuk kërkon që MSG-të të krijojnë mekanizma të tilla brenda vendit,¹²² por as nuk siguron qasje ndaj një mekanizmi formal ankimimi në nivel botëror.

121 Standarti EITI, Kërkesat 1.3.

122 Vetëm 14% e vëndeve të shqyrtuara kanë një formë sistemi për mosmarrveshjet e brendëshme në MSG (shiko Pjesën 1).

Bordi EITI ka një Komitet te Reagimit të Menjehershem "për të reaguar me shpejtësi ndaj zhvillimeve politike" në situatat kur "shoqëria civile apo aktorë të tjerë në vendet kandidate përjashtohen nga pjesëmarrja e plotë aktive në monitorimin e transparencës së të ardhurave"¹²³ Përveç kësaj, Sekretariati Ndërkombëtar EITI shpjegoi se mund t'ju përgjigjej ankesave në rast se ato do të raportoheshin, edhe pse kjo duket se është përtej mandatit të tij të shprehur në Statutin e EITI-t si: "funkcionimi i përditshëm i Organizatës EITI".¹²⁴ Megjithatë, asnë prej këtyre organeve nuk mund të konsiderohet mekanizëm ankëmimi pasi asnë prej tyre nuk disponon procedura publike per depozitimin e ankesave nga përfaqësuesit e MSG-ve ose aktorë të tjerë të interesuar.¹²⁵ Për më tepër, shumë pak individë në vendet e vizituara ishin në dijeni të ekzistencës së Komitet te Reagimit të Menjehershem apo e kuptonin nëse mund të ngrinin shqetësimin në lidhje me mospërputhshmëri thelbësore tek organet e EITI-t në nivel ndërkombëtar. Për shembull, në pesë shtetet e vizituara, vetëm përfaqësuesit e OSCH-ve në dy vende, Azerbajxhan dhe RDK, ishin në dijeni të Komitet te Reagimit të Menjehershem. Kjo shpjegohet me faktin se përfaqësuesit e shoqërisë civile në këto vende janë edhe përfaqësues në Bordin EITI, i cili mbledh (therret) Komitetin e Reagimit të Menjehershem. Anëtarët e MSG-ve në vendet e tjera (Kamerun, Tanzani, dhe Filipine) ishin te panjohur me Komitetin e Reagimit të Menjehershem apo me kompetencat e tij. Së fundi, Standarti EITI përmban dispozita të cilat u lejojnë palëve te interesuara t'i paraqesin "një peticion Bordit EITI nëse ata gjykojnë se është e nevojshme të rishikohet statusi i Përputhshmërisë".¹²⁶ Ndërsa kjo përbën një rrugë të mundshme per paraqitjen e ankesave, anëtarët e MSG-ve ne këto vende nuk ishin në dijeni të kësaj të drejte apo te procesit për paraqitjen e ankesave. Procesi kërkon zhvillim të mëtejshëm domethënës dhe te detajuar në mënyrë që të përbushë praktikat e mira nderkombetare që priten nga nisma të tillë dhe mekanizmat e ankesave.¹²⁷

Mos-krijimi i mekanizmave efektive të ankimit, jo vetëm që tregon se EITI ka dështuar në respektimin e kërkesave bazë që priten tashmë nga nismat nderkombëtare te Grupeve Shumë-

palëshe, por gjithashtu se ai nuk ka arritur të bëhet i vetëdijshëm për, dhe jo më të adresojë, ankesat madhore që mund të ndodhin brenda vendeve EITI.

5.2. Të sigurohemi që Standarti EITI të çojë në ndryshime domethënëse

SHËNIM: Çështjet e mëposhtme nuk janë adresuar drejtpërdrejt nga ky vlerësim, megjithatë ato janë evidentuar nga grupet e interesit në pjesën më të madhe të MSG-ve te vleresuara. Prandaj ato janë regjistruar si çështje që duhet të adresohen në të ardhmen nga EITI.

5.2.1. MSG-të inkurajohen të shkojnë përtej Standardit EITI

Gjatë diskutimeve me përfaqësues te MSG, u bë e qartë se për shumë komunitete te prekura drejtpërdrejt nga aktiviteti nxjerrës, si dhe për popullatën e gjerë të një vendi, shqetesimet kryesore në lidhje me transparencën në sektorin nxjerrës shpesh shtrihen përtej transparencës së të ardhurave për çështje të tilla si transparenca e ndikimeve mjedisore, ose informacioni në lidhje me abuzimet e pretenduara të te drejtave të njeriut. Për këtë arsy, përfaqësuesit e MSG-ve shpesh mendonin se objektivi i raporteve EITI është tepër i ngushtë për shqetësimet aktuale të shprehura nga popullsitet e prekura nga aktivitetet nxjerrëse lidhur me transparencën në sektorin nxjerrës. Ne vende te ndryshme, nga Azerbajxhani deri në Shtetet e Bashkuara dhe Norvegji, OSHC-të deklaruan se kishin provuar ta bënин EITI-n më të rëndësishem në kontekstin kombëtar duke inkurajuar raportimin e çështjeve më të gjëra, por ishin kundërshtuar nga MSG pasi kjo perceptohej si tejkalim i mandatit të EITI-t dhe si rrjedhojë nuk lejohej.

123 EITI, *Minutat e takimit të katërt të Bordit të EITI-t* (2008), 4.

124 Nene të Shoqatës EITI, Neni 16(2).

125 Veç kësaj, nuk janë përcaktuar procedura përsa i përket pranimit të ankesave, sesi ankesat do investigohen, ose të përcaktohen rezultatet e ankesave

126 *Standarti EITI*, Kërkesat 1.6(b).

127 Shiko, për shembull, MSI Integrity, *Drafti për Mjetin e Vlerësimit*, në dispozicion në www.msi-integrity.org, Questions 120-151 dhe në, Të Drejtat e Njeriut të Këshillit të Kombeve të Bashkuara, *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework* (2 Mars 2011), Principle 31.

Duhet theksuar se grupet e interesit si në vendet Veriore dhe ato Jugore shprehën pikëpamjet se dëshironin qe objektivi i raportimit EITI të shtrihej përtej çështjeve financiare. Shoqeria civile në vendet jugore përmendi shpesh te drejtat e njeriut, të drejtat e indigenëve dhe shpenzimet e te ardhurave (p.sh., shpenzimet qeveritare), si çështje me interes madhor në sektorin nxjerrës për të cilat ata nuk ishin në dijeni ose të pasigurt nëse EITI mund të përdorej per trajtimin e tyre. Shoqëria civile në vendet e Veriut, si Mbretëria e Bashkuar, Shtetet e Bashkuara, dhe Norvegjia, vërejti se ka një shkalle te lartë apatie të publikut dhe OSHC-ve ndaj EITI-t duke pasur parasysh që transparenca e pagesave shpesh nuk është me interes për publikun, ndërsa në qoftë se do të ishte e mundur trajtimi i çështjeve të tjera, si psh ndikimet në mjesdis, atëherë mund të kishte përfshirje më të madhe të publikut.¹²⁸

Kur MSI Integrity botoi një raport paraprak të progresit në këtë hulumtim në Qershor 2014 për të marrë reagimet e grupeve të interesit, Sekretariati Nderkombetar EITI sqaroi se EITI mund të perdoret për të arritur transparencën në këto ceshtje.¹²⁹ Gjithashtu, u shpjegua se Rregullat EITI dhe Standarti EITI duhet të shihen thjesht si pritshmërite bazë që kërkohen nga MSG-të, dhe se në të vërtetë Sekretariati Ndërkombëtar EITI-t i inkurajon MSG-të të veprojnë përtej këtyre kërkesave.

Ky lajm ka të ngjarë te mirepritet nga përfaqësuesit e MSG-ve, të cilët shpesh nuk janë të vetëdijshëm se lejohet tejkalimi i kërkesave të Standardit EITI. Kjo duhet të theksohet qartë nga EITI dhe të plotësitet nga udhezime sesi MSG-të mund të zgjerojnë dhe ndërtojnë themelin e raportimit bazë EITI për të rritur transparencën në industrinë nxjerrëse.

5.2.2. Nxitja e përmirësimit të vazhdueshëm përtej Standartit EITI

Përfaqësuesit e MSG-ve në vendet që konsideroheshin në Përputhje me EITI-n gjatë vizitave në këto vende (Azerbajxhan, Kamerun, dhe Tanzani) shprehën se energjia dhe entuziazmi i qeverisë lidhur me rritjen e transparencës në industrinë nxjerrëse u reduktua ndjeshëm pasi vendi i tyre u pranua në EITI. Shumë mendojnë se kjo vjen për shkak se pas validitimit nuk

kërkohet progres përtej kërkesave themelore të përfshira në Standardin EITI dhe sepse mbikëqyrja dhe inkurajimi nga bashkësia ndërkombëtare për të bërë përmirësim reduktohen në mënyrë të ndjeshme.

Shqetësimi i grupeve të interesit ka të bëjë me faktin se pasi një vend konsiderohet pjesë e "klubit EITI", duke marrë statusin e vendit anëtar, bie motivimi për të siguruar cilësinë dhe thellësinë e përpjekjeve për transparencë. Në vend të kësaj, theksi përqëndrohet thjesht në nxjerrjen e raporteve të vazhdueshme EITI në përputhje me kuadrin e miratuar të raportimit. Si pasojë, pas validitimit, përfaqësuesit kryesor ose të nivelit të lartë ishin më pak aktive në takimet e MSG-së, dhe ndonjëherë nivelet e frekuentimit të përfaqësuesve të të gjithë grupeve të interesit pësonin rënje.

Në mënyrë pozitive, shumë aktorë u shprehën se kërkesat e reja të paraqitura nga Standarti EITI kanë fryshtuar një rigjallërim të aktivitetit. Kjo shton mundësinë që EITI të vendosë pritshmëri për përmirësim të vazhdueshëm në mënyrë që një shtet të mbetet vend anëtar në EITI.¹³⁰ Kjo bën të mundur që MSG-të të fokusohen në përmirësimin e transparencës në industrinë nxjerrëse dhe llogaridhënie brenda vendit të tyre, dhe ndihmon në parandalimin e shkeljeve në përputhshmëri. Ekzistojnë disa mënyra sesi mund të arrihet kjo, për shembull përmes niveleve të standardizuara të përputhshmërisë progresive të vendosura nga EITI (p.sh., lidhur me modelin “++ EITI” i prezantuar nga Banka Botërore në 2008¹³¹) ose përmes propozimit nga MSG të qëllimeve të qarta shtesë që duhet të përbushen gjatë çdo periudhë validitimi pasuese. Ndërkohë që një model përmirësimi i vazhdueshëm kërkon vëmendjen e duhur dhe duke mos qenë pjesë e objektivit të këtij vlerësimi, ai duhet të studiohet më tej nga EITI.

128 Edhe pse Britania e Madhe nuk është përfshirë si një nga vendet ku është vlerësuar MSG-ja, MSI Integrity ishte ftuar për të vëzhguar një takim nëngrupi të MSG-së në Londër më 6 mars 2014 dhe ka pasur diskutime me anëtarët MSG-së para dhe pas takimit.

129 Eddie Rich (Zëvëndës Drejtues i Sekretariatit Ndërkombëtar EITI), me telefon, Korrik 23, 2014.

130 Për shembull, duke e bërë të detyrueshme që të realizohen të gjitha ose disa nga Objektivat e Punës së MSG-së, ose të përcaktohet një kuadër i realitimit progresiv të rekandimeve të dhëna nga EITI.

131 Banka Botërore *World Bank Group and Partners Lançon EITI++* (Njoftim për shtyp, 12 Prill, 2008, mund ta gjeni në: <http://go.worldbank.org/8Z3T3Z3TP0>)

Rekomandime

Për Bordin EITI

1. Të rishikohet procesi i validimit për t'u siguruar që ai mund të zbulojë në mënyrë të besueshme mospërputhje me të gjitha aspektet e Standardit EITI. Ky rishikim duhet të kërkojë shprehimisht kontributin e publikut dhe të ekspertëve, dhe të nxjerrë praktikat më të mira për monitorimin dhe vlerësimin. Rishikimi duhet të adresojë, së paku:

a. Përzgjedhjen e vlerësuesve. EITI duhet të hartojë kriteret e përzgjedhjes për të siguruar që vlerësuesit e përzgjedhur kanë ekspertizën dhe kompetencën e nevojshme për të vlerësuar çështje shoqërore dhe të qeverisjes së brendëshme me karakter të gjerë të cilat janë të rëndësishme për EITI-in, të tilla si mjedisi mundësues dhe pavarësia e shoqërisë civile (shih Kërkesat 1 dhe 6 të Standardit EITI). Kjo mund të kërkojë një ekip vlerësuesish të ndryshëm nga ata që vlerësojnë pajtueshmërinë teknike me kërkesat e procesit të raportimit EITI.

b. Zhvillimin e një metodologje të qartë dhe të standardizuar për vlerësuesit. Metodologja duhet të garantojë përbushjen e standardeve minimale të caktuara, të tilla si:

i. Vlerësuesit duhet të angazhojnë aktorët që nuk janë pjesë e MSG-së. Në veçanti, duhet të intervistohen përfaqësues të shoqërisë civile të jashtme për të përcaktuar nëse përfaqësuesit e shoqërisë civile janë zgjedhur në mënyrë të pavarur, dhe nëse vazhdojnë të operojnë në mënyrë të pavarur.

ii. Vlerësuesit duhet të zhvillojnë intervista konfidenciale dhe të sigurta me kontaktet, për t'ju dhënë mundësi të intervistuarëve të shprehin mendimet e tyre pa pasur frikë nga ndëshkimi për pjesëmarrjen në intervistë.

iii. Vlerësuesit duhet të zhvillojnë vizita në terren në zonat dhe rajonet e prekura nga aktivitetet e industrisë nxjerrese për të vlerësuar: efektivitetin e perpjekjeve të informimit dhe

bashkëpunimit të MSG-së; niveli i ndërgjegjësimit të publikut për zbatimin e nismës; dhe, nivelin e debatit publik rreth qeverisjes së burimeve nxjerrëse, duke përfshirë edhe raportet EITI apo produkte të tjera të komunikimit.

iv. Vlerësuesit duhet të bëjnë rishikim të plotë të procedurave dhe dokumenteve të qeverisjes së brendshme që lidhen me formimin e MSG-së, për të parë nëse ato i përmbushin të gjitha aspektet e Kërkeses 1.

v. Përfshirja e kriterieve specifike që do të ndihmojnë vlerësuesit të masin pajtueshmërinë me kërkesat që kanë të bëjnë me gjykime subjektive apo cilësore për të përcaktuar pajtueshmërinë (p.sh., nëse një proces është "efektiv", "i pavarur", apo "i hapur": shih Kërkesa 1,3).

c. Qartësimin e proceseve për standardizimin dhe transparencën e raporteve te validitimit.

2. Të identifikohen plotësisht proceset për gjetjen e mos-pajtueshmërisë me aspekte të veçanta të Standartit EITI. Çdo proces duhet të trajtojë çështje të tilla si:

a. Identifikimi i çështjeve që konsiderohen “aspekte të rëndësishme” të mos-pajtueshmërisë, të cilat cojnë në zbatimin e procedurave të pezullimit sipas Kërkeses 1.7.

b. Përshkrimi i metodave për korrigjimin e mos-përputhshmërive të vogla, si ato që lidhen me shkeljet e vogla të rregullave të qeverisjes së brendshme. Duhet te kete pritshmeri te qarta që specifikojnë: afatet kohore për zgjidhjen e çështjeve; procedurat e ndjekura për të siguruar qe vendi eshte në përputhje me EITI-n; dhe, pasojat e para-përcaktuara për situatat e mos-perputhshmërive te vogla të cilat janë aktualisht në progres.

3. Të zhvillohet një mekanizëm i pavarur ndërkombëtar për ankimimin dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për t'ju dhënë mundësi grupeve të interesit në secilin vend zbatues te raportojnë mos-përputhshmëri thelbësore me Standartin EITI, dhe për të zgjidhur

mosmarrëveshjet mbi qeverisjen e brendshme të MSG-së të cilat nuk mund të zgjidhen përmes proceseve në nivel kombëtar. Mekanizmi duhet të ndërtohet përmes konsultimeve dhe te fokusohet ne praktikat e mira ekzistuese për mekanizmat e ankimimit në nismat/iniciativat e grupeve të ndryshme të interesit, pra ai duhet të jetë i aksesueshëm, transparent, efektiv, dhe i bazuar në parimet e ndershëmërisë. Nderkohe, EITI Nderkombetar duhet të ndërmarrë hapa për të garantuar qe të gjitha grupet e interesit janë ne dijeni të mekanizmave ekzistues.

4. Të bëhet e qartë se Standardi EITI vetëm përcakton kërkesat minimale për MSG-të dhe se MSG-te nxiten të shkojnë përtej këtyre kërkesave. Në veçanti, të gjitha MSG-te duhet ta kenë të quartë se mandati dhe fusha e veprimit e MSG-ve të EITI-t nuk duhet të kufizohen vetëm në dispozitat e Standardit EITI. Kjo duhet të plotësohet me udhëzime se si MSG-të mund të mbështeten në raportimin bazë EITI për të rritur transparencen ne industrinë nxjerrëse në fusha të tjera përvec financës, për shembull në lidhje me menaxhimin e ndikimeve në mjedis, deklarimin e marrëveshjeve të sigurisë në zonat nxjerrëse (e cila shpesh është e rëndësishme për cështjet e te drejtave te njeriut), ose çështje të tjera për të cilat MSG ka rënë dakord se duhet të deklarohen nga kompanite nxjerrese.

5. Të shqyrtohen mënyrat për të nxitur rritjen progressive dhe të vazhdueshme të transparencës lidhur me qeverisjen e burimeve të industrisë nxjerrëse përtej kërkesave minimale të Standartit EITI. Shembuj të sistemeve të mundshme përfshijnë:

- Vendosjen e një sërë objektivash të pajtueshmërisë që vendet zbatuese duhet të përbushin në çdo proces të ardhshëm validimi pas arritjes së pajtueshmërisë fillestare; ose ,
- Vendosjen e objektivave të qarta shtesë që duhet të realizohen nga vendet zbatuese EITI, të shoqëruara me një tip shpërbllimi për arritjen e çdo standardi – për shembull një etiketë ose titull për nivelin e pajtueshmërisë që tregon se vendi ka zbatuar nivele të avancuara në lidhje me kerkesat për transparence.

Bordi i EITI-t mund të dëshirojë të marrë në konsideratë ngritjen e një nën-komiteti i cili do të merret me analizimin e këtyre mundësive.

Falënderime

Ky raport është hartuar dhe redaktuar nga MSI Integrity në 2014 pa ndikimin apo influencën e grupeve të interesit dhe pjesëmarrësve në EITI (shih Parathënien dhe Metodologjinë). Amelia Evans dhe Stephen Winstanley janë bashkë-autorë të këtij rapporti. Frances Dales, Amelia Evans dhe Stephen Winstanley kanë kryer kërkime, intervista, dhe konsultime intensive gjatë gjithë projektit. Një progres raport paraprak i përgatitur nga Amelia Evans dhe Frances Dales u shpernda për *feedback* në takimin e 27te të Bordit EITI në Meksikë në Korrik 2014. Falënderime të veçanta i detyrohemë edhe VicTRia Ohaeri dhe Cassandra Dumasias, te cilat kane ndihmuar në redaktimin e raportit. Fondi i Mirëbesimit i Bankës Botërore (Multi-Donor Trust Fund) ofroi rimbursim për shpenzimet direkte te udhetimit të MSI Integrity për kryerjen e hulumtimeve dhe pjesëmarrjen në takime; të gjitha shpenzimet e tjera u perballuan nga MSI Integrity.

MSI Integrity është mirënlohëse për pjesëmarrjen e mbi 80 personave në intervistat hulumtuese të organizuara gjatë vitit 2014. Ne dëshirojmë të falënderojmë të gjithë ata që pranuan të flasin me ne, veçanërisht ata që u takuan personalisht me Amelia Evans në Azerbajxhan, Kamerun, Kongo-Brazzaville, Republikën Demokratike të Kongos, Filipine, dhe Tanzani. Për shkak të shqetësimeve të shprehura nga shumë pjesëmarrës rreth menaxhimit te natyrës se ndjeshme të angazhimit te aktoreve te interesuar dhe, në disa raste, frikës nga hakmarrja e mundshme personale për marrjen pjesë në këtë raport, MSI Integrity ka vodusur të mos japë emrat e pjesëmarrësve. Megjithatë, falenderime te veçanta shkojnë për:

- Koordinatorët e EITI-t dhe/ose Stafin e Sekretariatit në: Shqipëri, Azerbajxhan, Kamerun, Kolumbi, Republikën Demokratike të Kongos, Nigeri, Norvegji, Papua Guinea e Re, Filipine, Senegal, Ishujt Solomon, Tanzani, Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Jemen.

- Aktorët e shoqërisë civile, përfshirë individë dhe shumë organizata civile që nuk janë pjesë e MSG-së apo të përfshirë në EITI, në: Shqipëri, Azerbajxhan, Kamerun, Kolumbi, Republikën Demokratike të Kongos, Guatimalë, Nigeri, Norvegji, Papua Guinea e Re, Filipine, Senegal, Ishujt Solomon, Tanzani, Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Jemen.
- Grupet e interesit në industrinë nxjerrëse në: Shqipëri, Azerbajxhan, Kamerun, Republikën Demokratike të Kongos, Nigeri, Norvegji, Tanzani dhe Shtetet e Bashkuara të Amerikës.
- Përfaqësuesit e qeverisë në: Shqipëri, Azerbajxhan, Kamerun, Republikën Demokratike të Kongos, Nigeri, Norvegji, Papua Neë Guinea dhe Ishujt Solomon.
- Komunitetet dhe individët në Compostela Valley, Filipine, dhe Kamerunin Qendror dhe Jugor. U jemi veçanërisht mirënlohës Michel Bissou (RELUFA) dhe Rande Bayate (Bantay Kita) për ndihmën dhe këshillat e tyre në organizimin e vizitave në këto rajone.

Gjatë pergatitjes se këtij raporti u zhvilluan konsultime me shumë pjesëmarrës në EITI dhe grupe interesi ndërkombëtare. MSI Integrity falenderon:

- Sekretariatin Ndërkombëtar të EITI-t, në mënyrë të veçantë Jonas Moberg, Eddie Rich, Sam Bartlett, dhe Dyveke Rogan.
- PWYP International, veçanërisht Asmara Klein, Alice Powell, Stephanie Rochford, dhe Marinke van Riet.
- Anëtaret e Bordit Nderkombetar EITI (2014) të cilët paraqitën komente verbale dhe me shkrim në progres raportin e shpërndarë në Qershori dhe gjatë takimit të 26 dhe 27 të Bordit.
- Koordinatorët Kombëtare nga vendet e EITI që iu përgjigjën në mënyrë aktive dhe u angazhuan në vlerësim (shih faqet 1-4), duke dërguar gjithashtu dokumente dhe duke iu përgjigjur pyetjeve me e-mail dhe telefon në periudhën Shkurt-Shtator2014.

Aneksi I

Protokoll për Zhvillimin e Termave të Referencës dhe Rregullave dhe Procedurave të Qeverisjes së Brendshme të Grupit Ndër-Institucional të Punës

Zbatimi dhe mbikëqyrja efektive e procesit EITI kërkon një Grup Ndër-Institucional (MSG) të fuqishëm i cili udhëhiqet nga rregulla dhe procedura të qarta dhe gjithëpërfshirëse. Standarti EITI kërkon që MSG të miratojë Terma Reference (ToR) të qarta dhe publike për zhvillimin e punës së tij.¹ Ky Protokoll ofron udhëzime për hartimin e termave të referencës, dhe rekomandon dispozitat që duhet të përfshihen krahas kërkesave të Standarteve EITI për të lehtësuar operacionet e rëndësishme të MSG-së. Këto janë parimet kryesore:

I. Hartimi dhe miratimi i ToR për drejtimin e MSG-së duhet të bëhet përmes një procesi gjithëpërfshirës të të gjithë anëtarëve të MSG-së, dhe duhet të jetë objekt i rishikimit të vazhdueshëm.

II. ToR duhet të trajtojnë një grup të gjerë të politikave të brendshme, procedurave, dhe pritshmëriive për anëtarët e MSG-së. Secila MSG duhet të konsiderojë përfshirjen e dispozitave në ToR:

1. Për të përcaktuar mandatin dhe pavarësine e MSG-së;
2. Për të sqaruar procesin e përzgjedhjes, rolet, dhe përgjegjësitë për anëtarët e MSG-së;

3. Për të krijuar një mekanizëm për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për të adresuar ankesat lidhur me rregullat e qeverisjes së MSG-së, apo shkeljet e përgjegjësive të anëtarëve, dhe ankesat publike në lidhje me përputhshmërinë thelbësore me EITI-n dhe përbushjen e mandatit te MSG-së;
4. Për të përcaktuar përkufizimin lidhur me transparencën e proceseve, materialeve dhe vendimeve të MSG-së; dhe,
5. Për të specifikuar mandatin dhe autoritetin e sekretariateve të tjera kombëtare apo institucionale te tjera mbështetëse të krijuara nga MSG.

Për MSG-të e krijuara rishtazi, praktikat e mira të paraqitura në këtë raport duhet të jenë pjesë e procesit të ngritjes së MSG-së, ndërsa cështjet për qeverisjen e brendshme duhet të miratohen nga të gjitha grupet e interesit gjatë procesit të anëtarësimit në EITI dhe të përfshihen si terma të shkruara në ToR ose në dokumente të tjera të qeverisjes së MSG-së. **Për MSG-të ekzistuese**, rekomandohet rishikimi i proceseve të qeverisjes së brendshme dhe hartimi sa më shpejt të jetë i mundur i rregullave të shkruara, si dhe përfshirja e praktikave të mira në këtë protokoll.

Ju lutemi kini parasysh se ky Protokoll duhet të lexohet së bashku me Standartin EITI dhe Udhëzimin 14 EITI (veçanërisht hapi 3). Ai ka për qëllim të plotësojë udhëzuesin dhe kërkesat aktuale që përbajnë këto dokumente, dhe nuk është thjesht një listë e detajuar e të gjitha çështjeve apo shqetësimet që duhet të adresohen në zhvillimin e MSG-së.

Sekzioni I: Përgatitja e termave të referencës

Krijimi fillimisht i MSG-së dhe zhvillimi më pas i ToR ofron mundësi për vendosjen e legjitimitetit dhe kredibilitetit në lidhje me EITI-n. Ky është një moment kyç për krijimin e besimit dhe vullnetit të mirë ndërmjet përfaqësuesve te MSG-së, i cili nga ana e tij duhet të nxise besimin duke zhvilluar një proces transparent dhe gjithëpërfshirës për hartimin e Termave të Referencës.

¹ Standarti EITI, Kërkesat 1.3 (g)

1. Proces gjithëpërfshirës për hartimin e ToR

1.1. Të garantohet një proces i hapur për të gjithë anëtarët e MSG-së dhe përfshirja e të gjitha grupeve të interesit

Standarti EITI kërkon që MSG-ja të bjerë dakort me ToR.² Për ta shkarkuar këtë barrë, procesi i përgatitjes së ToR duhet të jetë i hapur për të gjithë anëtarët aktualë apo në detyrë për të diskutuar mbi rregullat dhe procedurat e brëndshme që do të qeverisin funksionimin e MSG-së. Megjithëse disa përfaqësues mund të zgjedhin të mos marrin pjesë në proces apo t'ja delegojnë përgjegjësinë një anëtarë tjetër brenda grupit të tyre, është e rëndësishme që të paktën një person nga secili grup interesit të marrë pjesë në këtë proces.

1.2. Përfshirja e përfaqësuesve të pavarur në MSG

Legjitimiteti i përfaqësuesve te përfshirë në përgatitjen e ToR varet në mënyrë kritike nëse ata janë emëruar në mënyrë të pavarur nga grapi i interesit që përfaqësojnë. Edhe shoqëria civile duhet të ndjekë gjithashtu një proces përzgjedhës gjithëpërfshires.³ Nëse përfaqësuesit nuk perceptohen si të pavarur dhe të besueshëm, atëherë legjitimiteti i vendimeve të tyre mund të kontestohet. Kjo mund të shkaktojë polemika të menjëhershme në lidhje me MSG-në, ose rrezikon të shkaktojë ndërprerjen e punimeve të Grupit Ndër-Institucional në rastin kur lindin mosmarrëveshje në lidhje me qeverisjen apo vendimmarrjen e MSG-së. Më shumë detaje në lidhje me masat për garantimin e pavarësisë në emërimin e përfaqësuese të MSG-së janë dhënë në Seksionin II (1) të këtij Protokolli.

1.3. Të informohen pjesëmarrësit në diskutime rreth çështjeve të rëndësishme

Përpara shqyrtimit të dispozitave të ToR, është e domosdoshme që të gjithë anëtarët te njohin dispozitat e qeverisjes që kerkon Standarti EITI, dhe të kuptojnë praktikat e mira bazë për qeverisjen e grupit ndër-institucional. Për të arritur këtë, MSG-të duhet të zhvillojnë sesione trajnimi informuese sa herë që kjo të jetë e mundur me qëllim njohjen e secilit grup me Standardin EITI, si dhe edhe me procedurat dhe çështjet e rëndësishme për një drejtum të mirë të grupit ndër-institucional. Protokolli së bashku me Udhëzimin 14 EITI duhet t'ju shpërndahet grupeve të interesit për t'i edukuar mbi komponentet themelore të qeverisjes së MSG-së. Në parim, trajnimet do të lehtësoheshin, ose do të përfshinin të dhëna, nga ekspertë të pavarur.

1.4. Ofrimi i mundësive për informacion të jashtëm në proces

Procesi i shqyrtimit te ToR duhet të krijojë mundësi për bashkëpunim me grupet e interesit që nuk janë pjesë e MSG-së në mënyrë që të garantohet: (i) përcaktimi transparent dhe legjitim i rregullave dhe procedurave në ToR në bashkëpunim me aktorë të jashtëm; dhe, (ii) trajtimi i shqetësimeve të palëve të interesuara lidhur me qeverisjen e MSG-së. Parimet bazë për bashkëpunim diskutohen më poshtë, dhe në Udhëzuesin e Shoqërisë Civile (të publikuar nga MSI Integrity në 2015).

2. Miratimi i ToR me konsensusin e të gjithë anëtarëve të MSG-së

Edhe në rast se Termat e Referencës hartohen nga delegatë individuale ose nën-komitete të MSG-së, dokumenti përfundimtar duhet të miratohet në mënyrë konsensual nga të gjithë anëtarët e MSG-së. Kjo nuk është vetëm një nga kërkesat EITI,⁴ por edhe një element thelbësor për krijimin e besimit dhe konfidencës midis anëtarëve i cili është i nevojshëm për të negociar kërkesat thelbësore të marrëveshjeve të raportimit EITI. Kjo rrit gjithashtu perceptimin e grupeve të interesit se proceset qeverisëse të MSG-së janë të besueshme, të drejta dhe të parashikueshme.

² Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g) (i cili thotë, "grupi ndërinstitucional i punës kërkohet që të ketë Terma Reference (TOR) të miratuara publikisht për punën e tij").

³ Për më shumë informacion mbi praktikën e mirë për një proces të zgjedhjes së shoqërisë civile gjithëpërfshirës, ju lutem referojuni Pjesës 3 të *MSI Integrity's Assessment of the Governance of Multi-Stakeholder Groups in the EITI*, dhe Shënimit Udhëzues për Shoqërinë Civile në Pjesën II të Raportit.

*4 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g) (i cili thotë, "grupi ndërinstitucional i punës kërkohet që të ketë Terma Reference (TOR) të miratuara publikisht për punën e tij").
[theksuar]).*

3. Rishikim periodik për të vërtetuar përmirësimin e politikave dhe procedurave të qeverisjes bazuar në mësimet dhe përvojat e anëtarëve të MSG-së

ToR si dhe rregullat dhe procedurat e tjera të shkruara për qeverisjen e MSG-së duhet të rishikohen dhe përditësohen rregullisht në mënyrë që MSG të përmirësojë efikasitetin e saj operacional, dhe të adresojë mangësitë që mund të jenë shfaqur ose evidentuar në praktikë. Në mënyrë që rishikimi të kryhet regullisht, rekomandohet përfshirja në ToR e një dispozite të quartë që kërkon që rishikimet të bëhen brenda një periudhë të caktuar kohore, ose siç mund të gjyket e nevojshme nga anëtarët e MSG-së.

Për shembull: "Termat e referencës do të rishikohen dhe rinovallohen nga MSG çdo tre vjet nga data e nënshkrimit, përveç nëse është rënë dakord me konsensus për një rishikim më të hershëm."

Kjo i jep mundësi MSG-së të reflekojë mbi përvojën e saj, dhe të kryej përditësimin e ToR bazuar në praktikat më të mira dhe mësimet e marra si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë ndërkombëtar.

Sekzioni II: Çështjet që duhet të adresohen në termat e referencës

MSG-të që përcaktojnë procese të qarta, të shkruara të qeverisjes në ToR janë në gjendje të funksionojnë në mënyrë të parashikueshme sipas proceseve të caktuara që janë të ligjshme për grupet e interesit që marrin pjesë. Nëse MSG-të nuk arrijnë të përcaktojnë dhe të shkruajnë rregullat bazë, atëherë procedurat e qeverisjes zhvillohen në mënyrë ad hoc, duke i hequr në këtë mënyrë MSG-ve vëmendjen nga cështje thelbësore të punës së tyre, ndërsa vetë procesi është shpesh i ngadaltë dhe i vështirë pasi nevoja për rregulla shpesh shfaqet në situata mosmarrëveshjesh ose konfliktesh (shih Pjesën 1 të Raportit).

Standarti EITI kërkon që ToR të përfshijnë disa dispozita minimale,⁵ që duhet të përshtaten me kontekstin dhe nevojat e EITI-t në çdo vend. Megjithatë, përvoja e shumë MSG-ve ka treguar se nevojitet një strukturë qeverisëse më gjithëpërfshirëse për të garantuar funksionimin efikas të tyre. Çdo vend është i lirë të zhvilloje procese qeverisëse të cilat i përshtaten më mirë kontekstit te tij, ndërsa disa nga çështjet kryesore që duhet të merren parasysh janë.

1. Përcaktimi i mandatit dhe pavarësia e MSG

ToR duhet të përcaktojnë rolet, përgjegjësitë dhe të drejtat e MSG-së.⁶ Në përcaktimin e mandatit dhe pavarësisë së grupit, është e rëndësishme që ToR:

- Të deklarojë shprehimisht **se mandati i MSG-së nuk kufizohet nga kërkesat në Standartin EITI**. Kërkesat EITI përbëjnë përgjegjësitë bazë që duhet të zbatohen në mënyrë që të përbushet angazhimi i qeverisë për zbatimin e EITI-t në vend. ToR duhet të shprehë qartë se lejohet dhe inkurajohet inovacioni dhe zgjerimi përtej kërkesave të Standardit EITI. Për shembull, MSG-të mund të zgjedhin të përdorin kuadrin e EITI-t për të përfshirë raportimin mbi ndikimet në mjedis apo të drejtat e njeriut në industrinë nxjerrëse, ose të shtrihen përtej industrisë nxjerrëse për të përfshirë sektorë të tjera.
- Të shqyrtohet shkalla e pavarësisë për MSG-në dhe EITI-n. Në parim, kjo ka të bëjë me strukturimin e formatit institucional të MSG në mënyrë që ai të jetë mjaftueshmërisht i ndryshëm nga Qeveria, dhe njëloj i përgjegjshëm ndaj të gjitha palëve, ose krijimin e një baze ligjore të pavarur për EITI-n dhe MSG. MSG-në duhet të shqyrtojë mundësinë e përfshirjes në TR të dispozitave që i lejojnë institucionet EITI të kontrollojnë çështjet e tyre financiare, dhe të menaxhojnë llogaritë e tyre bankare. MSG-ja duhet të vendosë gjithashtu nëse është e dëshirueshme dhe e mundshme që MSG-ja ose ndonjë prej institucioneve mbështetëse (p.sh., sekretariati kombëtar, i cili diskutohet më poshtë në sektionin II (5) më poshtë) të vendoset në zyra që janë fizikisht të ndara nga qeveria.

⁵ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g).

⁶ Standarti EITI Standard, Kërkesat 1.3(g)(i)-(iii).

2. Qartësimi i procesit të përgjedhjes, rolet, dhe përgjegjësitë e anëtarëve të MSG-së

ToR duhet të përcaktojë procesin e emërimit dhe ndryshimit të përfaqësueve⁷ për secilin grup interesi, si dhe duhet të qartësojnë rolet, përgjegjësitë, dhe pritshmëritë e anëtarëve të MSG-së përmes rregullave dhe procedurave të qeverisjes së brendshme. Në mënyrë që përgjedhja e anëtarëve të MSG-së të jetë transparente dhe e besueshme, dhe që anëtarët të jenë plotësisht të vetëdijshëm për pritshmëritë e rolit të tyre, ToR duhet që:

2.1. Të garantojnë të drejtën e grupeve të interesit për të emëruar përfaqësuesit e tyre

E drejta e seilit grup për të emëruar përfaqësuesit e vet në mënyrë të pavarur dhe pa detyrim duhet të shprehet në mënyrë të qartë me shkrim në ToR.⁸ Kjo është veçanërisht e rëndësishme për përfaqësues të shoqërisë civile, të cilët duhet të jenë të besueshëm dhe të përgjegjshëm ndaj zgjedhësve që ata përfaqësojnë.

Për shembull, në Termat e Referencës për MSG në Filipine thuhet se:

“MSG e EITI Filipine duhet të përbëhet nga: ...

- *Pesë (5) Perfaqësues nga Grupi i Biznesit*
- *Përfaqësuesit do të zgjidhen përmes një procesi të iniciuar nga biznesi me mbështetjen e Sekretariatit EITI Filipine*
- *Pesë (5) Organizata të Shoqërisë Civile*
- *Organizatat do të zgjidhen përmes një procesi të iniciuar nga OSHC-të me mbështetjen e Sekretariatit EITI Filipine*

... Çdo organizatë, me vendim të anëtarëve të saj dhe përmes procesit të saj të pavarur, mund të ndërmarrë zëvendësimin e përfaqësuesve të saj në MSG në çdo kohë duke zbatuar mekanizmat e tyre të qeverisjes"⁹

Për të mbrojtur më tej pavarësinë e përfaqësuesve të grupeve te interesit, ToR duhet gjithashtu të kërkojnë që organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe përfaqësuesit e industrisë **të emërohen pa ndërhyrje apo detyrim nga qeveria.**¹⁰ Në dispozita duhet të shprehet qartë se:

- Qeveria nuk ka të drejtë të zgjedhë në mënyrë të drejtpërdrejtë ose me veto përfaqësues nga grupet e tjera të interesit; dhe,
- Qeveria nuk ka autoritetin për të para-përcaktuar kategoritë apo tipin e aktorëve që mund të emërojnë grupet e tjera të interesit.

2.2. Të përshkruajë procesin e përgjedhjes në lidhje me emërimin dhe ndryshimin e anëtarëve të MSG-së

Rregullat dhe procedurat e brendshme të adresuara në ToR duhet të përfshijnë **procedurën e përgjithshme** të miratuar për emërimin dhe ndryshimin e përfaqësuesve të MSG-së¹¹ dhe të kërkojë që individët e grupeve të interesit të vendosin dhe të publikojnë procedurat e tyre të **pavarura** (p.sh., duke botuar kodin e sjelljes apo kodin e etikës që përshkruan procesin e përgjedhjes apo të zëvendësimit të përfaqësuesve). Për të rritur transparencën dhe besueshmërinë e përfaqësuesve te MSG, ToR duhet të përbajnjë një përshkrim më të gjatë se thjesht numrin e pozicioneve të alokuara për përfaqësuesit e secilit grup. **Ai duhet të shpjegojë rregullat dhe kriteret kryesore që grupet e interesit duhet të ndjekin në përgjedhjen e përfaqësuesve.** Kjo kërkon përfshirjen e dispozitave që kërkojnë që:

- Secili grup të publikojë procedurat e tij për emërimin e përfaqësuesve në MSG-së.

⁷ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(f) and 1.3(g).

⁸ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(ii).

⁹ Iniciativa për Transparencë Në Industrinë Nxjerrëse (PH-EITI), *Terma e Referencës së Amenduara të Grupit Ndërinstitucional të Punës (PH-EITI MSG)*, Kapitulli i IV (2 Gusht 2013).

¹⁰ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(f)(ii).

¹¹ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(vi).

- Secili grup të emërojë përfaqësues rezervë (zëvendësues) për çdo anëtar të MSG-së. Në veçanti, duhet që zyrtarët e lartë të qeverisë të zgjedhin zëvendësuesit e tyre të cilët janë të gatshëm të marrin pjesë rregullisht në mbledhjet e MSG-së, për shembull nëpunësit e përhershëm civilë.
 - Respektimin e kriterit gjinor gjatë procesit të përzgjedhjes së përfaqësueve. Çdo grup duhet të përpinqet që të sigurojë një ekuilibër gjinor midis përfaqësuesve. Në rastet kur është e vështirë që të arrihet menjëherë një ekuilibër gjinor, është e domosdoshme që ToR të përfshijnë dispozita që nxisin diversitetin, si psh:
 - Të kërkohet që grupet që nuk caktojnë përfaqësues me diversitet gjinor të mjaftueshem (P.sh., femra më pak se 40%), të jalin një shpjegim publik lidhur me arsyet përsë kjo nuk u arrit dhe hapat që po merren për të përmirësuar diversitetin gjinor në të ardhmen; dhe,
 - Të nxitet ose të kërkohet që zëvendësuesit të përzgjidhen nga gjinia më pak e përfaqësuar me qëllim rritjen e kapaciteteve dhe ekspertizës teknike të kandidatëve të ardhshëm për MSG-në përmes pjesëmarrjes në MSG me këtë detyrë dytësore; ose,
 - Të kryhet një vlerësim në MSG lidhur me ndjeshmërinë gjinore apo trajnimet.
-
- Respektimin e diversitetit gjeografik në emërimet nga qeveria dhe shoqëria civile, grupet e interesit duhet të përfshijnë:
 - Përfaqësues nga zona që preken drejtpërsëdrejti nga aktivitetet e sektorit nxjerrës;
 - Përfaqësues nga subjektet e fokusuar në cështjet lokale ose rajonale (p.sh., organizatat e komunitetit lokal ose pushteti vendor), nëse është e mundur.
 - Përcaktimin e kohëzgjatjes së mandatit të përfaqësuesve te MSG-së duke përfshirë afatet kohore dhe duke specifikuar numrin maksimal të emërimeve për secilin përfaqësues, dhe nëse përfaqësuesit mund të shërbejnë dy apo më shumë mandate rradhazi.¹²
 - Përcaktimin e kohëzgjatjes së shkallëzuar të mandatit për përfaqësuesit në secilin grup, në mënyrë që jo të gjithë anëtarët te zëvendësohen në të njëjtën kohë apo vit. Kjo do të nxise vazhdimësinë dhe kujtesën institucionale brenda grupeve të interesit. Kjo

gjithashtu ofron mundësi për trajnimin dhe ngritjen e kapaciteteve për anëtarët e rindë të cilët mund të përfitojnë nga ekspertiza e përfaqësuesve që do të largohen.

2.3. Pritshmëritë kryesore të shtetit dhe të drejtat për pjesëmarrjen e anëtarëve të MSG-së

Të drejtat dhe pritshmeritë në lidhje me sjelljen dhe detyrat e anëtarëve të veçantë që do të marrin pjesë në mënyrë aktive në MSG duhet të përshkruhen në ToR, së bashku me rolet dhe përgjegjësitë themelore të identikuara në Standartin EITI.¹³ Për të përcaktuar masat e llogaridhënieve dhe udhëzimet për rritjen e kapaciteteve të anëtarëve per të përbushur detyrat e tyre,¹⁴ duhet që ToR të:

- Te përshkruajnë pritshmeritë apo përgjegjësitë themelore të anëtarëve **lidhur me bashkëpunimin me zgjedhësit e tyre** dhe aktorë të tjerë të jashtëm, dhe të kërkojë nga çdo grup që të zhvillojë procese gjithpërfshirëse për bashkëpunim dhe informim. MSG-ja duhet të theksojë rendësinë e bashkëpunimit të anëtarëve të MSG-së me komunitetet dhe organizatat në zonat ku ka aktivitete të industrisë nxjerrëse. Pritshmeritë themelore në ToR mund të shpjegojnë:
 - **Sesi anëtarët duhet të krijojnë lidhje me zgjedhësit e tyre** (p.sh., me e-mail, letra, njoftime në gazeta, takime publike, apo të tjera);
 - **Kur ose sa shpesh duhet që anëtarët të kontaktojnë grupet e zgjedhësve të tyre** për të komunikuar informacione apo për të kerkuar mendimin e tyre (p.sh., para dhe/ose pas takimeve te MSG, çdo muaj apo çdo tre muaj, apo të tjera); dhe,
 - **Sesi anëtarët duhet të raportojnë në MSG informacionet e marra përmes përpjekjeve** për informim dhe bashkëpunim.

12 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(vi); Shënim i Udhëzues EITI 14: për përcaktimin dhe qeverisjen e Grupeve Ndërinstitucional të Punës, Aneksi 1: Model Termash Reference për një MSG EITI, § 3.1.

13 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g).

14 Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(i).

- Të ofrojnë procedura për **vlerësimin, deklarimin, dhe zgjidhjen e konflikteve të mundshme apo reale të interesit** që mund të lindin për përfaqësuesit e MSG-së gjatë detyrës së tyre. Dispozitat mbi konfliktin e interesit duhet të përfshijnë, së paku:

- Kërkesat për deklarim për anëtarët aktualë dhe paraardhësit e tyre (brenda një periudhe të caktuar kohe) lidhur me **pagesat financiare apo në natyrë të marra nga MSG-ja, ose anëtare të tjerë të MSG-së**; dhe,
- Rregullat për **transfertat financiare apo në natyrë midis përfaqësuesve të grupeve të ndryshme të interesit në MSG**. Në veçanti, dispozitat duhet të specifikojnë kufizimet ose kushtet e transaksioneve midis shoqërisë civile dhe qeverisë apo kompanive të industrise nxjerrëse gjatë - ose brenda një periudhe të caktuar para dhe pas – mandateve të antarëve të MSG-së.
- Të specifikojnë qartë se **cila palë ka të drejtë të shtrojë çështje për diskutim**.¹⁵ Dispozitat e ToR që sqarojnë rregullat dhe procedurat e brendshme për diskutimet e MSG-së duhet të shpjegojnë gjithashtu:
 - Procedurat për anëtarët që shtrojnë tema për diskutim në rendin e ditës; dhe,
 - Procedurat për të kërkuar marrjen e një vendimi apo kryerjen e një votimi për çështjet në shqyrtim, përfshirë kuorumin e kërkuar të anëtarëve nga secili grup në mënyrë që vendimi të kosniderohet i vlefshëm.
- Të kërkojnë nga anëtarët e MSG-së që të caktojnë një person kontakti për Sekretariatin Ndërkombetar EITI dhe t'u ofrojnë anëtarëve mundesinë që të kenë akses në këto komunikime. Informacioni i kontaktit për çdo anëtar që dëshiron të përfshihet në korrespondencë duhet t'i dërgohet Sekretariatit Ndërkombëtar EITI.
- Të përcaktojnë proceset që **do t'i detyrojnë anëtarët të mbajnë përgjegjësi për respektimin e pritshmërive** të shprehura në ToR. Kjo mund të përfshijë procedurat për shqyrtimin dhe sanksionimin e anëtarëve për performanca jo të përshtatshme gjatë kryerjes së detyrës, së bashku me autoritetin për të revokuar anëtarësimin dhe kërkimin e një zëvendësuesi, ose përmes vendimit të vetë grupit ose me përmes marrëveshjes konsensuale të të gjithë MSG-së.
- Të përcaktojnë pritshmëritë lidhur me **pjesëmarrjen në takime përfaqësuesit e MSG-së**. Kjo mund të jetë e shprehur në numër ose në përqindje të takimeve në vit, ose mund të shprehet si një pritshmëri e përgjithshme e frekuentimit që mund të sjellë

rishikim të mandatit të përfaqësuesve në rast se ngrihen shqetësimë të arsyeshme në lidhje me frekuentimin. Dispozitat duhet të bëjnë të qarta:

- Procedurat e lejes për të munguar;
- Arsyet e pranueshme në rast mungese në takimet e MSG-së;
- Nëse prania e zëvendësuesve justifikon mungesën e zyrtarëve të lartë; dhe,
- Masat për mungesa të shpeshta e të pajustifikuara dhe procesin e zbatimit të këtyre sanksioneve.

¹⁵ Standarti EITI, Kërkesat 1.3(g)(vi).

3. Krijimi i një mekanizmi për zgjidhjen e konflikteve për trajtimin e ankesave lidhur me rregullat e qeverisjes së MSG-së, shkeljet e përgjegjësive të anëtarëve, dhe ankesat publike në lidhje me pajtueshmëri thelbësore me EITI-n dhe përbushjen e mandatit të MSG-së

Zbatimi efektiv i EITI-t varet nga (i) respektimi i kërkesave EITI nga ana e MSG-së për të përbushur mandatin e saj, dhe (ii) sjellja e anëtarëve të MSG nëse është apo jo në pajtim me rregullat dhe procedurat e qeverisjes së MSG-së. Mekanizmat për zgjidhjen e mosmarrveshjeve dhe ankesave bëjnë të mundur që qoftë MSG apo anëtaret e saj individualë të mbajnë përgjegjësi në rast se shkelin detyrimet e tyre. Prandaj MSG-ja duhet të krijojë mekanizma që janë të aksesueshme për publikun dhe të hartuara për të adresuar në mënyrë transparente dhe të barabartë:

- Mosmarrëveshjet e brendshme të raportuara nga përfaqësuesit e MSG-së ose zgjedhësit e tyre në lidhje me shkeljet e rregullave dhe procedurave të qeverisjes së MSG-së, deklarimet për sjellje të papërshtatshme nga anëtarët e MSG-së, ose mosmarrëveshje të tjera të brendshme mbështetur në termat e referencës së MSG-së, kodin e sjelljes, ose dokumente të tjera që kanë të bëjnë me drejtimin e grupit ndër-institucional; dhe,

- Ankesat e raportuara nga publiku, përfaqësues të MSG-së apo zgjedhësit e grupeve të interesit në lidhje me raportet EITI (p.sh., procesin e raportimit, përbajtjen, ose emetimin e pamjaftueshëm të raporteve), ose mos-përputhshmëri thelbësore me kërkjesat e Standartit EITI ose detyrime të tjerë të aprovuara nga MSG-ja.

Këto mekanizma gjithashtu mbrojnë besimin e brendshëm të MSG-së duke garantuar zgjidhjen e mosmarrëveshjeve përmes një procesi të parashikueshëm dhe proceduralisht të drejtë të miratuar nga të gjitha palët e interesuara përpara lindjes së mosmarrëveshjeve. Ato ruajnë legjitimitetin publik të MSG-së pasi u ofrojnë qytetarëve të shqetësuar mundësi të rrisin angazhimin e organit vendim-marrës përgjegjës për zbatimin e EITI-t dhe të kërkojnë zgjidhje për shqetësime thelbësore apo sjellje të papërshtatshme në lidhje me aspekte të zbatimit të EITI-t.

MSG-ja duhet të krijojë rregulla dhe procedura bazë për mekanizmat e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve duke përfshirë dispozita që ofrojnë:

3.1. Përshkrim të detajuar të rregullave dhe procedurave që udhëheqin procesin e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve

ToR duhet të ofrojnë dispozita të hollësishme për të drejtuar rregullat dhe procedurat për proceset e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve në mënyrë që ato të jenë të parashikueshme, të ndershme dhe legjitime. Udhëzime shtesë mbi praktikat e mira për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të brendshme në kontekstin e grupeve ndër-institucionale janë të disponueshme në *Instrumentet e Vlerësimit të MSI*, që gjendet në website-in e MSI Integrity.¹⁶ Çështjet që trajtohen në këto udhëzime kanë të bëjnë me:

- Kriteret për kualifikimin e personave që mund të paraqesin ose të raportojnë ankesa, dhe arsyet për raportim;
- Procedurat e aksesueshme për raportimin e ankesave apo mosmarrëveshjeve;

- Kriteret e kualifikimit për vlerësuesit e ankesave, si dhe procedurat për emërimin e gjykatësve apo gjykatave që përfshijnë dispozitat e konfliktit të interesit;
- Rregullat e transparencës në lidhje me ankesat, vendimet dhe argumentimin e përfundimeve. MSG-ja duhet të përcaktojë sesi dhe se kur duhet të publikohen ankesat dhe vendimet, duke marrë parasysh legjimitetin dhe parashikueshmërinë e fituar nga raportimi transparent i rezultateve dhe arsyetimit rreth zgjidhjes së konfliktit; dhe,
- Kërkesat kohore për secilën fazë të procesit, përfshirë periudhën maksimale përpara shpalljes së vendimit në rast të zgjidhjes së ankesave (p.sh., "Vendimi për ankesat do të merret brenda tre muajve nga depozitimi i tyre").

3.2. Qartësi mbi procedurën e paraqitjes së mosmarrëveshjeve të pazgjidhura tek EITI Ndërkombëtar

ToR duhet të qartësojnë gjithashtu edhe proceset që ekzistojnë për të paraqitur mosmarrëveshjet për zgjidhje në Bordin EITI ose Sekretariatin Ndërkombëtar nëse çështja nuk është zgjidhur në mënyrë të kënaqshme në nivel kombëtar.

16 <http://www.msi-integrity.org>

4. Përcaktimi i prezumimit të transparencës për proceset, dokumentacionin dhe vendimet e MSG-së

Transparenca rrit legjimitetin e vendimeve të MSG-së dhe siguron informacionin e nevojshëm për aktorët që nuk janë pjesë e grupit për të vlerësuar nëse rezultatet janë produkt i një procesi të ndershëm dhe gjithëpërfshirës që ka marrë parasysh dhe ka inkorporuar pikëpamjet dhe shqetësimet e tyre. ToR duhet të përcaktojnë përkufizimin e transparencës për proceset, dokumentacionin dhe vendimet e MSG duke kërkuar që;

- **Listat e anëtareve aktuale të publikohen në faqen e internetit të Sekretariatit kombëtar**, dhe të përbajnjë: emrat e anëtareve, organizatën ku bëjnë pjesë, grupin që përfaqësojnë, dhe të dhëna kontakti. Pikat e kontaktit mund të mbahen konfidenciale

për arsyе privatesie, por disa informacione, madje edhe një pikë kontakti e përgjithshme, duhet të publikohet pasi mundësojnë komunikimin me anëtaret e MSG-së. Gjithashtu duhet të publikohen listat e anëtarëve ose stafit të MSG-së, sekretariatit kombëtar, apo organeve të tjera që mbështesin EITI-n.

- **Takimet e MSG-së të jenë të hapura për publikun**, të paktën me kërkesë ose ftesë sipas një procedure publike të aksesueshme nga çdo individ apo organizate. Në rast se kërkesat për të qenë të pranishëm në takime refuzohen, TR duhet të kërkojnë që përgjigjet të përmbajnë edhe arsyet ligjore për ndalimin e pjesëmarrjes.
- **Diskutimet dhe vendimet e MSG-së të jenë transparente**. Kjo kërkon publikimin e procesverbalit të takimit menjëherë pas përfundimit të tij. **Procesverbali duhet të përmbajë së paku:**
 - Një listë frekuentimi të pjesëmarrësve në takim dhe të anëtarëve që nuk kanë qenë prezent;
 - Një kopje të çështjeve për diskutim në rendin e ditës; dhe,
 - Vendimet e të gjitha çështjeve të diskutuara në takim dhe, nëse është e mundur, arsyetimin në lidhje me to. Kjo përfshin rastet kur nuk është arritur konsensusi ose votat e duhura, dhe identifikimin e anëtarëve që kanë abstenuar, apo që nuk kanë qenë dakord me vendimin.
- **Të deklarohen politikat e rimbursumit ose dietave ditore** për antarët e MSG-së për shpenzimet e shkaktuara drejtpërdrejt nga pjesemarrja në takim. ToR duhet të përfshijnë:
 - Shumën e lejuar apo të ofruar të parave për rimbursim ose për dieta ditore, si dhe shkallën apo formulën e aplikuar për përcaktimin e shumës; dhe,
 - Procedurat për marrjen e dietave apo rimbursimeve, përfshirë dokumentacionin që duhet të paraqesin anëtarët.
- **Buxheti vjetor dhe llogaritë financiare të sekretariateve kombëtare dhe MSG-ve të bëhen publike**. Këto duhet të postohen në faqen e internetit të EITI-t së bashku me informacione te tjera publike nga MSG dhe Sekretariati. Llogaritë duhet të përmbajnë këto zëra:

- Pagesat e bëra ndaj anëtarëve të MSG, përfshirë rimbursimet apo dietat ditore; dhe,
- Burimet e të ardhurave, fitimit, ose financimit për MSG-në dhe Sekretariatin, përfshirë mbështetjen jo-financiare ose në natyrë të ofruara nga grupet e interesit në MSG-ja (p.sh., ambjente zyrash të dhëna nga qeveria, apo burime të stafit të siguruara nga qeveria, kompanitë, apo grupet e shoqerise civile).
- Të përcaktohet **nëse ka përjashtime në lidhje me idenë e transparencës**. Kjo duhet te përfshijë një shpjegim të arsyeve apo rrethanave të ligjshme që lejojnë konfidentialitetin për një diskutim, vendim, takim, apo dokumentacion. Duhet të përcaktohen gjithashtu procedurat për vlerësimin dhe zgjidhjen e kërkesave për konfidentialitet të cilat nuk përputhen me arsyet e përcaktuara.

5. Te specifikohet mandati dhe autoriteti i sekretariateve kombëtare apo institucioneve të tjera mbështetëse të krijuara nga MSG-ja

Shumica e MSG-ve kanë krijuar sekretariate kombëtare për të ndihmuar dhe mbështetur MSG-në në zbatimin e procesit EITI-t. Pas ngritjes së sekretariatit, nevojitet që rolet dhe përgjegjësitë e Sekretariatit dhe marrëdhëniet e tij me MSG-në të shprehen në mënyrë të qartë me shkrim. Për të arritur këtë, MSG-ja duhet të vendosë rreth përfshirjes në ToR të dispozitave që:

- Përcaktojnë marrëdhënien midis sekretariatit dhe MSG-së, dhe specifikojnë se sekretariati është në varësi të MSG-së dhe jo të qeverisë, ndonjë institucioni apo grupei tjetër.
- Qartësojnë rolet dhe përgjegjësitë e sekretariatit, përfshirë miratimin e MSG-së për t'ia deleguar detyrat dhe funksionet sekretariatit.
- Shpjegojnë procesin për përcaktimin dhe financimin e buxhetit operacional dhe burimeve të stafit për sekretariatin, dhe që kërkojnë nga sekretariati të deklarojë në mënyrë transparente llogaritë financiare dhe raportet vjetore.

- Specifikojnë nivelin e pavarësisë së funksionimit të sekretariatit nga qeveria. Kjo lidhet me faktin nëse është e përshtatshme apo e nevojshme¹⁷ që sekretariati të vendoset në zyra të ndryshme nga ato të qeverisë, apo të konsiderohet një entitet ligjor i pavarur pikërisht si një organizatë jo-fitimprurëse e inkorporuar.

¹⁷ Në kontekstin e disa vendeve për MSG-në mund të jetë më e dëshirueshme ose e nevojshme për të reguluar sekretariatin si fizikisht dhe ligjërisht të dallueshëm nga Qeveria sa më shumë që të jetë e mundur, ndërsa në vende të tjera kjo mund të mos jetë e mundshme ose mund të mos jetë e mundur ligjërisht. Në të gjitha vendet, MSG-ja duhet të konsiderojë të mirat për legjitimitetin dhe besueshmërinë që rezultojnë nga pavarësia e qartë operative të përcaktuara në politikat dhe procedurat e qeverisjes në ToR.

Aneksi II Shënim Udhëzues: Praktikat e mira për pjesemarrjen e shoqërisë civile në EITI

Kush duhet ta lexojë këtë udhëzim?

Në vendet ku është themeluar tashmë MSG-ja EITI, ne rekomandojmë që ky shënim udhëzues të shpërndahet dhe të lexohet nga të paktën:

- Të gjitha OSHC-të që kanë pasur një rol kryesor për iniciimin apo zbatimin e EITI-t në vend;
- Të gjitha OSHC-të që janë përzgjedhur në MSG; dhe,
- Të gjithë anëtarët e MSG-së.

Në vendet ku EITI është i ri dhe MSG-ja nuk është formuar ende, rekomandojmë që ky udhëzim t'u shpërndahet qeverive të interesuara dhe të gjitha organizatave të shoqërisë civile që kanë qenë aktive në procesin EITI. Duke pasur parasysh rolin e veçantë që ka luajtur PWYP në EITI në shumë vende, ne gjithashtu rekomandojmë që ai të shpërndahet në të gjitha rrjetet PWYP.

Ky shënim udhëzues përshkruan përzgjedhjen e praktikave të mira për pjesemarrje të gjërë dhe efektive nga shoqëria civile dhe zgjedhesit e tyre në EITI. Pjesemarrja aktive, përfshirëse dhe e fuqishme e shoqërisë civile është kritike për suksesin e EITI-t, dhe u jep mundësi komuniteteve dhe njerëzve të prekur nga aktiviteti i industrise nxjerrëse që të kenë një zë përfaqësues në këtë proces. Megjithë kontekstet dhe burimet e ndryshme të shoqërisë civile nga vendi në vend të cilat lënë të kuptohet se nuk ekziston një qasje e përshtatshme për të gjithë për angazhim efektiv te shoqërisë civile, ky shënim udhëzues rekomandon që shoqëria civile në secilin vend duhet:

- Të identifikojë individët, komunitetet dhe organizatat e shoqërisë civile të cilat dëshirojnë të informohen rreth EITI-t ose të marrin pjesë në këtë proces;
- Të sigurojë komunikim midis përfaqësuesve të MSG-së dhe zgjedhësve të tyre për të marrë informacion dhe për të raportuar rregullisht feed-back rreth proceseve të EITI-t dhe MSG-së, si dhe të zhvillojnë një vizion për mënyrën se si EITI mund të cojë më tej interesat e publikut dhe komuniteteve të prekura nga aktiviteti i industrise nxjerrëse;
- Të përcaktojë procese transparente të përzgjedhjes dhe emërimit me qëllim zgjedhjen e përfaqësuesit efikas, legjitim dhe të pavarur në MSG; dhe,
- Të hartojnë kodin e etikës të OSHC-ve .

Këto praktika duhet të rrisin efektivitetin e shoqërisë civile dhe aftësinë për të ndikuar në procesin e MSG, duke treguar njëherësh edhe përgjegjshmëri ndaj grupeve më të mëdha të zgjedhësve të tyre.

Ju lutem vëreni se kjo nuk është një listë të plotë e të gjitha praktikave të mira për shoqërinë civile, por nuk është as edhe një guide me etapa për OSHC-të në EITI. Në fakt, ky shënim udhëzues ka si objektiv të ndihmojë shoqerinë civile të kapërcejë disa nga sfidat më të mëdha lidhur për pjesmarrjen në EITI, të identikuara nga shoqëria civile dhe MSG-të si pjesë e raportit **“Mbrojtja e gurit të themelit: Vlerësimi i Drejtimit të Grupeve Ndër-Institucionale të EITI-it në 2015”** të MSI Integrity.

Seksioni I: Identifikimi dhe lidhja midis shoqërisë civile dhe zgjedhësve të saj

Avantazhet e krijimit të një grupi të gjerë zgjedhësish dhe grupesh interesi

Në mënyrë që pjesëmarrja e shoqërisë civile në procesin EITI te jetë efektive dhe e besueshme, duhet që ajo të përfshijë një gamë të gjerë aktorësh të interesuar në transparencën dhe llogaridhëni e industrisë nxjerrëse. Në shumë vende, përfshirja e shoqërisë civile në EITI ka qenë e kufizuar vetëm në një numër të vogël të organizatave, duke u përqendruar shpesh tek ato organizata dhe individëve të zgjedhur në MSG-të qysh prej krijimit të saj. Megjithatë, duke shfrytëzuar angazhimin e të gjitha palëve të interesuara ose të prekura, shoqëria civile mund të përdorë angazhimin e qeverisë ndaj EITI-t si një mekanizëm për të zgjeruar debatet kombëtare ose lokale dhe ndërgjegjësimin mbi transparencën në industrinë nxjerrëse. Këto aktivitete janë gjithashtu të mbrojtura nga detyrimi për të siguruar një mjeshtëri përshtatshëm dhe lirinë e shprehjes në Standartin EITI, Kërkesa 1.3 (b) - (e).

Një grup më i madh aktorësh mund të forcojë gjithashtu zgjedhjen dhe kapacitetin e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG. Kjo bën që OSHC-të në MSG të jenë jo vetëm përfaqësuese të grüpuit më të gjerë të shoqërisë civile, por edhe t'ju jasin llogari atyre.

Jo të gjithë aktorët e interesuar ose të prekur nga EITI dëshirojnë të njëjtin nivel pjesëmarrje në EITI. Megjithatë, përfaqësuesit e OSHC-ve në MSG duhet t'u jasin mundësi zgjedhësve të tyre të kuptojnë procesin EITI në themel dhe të sigurojnë të dhëna. Ekzistojnë të paktën tre nivele të përfshirjes së mundshme të shoqërisë civile dhe popullatës në përgjithësi në EITI:

1. Individët e interesuar në rezultate madhore, dhe/ose që jasin kontribut për zhvillimin e përgjithshëm të EITI-t;
2. Individët e interesuar përfshirje të rregullt ose më të detajuar lidhur me proceset e EITI-t dhe MSG-së;
3. Individët e zgjedhur përfshirje të përfaqësuar shoqërinë civile në MSG .

Është e nevojshme që të ndërmerren përpjekje për të identifikuar sa më shumë aktorë të interesuar që të jetë e mundur, dhe për t'i informuar të gjithë aktorët potencialë në lidhje me EITI-n që në fazën më të hershme të zbatimit të tij. Kjo rrit ndërgjegjësimin në lidhje me procesin EITI dhe mundësitë për përfshirje. Në vendet ku MSG nuk është krijuar ende, palët e interesuara duhet të informohen dhe te vihen në dijeni te EITI-t përpara se të zgjidhen përfaqësuesit e OSHC-ve (Për shembull, shih rastin studimor të Filipineve në Kutinë III).

Identifikimi i aktorëve që përputhen me secilën prej tre kategorive te listuara më sipër, dhe krijimi i proceseve për të komunikuar me ta, do të lehtësojë barrën e MSG-së për të mbajtur lidhje me grupet e zgjedhësve të tyre dhe për të ndërmarrë aktivitete informuese efektive me grupet e shoqërisë civile për të informuar “grupet e interesit mbi angazhimin e qeverisë në zbatimin e EITI dhe rolin qendror të kompanive dhe shoqërisë civile” (Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (g) (i) - (ii)).

Kutia I: Rasti i Azerbajxhanit - një rrjet i madh dhe i rregulluar i shoqërisë civile

Në Azerbajxhan ekzistojnë tre nivele të përfshirjes se formalizuar të shoqërisë civile në EITI, të cilat përfshijnë ekskluzivisht vetëm OJQ-të. Kjo qasje është vetëm një nga mundësitë e shumta për krijimin e një rrjeti të madh të aktorëve aktive dhe mund të mos jetë e përshtatshme për vendet e tjera, por mund të ofrojë ide të dobishme për stilet e ndryshme të përfshirjes në EITI. Ajo përbledh:

1. Koalicionin për Përmirësimin e Transparencës në Industritë Nxjerrëse ("Koalicioni"), i cili ka rreth 120-160 anëtarë dhe mblidhet të paktën një herë në vit. Ai ka qëllime të qarta lidhur me transparencën dhe një sërë rregullash në lidhje me qëllimin e tij të gjerë dhe proceset e anëtarësimit. Ai është i kufizuar vetëm për OJQ-të por nuk ekzistojnë kritere të tjera të mëdha për anëtarësim në të.

2. Këshilli i Koalicionit, i cili është një grup i përbërë nga 11 anëtarë të Koalicionit te zgjedhur nga Koalicioni në mbledhjen vjetore të kuvendit të përgjithshëm për të drejtuar aktivitetet e koalicionit. Këshilli organizon takime çdo dy javë, të cilat janë të dokumentuara dhe të hapura për çdo anëtar të Koalicionit. Anëtarët e Këshillit nuk mund të ndërmarrin aktivitete ose projekte te finançuara nga qeveria ose kompanite e industrisë nxjerrëse që marrin pjesë në MSG. Secili anëtar i këshillit ka një mandat dy vjecar dhe është i detyruar të marrë pjesë rregullisht në Mbledhjet e Këshillit. Këshilli gjithashtu emëron një grup monitorimi që në thelb vepron si një organ mbikëqyrës për të monitoruar shoqërinë civile. Detyra tij lidhet me gjykimin e shkeljeve të pretenduara të rregulloreve të Koalicionit.

3. Anëtarët e OSCH-ve në MSG, të cilët zgjidhen nga Këshilli i Koalicionit. Azerbajxhani e ka adoptuar këtë qasje të fomalizuar për një sërë arsyesh kontekstuale, veçanërisht në lidhje me shqetësimet për infiltrimin e qeverisë apo mundësisë për krijimin e koalacioneve rivale të shoqërisë civile. Megjithatë, një nga të metat e Këshillit të Koalicionit është se ai nuk kërkon që anëtarët të zgjedhur të deklarojnë eksperiencat e tyre në aktivitete te industrisë nxjerrëse aktivitet ose drejtimin e burimeve natyrore dhe për këtë arsyen nuk është gjithmonë i mirë-përgatitur për çështje relevante. Përveç kësaj, qarkullojnë pretendime se Këshilli nuk ka raportuar në mënyrë të vazhdueshme ne Koalicion me përjashtim të takimeve te asamblesë së përgjithshme dhe ndërsa kjo është më së shumti e përqëndruar në kryeqytet, informimi rajonal nuk është realizuar si duhet.

1. Identifikimi i grupeve potenciale të interesit të interesa të interesuara në, ose të prekura nga, aktivitetet EITI

Në mënyrë që të realizohet ndërgjegjësimi i individëve kryesorë për EITI-n dhe për mundësinë e pjesëmarrjes në proces, përfaqësuesit e OSCH-ve në MSG dhe/ose shoqëria civile e angazhuar në përpjekjet për zbatim duhet të identifikojnë të gjithë aktorët që: (i) janë të interesuar në procesin EITI; ose, (ii) që mund të bëhen të interesuar pasi të mësojnë për mënyrat sesi EITI

mund të ndikojë dhe te influencojë potencialisht punën e tyre. Procesi për identifikimin dhe krijimin e marrëdhënieve me këta aktorë do të jetë tepër specifik për kontekstin e çdo vendi. Ky proces duhet të udhëhiqet sa më shumë që të jetë e mundur nga shoqëria civile dhe komunitetet që preken më së shumti nga nevoja për transparencë dhe llogaridhënie në industrinë nxjerrëse, megjithatë këshillohet koordinimi me qeverinë për ndërrmarrjen e këtyre aktiviteteve në disa kontekste të caktuara.

1.1. Cilët individë mund të janë të interesuar apo të prekur nga EITI?

Shoqëria civile duhet minimalisht të përpinqet të identifikojë të gjithë:

- Aktorët me njohuri në çështjet e qeverisjes së burimeve natyrore dhe/ose përgjegjshmërinë dhe transparencën publike: Çështjet e ngritura nga EITI implikojnë një gamë të gjerë njohurish teknike, për rrjedhojë shoqëria civile do të përfitojë nga përfshirja e aktorëve që janë të gatshëm të ndajnë këto njohuri ose që mund të shfrytëzojnë raportet EITI në punën e tyre. Shembuj të këtyre aktorëve janë institucionet kërkimore apo OJQ-të me njohuri në fushën e financës, ekonomisë, kontabilitetit, dhe/ose juridike (veçanërisht ato me fokus në kontratat dhe ligjin publik).
- Aktorët me njohuri në çështje më të gjëra të industrisë nxjerrëse: EITI mund të përdoret për të rritur transparencën në çështje jo-monetare të rëndësishme për industrinë nxjerrëse, si për shembull deklarimi i ndikimeve në mjedis apo në të drejtat e njeriut, me kusht që MSG-ja të miratojë përfshirjen e këtyre çështjeve. Prandaj, shoqëria civile duhet të përfshijë aktorë me njohuri në çështje më të gjera të industrise nxjerrëse me rëndësi për vendin. Këtu mund të hyjnë ekspertë për të drejtat e njeriut, shëndetin, mjedisin, gjeologjinë, çështjet gjinore ose për të drejtat e punës.
- Aktorët që preken nga aktivitetet nxjerrëse: Një proces gjithëpërfshirës për identifikimin e grupeve të interesit përfshin informimin dhe përfshirjen e komuniteteve, organizatave

komunitare dhe shoqërive te tjera civile te prekura drejtpërsëdrejti nga aktiviteti i industrisë nxjerrëse.

- Aktorët që janë të aftë në përhapjen e njohurive dhe kryerjen e fushatave të gjera informuese në terren: Në mënyrë që transparenca të çojë në llogaridhënie ose ndryshime të tjera, duhet që fillimisht të përhapet dhe të kuptohet informacioni i dhënë. Për të ndihmuar këtë proces, mund të nevojitet përfshirja e aktorëve, si media apo organizata fetare, që zoterojnë kapacitetet e duhura për të realizuar informim masiv të popullatës në lidhje me EITI-n, rezultatet e tij, dhe mundësítë për kontribut në këtë proces.

Për të intensifikuar përpjekjet informuese, secili aktor i identifikuar mund të nxitet të afrojë rrjetet ose zgjedhësit e tij me procesin e informimit. Për shembull, duke u kërkuar anëtarëve të rrjetit PWYP të kryejnë fushata informuese brenda rrjetit te tyre, dhe që secili prej tyre të kryejë fushatë informuese me rrjetin e vet; duke u sugjeruar organizatave fetare që të shpërndajnë në mënyrë aktive informacione në komunitetet ku ata operojnë; ose, duke u kërkuar institucioneve kërkimore të shkëmbajnë informacione me komunitetet e tyre akademike.

1.2. Ku janë pozicionuar grupet e interesit?

Ndërsa shumë OSHC operojnë në zona të mëdha metropolitane, grupet e interesit të prekur nga aktiviteti i industrisë nxjerrëse shpesh gjenden në zonat lokale. Procesi i identifikimit të grupeve të interesit duhet të nxjerrë në pah zonat gjeografike ku zhvillohen aktivitete nxjerrëse në vend, dhe duhet t'i kushtojë vëmendje të veçantë identifikimit të aktorëve potencialë të listuar më lart që operojnë në këto rajone.

1.3. Cili është niveli i dëshiruar i përfshirjes në EITI për secilin grup?

Vete aktorët duhet të përcaktojnë nivelin e deshiruar të përfshirjes së tyre në EITI. Ata që janë të interesuar për angazhim te rregullt mund të dëshirojnë që të bëhen pjesë e një rrjeti më aktiv te shoqerise civile (të diskutuar më poshtë), ndërsa të tjerët mund të dëshirojnë përfshirje më të kufizuar.

Megjithatë, palët e interesuara nuk duhet të përjashtohen nga procesi i EITI thjesht sepse ata nuk kanë burimet, interesin ose aftësitë e mjafueshme për t'u bërë pjesë e MSG-së ose për të marrë pjesë rregullisht në proceset EITI. Më saktë, përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG duhet të përpiken të lehtësojnë përfshirjen e tyre sa më shume që të jetë e mundur, dhe mund të kërkojnë përkrahjen e qeverisë apo të MSG-së në këtë proces. Shembuj të mënyrave sesi grupe më të mëdha zgjedhësish mund të bëhen pjesë e procesit EITI janë:

- Ofrimi i njohurive specifike dhe mbështetjes për përfaqësuesit e MSG ose grupe më të mëdha zgjedhësish sipas nevojave;
- Sigurimi i informacionit dhe komenteve lidhur me procesin EITI, dhe mbështetja në zhvillimin e një vizioni afatgjatë. Për shembull, duke treguar sesi mund të ndërtohet struktura e raportimit në mënyrë të tillë që t'iu përshtatet sa më mire nevojave dhe interesave të tyre, për shembull nëse raportimi transparent për çështje të tillë si ndikimet në mjedis apo te drejtat e njeriut duhet të jetë një nga objektivat e EITI-t;
- Funksionimi si koordinatorë ose si pika qendrore për kontaktet me qytetarët në nivel lokal, në përhapjen e Raporteve EITI, dhe shkëmbimin e informacionit;
- Të mësuarit nga vëzhgimi i procesit EITI për të pasuruar punën dhe/ose kauzën e tyre; ose,
- Zgjerimi i hapësirës për angazhim qytetar dhe vëmendje në lidhje me transaparençen dhe llogaridhëni të industrinë nxjerrëse.

Përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG duhet të krijojnë lidhje të ngushta me këtë grup të gjerë, ose të kërkojnë nga qeveria ose MSG-ja të ndërmarrin apo të mbështesin fushatat ndërgjegjësuese në mënyrë që ata të jenë të informuar dhe të kontribuojnë ndjeshëm në këtë proces.

2. Identifikimi i shoqërisë civile të interesuar për pjesëmarrje aktive në procesin EITI

Në shumë vende ka grupe të vogla që dëshirojnë të angazhohen rregullisht apo në mënyrë aktive me përfaqësuesit e OShC-ve në MSG ose procesin EITI. Në shumë raste, këto grupe përbëhen nga anëtarë të koalicioneve kombëtare PWYP, por mund-dhe duhet - të përfshijë gjithashtu edhe grupe të tjera të shoqërisë civile. Ky grup mund të luajë një rol kyç në çuarjen përpresa të nismës.

Disa shembuj në lidhje me përfshirjen e këtyre grupeve janë:

- Dhënia e rregullt e të dhënave, kritikave dhe opinioneve për çështje kyçë përpresa MSG-së dhe duke rekomanduar pozicionet apo vendimet që përfaqësuesit e OSHC-ve duhet të marrin në MSG;
- Pjesëmarrja në përzgjedhjen e përfaqësuesve të OSHC-ve në MSG;
- Rishikimi i efektivitetit të përfaqësuesve të MSG-së dhe llogaridhënieve përpresa zgjedhës të vet;
- Komunikimi me rrjete ose grupe të mëdha zgjedhësish për të marrë *feedback* për çështje të veçanta për këto grupe; dhe/ose,
- Mbështetja e punës së përfaqësuesve te MSG.

OSHC-të duhet të përcaktojnë nëse është i nevojshëm formalizimi i përfshirjes së këtij grupei përmes hartimit të kodit të sjelljes apo rregulloreve për vetë grupei (i ndryshëm nga kodi i sjelljes për përfaqësuesit e OSHC-ve ne MSG), dhe/ose caktimi i takimeve të rregullta për këtë

grup. Disa nga çështjet që mund të shqyrtohen gjatë formalizimit të rrjetit ose procesit të pjesëmarrjes janë si më poshtë:

- Nëse duhet dhe sesi duhet që palët e interesuara të tregojnë se janë të pavarur nga qeveria dhe kompanitë nxjerrëse. Mund të miratohen kritere shtesë për anëtarësim, të cilat nuk duhet të bëhen pengesë për pjesëmarrjen në grupe më të mëdha te shoqërisë civile;
- Si do të përcaktohen mandate dhe procedurat e vendimmarrjes për grupin;
- Niveli i pritshëm i pjesëmarrjes për anëtarët, dhe/ose detyrimet për të kontaktuar me zgjedhësit e tyre; dhe,
- Çështje të tjera të cilat trajtohen më gjerësisht në Kodin e Sjelljes në Seksionin III.

Në disa vende, nuk është e nevojshme ose e dëshirueshme që të krijohet një rrjet apo proces shumë formal, pasi ajo mund të kthehet në pengesë për pjesëmarrje. Ndërkohe që në kontekste të tjera, mund të jetë shumë i rëndësishëm përcaktimi i pritshmërive dhe parametra të qarta për pjesëmarrje në këtë grup, veçanërisht në qoftë se ka pretendime për ndikim apo infiltrim të qeverisë në shoqërinë civile. Në rast se këto grupe do të marrin pjesë në zgjedhjen e përfaqësuesve të OSCH-ve, do të kontribuojnë në vendimmarrje, ose do të marrin pjesë në diskutime konfidenciale apo strategjike, atëherë mund të kërkohet hetimi i secilit grup për të parë nëse ai përmbush përkufizimin e shoqërisë civile (shih Pjesën II). Pavarësisht qasjes së aplikuar, pjesëmarrja e anëtarëve të komunitetit të prekur ose organizatave komunitare është me rëndësi kritike edhe nëse ata nuk janë të regjistruar zyrtarisht si ente jo-fitimprurëse. Për këtë arsy, kriteret e përshtatshmërisë për këtë grup nuk duhet të jenë aq strikte sa ato për përzgjedhjen e përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG.

3. Përfaqësuesit e OSHC-ve

Anëtarët e shoqerisë civile duhet të përpiqen të zgjedhin përfaqësues të pavarur dhe efektive të cilët janë të aftë të çojnë përpara objektivat e shoqerisë civile në EITI (shih Seksioni II). Përfaqësuesit duhet të punojnë në kohezion me njëri-tjetrin në veçanti gjatë përgatitjes përtakime dhe hartimit të strategjive për realizimin e objektivave të shoqerisë civile në EITI. Zhvillimi i këtyre objektivave duhet të bazohet në pikëpamjet dhe kontributin e grupit më të gjerë të shoqerisë civile, ndaj të cilit ata janë përgjegjës. Për të arritur këtë, përfaqësuesit duhet të bashkëpunojnë në mënyrë aktive me aktorët e identifikuar më sipër për të kërkuar kontributin e tyre dhe për t'i informuar për procesin EITI, dhe t'i përbahen kodit të sjelljes të hartuar dhe/ose të miratuar nga zgjedhësit e tyre (shih Seksioni III).

3.1. Bashkëpunimi me palët e interesuara

Bashkëpunimi midis përfaqësuesve të OShC-ve në MSG dhe zgjedhësve të tyre në shoqerinë civile përbën një aspekt thelbësor të Standardit EITI (Kërkesa 1,3 (g) (iii)). Nëse bëhet në mënyrë efektive, ai mund të shndërrohet në një mekanizëm të fuqishëm përritjen e efektivitetit dhe kohezionit të pjesëmarrjes së shoqerisë civile në EITI. Mungesa e bashkëpunit mund të sjellë izolimin, ineficencën apo paligjshmërinë e përfaqësuesve të OSHC-ve (për shembull, shih rastin studimor të RDK në Kutinë II). Përfaqësuesit e shoqerisë civile duhet të bashkëpunojnë me zgjedhësit e tyre të paktën për çështje si:

- Zhvillimi i një vizioni afatgjatë në lidhje me mënyrën e shfrytëzimit të EITI-t për të promovuar transparencën dhe llogaridhëni të industrinë nxjerrëse, dhe përditësimi i progresit për të arritur këtë vizion. Qëllimet reale të këtij bashkëpunimi do të varen nga kërkesat dhe konteksti i vendit ose zonës, por ato mund të përfshijnë:
 - Diskutimin dhe marrjen e *feedback*-ut rrëth informacionit që mund të përfshihet ne Raportet EITI, të cilat janë të vlefshme për të përmirësuar qeverisjen dhe impaktet e Industrisë Nxjerrëse, dhe sesi duhet të komunikohet ky informacion për të qenë më i dobishëm.

- Shpjegimin e llojit të informacionit që mund të kërcohët në raportet EITI - duke sqaruar se MSG-ja mund të miratojë procese ose rregulla që e kapërzejnë Standardin EITI (që përcakton vetëm standardet minimale për përputhshmëri) - si raportimi mbi çështje mjedisore, të drejtat e njeriut, apo çështje të tjera.
- **Mbledhjen e reagimeve dhe përcaktimin e mandatit për mënyrën se si do të procedohet në lidhje me çështjet thelbësore që janë nën shqyrtimin e MSG-së.**
- **Shpërndarjen e progres raporteve për punën e MSG-së dhe EITI-t.** Për shembull, kjo mund të përfshijë korrespondencën e rregullt me postë elektronike ose takimet personale për të përditësuar aktivitetet dhe çështjet kryesore në diskutim, dhe për të identifikuar temat që do të diskutohen së afërmë.
- **Përhapjen e informacionit publik që rezulton nga procesi EITI.** Për shembull, për të promovuar analiza dhe debate të informuara mbi përbajtjen e Raporteve EITI, si dhe marrjen e opinioneve për mënyrat sesi mund të përmiresohet raporti në vitet e ardhshme. Bashkëpunimi, informimi dhe marrja e opinioneve duhet të bëhet në një format që përshtatet me kontekstin dhe në proporcione me burimet e shoqërisë civile. Për shembull, procesi për rritjen e ndërgjegjësimit për zgjedhjen e anëtarëve te MSG-së ose për rishikimin e kuadrit të raportimit EITI mund të jetë më i thellë dhe të kërkojë kontributin e të gjithë zgjedhësve, ndërsa reagimet përpara një mbledhje të zakonshme mujore te MSG-s mund të merren edhe përmes shkëmbimeve me email ndërmjet rrjeteve më të vogla të shoqërisë civile aktive. Shoqëria civile duhet të miratojë në mënyrë kolektive pritshmëritë e saj përsa i përket bashkëpunimit me përfaqësuesit e OSHC-ve në MSG ndërsa këto parime duhet të përfshihen në kodin e etikës (**shih Seksionin III**). Disa çështje të përgjithshme për shqyrtim janë:
- **Aksesi dhe fushëveprimi:** Është e nevojshme që palët e interesuara nga rajone të ndryshme gjeografike të jenë të dijeni të mundësive për përfshirje dhe pjesëmarrje në proces. Historikisht, pjesa më e madhe e aktiviteteve EITI janë zhvilluar në qytete të mëdha. Megjithatë, shpesh

aktorët e përfshirë ose të prekur nga industria nxjerrëse ndodhen shumë larg qendrave të tilla. Në rast se mungesa e burimeve i pengon përfaqësuesit e OSCHC-ve në MSG të udhëtojnë në zonat ku zhvillohet industria nxjerrëse per të marrë reagime të drejtpërdrejta, atëherë duhet të shqyrtohen qasje të tjera. Për shembull, përfaqësuesit rajonal mund të mandatohen për të përcjellë informacionin ndërmjet komuniteteve të prekura nga aktivitete të industrisë nxjerrëse dhe përfaqësuesve të MSG-së.

- **Formati:** Për shembull, bashkëpunimi mund të ndodhë përmes e-mail-it, takimeve personale, ose mënyra të tjera. Kjo mund të varet nga burimet e OSCHC-ve, dhe qëllimi i konsultimit. Për shembull, OSCHC-të mund t'u dërgojnë emaile rrjeteve të tyre për t'i njohur ato me rezultatet e takimeve të MSG-së menjëherë pas përfundimit të tyre, por pastaj hasin vështirësi në realizimin e takimeve gjysëm të rregullta apo kur lindin çështje me rëndësi strategjike për shoqërinë civile.
- **Njoftimi:** Rrjetet duhet të njoftohen mjaftueshëm për të krijuar mundësi për kontribut domethënës. Për të qenë efektive, OSCHC-të duhet të shqyrtojnë alternativat e kontaktimit të zgjedhësve të tyre. Ndërsa përdorimi i postës elektronike mund të jetë forma më e përshtatshme e kontaktit për shumë aktorë, kjo formë nuk është shumë e besueshme për aktorët ruralë apo lokalë. Në këto raste, duhet të shqyrtohet koha e mjaftueshme që ofron mënyra e komunikimit për marrjen e reagimeve apo shpërndarjen e informacionit.

Duhet theksuar se bashkëpunimi me zgjedhësit është një detyrim për të gjithë anëtarët e MSG-së, prandaj përfaqësuesit e shoqërisë civile duhet të përpilen të vendosin bashkëpunimin midis anëtarëve të qeverisë në MSG dhe publikut dhe të ndërmarrin disa nga aktivitetet e diskutuara më sipër.

Kutia II: Republika Demokratike e Kongos: Zhvillimi i praktikave të mira për bashkëpunimin e OSHC-ve.

Gjatë katër viteve të para të zbatimit EITI, përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG-në e RDK nuk mbajtën lidhje të rregullta me zgjedhësit e tyre për të drejtuar pjesëmarrjen e tyre në EITI. Përkundrazi, ashtu siç ndodh rëndom në shumë vende EITI, komunikimi i OSCH-ve kufizohej kryesisht në publikimin e raporteve EITI.

Mungesa e bashkëpunimit pati një kosto të madhe. Anëtarët e shoqërisë civile që nuk bënin pjesë në MSG ishin skeptike rreth punës së përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG, ndoshta për shkak të mungesës së familjaritetit me konceptin dhe natyrën bashkëpunuese të qeverisjes së grupeve ndër-institucionale që kérkon që OSCH-të të marrin vendime në bashkëpunim me biznesin dhe qeverinë. Publikimi i Raporteve EITI shpesh pritej me kritika nga OSCH-të e tjera, të cilat përqëndroheshin në një sërë çështjesh si objekti i raportit, zgjedhja e audituesit, ose shqetësimet rreth pavarësisë dhe efektivitetit të përfaqësuesve të OSCH-ve në MSG.

Në 2011, përfaqësuesit e OSCH-ve në MSG filluan të organizojnë takime çdo tre muaj me grupet e mëdha të zgjedhësve me qëllim zbutjen e këtyre shqetësimeve. Gjatë takimeve dy-tre ditore, përfaqësuesuesit e OSCH-ve fokusohen në:

- Diskutimin e çështjeve të mëdha të cilat po trajtohen aktualisht në MSG, dhe marrjen e aprovimit nga pjesëmarrësit së bashku me rekomandimet për qëndrimin që duhet të mbajnë në lidhje me këto çështje;
- Procesin e informimit të zgjedhësve mbi ecurinë e punës së MSG-së që prej takimit te fundit dhe nëse dhe si janë zbatuar rekomandimet e tyre; dhe,
- Marrjen e komenteve në lidhje me performancën e tyre dhe sesi mund ta përmirësojnë atë.

Në takime marrin pjesë rregullisht rreth 30 anëtarë të OSCH-së, ndërsa financimi mbulon shpenzimet e udhëtimit për dy persona nga secila prej dhjetë krahinave te RDK-së për të marrë pjesë në takimet që mbahen në Kinshasa. Kjo u krijon mundësi OSCH-ve nga i gjithë vendi – dhe

nga zonat ku zhvillohet aktiviteti nxjerrës – që të marrin pjesë dhe të përfitojnë nga trajnimet dhe aktivitetet për ngritjen e kapaciteteve që shpesh plotësojnë mbledhjet. Vendimet në këto mbledhje bëhen me konsensus. Megjithëse shpesh ka mosmarrëveshje dhe diskutime të gjata, procesi ka shkuar së fundi drejt një legjitimiteti më të madh në lidhje me pjesmarrjen e OSHC-ve në EITI, si dhe në rezultate dhe vendim-marrje më strategjike nga përfaqësuesit e OSHC-ve në MSG. Për shembull, dy prej përfaqësuesve të OSHC-së në MSG u zëvendësuan me kandidatë që konsideroheshin si më të përshtatshëm dhe më efektive nga shoqëria civile në përgjithësi, ndërsa kohët e fundit është hartuar edhe kodi i etikës për përfaqësuesit e OSHC-ve. Ka ende vend për përmirësim në këtë proces, siç është për shembull rotacioni i mbledhjeve në mënyrë që ato të organizohen në rajone ku industria nxjerrëse është më e zhvilluar apo duke krijuar sisteme për të siguruar që të gjithë të pranishmit e financuar të mbajnë lidhje, nga ana tjetër, me rrjetet ose zgjedhësit e tyre si përpara ashtu dhe pas takimeve për të marrë mendimin e komunitetit dhe për të referuar vendimet e miratuara. Megjithatë, parimet bazë të këtij procesi duhet të shfrytëzohen edhe nga shoqëritë civile në vende të tjera, duke u kërkuar anëtarëve rajonalë të OSHC-ve të kërkojnë opinionin e komunitetit të tyre për të njëjtat çështje sic bëhet në RDK, dhe më pas t'jua transmetojnë këto opinione përfaqësuesve të OSHC-ve në MSG me anë të telefonit ose email.

Sekzioni II: Propozimi dhe përzgjedhja e përfaqësuesve të OSHC-së

Shoqëria civile duhet të krijojë një proces transparent dhe gjithëpërfshirës për të zgjedhur përfaqësues të pavarur, të aftë dhe të përkushtuar në MSG, dhe duhet të analizojë kriteret që do të çojnë në përzgjedhjen e OSHC-ve më të përshtatshme në kontekstin e EITI-t vendas. Ky proces duhet të jetë gjithëpërfshirës, dhe t'u ofrojë mundësi për kontribut të ndjeshëm nga grupet më të mëdha të palëve të interesuara të identikuara (shih Seksionin I). Rasti studimor i Filipineve (Kutia III) ofron shembuj se si këto çështje mund të adresohen në praktikë.

1. Pranimi i një procesi transparent dhe gjithpërfshtirës

Proceset e përgjedhjes duhet të bazohen mbi gjithpërfshtirjen, aksesueshmërinë dhe transparencën. Konteksti, burimet dhe nevojat specifike të secilit vend do të çojnë në adoptimin e qasjeve të ndryshme, megjithatë cështjet e mëposhtme janë vendimtare:

- Rritja e ndërgjegjësimit për EITI-n për nxitjen përfshirjen e shoqërisë civile dhe publikut të gjerë. Për shkak se shumë aktorë që mund të kontribuojnë në, ose të përfitojnë nga, EITI mund të mos jenë në dijeni të procesit, shoqëria civile duhet të përpinqet të rrisë ndërgjegjësimin dhe të ngrejë kapacitetet brenda OSHC-ve dhe komuniteteve para zhvillimit të procesit të emërimit (shih Seksioni I). Kjo është veçanërisht e rëndësishme gjatë fazave të hershme të zbatimit EITI në vend, sepse njohja dhe kuptimi i EITI-t në këtë fazë është i ulët. Kjo mund të kërkojë zhvillimin e fushatave të informimit apo seminare me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit mbi procesin dhe që të tregojë sesa e rëndësishme mund të jetë ajo për OSHC-të e ndryshme (duke përfshirë arsyetimin se autoriteti i MSG-së për transparencën mund të zgjerohet për të përfshirë edhe çështje të tjera që lidhen me transparencën, psh., ndikimet në mjedis ose të drejtat e njeriut). Kjo mund të bëhet edhe vetëm nga shoqëria civile, ose duke kërkuar ndihmën e qeverisë për të thirrur apo mbështetur këto takime si pjesë e detyrimit të saj që rrjedh nga standardi EITI për të mbajtur lidhje me zgjedhësit dhe për të shpërndarë informacion.
- Publikimi i procesit te emërimit, thirrja e kandidatëve, dhe procedurat e pranimit për të marrë pjesë në përgjedhjen e kandidatëve. Është thelbësore që ky informacion t'ju jepet të gjithë organizatave të shoqërisë civile dhe popullatave (sidomos atyre që punojnë ose jetojnë në rajonet e prekura nga aktiviteti i industrisë nxjerrëse) për t'ju dhënë mundësi individëve të marrin pjesë. Megjithëse shpesh komunikimi mund të bëhet përmes fjalës së gojës, është e nevojshme që të bëhet edhe një njoftim publik.
- Garantimi i një procesi verifikimi me qëllim përjashtimin e kandidatëve që nuk plotësojnë kushtet, dhe/ose që kandidatët të tregojnë kualifikimet e tyre (në lidhje me kriteret e

kualifikimit të diskutuara në Seksionin II (2) më poshtë). Kjo mund të kërkojë ngritjen e një komisioni që do të shqyrtojë kualifikimet dhe përputhshmérinë e kandidatëve, ose zhvillimin e një procesi publik ku kandidatët të shpalosin arritjet e tyre përpara fillimit të procesit të votimit ose procesit të përzgjedhjes. Çdo proces duhet të jetë transparent dhe të ofrojë arsyetime të qarta në rastet kur kandidatet konsiderohen të papërshtatshëm.

- Krijimi i një procesi zgjedhor apo përzgjedhës të ndershëm, gjithpërfshirës dhe transparent. Kjo mund të realizohet përmes një procesi zgjedhor, vendim-marrjes konsensuale, ngritjes së komisionit për shqyrtimin e kandidatëve, apo metoda të tjera - me kusht që procesi të jetë transparent, i bazuar në parimet e ndershëmisë dhe pjesëmarrjes, dhe objekt rishikimi (shih Seksionin III) në mënyrë që perzgjedhjet e ardhshme të mësojnë nga sfidat apo të metat e përvojave të kaluara.
- Garantimi i një procesi të lirë dhe të pavarur nga qeveria. Shoqëria civile ka të drejtë të emërojë përfaqësuesit e vet (Standarti EITI, Kërkesa 1.3 (f) (ii)). Megjithëse ndonjëherë mund të jetë e dobishme të sigurohet mbështetja e qeverisë në këtë proces, shoqëria civile duhet të sigurojë që kjo përfshirje e qeverisë të mos ndikojë negativisht në proces (shih Mbrojtja e gurit të themelit: Vleresim për qeverisjen e MSG-ve në EITI, Pjesa 3.1.1).

2. Miratimi i kritereve të kualifikimit përfaqësuesit e OShC-ve në MSG

Për të zgjedhur kandidatët më të aftë dhe të përshtatshëm, zgjedhësit e OShC-ve duhet miratojnë cilësitë themelore të nevojshme për t'u bërë përfaqësues të OShC-ve. Përveç përfaqësuesve kryesorë, zgjedhësit duhet të zgjedhin gjithashtu zëvendësuesit.

2.1. Përkufizimi i "shoqërisë civile"

Grupet e OShC-ve mund të përcaktojnë disa rregulla që pasqyrojnë karakteristikat përcaktuese të "shoqërise civile" në kontekstin e vendit të tyre për qëllime të EITI. Kjo u siguron atyre një

farë kontrolli për të ruajtur pavarësinë nga qeveria dhe kompanitë, në drejtim të funksionimit dhe hartimit të politikave. Duhet të përjashtohen:

- Nëpunësit civilë apo zyrtarë të qeverisë dhe,
- Organizatat, fitim-prurëse dhe jo-fitimprurëse, që mbështesin ose që përfitojnë drejtpërdrejt nga industria nxjerrëse ose qeveria. Këtu hyjnë edhe konsulentët, shoqatat e industriisë, apo subjekte të tjera (fitim-prurëse dhe jo-fitimprurëse) që përfitojnë nga industria nxjerrëse.

Një nga praktikat e mira është edhe mospërfshirja e organizatave të mëposhtme si përfaqësues të shoqërisë civile të MSG-s[(edhe pse ato mund të marrin pjesë në grupet më të mëdha të zgjedhësve):

- Organizatat fitimprurëse. Këtu hyjnë korporatat, të ardhurat e të cilave vijnë nga aktivitete të tjera të ndryshme nga sektori nxjerrës. Organizata jofitimprurëse mund të jenë mediat, sipërmarrjet sociale apo firmat konsulente.
- Individët ose organizatat e lidhura me politikën, të cilat kanë individë që kanë deklaruar qëllimin e tyre për të garuar për poste publike.

Në rast se zgjedhësit e shoqërise civile dëshirojnë të bëjnë disa përjashtime nga këto kategori, atëherë ata duhet të deklarojnë publikisht arsyet e tyre, të sigurohen për mbështetjen e grupit më të madh të zgjedhësve, dhe të verifikojnë nëse ka konflikt interes i (shih Seksionin III).

2.2. Miratimi i kriterieve specifike të përshtatshmërisë dhe kualifikimit për përfaqësuesit e OSHC-ve

Çdo grup zgjedhësish në OSCH duhet të reflektojë mbi nevojat kritike në kontekstin e brendshëm dhe të vendosë kriterë për zgjedhjen e përfaqësuesve të pavarur, të përkushtuar dhe të ligjshëm në cdo mandat.

- **Pavarësia dhe llogaridhënia.** Përfaqësuesit e OSCH-ve duhet të jetë në gjendje të tregojnë se as kompanitë dhe as qeveria nuk ndikojnë në aktivitetet e tyre, dhe se ata do të mbeten të pavarur gjatë mandatit të tyre në MSG. Kjo kërkon që kandidatët të miratojnë dispozitat mbi konfliktin e interesit (shih Seksionin III). Grupet e zgjedhësve mund të kërkojnë prej kandidatëve që të deklarojnë burimet financiare për t'u siguruar se ata nuk financohen apo përfitojnë nga industritë nxjerrëse apo qeveria.
- **Pjesëmarrja dhe përfshirja.** Përfaqësuesit e OSCH-ve duhet ti përbahen kodit të etikës së shoqërisë civile, pritshmërite në lidhje me frekuentimin, përgatitjen, dhe pjesëmarrjen në takimet e MSG-së dhe grupeve të zgjedhësve, si dhe detyrimet për të bashkëpunuar me zgjedhësit, përfshirë edhe udhëtimet.
- **Legjitimiteti dhe kredibiliteti i shoqërisë civile.** Përfaqësuesit e shoqërisë civile duhet të dorëzojnë dokumente ligjore që vërtetojnë statusin bamirës ose jo-fitimprurës, dhe që kandidati individual dhe/ose organizata e tyre nuk kanë qenë objekt i ankesave apo akuzave, në lidhje me mashtrime apo aktivitete të pandershme, që vënë në diskutim integritetin e tyre. Përveç kësaj, OSCH-të duhet të paraqesin prova se disponojnë një rrjet të brendshëm ose grup zgjedhësish të cilët do të përfaqësohen nga kandidati.

2.3. Përzgjedhja shtesë dhe kriteret e diversitetit

Përfaqësimi i OSCH-ve ne MSG duhet të bëhet mbi baza diversiteti, në mënyrë që në diskutimet e MSG-së të shpalosen pikëpamjet dhe njohuritë kryesore. Si rrjedhojë, shoqëria civile mund të marrë në konsideratë atributet e mëposhtme gjatë procesit të përzgjedhjes së përfaqësuesve. Kjo mund të bëhet ose duke inkurajuar kandidatët që i zotërojnë këto atribute të aplikojnë ose duke bërë të mundur që të paktën një nga përfaqësuesit të adresojë çështjet që parashtronë.

më poshtë. Megjithatë, duhet të tregohet kujdes me vendosjen e kuotave ose kritereve për këto çështje, pasi ato mund të kufizojnë numrin e kandidateve të aftë dhe/ose mund të pengojnë përdorimin inovativ të EITI-t.

2.3.1. Njohuritë, aftësitë ose eksperienca.

Për të zgjedhur përfaqësueses kompetente dhe të aftë, zgjedhësit mund të dëshirojnë që kandidatët të demonstrojnë njohuritë apo përvojën e rëndësishme në lidhje me çështje të industrisë nxjerrëse apo transparencës dhe llogaridhenies. Për shembull, OSCH-të mund të dëshirojnë të përfshijnë përfaqësues të specializuar në mbrojtjen e fushave të ndryshme (mjedisi, të drejtat e njeriut, qeverisja e burimeve natyrore), ose sektorë të industrisë (p.sh., minierat, pylltaria), për t'u siguruar se përfaqësuesit janë të aftë të mbikëqyrin dhe zbatojnë EITI-n për zgjidhur çështje me rëndësi përvardin. Në rrethana të caktuara, veçanërisht kur EITI është i sapoformuar dhe/ose shoqëria civile nuk është e njohur me këto çështje, mjafton të tregohet gatishmëri për të mësuar ose regjistrimi i progresit në çështje të tjera, sepse në të kundërt numri i kandidatëve të përshtatshëm mund të jetë shumë i ulët.

Përcaktim i kujdeshëm i kuotave: Disa MSG ose grupe të shoqërisë civile kanë vendosur kuota ose kategori të para-përcaktuara për përfaqësuesit e shoqërisë civile bazuar në formën ose llojin e tyre, si ndarjen e pozicioneve të veçanta përgazetarët, OJQ-të, institutet kërkimore, apo institucionet fetare. Ndonjëherë, kjo ka shkaktuar vështirësi për një kohë të gjatë pasi kufizon numrin e përfaqësuesve të mundshëm, dhe ky grup më i vogël i kandidatëve që bëjnë pjesë në kategoritë e para-përcaktuara mund të mos ketë disponibilitetin, ekspertizën apo pavarësinë e kërkuar.

Megjithatë, nëse grupei i zgjedhësve të shoqërisë civile vendos të aplikojë kategori të para-përcaktuara për përfaqësuesit, atëherë zgjedhësit duhet të:

- Të përcaktojnë kategoritë në mënyrë të pavarur, pa ndërhyrjen e qeverisë;

- Të aplikojnë kriteret e kualifikimit (shih më sipër) në përgjedhjen e përfaqësuesve nga secila kategori e para-përcaktuar; dhe,
- Të përcaktojnë një proces të dytë për zgjedhjen e përfaqësuesve në rast se nuk ka kandidatë të interesuar, të angazhuar apo të disponueshëm në kategorin e para-përcaktuar.

Nëse këto kategori apo kuota janë përcaktuar nga qeveria ose MSG-ja, dhe jo nga shoqëria civile, atëherë kjo cështje duhet të ngrihet në MSG si një shkelje e së drejtës së shoqërisë civile për të zgjedhur përfaqësuesit e vet (Standarti EITI, Kërkesa 1,3 (f) (ii)). Përfaqësuesit e rinj duhet të zgjidhen nga shoqëria civile qysh në rastin më të parë. Nëse MSG-ja nuk është dakord, çështja duhet t'i referohet Sekretariatit Ndërkombëtar EITI apo Bordit EITI.

2.3.2. Përfaqësimi gjeografik nga zonat e prekura nga aktiviteti nxjerrës

Përgjedha e numrit të duhur të përfaqësuesve që ndodhen në zonat e prekura nga aktivitetet nxjerrëse është një element që duhet të merret në konsideratë sa herë që kjo është e mundur. Në të kundërt, përfaqësuesit e OSCH-ve duhet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë bashkëpunimit dhe krijimit të lidhjeve me këto komunitete, dhe kjo të përfshihet në Kodin e Sjelljes.

2.3.3. Përfaqësimi gjinor

OSHC-të duhet të përpilen të respektojnë barazinë gjinore në përgjedhjen e përfaqësuesve në MSG. Kjo mund të mos jetë gjithmonë e mundur, dhe në këtë rast, shoqëria civile duhet të adoptojë politika që nxisin përfaqësimin femëror në të ardhmen. Për shembull, duke kërkuar që zevendësuesit të jenë femra apo duke ofruar trajnime të posaçme dhe programeve për ngritjen e kapaciteteve. Nëse përfaqësimi i femrave nga shoqëria civile është 40% ose më pak, atëherë shoqëria civile duhet të lëshojë një deklaratë publike ku shpjegohen arsyet dhe hapat që po ndërmerren për të adresuar këtë pabarazi në të ardhmen.

3. Dokumentimi i procedurës së përzgjedhjes dhe rezultatet

Për qëllime të transparencës dhe ligjshmërisë, është e nevojshme të dokumentohet dhe të publikohet procedura dhe rezultati i zgjedhjes së kandidatëve. Kjo përfshin:

- Kriteret e kualifikimit dhe të përshtatshmërisë, procedurat e miratimit të këtyre kritereve, dhe evidentimi i ndryshimeve që prej zgjedhjeve të fundit;
- Procesin e zgjedhjes së kandidatëve, i shoqëruar me shënime rrëth devijimeve nga procedurat e planifikuara apo të miratuara;
- Rezultatin e procesit. Kjo duhet të përfshijë, së paku, numrin e kandidateve te nominuar, numrin e pjesëmarrësve/votuesve, rezultatet e procesit të përzgjedhjes; dhe,
- Rekomandimet për proceset e përzgjedhjes në të ardhmen. Kur është e mundur, të identifikohen sfidat apo reflektimet rrëth procesit të përzgjedhjes në mënyrë që të ndihmojnë në përmirësimin e procesit në raundet e ardhshme.

Njoftimi mbi rezultatet dhe emrat e zëvendësuesve duhet të shoqërohet edhe me kërkesën që zëvendësuesit dhe përfaqësuesit kryesor të bëhen pjesë e komunikimeve ndërmjet MSG-së, Sekretariatit Kombëtar dhe Sekretariatit Ndërkombëtar EITI.

Kutia III: Rast studimor mbi procesin e përzgjedhjes dhe të informimit në Filipine

Në korrik 2012, Presidenti i Filipineve lëshoi një urdhër ekzekutiv që njoftonte mbështetjen dhe pjesëmarrjen në EITI.¹ Në Urdhër thuhej se departamenti qeveritar përgjegjës për krijimin e EITI duhet ta kryente këtë detyrë² "në konsultim dhe bashkëpunim me industrinë minerare dhe palët e tjera të interesuara", U ngrit një MSG e përkohshme, dhe koalicioni kombëtar PWYP, Bantay Kita, kishte për detyrë lehtësimin e procesit të përzgjedhjes së pesë përfaqësuesve të OSHC-ve në MSG. Misioni, struktura qeverisëse dhe kriteret e anëtarësimit në

Bantay Kita, si dhe organizatat që ishin aktive në çështjet e industrisë nxjerrëse, u vunë në dispozicion të publikut, duke forcuar në këtë mënyrë besueshmërinë e tij dhe për të siguruar burimet e mjaftueshme për të lehtesuar procesin e përgjedhjes në mbarë vendin.

Megjithëse disa prej OSCH-ve ishin tashmë të njoitura me EITI-n, Bantay Kita vendosi te zhvillojë një program ndërgjegjësimi për të informuar organizatat e tjera në të gjithë vendin dhe për të marrë *feedback* prej tyre.³ Gjithashtu u bënë përpjekje për të përfshirë organizatat komunitare që punojnë në zonat minerare. Bantay Kita i pranoi këto organizata si grup kryesor interesit, duke parë fokusin e tyre në çështjet e industrisë nxjerrëse dhe afërsia me komunitetet e prekura. Objektivat e konsultimeve kishin të bënин me krijimin e mundësive për zhvillimin e rrjetit dhe axhendës lidhur me EITI, vendosjen e kriterieve dhe proceseve të përshtatshme të përgjedhjes për përfaqësuesit e MSG-së dhe gjetjen e kandidateve të fortë.

Fushata e ndërgjegjësimit nisi në Tetor 2012 me një seminar trajnimi të fokusuar rreth EITI-t në Manila. Në seminar morën pjesë 27 pjesëmarrës që u trajnuan nga ekspertë të OShC-ve nga Filipinet, si dhe OSCH-të nga vendet fqinje me përvojë ne EITI, si Timori Lindor dhe Indonezia. Pjesëmarrësve në trajnim iu kërkua të ndihmonin në organizimin e takimeve rajonale.

1 Presidenti i Filipineve, Urdhër Ekzekutiv 79, *Institutitacionalizimi dhe Implementimi i Reformave në Politikat dhe Udhëzimet e Sektorit Minerar në Filipine për të siguruar Mbrojtjen Mjedisore dhe Nxjerrjen në mënyrë të përgjegjishme të minraleve* (6 Korrik 2012).

2 Presidenti i Filipineve, Urdhër Ekzekutiv 79, *Institutitacionalizimi dhe Implementimi i Reformave në Politikat dhe Udhëzimet e Sektorit Minerar në Filipine për të siguruar Mbrojtjen Mjedisore dhe Nxjerrjen në mënyrë të përgjegjishme të minraleve* (6 Korrik 2012), § 14.

3 Raporti i Cielo Magno për Konsultimet në CSO në Implementimin e EITI-t në Filipine(Bantay Kita, Undated) (i cili jep një llogaritje të detajuar të programit të shpërndarjes).

Konsultimet rajonale u zhvilluan në Nëntor 2012 në pesë qendra rajonale, që mbulojnë tre grupet më të mëdha ishullore në Filipine. Takimet u njoftuan nga Bantay Kita në mediat sociale, duke i ftuar pjesëmarrësit nëpërmjet rrjeteve të tyre, si dhe nëpërmjet rrjeteve të koalacioneve të tjera përgjegjëse apo mbështetëse. Në këto konsultime morën pjesë më shumë se 80 individë nga rreth 40 rajone apo provinca të ndryshme. Shumë individë nga organizata të

ndryshme, përfshirë persona që kishin shprehur shqetësim për ngritjen e EITI-t në Filipine, vlerësuan karakterin gjithëpërfshirës dhe strukturën e konsultimeve.

Procesi i përzgjedhjes dhe kriteret e Përfaqësuesve të OSCH-ve

Pas përfundimit të konsultimeve, procesi për zgjedhjen e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG u lethesua së tepërmë për shkak se ky proces u mbështet në konkluzionet e shprehura gjatë trajnimeve dhe konsultimeve nga organizatat e shoqërisë civile dhe ekspertët. U ra dakord që të paktën dy nga pesë përfaqësuesit e OSCH-së të ishin femra. Gjithashtu, u kërkua edhe një përfaqësues nga komunitetet e prekura nga industria minerare. Theksi u vu në përfshirjen e organizatave komunitare dhe OJQ-ve, si dhe në një përfaqësim të gjerë gjeografik dhe nderbrezor. Gjatë zhvillimit të procesit të selektimit, u ra dakord që të respektohet me rigorozitet kriteri i diversitetit gjeografik, pra një përfaqësues i shoqërië civile nga secili prej tre grupeve ishullore dhe dy nga kryqyteti.

Procesi i përzgjedhjes u dokumentua në mënyrë transparente dhe mund të shihet në faqen zyrtare të Sekretariatit Ndërkombëtar EITI⁴ si shtojcë e aplikimit të Filipineve si vend kandidat në EITI. U ra dakord për ngritjen e një komisioni verifikimi, të përbërë nga përfaqësues nga secili grup ishullor, për verifikuar pajtueshmerinë e kandidatëve me kërkesat dhe kriteret thelbesore. Këto kritere janë si më poshtë:⁵

- Kandidati “nuk duhet të ketë asnjë lidhje, angazhim direkt apo indirekt, apo konflikt interesim me industritë nxjerrëse, si në të kaluarën ashtu edhe në të tashmen”;⁶ gjithashtu nëse kandidati ka marrë shpërblime apo donacione nga ndonjë kompani minerare, ai duhet te shpjegojë arsyet e shpërblimit dhe marrëdhënien me kompaninë.
- Kandidati duhet të demonstrojë aftësi të konsiderueshme në negocim dhe marrëdhënie me publikun, përkushtim ndaj parimeve të PWYP, si dhe një historik dhe integritet në çështjet e Advokimit. Përveç kësaj, kandidati duhet te jetë i anëtarësuar në një organizatë ligjore, të jetë i

lidhur në një organizatë të besueshme, ose të mbështetet nga një prej organizatave që merr pjesë në konsultimet për EITI-n.

Gjithashtu, kandidatët duhet të paraqesin një letër ku shprehin angazhimin e tyre për të marrë pjesë dhe për t'u përgatitur për të gjitha aktivitetet e MSG-së. Letra duhet te përbajë gjithashtu kualifikimet e tyre përkatëse, si dhe të identifikojë lidhjet ose interesat në industrine nxjerrëse.

Procesi i përzgjedhjes së kandidatëve nisi në Janar 2013. Në të morën pjesë mbi 65 individë nga të gjitha organizatat e shoqërisë civile në të gjithë vendin, si dhe përfaqësues nga organizata të huaja. Megjithatë, votimi nuk ishte i nevojshëm pasi kandidatuan 10 individë për dhjetë pozicione (pesë anëtarë zyrtare të MSG-së dhe pesë zëvendës). Për këtë arsyе u ra dakord që kandidatët te përcaktonin vetë se kush do të ishte anëtar i përhershëm dhe kush zëvendës, bazuar në gadishmërinë e tyre dhe respektimin e kriterit gjinor dhe gjeografik.

4 Raporti Cielo Magno për Konsultimet në Implementimin e EITI-t në Filipine (Bantay Kita, pa datë). Gjithashtu, Aplikimin për Kandidaturën EITI të Filipineve, Aneksi J, mund të gjendet në <https://eiti.org/files/philippines/2013-04-ANNEXES-PH.pdf>.

5 Raporti Cielo Magno për Konsultimet në Implementimin e EITI-t në Filipine (Bantay Kita, pa datë). 16

6 Raporti Cielo Magno për Konsultimet në Implementimin e EITI-t në Filipine (Bantay Kita, pa datë). 16

Axhenda dhe mandati i Përfaqësuesve

Gjithashtu, u përcaktua axhenda dhe mandati i përfaqësuesve të organizatave të shoqërisë civile. Axhenda përfshin një sërë çështjesh, të tillë si: raportim të detajuar në nivel operacional dhe përfshirjen e kontributeve politike për secilën kompani; nxitjen e qeverisë për të shkuar përtej kushteve minimale të pajtueshmërisë në EITI; raportimi mbi të drejtat e njeriut dhe çështjet mjedisore; dhe, përfundimisht, kthimi në një instrument për të shqyrtares respektimin e kontratave nga ana e kompanive me kontratë, dhe se si përdoren të ardhurat nga industria nxjerrëse.

Përveç kësaj, organizatat komunitare dhe zyrtaret lokalë kérkuan ngritjen e kapaciteteve për të mbështetur zbatimin e procesit në rang lokal, gjë e cila do të rrisë llogaridhëni dhe do të

nxisë përfshirjen e kompanive të vogla minerare (Shih Kutinë 9 në Pjesën 4.2 të Vlerësimit për Qeverisjen e MSG-së në Raportin EITI).

Sekzioni III: Kodi i Etikës për përfaqësuesit e Shoqërisë Civile

Kodi i Etikës krijon qartësi rreth pritshmërive në lidhje me përfaqësuesit e OSCH-ve dhe rrit legjitimitetin dhe efektishmërinë e tyre. Ai duhet të zbatohet si nga përfaqësuesit ashtu edhe nga zëvendësit e tyre, në mënyrë që zëvendësít të jenë sa më shumë në kontakt me MSG-në dhe EITI-n me qëllim që ata të jenë të përgatitur për të zëvendësuar përfaqësuesit e parë edhe nëse ata nuk janë njoftuar më herët për këtë ose janë zgjedhur si anëtarë të parë.

Kodi i Etikës duhet te jete i aksesueshem nga publiku, dhe nëse është është e mundur, i disponueshëm në gjuhët kryesore që fliten në rajonet ku zhvillohen aktivitete nxjerrëse. Megjithëse kodi mund të jetë hartuar mjaft mirë nga organizatat e shoqërisë civile të identifikuara në Sekzionin I, të cilat janë angazhuar në mënyrë aktive në këtë proces, të gjithë aktorët e shoqërisë civile duhet të kenë mundësi të japid komentet ose kontributin e tyre përpara finalizimit ose gjatë rishikimit të tij.

1. Procesi i kandidimit dhe përzgjedhjes së përfaqësuesve

Kodi i sjelljes duhet të krijojë qartësi për mënyrat se si individë të interesuar mund të përfshihen dhe të kandidojnë apo të përzgjidhen si përfaqësues të shoqërisë civile duke ilustruar:

- Procesin e propozimit të kandidatëve, përfshirë këtu kriteret e përshtatshmërisë dhe kualifikimet e nevojshme;
- Metodat për njoftimin e propozimit dhe procesit të përzgjedhjes së kandidatëve;

- Procesin e paraqitjes së kualifikimeve të kandidatëve. Kjo mund të kërkojë ngritjen e një komisioni për verifikimin e kualifikimeve dhe përshtatshmërisë së kandidatëve, ose një process publik ku kandidatët të flasin për kualifikimet e tyre përpara fillimit te votimit ose përzgjedhjes; dhe,
- Procedurat e zgjedhjes apo përzgjedhjes së përfaqësuesve, përfshirë edhe ndonjë kërkesë të veçantë në lidhje me përcaktimin e mandateve parësore kundrejt atyre dytësore (të zëvendësuesve). Gjatë hartimit të procedurave të përzgjedhjes, OSHC-të duhet të marrin parasysh mekanizmat e duhur në mënyrë që procesi i përzgjedhjes të jetë transparent dhe i hapur.

2. Kohëzgjatja e mandatit dhe kufizimet e mandatit të përfaqësuesve

Kodi i Etikës duhet të specifikojë kohëzgjatjen e mandatit të përfaqësuesve të shoqërisë civile të zgjedhur për të shërbyer në MSG. OSHC-të duhet të përcaktojnë edhe kufizimet, duke specifikuar numrin e lejuar të ri-kandidimeve, dhe nëse përfaqësuesit mund të shërbejnë dy mandate rradhazi. Këto kufizime kriojnë mundësi për rotacion dhe përfshirjen e zërave të rinj në MSG. Për të rritur vazhdimësinë dhe shkëmbimin e njojurive institucionale në kuadër të MSG, përzgjedhja e anëtarëve në MSG duhet të jetë e përshkallëzuar në mënyrë që brenda një viti të caktuar të përfundojnë vetëm një numër i kufizuar mandatesh. Nëse mandati i të gjithë përfaqësuesve të shoqërisë civile përfundon në të njëjtën kohë, kjo mund të cojë në mungesën e kontrollit të njojurive institucionale dhe stabilitetit të shoqërisë civile dhe MSG-së.

3. Frekuentimi, përgatitja dhe pjesëmarrja në MSG, grupin e punës, dhe takimet e shoqërisë civile

Vendosja e pritshmërive të qarta në lidhje me angazhimin dhe përgjegjësitë e përfaqësuesve të shoqërisë civile në MSG mund të jetë e dobishme. Për të vendosur këto pritshmëri, OSHC-të duhet të marrin në konsideratë dispozitat e mëposhtme:

- Pritshmëritë për përgatitjen dhe pjesëmarrjen aktive në takimet e MSG, përfshirë korrespondencën me përfaqësues të tjerë të shoqërisë civile para dhe/ose pas mbledhjeve të MSG-së per të përcaktuar qëndrimin dhe strategjitet e përbashkëta;
- Detyrat e grupeve të punës lidhur me aktivitetet e MSG-së; dhe,
- Kërkesat minimale të frekuentimit të mbledhjeve të MSG-së. Kjo mund të jetë një kërkesë e përgjithshme për pjesmarrje, apo mund të jetë e shprehur në numër ose si përqindje e numrit të mbledhjeve që zhvillohen në vit. Dispozitat duhet të shpjegojnë rastet kur lejohet të mungosh, nëse prania e zëvendësit justifikon mungesën e anëtarit kryesor, si dhe pasojat në rast mungese të vazhdueshme.

4. Përcaktimi i detyrimit për bashkëpunim me grupet e interesit

Sic theksohet në Seksionin I më sipër, Kodi i Etikës duhet të përshkruajë detyrimet e përfaqësuesve të shoqërisë civile për bashkëpunim me grupet e interesit,. Kodi i Etikës nuk duhet të jetë tepër i detajuar, por mund të përmbajë disa pritshmëri të përgjithshme në lidhje me:

- Rastet kur ndodh bashkëpunimi: Kjo mund të kërkojë miratimin e një numri të caktuar takimesh që do të mbahen rregullisht ose para/pas takimeve të MSG-së për të informuar elektoratin në lidhje me ecurinë e punës dhe për të marrë opinionin e tyre. Në të kundërt, ose përveç kësaj, kodi mund të kërkojë që përfaqësuesit e shoqërisë civile të diskutojnë me zgjedhësit për çështje të veçanta përpara mbledhjeve të MSG-së, për shembull në lidhje me modifikimin e kuadrit të raportimit EITI ose gjatë rishikimit të proceseve kryesore të MSG-së.
- Procedurat për bashkëpunim: Shoqëria civile mund të miratojë procedura lidhur me: mënyrën e njoftimit të takimeve; individët që do te marrin pjesë ose që janë të mirëpritur; vendin ku do

të zhvillohen; mënyrën e dhënies së kontributit dhe procesin e marrjes së vendimeve; dhe çështje të tjera logistike.

- Vazhdimësia dhe dokumentacioni: Përpjekjet për bashkëpunim duhet të dokumentohen sa herë që kjo gjë është e mundur, si dhe duhet të kontrollohen rekomandimet ose pikat e veprimit për përditësim në takimet e ardhshme. Përfshirja e kësaj kërkesë në Kodin e Etikës mund të jetë e dobishme.

4. Përcaktimi i dispozitave të pavarësisë dhe menaxhimi i konflikteve reale dhe potenciale të interesit

Kodi i Etikës duhet të përbajë rregullat e pavarësisë së pritur nga përfaqësuesit e shoqërisë civile, si ato të përcaktuara gjatë procesit të përzgjedhjes ashtu edhe ato që kanë të bëjnë me përfshirjen dhe sjelljen e tyre në MSG. Përveç ndalimit të interesave të drejtpërdrejta financiare ose operacionale në grupet e tjera të interesit (qeveria dhe kompanitë), ai duhet të përcaktojë masat për zbutjen dhe parandalimin e konfliktit të interesit. Gjithashtu duhet të ketë procedura të qarta për hetimin, gjykimin, dhe raportimin e konflikteve të interesit të dyshuara apo të konfirmuara, së bashku me sankzionet dhe pritshmëritë e mundshme për përfaqësuesit (shih Seksionin 6, më poshtë).

5.1. Dispozitat e konfliktit të interesit

- Dhënia e një përkufizimi të qartë të asaj që quhet konflikt i interesit. Kjo kërkon shqyrtimin e konflikteve të mundshme financiare dhe operacionale, si dhe konfliktet direkte dhe indirekte (p.sh., kur rriten të ardhurat e familjes);
- Kërkesat për deklarim informacioni në mënyrë që përfaqësuesit e shoqërisë civile në MSG ose të përfshirë në koalicionin kombëtar, komitetin drejtues, ose rrjete të ndryshme, të deklarojnë informacione që mund të çojnë në konfliktet të perceptuara apo aktuale të interesit për shkak të rolit dhe përgjegjësive të tyre; dhe,

- Procedurat e menaxhimit të konfliktit të interesit në rastet kur lind një konflikt interesit. Këto procedura mund të kërkojnë që përfaqësuesit e shoqërisë civile të tërhiqen nga vendimmarrja për çeshtje ku ata janë në konflikt duke dhënë dorëheqjen nga MSG.

5.2. Rregullat lidhur me pagesat ose përfitimet e marra nga qeveria, kompanitë apo MSG-ja për pjesëmarrje në procesin EITI

Për të ruajtur kredibilitetin dhe pavarësinë e përfaqësuesve të shoqërisë civile, Kodi i Etikës duhet të përcaktojë një politikë zyrtare në lidhje me pagesat e bëra nga qeveria, kompanitë nxjerrëse, Sekretariati Kombëtar EITI ose MSG ndaj përfaqësuesve të OSHC-ve në lidhje me pjesëmarrjen e tyre në MSG. Në rast se pagesa të tilla nuk janë plotësish të ndaluara, atëherë të gjitha pagesat e përfituara nga këta aktorë duhet të deklarohen në mënyrë të plotë. Pagesat nuk duhet të tejkalojnë shpenzimet e arsyeshme të pjesmarrjes në takimet e MSG-së, edhe nëse ato janë dieta ditore fikse apo pagesa të tjera fikse.

5.3. Deklarimi i llogarive financiare

Në parim, përfaqësuesit e shoqërisë civile duhet të deklarojnë llogaritë e tyre financiare gjatë dhe rrëth përfshirjes së tyre në MSG. Ata duhet të deklarojnë, së paku, të gjitha financimet që kanë marrë për pjesëmarrjen në EITI, përfshirë grantet e vecanta të marra nga palë të jashtme, si OJQ-të ndërkombëtare apo donatorët.

6. Procedurat për trajtimin e ankesave disiplinore dhe rishikimi i Kodit të Etikës

Kodi i Etikës duhet të përcaktojë gjithashtu procesin e trajtimit dhe zgjidhjes së shkeljeve të mundshme të Kodit të Etikës, përfshirë procedurat disiplinore dhe dënimet e mundshme për

përfaqësuesit që kanë shkelur kodin. Kjo nënkuption pezullimin ose përjashtimin e tyre nga përfaqësia e shoqërisë civile në MSG.

Kodi i etikës duhet të përbajë gjithashtu edhe një dispozitë që përcakton rishikimin e tij sistematik (për shembull, çdo tre vjet) për të parë nëse ai i ka shërbyer forcimit të legjitimitetit, llogaridhëni, dhe kredibilitetit të përfaqësuesve, si dhe prodhimit të raporteve dhe deklarimeve të duhura.

Aneksi III Pjetësori i Vlerësimit të Dokumenteve të Qeverisjes

Alternativat e përgjigjeve janë “Po/Jo/Nuk e di” ndërsa burimet citohen krahas komenteve sinquese në rast se ka të tilla

Krijimi i MSG: Standarti EITI

Burimi për kriteret Pjetje lidhur me Standartin EITI

- 1 A Jane vënë termat e references se MSG-së apo dokumente të ngashme të punës së tij në dispozicion të publikut (p.sh., në website-in e sekretariatit kombëtar EITI)?
- 2 A ka evidenca që tregojnë se Termat e Referencës janë miratuar nga të gjithë anëtarët? Nëse jo, përshkruaj shkurtimisht se kush ka vendosur për dokumentet që udhëheqin punën e MSG-së, nëse ka (p.sh., dekret qeverie).
- 3 Sa anëtarë të MSG-së janë përfaqësues të qeverisë?
- 4 Sa anëtarë të MSG-së janë përfaqësues të shoqërisë civile?
- 5 Sa anëtarë të MSG-së janë përfaqësues të sektorit privat?
- 6 A ka grupe të tjera të interesit?
- 7 A ka një bazë ligjore për krijimin e dokumentacionit apo legjislacionit të grupit ndërinstitucional të punës?

Qeverisja e MSG: Standarti EITI

Burimi për kriteret Pyetje lidhur me Standartin EITI

A përbajnjë termat e referencës apo dokumente te tjera dispozita:

- 8 • që i japid secilit grup të drejten të zgjedhë përfaqësuesit e tij?
- 9 • që përcaktojnë rregullat për garantimin e një procesi të lirë dhe të pavarur për emërimin e përfaqësuesve të secilit grup ?
- 10 • që përcaktojnë rregullat që kërkojnë pavarësinë (nga pikëpamja operacionale dhe të politikave) nga qeveria të grupeve të shoqërisë civile të përfshira në procesin EITI si anëtarë të grupit ndër-institucional ?
- 11 • që kërkojnë që grupet e interesit të kenë një përfaqësim pluralist dhe /ose të ndryshëm në MSG?

Qeverisja e MSG: Standarti EITI

Burimi për kriteret Pyetje lidhur me Standartin EITI

A përbajnjë termat e referencës apo dokumente të tjera dispozita:

- 12 • që garantojnë përfaqësimin e zyrtarëve të lartë të qeverisë ne MSG?
- 13 • në lidhje me rolin, përgjegjësitë dhe të drejtat e grupit ndër-institucional?
- 14 • që kërkojnë që grapi të mbikëqyrë procesin e raportimit dhe të miratojë planet vjetore të punës, përzgjedhjen e Administratorit të Pavarur, Termat e Referencës për Administratorin e Pavarur, raportet EITI, dhe raportet për aktivitetin vjetor?
- 15 • në lidhje me rregullat dhe procedurat e qeverisjes së brendshme?
- 16 • që kërkojnë që anëtarët të kenë kapacitetet e duhura për realizimin e detyrave të tyre?
- 17 • që kërkojnë që grapi të ndërmarrë aktivitete informimi me grupet e shoqërisë civile dhe kompanitë? (P.sh., te informojë palët e interesuara mbi angazhimin e qeverisë në zbatimin e EITI-t, apo rolin e kompanive dhe të shoqërisë civile në EITI)
- 18 • që kërkojnë që grapi të vërë në dispozicion të publikut të gjërë informacione publike lidhur me rezultatet e procesit EITI (p.sh., raporti EITI)?
- 19 • që kërkojnë që anëtarët e grupit të bashkëpunojnë me grupet e tyre përkatëse?

20 • që kërkojnë që grupei të angazhohet ne procesin e Validimit në përputhje me Kapitullin 3 të Standartit EITI?

21 • që kërkojnë një proces vendimmarrës gjithëperfshires gjatë zbatimit EITI, ku të gjitha grupet të trajtohen si partnerë?

22 • që i jepin çdo anëtari të gruipit të drejtën të shtrojë çështje për diskutim?

23 • në lidhje me procedurat e emërimit dhe ndryshimit të përfaqësuesve të MSG-së?

24 • në lidhje me procedurat e vendimmarrjes e (p.sh., procedurat e votimit, kuoromit, etj)?

25 • në lidhje me kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve të MSG-së?

26 • në lidhje me procedurat për shpeshtësinë e organizimit të mbledhjeve të gruipit?

27 • që kërkojnë që mbledhjet të njoftohen paraprakisht? (Në qoftë se po, tregoni se kur duhet të bëhet njoftimi paraprak.)

28 • që kërkojnë shpërndarjen në kohë të dokumenteve përpara diskutimit apo miratimit të tyre? (Nëse po, tregoni kërkesat për qarkullimin në kohë të dokumenteve.)

29 • që kërkojnë që grupei të mbajë rekorde të vendimeve dhe/ose diskutimeve të tij?

Qeverisja e MSG-së: Udhëzime shtesë

Burimi për kriteret Pjetje lidhur me Shënimin Udhëzues 14 të EITI-t

A përbajnjë termat e referencës apo dokumente të tjera dispozita:

30 • që kërkojnë që anëtarët të angazhohen për të marrë pjesë në dhe për të kontribuar në mënyrë efektive në takimet e gruipit ndër-institucional të punës?

31 • që kërkojnë apo që nxisin grupet e interesit të marrin në konsideratë diversitetin e mallrave të proihuara në vend gjatë përgjedhjes së përfaqësuesve?

32 • që kërkojnë apo që nxisin grupet e interesit të marrin në konsideratë diversitetin gjeografik gjatë përgjedhjes së përfaqësuesve?

33 • që specifikojnë nëse anëtarët MSG duhet apo mund të kenë zëvendësues në grupei ndërinstitucional të punës?

- 34 • që mbrojnë të drejtën e shoqërisë civile për të emëruar përfaqësuesit e vet në grupin ndërinstitucional të punës?
- 35 • që kërkojnë vendimmarrje konsensuale (bashkëpunim dhe kooperim me qëllim arritjen e një marrveshjeje të përgjithshme midis anëtarve të grupit) kur kjo është e mundur?
- 36 • Dispozita që lejojnë marrjen e vendimeve me votim për shkak të mungesës së konsensusit?
- 37 • dispozita që përcaktojne se në rast votimi, vendimet kërkojnë shumicë të cilësuar, dhe mbështetjen e të gjitha grupeve të interesit?
- 38 • që përcaktojnë rregullat ose procedurat për kuorum?
- 39 • që kërkojnë apo që nxisin grupet e interesit ose MSG-në të hartojnë Kodin e Etikës për anëtarët e grupit?
- 40 • që rregullojnë konfliktet e interesit nga anëtarët e grupit? Për shembull, dispozita që kërkojnë që anëtarët e MSG të tërhiqen nga votimi për çështje apo marrëveshje ku ata kanë interes.
- 41 • që rregullojnë trajtimin e informacionit konfidencial nga antaret e grupit?
- 42 • që të përcaktojnë politikën për pjesëmarrjen e vëzhguesve në takimet e MSG-së?
- 43 • që përcaktojnë procesin për thirrjen e mbledhjeve?
- 44 • që kërkojnë vënien e procesverbaleve të mbledhjeve në dispozicion të publikut (p.sh., në faqen e internetit të sekretariatit kombëtar të EITI-t)?
- 45 • që qartësojnë procedurat për qarkullimin dhe verifikimin e procesverbaleve të mbledhjeve të MSG-së nga antarët e MSG-së?
- 46 • që qartësojnë marrëdhëniet midis MSG-së dhe sekretariatit kombëtar?
- 47 • që specifikojnë rolin dhe përgjegjësitë e sekretariatit kombëtar?

Praktika të tjera qeverisëse për nisma ndër-institutionale efektive: Instrumenti i Vlerësimit i MSI-së (publikuar nga MSI Integrity)

Burimi për kriteret Pyetje bazuar mbi instrumentin e vlerësimit të MSI-së të MSI Integrity

Brenda termave të referencës apo dokumente të tjera:

Qeverisja e brendshme: Vendim-marrja dhe Gjithëpërfshirja

48 A ka kriterie lidhur me anëtarësimin e përfaqësuesve të sektorit privat? (Po, jep një përshkrim / Jo)

49 A kërkon MSG-ja që përfaqësues të sektorit privat të kenë një nivel të caktuar vjetërsie, ekspertize apo përvoje? (Po, specifiko nivelin / Jo)

50 A ka kriterie për antarësimin e OJQ-ve dhe të shoqerisë civile? (Po, detajo kriteret / Jo)

51 A ka kriterie që rregullojnë pagesat ose kontributet nga qeveritë dhe/ose kompanitë nxjerrëse ndaj organizatave të shoqerisë civile? (Po, pagesat ose kontributet janë të ndaluara / Po, pagesat ose kontributet janë të kufizuara (specifiko kufizimet) / No)

52 A kërkon MSG-ja që përfaqësuesit e organizatave të kenë njohuri në çështje të rëndësishme për EITI-n? (Po, specifiko / Jo)

53 A janë popullatat ose komunitetet e prekura (p.sh. ata që jetojnë pranë zonave ku zhvillohet industria nxjerrëse) anëtarë te MSG-së? (Po / Jo)

54 A disponon MSI rregulla lidhur me procesin e përgjedhjes së përfaqësuesve të komunitetit lokal? (Po / Jo) Nëse po:

55 • A kërkojne ato që komuniteti lokal të zgjedhë vetë përfaqësuesit e tij? (Po / Jo)

56 • A kërkojne ato që përfaqësuesit të zgjidhen në përputhje me parimet e të drejtave të njeriut? (Po / Jo)

57 • A ka dispozita që kërkojnë rivleresimin periodik të përfaqësuesve nga komuniteti? (Po / Jo)

58 A shpjegohet në mënyrë transparente procesi i emërimit/zgjedhjes për MSG? (Po / Jo)

59 A janë vënë vendimet e grupit në dispozicion të publikut? (Po, të gjitha / Po, disa / Jo)

60 A ekziston ndonjë dokument, ose politikë për të regjistruar votimin apo diskutimet që çuan në marrjen e vendimit? (Po, të gjitha procedurat janë të dokumentuara / Po, disa nga procedurat janë të dokumentuara / Jo). Nëse Po, të gjitha ose Po,disa:

61 • A identifikohen palë të caktuara në regjistrime? (Po, të gjithë / Po, disa / Jo)

62 • A përmban dokumenti komente lidhur me mospranimin e rezultatit përfundimtar apo ekziston një politikë në lidhje me regjistrimin e deklaratave te tilla? (Po, nëse është e rëndësishme, specifiko politiken / Jo)

Praktika të tjera qeverisëse për nismat efektive të palëve të interesuara: Vlerësimi i mjeteve të MSI (lëshuar nga MSI Integrity)

Burimi për kriteret Pjetje bazuar mbi instrumentin e vleresimit të MSI-së të MSI Integrity

- 63 A specifikohet në dokumentet e qeverisjes përqindja apo numri i votave të nevojshme për marrjen e vendimit? (Po / Jo)
- 64 A ekziston një sistem për pranimin e ankesave në lidhje me shkeljen e pretenduar të rregullave te qeverisjes së brendshme? (Po / Jo)
- 65 A ka dispozita që kërkojnë rishikim periodik të marrveshjeve të qeverisjes së grupit ndërinstitucional të punës?
- 66 A ka dispozita lidhur me qeverisjen dhe/ose menaxhimin e fondeve apo të llogarive bankare të grupit ndërinstitucional të punës të përdorura për të lehtësuar punën e grupit?
- 67 Duke parë dokumentet e krijimit, Termat e Referencës, ose rregulloret e tjera të shkruara, a ka dispozita që kërkojnë diversitet gjinor në përfaqësim brenda secilit, apo të gjitha grupeve të interesit për propozimin e anetareve te grupit ndërinstitucional te punes?
- 68 Duke parë listat aktuale te anëtareve, a është respektuar kriteri i diversitetit gjinor brenda secilit, apo të gjitha grupeve të interesit në grupin ndërinstitucional të punës? (Shënim përfaqësim numerik nga secila gjini në përgjithësi dhe në secilin grup.)
- 69 A ka dispozita që kërkojnë që MSG të identifikojë gjuhët më të folura nga përfaqësuesit e prekur nga MSI dhe të kërkojë që dokumentet për qeverisjen e MSI-së të përmendura më sipër, ose raportet lidhur me qeverisjen, të përgatiten ne gjuhët e identikuara? (Po, Listo gjuhen / Jo)
- 70 A ka dispozita që kërkojnë që takimet të zhvillohen në disa gjuhë në rastet kur individë që flasin gjuhë të ndryshme janë të pranishëm? (Po, listo gjuhën / Jo / Jo e aplikueshme pasi MSI prek vetëm rajonet që flasin të njëjtën gjuhë)

Transparenca dhe aksesueshmëria

A gjenden dokumentet e mëposhtme në website-in e Sekretariatit Kombëtar EITI?

71 Lista e anëtarëve; (Po / Jo)

72 Lista e anëtarëve të organeve vendimmarrëse si: bordet, grupet parlamentare, grupet e punës, apo organe të tjera, kur është e mundur; (Po, të gjitha organet / Po, disa organe (listo) / Jo)

73 Një kopje e llogarive të vitit finanziar të kaluar (Po / Jo) Nëse po, a janë audituar ato?

74 Raportimin vjetor të aktiviteteve kyçë të MSI-së dhe zhvillimet gjatë vitit të kaluar. (Po / Jo)